

ความรับผิดชอบทางละเมิดต่อบุคคลภายนอกกรณีการประกอบวิชาชีพผิดพลาด
ในการก่อสร้างอาคาร : ศึกษาเฉพาะผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมโยธาและสถาปนิก

นางสาวพรทิวี หนูพรหม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2555
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

Tortious liability to third person in case of malpractice
in building construction : Civil engineer and architect liability

Miss Porntawee Nooprom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Laws

Chulalongkorn University

Academic Year 2012

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความรับผิดชอบทางละเมิดต่อบุคคลภายนอกกรณีการ
ประกอบวิชาชีพผิดพลาดในการก่อสร้างอาคาร: ศึกษา
เฉพาะผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมโยธาและสถาปนิก

โดย

นางสาวพรทวี หนูพรหม

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร. อังคนาวดี ปิ่นแก้ว

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ (พิเศษ) คัมภีร์ แก้วเจริญ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์ ดร. อังคนาวดี ปิ่นแก้ว)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยนติ ไกรกาญจน์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ ไสยทิพนธ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม สุริยะมงคล)

พรทิว หนูพรหม : ความรับผิดทางละเมิดต่อบุคคลภายนอกกรณีการประกอบวิชาชีพ
 ผลิตผลในการก่อสร้างอาคาร : ศึกษาเฉพาะผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมโยธาและ
 สถาปนิก. (Tortious liability to third person in case of malpractice in building
 construction : Civil engineer and architect liability) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
 : ดร. อังคนาวดี ปิ่นแก้ว , 179 หน้า.

สถาปนิกและวิศวกรโยธาเป็นบุคคลที่ต้องใช้ความรู้และความชำนาญเฉพาะด้านใน
 การประกอบวิชาชีพ โดยต้องปฏิบัติตามมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของตน หากไม่ใช้
 ความระมัดระวังในการประกอบวิชาชีพจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลทั่วไป ผู้ที่ได้รับ
 ความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผลิตผล ก็อาจฟ้องให้สถาปนิกหรือวิศวกรรับผิดทาง
 ละเมิดตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งผู้เสียหายต้องประสบ
 ความยากลำบากในการพิสูจน์องค์ประกอบเรื่องความประมาทเลินเล่อของสถาปนิกและ
 วิศวกร เนื่องจากผู้เสียหายเป็นบุคคลทั่วไปที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนว
 ทิศทางการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพ อีกทั้งในปัจจุบัน มาตรฐานการประกอบวิชาชีพก็
 ไม่ได้ถูกกำหนดเป็นกฎหมายอย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรให้องค์กรทางวิชาชีพที่มี
 อำนาจ นำมาตรฐานต่างๆที่ใช้ปฏิบัติงานจริงและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในกลุ่มผู้ประกอบ
 วิชาชีพมาบัญญัติเป็นกฎหมาย โดยบทบัญญัติดังกล่าวจะเข้าลักษณะของกฎหมายอันมีที่
 ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นตามมาตรา 422 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจะ
 ส่งผลให้ผู้เสียหายได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานความผิด ทำให้ช่วยลดภาระการพิสูจน์
 ของผู้เสียหายได้มาก

ในบางกรณี งานก่อสร้างอาคารของสถาปนิกและวิศวกรได้ก่อความเสียหายแก่บุคคล
 จำนวนมาก สถาปนิกและวิศวกรที่ต้องรับผิดชอบอาจไม่มีกองทรัพย์สินเพียงพอที่จะชดใช้
 ค่าเสียหายได้ทั้งหมด ทำให้ผู้เสียหายบางส่วนไม่ได้รับการชดใช้เยียวยา ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า
 ควรนำระบบประกันภัยวิชาชีพมาใช้เป็นมาตรการเสริมกฎหมายละเมิดในส่วนของการชดใช้
 เยียวยา เพื่อให้เกิดการชดใช้เยียวยาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายทุกคนตาม
 เจตนารมณ์ของกฎหมายละเมิด

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....ลายมือชื่อ.....
 ปีการศึกษา.....2555.....ลายมือชื่อ อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5386025634 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : ARCHITECT / CIVIL ENGINEER / PROFESSIONAL STANDARD /
MALPRACTICE / NEGLIGENCE / PROFESSIONAL LIABILITY

PORNTAWEE NOOPROM : TORTIOUS LIABILITY TO THIRD PERSON IN
CASE OF MALPRACTICE IN BUILDING CONSTRUCTION : CIVIL ENGINEER
AND ARCHITECT LIABILITY. ADVISOR : ANGKANAWADEE PINKAEW, Ph.
D., 179 pp.

The architects and civil engineers are the persons who are supposed to use special knowledge and skill in providing their services according to their professional standards. In the event the architects or engineers fail to exercise reasonable care in their practice causing damage to general public, the person who suffers damage from professional malpractice may bring action against the architect or engineer for tort liability under Article 420 of the Civil and Commercial Code. However, it is very hard for the suffered persons to evidently prove the element of negligence because the suffered persons who are laypersons are not knowledgeable of the principle and the guideline in that professional practice. In addition, there is not any legal professional standard clearly prescribed in present legislation. Therefore, the author deems that the authorized professional bodies should adopt the practical and accepted professional standard into prescribed legislation which became the statutory provision intended for the protection of others under Article 422 of the Civil and Commercial Code, for the benefit of presumption of fault. It can much relieve the burden of proof of suffered persons.

In some cases, the damage caused by professional negligence could affect a number of victims. As a result, the architects and engineers' assets may not cover all damage. This situation causes several disadvantages for the victims. That is why the author suggests to adopt the professional liability insurance system in order to compensate the victims suitably and fairly.

Field of Study : Laws Student's Signature

Academic Year : 2012 Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทุกท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์คัมภีร์ แก้วเจริญที่รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร. อังคนาวดี ปิ่นแก้ว ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ ชี้ข้อบกพร่อง แนะนำแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด และขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ศรินทร์กมล โสคติพันธุ์ ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ชยันติ ไกรกาญจน์ และท่านรองศาสตราจารย์ ดร. สุธรรม สุริยะมงคล ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ โดยท่านทั้งหลายได้ให้ข้อคิดเห็นในแง่มุมต่างๆอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาของผู้วิจัยที่คอยเป็นห่วง ดูแลเอาใจใส่และเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา ตลอดจนสนับสนุนด้านการศึกษาแก่ผู้วิจัยจนได้ประสบความสำเร็จในวันนี้ และขอขอบคุณพี่น้องของผู้วิจัย เพื่อนนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์ระดับปริญญาตรี เพื่อนๆ พี่ๆ ร่วมชั้นระดับปริญญาโททุกคน ที่เป็นกำลังใจ คอยไต่ถามความคืบหน้า ผลักดันและกระตุ้น อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณพี่พัชร (รุ่นพี่ที่เป็นเหมือนพี่ชายแท้ๆ) ที่คอยรับฟังปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงาน เรื่องเรียน หรือเรื่องส่วนตัว และคอยพูดให้ข้อคิด คติเตือนใจเสมอมา ทำให้ผู้วิจัยมีความตั้งใจในการเขียนวิทยานิพนธ์และจัดการปัญหาเรื่องต่างๆได้อย่างมีสติ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการสืบค้นข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณทุกๆท่านที่ไม่ได้กล่าวถึง ณ ที่นี้ ซึ่งได้มีส่วนร่วมในการทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นในตนเองและมีแรงกายแรงใจในการทำวิทยานิพนธ์

สุดท้ายนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องประการใดเกิดขึ้น ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	7
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	7
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	8
บทที่ 2 ความรับผิดชอบละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมโยธาและ สถาปัตยกรรมในประเทศไทย.....	9
2.1 ลักษณะของวิชาชีพวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม.....	9
2.1.1 ความหมายและลักษณะของวิชาชีพ.....	9
2.1.2 ความหมายของวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม.....	10
2.1.3 บทบาทหน้าที่ของวิศวกรโยธาและสถาปนิกในโครงการก่อสร้าง.....	12
2.1.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพของวิศวกรโยธา และสถาปนิก.....	17
2.2 ลักษณะของการประกอบวิชาชีพผิดพลาด.....	19
2.2.1 การประกอบวิชาชีพผิดพลาดในงานให้คำปรึกษา.....	21
2.2.2 การประกอบวิชาชีพผิดพลาดในงานออกแบบ.....	23
2.2.3 การประกอบวิชาชีพผิดพลาดในงานควบคุม.....	26
2.3 การปรับหลักกฎหมายเรื่องความรับผิดชอบละเมิดกรณีประกอบวิชาชีพผิดพลาด.....	29
2.3.1 ความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 420 ป.พ.พ.....	29

2.3.2 ความรับผิดกรณีความเสียหายเกิดเพราะความชำรุดบกพร่องของ โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างตามมาตรา 434 ป.พ.พ.....	37
2.3.3 ความรับผิดของผู้ว่าจ้างในการกระทำละเมิดของผู้รับจ้างทำของตาม มาตรา 428 ป.พ.พ.....	40
2.3.4 การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ตามมาตรา 422 ป.พ.พ.....	42
2.4 การชดใช้เยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด.....	47
2.4.1 หลักการชดใช้เยียวยาตามกฎหมายละเมิด.....	48
2.4.2 บุคคลที่ได้รับความเสียหาย.....	49
2.4.3 ความเสียหายที่เกิดขึ้น.....	50
2.4.4 มาตรการชดใช้เยียวยาความเสียหาย.....	51
บทที่ 3 ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมโยธาและ สถาปัตยกรรมในต่างประเทศ.....	54
3.1 ประเทศที่ใช้ระบบ Common Law : ประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ.....	54
3.1.1 หลักทั่วไปของความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ.....	54
3.1.1.1 ขอบเขตความรับผิด.....	56
3.1.1.2 หน้าที่ใช้ความระมัดระวัง.....	56
3.1.2 ลักษณะของการประกอบวิชาชีพผิดพลาด.....	58
3.1.3 หลักเกณฑ์การพิจารณาความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพ.....	70
3.1.4 ภาระการพิสูจน์ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ.....	77
3.1.5 การชดใช้เยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด..	87
3.1.5.1 หลักการชดใช้เยียวยาตามกฎหมายละเมิด.....	87
3.1.5.2 บุคคลที่ได้รับความเสียหาย.....	87
3.1.5.3 ความเสียหายที่เกิดขึ้น.....	90
3.1.5.4 มาตรการชดใช้เยียวยาความเสียหาย.....	92
3.2 ประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law : ประเทศฝรั่งเศส.....	96
3.2.1 หลักทั่วไปของความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ.....	96
3.2.1.1 ความรับผิดทางแพ่ง.....	97

3.2.1.2 ความรับผิดตามกฎหมาย.....	98
3.2.2 ลักษณะของการประกอบวิชาชีพผิดพลาด.....	98
3.2.3 หลักเกณฑ์ความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ.....	102
3.2.3.1 ความรับผิดตามละเมิด.....	102
3.2.3.1.1 ความรับผิดตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไป.....	103
3.2.3.1.2 ความรับผิดตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายละเมิด.....	111
3.2.3.2 ความรับผิดตามกฎหมาย.....	112
3.2.4 ภาวะการพิสูจน์ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ.....	118
3.2.5 การชดใช้เยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด..	120
3.2.5.1 หลักการชดใช้เยียวยาตามกฎหมายละเมิด.....	120
3.2.5.2 บุคคลที่ได้รับความเสียหาย.....	121
3.2.5.3 ความเสียหายที่เกิดขึ้น.....	122
3.2.5.4 มาตรการชดใช้เยียวยาความเสียหาย.....	122
บทที่ 4 วิเคราะห์และเปรียบเทียบหลักกฎหมายความรับผิดทางละเมิดและ	
 ปัญหาทางกฎหมายในกรณีการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของกฎหมาย	
 ไทยและกฎหมายต่างประเทศ.....	127
4.1 ปัญหาภาวะการพิสูจน์ความรับผิดทางละเมิดในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม	
และวิศวกรรม.....	128
4.1.1 การนำหลัก Professional Negligence มาใช้ในการพิสูจน์ความผิด.....	134
4.1.2 การนำหลัก Res Ipsa Loquitur มาใช้ในการพิสูจน์ความผิด.....	140
4.1.3 การนำหลักข้อสันนิษฐานความผิดตามมาตรา 422 มาปรับใช้.....	144
4.1.4 การพิสูจน์ความผิดทางละเมิดในประเทศฝรั่งเศสและความรับผิดตาม	
กฎหมายเฉพาะ.....	151
4.2 ปัญหาการชดใช้เยียวยาความเสียหาย.....	154
4.2.1 ลักษณะความเสียหาย.....	154
4.2.2 มาตรการชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการประกอบวิชาชีพ	
ผิดพลาด.....	155

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	163
5.1 บทสรุป.....	163
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	166
รายการอ้างอิง.....	169
ภาคผนวก.....	176
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	179

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบันนี้ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างกันง่ายขึ้น การค้าขายเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น สิ่งที่มีการขยายตัวไปพร้อมกับเศรษฐกิจก็คือการขยายตัวด้านสิ่งก่อสร้างต่างๆ โดยเฉพาะในเขตเมือง ส่งผลให้มีสิ่งก่อสร้างรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นโรงงานอุตสาหกรรม อาคารสำนักงาน ห้างสรรพสินค้า สนามบิน สถานีรถไฟ ภัตตาคาร โรงแรม คอนโดมิเนียม บ้านเรือน ฯลฯ ดังนั้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจการค้า และสังคมเมืองทำให้ธุรกิจก่อสร้างมีความสำคัญและเติบโตขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในงานก่อสร้างคือ ผู้ที่ประกอบวิชาชีพด้านสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม โดยบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่ต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน กล่าวคือสถาปนิกนั้นเป็นผู้ออกแบบและวางแผนการก่อสร้าง และวิศวกรเป็นผู้คำนวณรายละเอียดและควบคุมการก่อสร้างให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อให้งานก่อสร้างนั้นมีความปลอดภัย ในขณะที่เดียวกันก็สามารถตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจและการใช้สอยตาม ที่ผู้ว่าจ้างประสงค์ด้วย

จริงอยู่ว่าการสร้างสรรค์งานอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ตามหลักวิชาชีพของ วิศวกรโยธาและสถาปนิกสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และการอยู่อาศัยของประชาชนได้มาก แต่ในขณะเดียวกันสิ่งก่อสร้างเหล่านี้ก็อาจก่อให้เกิดความเสียหาย อย่างมหันต์ต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือประชาชนทั่วไปได้เช่นกัน หากว่าผู้ประกอบวิชาชีพนี้ได้ประกอบวิชาชีพผิดพลาด เช่น กรณีโรงแรมรอยัลพลาซ่าถล่ม เมื่อปี 2536 ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก สาเหตุเกิดจากความบกพร่องของเจ้าของอาคาร ที่มีการต่อเติมอาคารผิดจากแบบเดิม ทำให้อาคารไม่สามารถรองรับน้ำหนักได้¹ กรณีโรงงาน บริษัท เดลต้า อีเลคโทรนิคส์ จำกัด (มหาชน) ถล่ม เมื่อปี 2545 มีผู้เสียชีวิต 8 คน และบาดเจ็บ

¹ คณะกรรมการวิชาการสาขาวิศวกรรมโยธา สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย, รายงานการศึกษาอาคาร โรงแรมรอยัลพลาซ่าวิบัติ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอนเนอรัลเอนจิเนียริง, 2536). หน้า 18.

มากกว่า 54 คน สาเหตุมาจากโครงสร้างไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้² หรือกรณีอาคารเรียนของมหาวิทยาลัยบูรพาอุดร เมื่อปี พ.ศ. 2553 เป็นต้น

ความเสียหายอันเกิดจากความผิดพลาดในการประกอบวิชาชีพนี้ ย่อมก่อให้เกิดความรับผิดชอบทางกฎหมายแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบวินัย

เมื่อสถาปนิกหรือวิศวกรได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพแล้ว สถาปนิกและวิศวกรต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยหลักความรู้ทางวิชาการของตน ถ้าหากสถาปนิก หรือวิศวกรนั้นปฏิบัติหน้าที่บกพร่อง เช่นคำนวณแบบผิดพลาด หรือกระทำโดยประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน เมื่อมีผู้เสียหายร้องเรียนขึ้น องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพก็อาจพิจารณาสอบสวนลงโทษวิศวกรหรือสถาปนิกผู้กระทำผิด เช่น อาจเพิกถอนใบ อนุญาตของวิศวกรผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 หรือพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543

2. ความรับผิดชอบอาญา

วิศวกรโยธาหรือสถาปนิกที่ประกอบวิชาชีพผิดพลาด ไม่ว่าจะโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออาจมีความรับผิดชอบอาญา หากว่าการกระทำของเขานั้นต้องตามบทบัญญัติของกฎหมายอาญา เช่น วิศวกรเจตนาออกแบบให้ไม่เป็นไปตามหลักวิชาการหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้เพราะต้องการลดต้นทุนแล้วต่อมาอาคารที่ออกแบบนั้นถล่มทำให้มีผู้เสียชีวิต เช่นนี้วิศวกรอาจต้องรับผิดชอบฐานทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยเจตนา หรือหากการที่อาคารถล่มเกิดเพราะคำนวณผิดพลาดไม่ระมัดระวังหรือไม่ตรวจสอบให้ถูกต้อง วิศวกรอาจต้องรับผิดชอบฐานทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยไม่เจตนา เป็นต้น

3. ความรับผิดชอบแพ่ง

² สืบศักดิ์ พรหมบุญ, มั่น ศรีเรือนทอง คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม -ว.ส.ท., สรุปข่าวสารการพังทลายของโรงงานเดลด้า [ออนไลน์], 30 มกราคม 2555. แหล่งที่มา <http://www.thaiengineering.com/component/content/article/533.html>

นอกจากความรับผิดทางวินัยและทางอาญาแล้ว วิศวกรโยธาและสถาปนิกที่ประกอบวิชาชีพผิดพลาดอันก่อให้เกิดความเสียหายผู้อื่นยังอาจต้องรับผิดในทางแพ่งด้วย โดยความรับผิดทางแพ่งนี้อาจเป็นความรับผิดทางสัญญาหรือความรับผิดทางละเมิด

ความรับผิดทางสัญญา เป็นกรณีการทำสัญญาว่าจ้างสถาปนิกและวิศวกรเพื่อดำเนินงานก่อสร้าง สัญญาดังกล่าวมีลักษณะเป็นสัญญาจ้างทำของ เมื่อชิ้นงานก่อสร้างก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น บุคคลที่เป็นคู่สัญญากับสถาปนิกหรือวิศวกรก็สามารถเรียกร้องให้ชดใช้ได้ตามสัญญาจ้างทำของโดยถือว่าเป็นการผิดสัญญา มีข้อสังเกตว่าความรับผิดทางสัญญาของวิศวกรหรือสถาปนิกนี้เป็นความรับผิดที่จำกัดเฉพาะต่อบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาเท่านั้น หากบุคคลอื่นที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางสัญญา แต่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด บุคคลนั้นจะต้องฟ้องร้องให้วิศวกรหรือสถาปนิกรับผิดตามหลักกฎหมายละเมิดโดยในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษากรณีความรับผิดทางละเมิด ของสถาปนิกและวิศวกรโยธาต่อบุคคลที่ได้รับความเสียหายเนื่องมาจากการประกอบวิชาชีพ โดยทั่วไป เมื่อสถาปนิกและวิศวกรประกอบวิชาชีพผิดพลาดและก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ผู้ที่ได้รับความเสียหายสามารถฟ้องเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติว่า

“ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

มาตรา 420 เป็นบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องละเมิดที่สามารถนำมาใช้กับการกระทำละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพด้วย โดยกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมจะต้องรับผิดหากว่าเขาได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้ผู้นั้นได้รับความเสียหาย ไม่ว่าจะต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด โดยการฟ้องคดีละเมิดนี้ บุคคลที่มีหน้าที่ในการพิสูจน์หรือมีภาระการพิสูจน์องค์ประกอบความผิดก็คือ ผู้เสียหายที่ฟ้องร้องนั่นเองซึ่งเป็นไปตามหลักมาตรา 84/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 23) พ.ศ.2550 ที่ได้บัญญัติว่า

“คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริง เพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตนให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานที่

ควรจะเป็น ซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์ จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว”

จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าว เมื่อบุคคลที่ได้รับความเสียหายเป็นผู้ที่กล่าวอ้างข้อเท็จจริงในเรื่องละเมิดต่อศาล บุคคลนั้นก็มิหน้าที่พิสูจน์องค์ประกอบความผิดในคดีละเมิดที่ผู้ประกอบวิชาชีพได้กระทำเป็นเหตุให้ตนเสียหาย ในความเป็นจริงแล้ว คดีละเมิดที่เกิดจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรนั้น มักจะเกี่ยวข้องกับความผิดพลาดในการออกแบบหรือคิดคำนวณตัวเลขโดยประมาณเกินเลื้อ ซึ่งผู้เสียหายที่ต้องการฟ้องเรียกค่าเสียหาย ย่อมประสบปัญหาการนำสืบถึงการกระทำโดยประมาณเกินเลื้อ เพราะผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพเหล่านั้น ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยขาดความระมัดระวังอย่างเพียงพอตามหลักวิชาชีพสถาปนิกและวิศวกร ซึ่งระดับความระมัดระวังของสถาปนิกและวิศวกรในฐานะที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพ จะต้องเปรียบเทียบกับระดับความระมัดระวังของวิญญูชนที่ประกอบวิชาชีพเดียวกัน ภายใต้ภาวะ วิสัย และพฤติการณ์เช่นเดียวกัน³ กล่าวคือ หากผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรคนอื่นที่อยู่ภายใต้ภาวะ วิสัย และพฤติการณ์เช่นเดียวกัน จะใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรที่ถูกฟ้อง เช่นนี้ถือว่าไม่ประมาณเกินเลื้อ ในทางกลับกันหากผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรคนอื่นจะใช้ความระมัดระวังมากกว่า กรณีนี้ถือว่าผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรที่ถูกฟ้องนั้น กระทำการโดยประมาณเกินเลื้อ แต่ปัญหาอยู่ที่ว่า การที่ผู้เสียหายจะพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความประมาณเกินเลื้อของผู้ประกอบวิชาชีพนั้นกระทำได้อย่างไร เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ใช้ในการพิสูจน์ว่าผู้ประกอบวิชาชีพเหล่านั้นประมาณเกินเลื้อ เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นความรู้เฉพาะด้านซึ่งอยู่ในความรู้เห็นของผู้ประกอบวิชาชีพเพียงคนเดียว และหากผู้เสียหายพิสูจน์ไม่ได้ ก็จะไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหาย อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้ ด้วยเหตุนี้เองหลายประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law) จึงได้นำหลักเรื่อง Res Ipsa Loquitur มาใช้เพื่อช่วยบรรเทาภาระพิสูจน์ให้กับผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด

³ สุขุม ศุภนิติย์, “ความรับผิดทางแพ่งของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปนิกและวิศวกร,” สถาปนิก-วิศวกรและความรับผิดทางกฎหมาย รวบรวมโดยคณะนิติศาสตร์และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525). หน้า 7.

สำหรับกฎหมายไทย มีบทบัญญัติเรื่องข้อสันนิษฐานความผิดตามกฎหมายตามที่ปรากฏในมาตรา 422 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้ผิด” บทบัญญัติดังกล่าวสามารถช่วยลดภาระการพิสูจน์ให้ผู้เสียหายได้ กล่าวคือ ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพ พิสูจน์เพียงว่าตนเสียหายเนื่องจากการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพเท่านั้น เพราะกฎหมายได้สันนิษฐานว่าผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายอันมีไว้เพื่อปกป้องบุคคลอื่นเป็นผู้กระทำผิด⁴ บทบัญญัตินี้จะช่วยแบ่งเบาภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายได้ แต่ทั้งนี้จะต้องปรากฏว่าความเสียหายนั้นจะต้องเกิดจากการที่ผู้ประกอบวิชาชีพ คือ สถาปนิกหรือวิศวกรนี้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น ดังนั้นปัญหาที่ต้องพิจารณาคือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรต่าง ๆ นั้น เช่น พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 , พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 , พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ฯลฯ เป็นกฎหมายอันมีไว้เพื่อปกป้องบุคคลอื่นตามมาตรา 422 หรือไม่ หากกฎหมายดังกล่าวมีลักษณะเป็นบทกฎหมายตามมาตรา 422 แล้ว บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพก็ได้ประโยชน์ตามข้อสันนิษฐานของบทบัญญัติมาตรานี้ได้ อาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันยังไม่ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่กล่าวถึงเรื่องนี้อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาลักษณะ การปรับใช้ และวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติมาตรานี้อย่างละเอียด อีกทั้งจะต้องศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรด้วย โดยจะทำการศึกษากฎหมายต่างประเทศและคำพิพากษาของศาลต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณา

นอกจากปัญหาในเรื่องการพิสูจน์ตามหลักกฎหมายละเมิดที่ใช้หลัก “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นนำสืบ” อันทำให้ภาระการพิสูจน์ตกไปอยู่ที่บุคคลที่ได้รับความเสียหายแล้ว ในบางครั้งแม้ว่าผู้เสียหายโชคดีที่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ ทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีความรับผิดชอบ มีความเป็นไปได้ว่าความเสียหายที่เขาได้รับนั้นอาจจะไม่ได้รับการชดเชยเยียวยา หรือได้รับการชดเชยเยียวยาเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยเฉพาะกรณีที่มีความผิดพลาดในการประกอบวิชาชีพเกิดขึ้นกับสิ่ง

⁴ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 พิมพ์ครั้งที่ 8. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551). หน้า 65.

ปลูกสร้างขนาดใหญ่อันก่อให้เกิดความเสียหายจำนวนมาก เช่น คอนโดมิเนียมที่มีผู้อยู่อาศัยจำนวนมาก อาคารสำนักงาน หรือ ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ถล่ม กรณีเหล่านี้ทำให้มีผู้เสียหายจำนวนมากและจำนวนของความเสียหายสูง วิศวกรหรือสถาปนิกผู้ออกแบบซึ่งจะต้องรับผิดชอบนั้น อาจไม่สามารถจะชดใช้ความเสียหายให้กับผู้เสียหายได้หมดและครบถ้วน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้เสียหายอาจจะไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายอย่างครบถ้วน เสมือนว่าไม่มีการกระทำ ละเมิดเกิดขึ้นเลยตามหลักการชดใช้เยียวยาความเสียหายในเรื่องละเมิด เพราะวิศวกรหรือสถาปนิกผู้ออกแบบอาจมีความสามารถในการชดใช้อย่างจำกัด ทำยสุดผู้ที่ได้รับความเสียหายเหล่านั้นอาจไม่ได้รับการเยียวยาอย่างแท้จริงสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายละเมิด ดังนั้นด้วยลักษณะของความเสียหายที่อาจก่อให้เกิดจำนวนผู้เสียหาย หรือความเสียหายจำนวนมากนี้ทำให้อาจต้องมีมาตรการในการชดใช้เยียวยาความเสียหายอย่างอื่น ที่จะสามารถมาเสริมในเรื่องของการชดใช้เยียวยาตามกฎหมายละเมิด ด้วยปัญหาที่ได้กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าการใช้หลักกฎหมายความรับผิดทางละเมิดในปัจจุบันนั้น อาจไม่เหมาะสมกับความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรโยธา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาถึงแนวคิดเรื่องความเสียหาย ทฤษฎีความผิด หลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิดตามระบบกฎหมายไทย รวมทั้งศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศสในเชิงเปรียบเทียบ เพื่อช่วยพิจารณาและเสนอแนะแนวทางสำหรับประเทศไทย ในการปรับใช้กฎหมายกับความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมให้มีความเหมาะสมกับระบบกฎหมายของสังคมไทย ทั้งนี้ก็เพื่อให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายได้รับการเยียวยาอย่างพอเพียงและเป็นธรรม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปรัชญา แนวคิดของกฎหมายละเมิด แนวคิดเรื่องความเสียหายและแนวคิดเบื้องหลังหลักกฎหมายความรับผิดทางละเมิดทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงลักษณะการปรับใช้กฎหมายละเมิดกับความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาลักษณะของความเสียหาย อันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของวิศวกรและสถาปนิกในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

3. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายละเมิด และการปรับใช้กฎหมายในกรณีละเมิดอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม และวิศวกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส

4. เพื่อศึกษาถึงปัญหาการปรับใช้กฎหมายละเมิดในประเทศไทย ในเรื่องภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายกรณีความผิดอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด

5. เพื่อศึกษาหลักการชดเชยความเสียหาย ที่เกิดจากความรับผิดทางละเมิดของวิศวกรและสถาปนิกกรณีประกอบวิชาชีพผิดพลาดในกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศไทย

6. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการปรับใช้กฎหมายละเมิดกับความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมในประเทศไทย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในวิทยานิพนธ์นี้ จะศึกษาถึงความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม และวิศวกรรม โดยศึกษาเฉพาะความรับผิดทางแพ่งในลักษณะละเมิดอันเกิดจากความประมาท เลินเล่อ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของกฎหมายละเมิด ความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพ บทกฎหมายละเมิดของไทย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส และวิเคราะห์ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากการปรับใช้กฎหมายละเมิดกับความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ เปรียบเทียบกับความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส ทั้งนี้เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมอันเอื้ออำนวยต่อผู้เสียหายในการฟ้องคดีและได้รับการชดเชยเยียวยา

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

การปรับใช้หลักกฎหมายละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปัจจุบัน ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด

พิสูจน์ความผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ อีกทั้งในหลายกรณี การชดเชยค่าเสียหายตามหลักกฎหมายดังกล่าวไม่อาจชดเชยเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากหนังสือ บทความ ทางวิชาการ เอกสารต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ฐานข้อมูลทาง อินเทอร์เน็ต รวมถึงตัวอย่างคดีในต่างประเทศและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทย เพื่อเป็น แนวทางในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงปรัชญา แนวคิดของการละเมิด แนวคิดเรื่องความเสียหายและ แนวคิดเบื้องหลังหลักกฎหมายความรับผิดทางละเมิดทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พยานิชย์ รวมถึงเข้าใจลักษณะการปรับใช้กฎหมายละเมิดกับความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ สถาปัตยกรรมและวิศวกรรมในประเทศไทย
2. เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของความเสียหาย อันเกิดจากการประกอบวิชาชีพ ผิดพลาดของวิศวกรและสถาปนิก
3. เพื่อให้ทราบถึงหลักกฎหมายละเมิดและการปรับใช้กฎหมายในกรณีละเมิดอัน เกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมในต่าง ประเทศ
4. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาการปรับใช้กฎหมายละเมิดในประเทศไทย
5. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการชดเชยค่าเสียหาย ที่เกิดจากความรับผิด ทางละเมิดของวิศวกรและสถาปนิกกรณีประกอบวิชาชีพผิดพลาดในไทยและต่างประเทศ
6. เพื่อให้ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสม ในการปรับใช้กฎหมายละเมิดกับความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมในประเทศไทย

บทที่ 2

ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมโยธา และสถาปัตยกรรมในประเทศไทย

ความรับผิดชอบจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรนั้น อาจมีได้ทั้งความรับผิดชอบทางวินัย ความรับผิดชอบทางอาญา และความรับผิดชอบทางแพ่ง ซึ่งผู้วิจัยจะมุ่งศึกษาเฉพาะความรับผิดชอบทางแพ่งในส่วนความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของสถาปนิกและวิศวกรเท่านั้น และก่อนที่จะวิเคราะห์ความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรมนั้น ก็จำเป็นที่จะต้องศึกษาลักษณะของวิชาชีพ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพเหล่านั้นต่อไป

2.1 ลักษณะของวิชาชีพวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม

2.1.1 ความหมายและลักษณะของวิชาชีพ

คำว่า “วิชาชีพ” หรือ “profession” มาจากคำกริยา “to profess” ซึ่งมีที่มาจากคำลาติน pro + fateri แปลว่า ยอมรับหรือรับว่าเป็นของตน เดิมคำนี้ใช้ในเรื่องศาสนา หมายความว่า การประกาศตนว่ามีศรัทธาในศาสนา หรือการปฏิญาณตน คำว่าวิชาชีพแต่เดิมในยุโรปจึงมิได้หมายถึง “อาชีพ” ในแง่ “การทำมาหากิน” แต่หมายถึงในแง่ที่ว่าเป็น “งานที่คนอุทิศตนไปตลอดชีวิต” และโดยที่การที่จะปฏิญาณตนบวชเป็นพระสงฆ์ในศาสนาคริสต์จะต้องผ่านการศึกษาอบรมในวิชาเทววิทยา (theology) เป็นเวลาหลายปี คำว่า “วิชาชีพ” จึงมีนัยเกิดขึ้นตามมาว่าเป็นอาชีพที่มีลักษณะเป็นผู้ที่มีความรู้ขั้นสูงที่จะต้องผ่านการศึกษาอบรมเป็นเวลาหลายปี และเป็นอาชีพที่เป็นหมู่คณะที่มีขนบธรรมเนียมและจรรยาบรรณของหมู่คณะโดยเฉพาะ และหมู่คณะวิชาชีพนั้นๆ จะคอยสอดส่องดูแลสมาชิกของเขาให้อยู่ในกรอบของธรรมเนียมของวิชาชีพนั้นๆ¹

ท่านศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ ยังได้พิจารณาความหมายของคำว่า “วิชาชีพ” จาก Oxford Advances Dictionary ซึ่งให้คำแปล profession ไว้ว่า “อาชีพโดยเฉพาะอาชีพที่ต้องมีการศึกษาขั้นสูงและการฝึกอบรมเป็นพิเศษ เช่น กฎหมาย สถาปัตยกรรม แพทย์ การศาสนา”

¹ พนารัตน์ เฉลิมวุฒิกัดดี, “ความรับผิดชอบทางแพ่งเนื่องจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในโครงการก่อสร้าง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 55-56.

หรือหมายความว่าถึงกลุ่มบุคคลที่ประกอบวิชาชีพใดโดยเฉพาะก็ได้ ส่วนใน Webster Dictionary ให้คำแปลว่า “อาชีพซึ่งต้องมีการฝึกอบรมขั้นสูงในศิลปะศาสตร์ (Liberal art) หรือวิทยาศาสตร์ (science) ซึ่งโดยปกติเป็นงานในทางความคิด (mental) มากกว่ากำลังกาย (manual) เช่น การสอน วิศวกรรม การเขียนบทความ โดยเฉพาะวิชาแพทย์ กฎหมาย การศาสนา ซึ่งเคยเรียกว่า วิชาชีพของผู้รู้ (the learned professions) หรือของผู้คงแก่เรียน”²

วิชาชีพนั้นมิใช่เพียงแต่การนำความรู้ไปใช้หากิน แต่สิ่งที่จะต้องมีการนำความรู้ไปใช้หากินคือ การศึกษาขั้นสูงในด้านความคิด ซึ่งคนทั่วไปที่ไม่ได้รับการศึกษาจนถึงขั้นแล้ว ก็จะไม่มีความรู้ในระดับนี้ และการฝึกอบรมทางจิตใจเพื่อให้เกิดอุดมการณ์รับใช้ส่วนรวม เนื่องจากวิชาชีพมีลักษณะเป็นงานที่ผูกขาดในตัวเอง คนที่ไม่ได้ศึกษามากก็จะทำงานดังกล่าวไม่ได้ ถ้าหากไม่มีการอบรมทางจิตใจให้เกิดอุดมการณ์รับใช้ส่วนรวม ผู้ประกอบวิชาชีพบางคนก็อาจทำงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ไม่คำนึงถึงความถูกต้องชอบธรรม³

นอกจากนั้นตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ยังได้ให้ความหมายของคำว่า “วิชาชีพ” ว่าหมายถึง อาชีพที่ต้องอาศัยวิชาความรู้ความชำนาญ

ดังนั้น วิชาชีพ หมายถึง อาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ โดยต้องผ่านการศึกษาอบรมทางวิชาการขั้นสูง เป็นงานที่ต้องใช้สติปัญญามากกว่าใช้ฝีมือและแรงงาน และมีลักษณะเป็นการผูกขาด มีการรวมกลุ่มกันในระหว่างผู้ประกอบวิชาเดียวกันเป็นองค์กร ซึ่งองค์กรดังกล่าวจะเป็นผู้ที่ควบคุมจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพในกลุ่มของตน

2.1.2 ความหมายของวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม

วิศวกรรมและสถาปัตยกรรมถือเป็นวิชาชีพประเภทหนึ่ง เนื่องจากเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้านในการทำงานและมีองค์กรที่ควบคุมดูแลโดยเฉพาะ ก็คือ สภาวิศวกร และ สถาปนิก

² จิตติ ดิงศภิษฐ์, หลักวิชาชีพนักกฎหมาย พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 22, 25.

³ แสง บุญเฉลิมวิภาส, รวมคำบรรยายหลักวิชาชีพนักกฎหมาย พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), หน้า 108-109.

สำหรับงานวิศวกรรม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “วิศวกรรม” ว่าหมายถึง การนำความรู้ทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาประยุกต์ใช้⁴ และตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของคำว่า “วิชาชีพวิศวกรรม” ไว้ว่าหมายถึง วิชาชีพวิศวกรรมในสาขาวิศวกรรมโยธา วิศวกรรมเหมืองแร่ วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอุตสาหการ และ สาขาวิศวกรรมอื่น ๆ ที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังนั้น วิชาชีพวิศวกรรมตามกฎหมายฉบับนี้ แบ่งได้เป็น 5 สาขา ซึ่งในที่นี้จะศึกษาเฉพาะสาขาวิศวกรรมโยธาเท่านั้น

วิศวกรรมโยธา(Civil engineering) เป็นงานเกี่ยวกับการออกแบบ และครอบคลุมถึงการก่อสร้างต่างๆ เช่น ก่อสร้างตึก ตึกระฟ้า อาคาร สะพาน ถนน และระบบขนส่งอื่น ๆ รวมถึงระบบสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น เขื่อน คลอง ตลอดจนการทำรังวัดในงานสำรวจและแผนที่ รวมไปถึงการวิเคราะห์ทางธรณีและชลศาสตร์ และการบริหารจัดการการก่อสร้าง ผู้ที่ประกอบวิชาชีพในสาขานี้เรียกว่า วิศวกรโยธา

ส่วนงานสถาปัตยกรรม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “สถาปัตยกรรม” ว่าหมายถึง ศิลปะและวิทยาเกี่ยวกับงานก่อสร้างที่ประกอบด้วยศิลปะลักษณะ⁵ และตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของคำว่า “วิชาชีพสถาปัตยกรรม” ไว้ว่าหมายถึง วิชาชีพสถาปัตยกรรมที่ใช้ศาสตร์และศิลป์สร้างสรรค์สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมในสาขาสถาปัตยกรรมหลัก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง สาขาภูมิสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์ และสาขาสถาปัตยกรรมอื่นๆ ที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งในที่นี้จะศึกษาเฉพาะกรณีสถาปนิกที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอาคารและสิ่งปลูกสร้างเท่านั้น

ดังนั้นสถาปัตยกรรม เป็นงานเกี่ยวกับการออกแบบ และ วางแผนในการก่อสร้าง ผู้ที่ประกอบวิชาชีพในสาขานี้เรียกว่า “สถาปนิก” สถาปนิกจำเป็นต้องได้รับการศึกษาทางสถาปัตยกรรมศาสตร์ และได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม จึงจะสามารถทำงานในวิชาชีพสถาปนิกได้

⁴ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (กรุงเทพฯ: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, 2546), หน้า 1081.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1117.

2.1.3 บทบาทหน้าที่ของวิศวกรโยธาและสถาปนิกในโครงการก่อสร้าง

คำว่า “วิศวกร” (Engineer) เป็นคำที่มีความหมายกว้าง หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพทางด้านวิศวกรรม ซึ่งได้แก่ วิศวกรรมโยธา วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอุตสาหการ วิศวกรรมเหมืองแร่ เป็นต้น แต่เนื่องจากผู้วิจัยจะศึกษาประเด็นความรับผิดชอบที่เกิดจากการประกอบวิชาชีพผลิตผลของวิศวกรในงานก่อสร้าง คำว่าวิศวกรในที่นี้ จึงหมายถึงเฉพาะวิศวกรโยธา (Civil Engineer) เท่านั้น

งานก่อสร้างจำแนกประเภทได้มากมายหลายทาง แต่ส่วนใหญ่มักจะจำแนกงานก่อสร้างออกเป็น 3 ประเภทดังนี้⁶

1. ประเภทเกี่ยวกับอาคาร เช่น อาคารเรียน อาคารพาณิชย์ โรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก อาคารสโมสร อาคารที่พักอาศัย โรงพยาบาล อาคารแสดงสินค้า เป็นต้น
2. ประเภทเกี่ยวกับทางหลวง เช่น ถนนประเภทต่างๆ สะพาน ป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ การขุดดิน การทำไหล่ถนน การทำบาทวิถี รั้ว เป็นต้น
3. ประเภทงานก่อสร้างขนาดใหญ่ เช่น เขื่อนกั้นน้ำ สนามบิน โรงเครื่องจักร งานเดินท่อน้ำและท่อระบายน้ำ โรงงานอุตสาหกรรม อุโมงค์ เป็นต้น

ในที่นี้จะศึกษางานของวิศวกรโยธาในงานก่อสร้างประเภทอาคารเท่านั้น โดยจะเน้นการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ เช่น โรงแรม อาคารพาณิชย์ อาคารพักอาศัย เป็นต้น

ลักษณะงานของวิชาชีพวิศวกรรมโยธา แบ่งได้เป็น⁷

1. งานออกแบบและคำนวณ หมายถึง การใช้ความรู้ในสาขาวิศวกรรมโยธา เพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดในการก่อสร้าง โดยแสดงเป็นรูป ข้อกำหนด และประมาณการ
2. งานควบคุมการก่อสร้าง หมายถึง การอำนวยความสะดวกดูแลการก่อสร้างในสาขาวิศวกรรมโยธาให้เป็นไปโดยถูกต้องตามหลักวิชาการ แบบ รูป และข้อกำหนด

⁶ พนม ภัยหน่าย, การบริหารงานก่อสร้าง (กรุงเทพฯ: โครงการสนับสนุนเทคนิคอุตสาหกรรม สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), 2522), หน้า 5.

⁷ พระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505 มาตรา 3 และกฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2508).

3. งานพิจารณาตรวจสอบ หมายถึง การค้นคว้า การวิเคราะห์ การทดสอบ การหาข้อมูลและสถิติต่างๆเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ประกอบการตรวจสอบวินิจฉัยงานในสาขาวิศวกรรมโยธา

4. งานวางโครงการก่อสร้าง หมายถึง การวางแผนผังหรือการวางแผนงานการก่อสร้างในสาขาวิศวกรรมโยธา

5. งานให้คำปรึกษา หมายถึง การให้ข้อเสนอแนะ และหรือการตรวจสอบที่เกี่ยวกับงานในสาขาวิศวกรรมโยธิตาม 1-4

บุคคลที่จะประกอบวิชาชีพวิศวกรรม พระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505 ได้กำหนดให้ต้องจดทะเบียนเพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมจากคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม (ก.ว.)⁸

สถาปนิก (Architects) หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญทางด้านศิลปะ เกี่ยวกับการก่อสร้างและวิทยาการแขนงต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบสิ่งก่อสร้างที่เรียกว่า “สถาปัตยกรรม” นอกจากนี้ไม่เพียงแต่ที่สถาปนิกจะเป็นผู้มีความชำนาญในด้านเทคนิคการก่อสร้างเท่านั้น ยังเป็นผู้มีความสามารถในการเตรียมแผนงาน แบบและรายละเอียดกำหนดการก่อสร้าง ควบคุมการปฏิบัติงานและสั่งการให้เป็นไปตามสัญญาระหว่างผู้ว่าจ้างกับผู้รับเหมา รวมทั้งประมาณราคาของสิ่งก่อสร้างและแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการก่อสร้าง⁹

ลักษณะงานของวิชาชีพสถาปัตยกรรม แบ่งได้เป็น¹⁰

1. งานออกแบบ หมายถึง การกำหนดรูปแบบของสถาปัตยกรรมเพื่อใช้ในการก่อสร้าง
2. งานอำนวยการก่อสร้าง หมายถึง การกำกับดูแลงานการก่อสร้างให้ดำเนินไปโดยถูกต้องตามรูปแบบและรายการสถาปัตยกรรม

⁸ พระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505 มาตรา 15 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม เพื่อแสวงหาประโยชน์ สิ้นจ้างหรือบำเหน็จรางวัล ทั้งนี้เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมจาก ก.ว.”

⁹ นนท์ ชุบอุปกการ, “ภาวะวิชาชีพของวิชาชีพสถาปนิก,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 5-7.

¹⁰ พระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. 2508 มาตรา 3 และกฎกระทรวงฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2527).

3. งานให้คำปรึกษา หมายถึง การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานออกแบบและงาน อำนวยความสะดวกก่อสร้าง

บุคคลที่จะประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม พระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. 2508 กำหนดให้ต้องจดทะเบียนต่อคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม (ก.ส.)¹¹

จะเห็นได้ว่างานของสถาปนิกและวิศวกรมีลักษณะที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงกัน เนื่องจากสภาพงานนั้นมักเป็นการให้บริการเกี่ยวกับงานให้คำปรึกษา งานคำนวณออกแบบและงานควบคุม ดังนั้นในโครงการก่อสร้างหนึ่งๆ สถาปนิกและวิศวกรก็จะทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ในอันที่จะก่อสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากที่สุดโดยสอดคล้องกับความต้องการของเจ้าของอาคาร

เราอาจกล่าวได้ว่า หน้าที่ของสถาปนิกและวิศวกรในโครงการก่อสร้าง สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทตามลักษณะงาน ดังนี้

1) งานให้คำปรึกษา ก่อนที่จะเริ่มโครงการก่อสร้าง สถาปนิกและวิศวกรจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่เจ้าของโครงการเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ โดยจะศึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ ตรวจสอบขั้นมูลฐานเกี่ยวกับโครงการก่อสร้าง วิเคราะห์สภาพการณ์ต่างๆ ตลอดจนให้มีการเปรียบเทียบแผนงานที่เป็นไปได้หลายๆแผน และศึกษาถึงค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน การพิจารณาเกี่ยวกับการเงินและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ เมื่อศึกษาแล้ว ก็จะสรุปผลและรายงานให้เจ้าของโครงการทราบ เพื่อให้เจ้าของโครงการสามารถตัดสินใจว่าจะเริ่มดำเนินการโครงการก่อสร้างหรือไม่

2) งานคำนวณออกแบบ เมื่อเจ้าของโครงการตัดสินใจเริ่มโครงการก่อสร้าง สถาปนิกก็มีหน้าที่ออกแบบให้เป็นที่ไปตามความต้องการของเจ้าของ ซึ่งต้องคำนึงถึงรูปแบบการใช้งานของพื้นที่ รูปลักษณะภายนอกของอาคารให้มีความสวยงาม โดยมีงบประมาณที่ใช้ในการก่อสร้างจำกัดอยู่ด้วย อีกทั้งสถาปนิกยังต้องคำนึงถึงกฎหมายและข้อกำหนดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ

¹¹ พระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. 2508 มาตรา 15 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม เพื่อแสวงหาประโยชน์ สิ้นจ้างหรือบำเหน็จรางวัล ทั้งนี้เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมจาก ก.ส.”

งานก่อสร้างเพื่อให้สามารถขออนุญาตก่อสร้างได้จริง และเมื่อสถาปนิกออกแบบแล้ว จะทำการเขียนแบบ และใช้ “รูปแบบ” เป็นตัวกลางในการสื่อสารไปยังวิศวกรและผู้รับเหมาต่อไป รูปแบบที่ได้จากสถาปนิกจะเรียกว่า “รูปแบบทางสถาปัตยกรรม” โดยรูปแบบนี้จะแสดงรายละเอียดของอาคารว่ามีรูปร่าง ขนาด หน้าตาเป็นอย่างไร ใช้วัสดุอะไรบ้างในการก่อสร้างและสถาปนิกจะส่งรูปแบบทางสถาปัตยกรรมนี้ให้กับวิศวกรออกแบบทางด้านวิศวกรรมต่อไป

สำหรับวิศวกร เมื่อได้แบบจากสถาปนิกแล้ว จะออกแบบโดยมีการคำนวณเพื่อกำหนด ขนาด ชนิด ประเภทและคุณสมบัติต่างๆของวัสดุที่จะใช้ให้มีความแข็งแรงปลอดภัยเป็นไปตามมาตรฐานงานวิศวกรรม เมื่อออกแบบคำนวณแล้ว จะทำการเขียนแบบ และใช้ “รูปแบบ” นี้เป็นตัวกลางในการสื่อสารให้ผู้รับเหมาก่อสร้างและวิศวกรที่ควบคุมงานก่อสร้างเข้าใจและดำเนินการได้ตามแบบที่วิศวกรได้ออกแบบไว้ รูปแบบของวิศวกรเรียกว่า “รูปแบบวิศวกรรม” ซึ่งรูปแบบวิศวกรรมของงานก่อสร้างจะแยกเป็น

- รูปแบบงานโครงสร้าง แสดงรายละเอียดด้านโครงสร้างอาคารว่าจะใช้วัสดุอะไรมาทำในส่วนโครงสร้าง มีขนาดและรายละเอียดอย่างไร เช่น มีรายละเอียดว่าเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก โดยมีขนาดเท่าไร มีเหล็กเสริมในคอนกรีตจำนวนเท่าไร ลักษณะการเสริมเป็นอย่างไร เป็นต้น

- รูปแบบงานไฟฟ้าและสุขาภิบาล อาจเรียกอีกอย่างได้ว่า แบบงานระบบประกอบอาคาร ซึ่งจะแสดงรายละเอียดของงานไฟฟ้า สุขาภิบาล ว่ามีอุปกรณ์ไฟฟ้า สุขาภิบาล ชนิดใด ขนาดเท่าใดและอยู่บริเวณใด

โดยสรุป งานคำนวณออกแบบนี้ อาจแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การวางเค้าโครงการออกแบบและการออกแบบร่างขั้นต้น คือการศึกษาข้อมูลโครงการจากเจ้าของโครงการเพื่อวางเค้าโครงพร้อมทั้งออกแบบร่างขั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยแบบร่างตัวอาคาร ประกอบด้วยผังพอสั่งเขป ประมาณการราคาค่าก่อสร้างในเบื้องต้น

2. การออกแบบร่างขั้นสุดท้าย คือ การเตรียมรูปแบบรายการซึ่งจะใช้เป็นเอกสารประกอบสัญญา จะประกอบด้วย แบบร่างตัวอาคารในชั้นรายละเอียด แบบร่างแสดงระบบวิศวกรรมทุกระบบ รายละเอียดวัสดุและอุปกรณ์ ประมาณการราคาก่อสร้างในขั้นนี้

3. การทำรายละเอียดการก่อสร้าง เมื่อแบบร่างขั้นสุดท้ายได้รับการอนุมัติแล้ว จะจัดทำรายละเอียดการก่อสร้างเพื่อให้เป็นเอกสารสัญญาและเอกสารขออนุญาต ซึ่งจะประกอบด้วย แบบสถาปัตยกรรม แบบวิศวกรรมโครงสร้างพร้อมรายการคำนวณ รายละเอียดประกอบแบบก่อสร้าง ราคาากลางค่าก่อสร้าง

เมื่อการออกแบบคำนวณเสร็จสิ้น ต่อมาก็เป็นขั้นตอนการประกวดราคาเพื่อดำเนินการก่อสร้าง ในขั้นนี้ วิศวกรจะให้คำปรึกษาแก่เจ้าของโครงการในการประกวดราคา ดังนี้

- จัดทำราคาากลางค่าก่อสร้าง
- จัดเตรียมเอกสารประกวดราคา
- จัดเตรียมเอกสารสัญญา
- ให้คำแนะนำแก่เจ้าของโครงการในการตรวจสอบใบเสนอราคาและคัดเลือกผู้รับเหมาก่อสร้าง¹²

3) งานควบคุม ในขั้นตอนการก่อสร้างนั้น สถาปนิกและวิศวกรจะทำหน้าที่ตรวจสอบและควบคุมการก่อสร้างของผู้รับเหมาให้เป็นไปตามแบบก่อสร้าง (Construction Documents) และ รายการประกอบแบบ (Specification) ที่ผู้ออกแบบได้กำหนดไว้ โดยให้คำแนะนำแก่ผู้ควบคุมงานของเจ้าของโครงการและให้รายละเอียดเพิ่มเติมตามความจำเป็น พร้อมทั้งตรวจสอบวัสดุ ฝีมือและงานให้เป็นไปตามมาตรฐานตามหลักวิชาการ

วิศวกรที่ทำหน้าที่ควบคุมงานก่อสร้างนั้น อาจจะมีหน้าที่แตกต่างกันตามบทบาทที่ได้รับในแต่ละโครงการ เช่น อาจเป็นวิศวกรตัวแทนของผู้รับเหมาก่อสร้าง วิศวกรตัวแทนของที่ปรึกษาควบคุมงานก่อสร้าง วิศวกรตัวแทนของเจ้าของโครงการ โดยจะทำหน้าที่ประสานงานและทำงานร่วมกันโดยมีสัญญาจ้างเป็นกติการ่วม ซึ่งวิศวกรที่ควบคุมงานก่อสร้างนี้มีใช้เพียงแค่ควบคุมงานให้ได้คุณภาพเท่านั้น ยังต้องควบคุมดูแลระยะเวลาในการก่อสร้างและต้นทุนที่ใช้ให้มีความเหมาะสมอีกด้วย¹³

¹² รศ. มาลินี ศรีสุวรรณ, หลักปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม (กรุงเทพฯ: บริษัท J-print, 2546), หน้า 24-25.

¹³ นิพนธ์ ลักขณาอดิศร, "วิศวกรกับสถาปนิกต่างกันอย่างไร," TPA News ฉบับที่ 147 (มีนาคม 2552): 37.

ในโครงการก่อสร้าง สถาปนิกและวิศวกรต้องปฏิบัติหน้าที่ในการให้คำปรึกษา การออกแบบ และการควบคุมการก่อสร้างตามหลักเกณฑ์ในวิชาชีพของตน หากสถาปนิกและวิศวกรปฏิบัติหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังกล่าว สิ่งปลูกสร้างอาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยและเกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอกที่เข้ามาใช้สิ่งปลูกสร้างได้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นอาจกล่าวได้ว่าเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร ซึ่งมีผลทำให้สถาปนิกและวิศวกรต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายตามหลักกฎหมายละเมิด

2.1.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพของวิศวกรโยธาและสถาปนิก

วิศวกรและสถาปนิกเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงในงานก่อสร้าง โดยงานก่อสร้างขึ้นหนึ่ง วิศวกรและสถาปนิกต้องทำงานร่วมกัน กล่าวคือ สถาปนิกจะเป็นผู้ออกแบบอาคาร ส่วนวิศวกรจะเป็นผู้ออกแบบโครงสร้างพื้นฐาน ควบคุมและเลือกวัสดุสำหรับก่อสร้าง ซึ่งการก่อสร้างอาคารจะต้องก่อให้เกิดความปลอดภัยสำหรับบุคคลทุกคน เพราะถ้าหากเกิดความผิดพลาดจากการประกอบวิชาชีพของบุคคลดังกล่าวแล้ว ย่อมก่อความเสียหายต่อชีวิตของผู้ที่เข้าใช้อาคารดังกล่าว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร เพื่อควบคุมการดำเนินงานในด้านการก่อสร้างให้เกิดความปลอดภัยกับบุคคลทุกคน

ปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างอาคารของสถาปนิกและวิศวกร ก็คือพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522¹⁴ ในการก่อสร้างอาคาร สถาปนิกและวิศวกรจะต้องคำนวณออกแบบโครงสร้าง ส่วนประกอบต่างๆของอาคารตามที่กฎหมายดังกล่าวกำหนดไว้ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกฎหมายฉบับนี้ เราจำเป็นต้องศึกษาถึงความป็นมาของกฎหมายเสียก่อน

ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ได้มีกฎหมาย 3 ฉบับที่มีการตราขึ้นก่อนหน้านั้น ได้แก่ พ.ร.บ.ป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแต่การเล่นมหรสพ พระพุทธศักราช

¹⁴ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535, ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2543 และ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550.

2464, พ.ร.บ.ควบคุมการก่อสร้างในเขตต์เพลิงไหม้ พุทธศักราช 2476 และ พ.ร.บ.ควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช 2479 โดยสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้¹⁵

1) พ.ร.บ.ป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแต่การเล่นมหรสพ พระพุทธศักราช 2464

คำว่า “โรงมหรสพ” ตามกฎหมายฉบับนี้ “หมายความตลอดถึง ตึก เรือน หรือ กระจัง และที่ปลูกกำบังอย่างใดๆ ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับเล่นมหรสพ (เช่น จั้ว ลิเก ละคร ภาพยนตร์ ฯลฯ) เพื่อเก็บเงินแก่คนดู” บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้จะเน้นในเรื่องการควบคุมป้องกันภัยอันตรายที่เกิดจากอัคคีภัยและการระเบิดโดยมีการกำหนดเกี่ยวกับการวางระบบป้องกันภัยในโรงมหรสพ เช่น การบังคับให้มีทางเข้าออกและบันไดขึ้นลงให้พอเพียง ให้มีทางเดินภายในโดยรอบ ให้มีเครื่องดับเพลิงอย่างเพียงพอ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับความมั่นคงแข็งแรงของตัวอาคารที่เป็นโรงมหรสพโดยตรง กฎหมายฉบับนี้ถูกยกเลิกไปและได้นำมารวมเข้ากับพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในปี พ.ศ. 2543 เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้มีขึ้นเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดแก่คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงมหรสพ เช่น คนดูและคนเล่น

2) พ.ร.บ.ควบคุมการก่อสร้างในเขตต์เพลิงไหม้ พุทธศักราช 2476

กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับเป็นการเฉพาะกรณีเมื่อเกิดอัคคีภัยขึ้น โดยมีบทบัญญัติกำหนดให้มีการควบคุมการก่อสร้างในบริเวณที่เกิดเพลิงไหม้ ทั้งนี้เพื่อให้ภาครัฐได้เข้ามาควบคุมดูแลการปลูกสร้างอาคารในพื้นที่ดังกล่าวให้มีความมั่นคงแข็งแรงและปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ รวมถึงเพื่อรักษาแนวถนนให้เป็นระเบียบ กฎหมายฉบับนี้ถูกยกเลิกเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และได้กลายมาเป็นบทบัญญัติหมวด 7 ว่าด้วยเขตเพลิงไหม้ของพระราชบัญญัติฉบับปัจจุบัน

3) พ.ร.บ.ควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช 2479

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายฉบับแรกที่วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอาคารโดยทั่วไปที่ชัดเจนมากขึ้น กำหนดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการควบคุมการก่อสร้างอาคารต่างๆ เพื่อประโยชน์ในความ

¹⁵ วีรพล ปานะบุตร, “บทความพิเศษกฎหมายควบคุมอาคาร: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต,” วารสารอัยการ ปีที่ 23, ฉบับที่ 254 (มกราคม - มีนาคม 2553): 18-26.

มั่นคงแข็งแรง การอนามัย การสุขาภิบาล การป้องกันอัคคีภัยและการผังเมือง โดยรายละเอียดแต่ละมาตรานั้นคล้ายกับฉบับปัจจุบัน แต่ฉบับปัจจุบันจะมีรายละเอียดที่มากกว่า อาจเนื่องจากสภาพแวดล้อมและสังคมที่มีความเจริญขึ้น กฎหมายฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกเมื่อปี พ.ศ. 2522 โดยได้ถูกรวมไปเป็นกฎหมายฉบับปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่ากฎหมายทั้ง 3 ฉบับข้างต้น มีการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัย โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้ที่ใช้อาคารให้พ้นจากอันตรายที่อาจเกิดจากสิ่งปลูกสร้าง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันกฎหมายทั้ง 3 ฉบับดังกล่าวได้ถูกยุบรวมเข้าด้วยกัน กลายเป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

เนื้อหาของพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ฉบับปัจจุบัน แบ่งเป็น 9 หมวด 80 มาตรา ได้แก่ หมวดที่ 1 เป็นบททั่วไป, หมวดที่ 2 เรื่องคณะกรรมการควบคุมอาคาร, หมวดที่ 3 เรื่อง การก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย และใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคาร, หมวดที่ 3 ทวิ เรื่อง การอนุญาตให้ใช้อาคารเพื่อประกอบกิจการที่เกี่ยวกับโรงมหรสพ, หมวดที่ 4 เรื่อง อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น, หมวดที่ 5 เรื่องการอุทธรณ์, หมวดที่ 6 เรื่องนายช่าง นายตรวจและผู้ตรวจสอบ, หมวดที่ 7 เรื่องเขตเพลิงไหม้, หมวดที่ 8 บทเบ็ดเตล็ด และหมวดที่ 9 บทกำหนดโทษ

นอกเหนือจากพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บท ยังมีกฎกระทรวงอีกหลายฉบับที่ออกโดยอาศัยความตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อกำหนดเงื่อนไขรายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างของอาคาร กฎกระทรวงดังกล่าวมีทั้งกฎกระทรวงที่ใช้บังคับทั่วไปในทุกพื้นที่และกฎกระทรวงที่ใช้บังคับเฉพาะบางพื้นที่

2.2 ลักษณะของการประกอบวิชาชีพผิดพลาด

คำว่า “ความรับผิดในการประกอบวิชาชีพ” กฎหมายไทยไม่ได้ให้คำนิยามไว้ แต่เราอาจพิจารณาความหมายของคำดังกล่าวได้จากกฎหมายต่างประเทศ ในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ความรับผิดในการประกอบวิชาชีพใช้คำว่า “Professional Liability”

ซึ่งหมายถึง ความรับผิดชอบที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อหรือการละเว้นการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพในการประกอบวิชาชีพ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น¹⁶

ส่วนคำว่า “การประกอบวิชาชีพผิดพลาด” (Malpractice) เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบในทางวิชาชีพ ซึ่งความหมายของการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร อาจเทียบเคียงได้กับการกระทำโดยผิดพลาดของแพทย์¹⁷ เนื่องจากสถาปนิกและวิศวกรเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเช่นเดียวกับแพทย์ ดังนั้นอาจสรุปความหมายของ “การประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร” ได้ว่า หมายถึง การไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพอันเป็นที่ยอมรับกัน ซึ่งอาจเกิดจากความประมาทเลินเล่อ การขาดทักษะความรู้ความชำนาญที่ควรจะมีอย่างสมเหตุสมผลตามสมควร ในฐานะวิศวกรหรือสถาปนิก หรือการขาดการเอาใจใส่ดูแล หรือการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น

จะเห็นว่าสถาปนิกและวิศวกรจะต้องรับผิดชอบเมื่อตนประกอบวิชาชีพผิดพลาด ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ถ้าความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากความผิดพลาดในการปฏิบัติหน้าที่ทางวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร แต่เกิดจากความผิดของผู้รับเหมา หรือลูกจ้าง ก็ไม่ใช่กรณีการประกอบวิชาชีพผิดพลาด สถาปนิกและวิศวกรไม่ต้องรับผิดชอบ เช่น มีคนเดินผ่านตึกที่กำลังก่อสร้าง คนงานก่อสร้างไม่ระวังทำกระป๋องสีตกใส่ศีรษะ จะเห็นว่าความเสียหายไม่ได้เกิดจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร แต่เกิดจากความไม่ระมัดระวังของคนงานก่อสร้างเอง คนงานก่อสร้างต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก กรณีนี้จึงไม่ใช่ความรับผิดชอบในทางวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรแต่อย่างใด

¹⁶ Keith Manson, *Law for civil engineer* (Malaysia by PA, 1993), p.211.

¹⁷ “ทิวเวชปฏิบัติ (Malpractice) หมายความว่า การขาดทักษะที่ควรพึงมีอย่างสมเหตุสมผลตามสมควรในฐานะเป็นแพทย์ และขาดการเอาใจใส่ดูแลจนทำให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพหรือชีวิตของผู้ป่วย หรือเป็นผลโดยตรงจาก “โรคหมอทำ” (iatrogenic disease) ซึ่งเป็นโรคที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยผิดพลาด ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ซึ่งไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับกัน ถือเป็นทิวเวชปฏิบัติซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรงต่อผู้ป่วย อันเกิดจากความไม่รู้ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือความผิดพลาดการใช้เครื่องมือเครื่องใช้เพื่อวินิจฉัยหรือรักษาโรค ซึ่งส่งผลให้แพทย์ต้องรับผิดชอบ จาก เพ็ญจันทร์ คล้ายเยี่ยม, “ความรับผิดชอบในสัญญาให้บริการด้านการแพทย์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการแพทย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 98.

สถาปนิกและวิศวกรเป็นบุคคลที่มีบทบาทหลักในการก่อสร้างอาคาร งานในส่วน
ของสถาปนิกและวิศวกร มีทั้งงานให้คำปรึกษา งานคำนวณออกแบบ และงานควบคุม ซึ่งการ
ประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรอาจเกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอน เราอาจให้คำนิยาม
“การประกอบวิชาชีพผิดพลาด” ในงานแต่ละขั้นตอน ดังนี้

การประกอบวิชาชีพผิดพลาดในงานให้คำปรึกษา คือ การให้คำแนะนำหรือให้
ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องแก่ผู้ว่าจ้าง ทำให้ผู้ว่าจ้างได้รับความเสียหายด้านการเงิน เวลา และโอกาส

การประกอบวิชาชีพผิดพลาดในงานคำนวณออกแบบ คือ การออกแบบอาคาร
และโครงสร้างอาคารผิดหลักวิชาการ หรือไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ได้รับการ
ยอมรับกัน ทำให้อาคารไม่มั่นคงแข็งแรงและอาจก่ออันตรายต่อบุคคลอื่น

การประกอบวิชาชีพผิดพลาดในงานควบคุม คือ การไม่สามารถควบคุมให้การ
ก่อสร้างอาคารเป็นไปตามแบบก่อสร้าง ทำให้อาคารสร้างขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ
ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแข็งแรงของตัวอาคาร นอกจากนี้ ยังรวมถึงการไม่สามารถควบคุมให้
เกิดความปลอดภัยในขณะก่อสร้างด้วย

ในที่นี้จะขอแยกพิจารณาลักษณะของการประกอบวิชาชีพผิดพลาดที่เกิดขึ้นใน
งานต่างๆ ดังนี้

2.2.1 การประกอบวิชาชีพผิดพลาดในงานให้คำปรึกษา

ก่อนเริ่มการก่อสร้างอาคาร สถาปนิกซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้าน
การเงิน การลงทุน การตลาด จะคอยให้คำปรึกษาเรื่องก่อสร้างอาคารแก่ผู้ว่าจ้าง โดย
สถาปนิกจะประสานงานกับผู้ว่าจ้างเพื่อให้ทราบถึงความต้องการของผู้ว่าจ้าง งบประมาณในการ
ก่อสร้าง และจะคอยแนะนำว่าอาคารจะออกมาในรูปแบบไหน หรือสามารถแก้ไขรูปแบบอย่างไร
เพื่อให้อยู่ในขอบเขตงบประมาณที่เจ้าของอาคารกำหนดไว้ นอกจากนี้สถาปนิกยังมีหน้าที่ให้
คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากอาคารภายหลังการก่อสร้างเสร็จสิ้น อีกทั้งยังต้องให้คำปรึกษา
และดูแลแก้ไข้ปัญหาที่เกิดจากการออกแบบของสถาปนิกด้วย กรณีของการประกอบวิชาชีพ
ผิดพลาดของสถาปนิกในส่วนของการให้คำปรึกษานั้นยังไม่พบ แต่อาจยกกรณีตัวอย่างได้ เช่น
สถาปนิกให้คำปรึกษาในเรื่องงบประมาณการก่อสร้างผิดพลาด โดยคำนวณราคาประมาณการ

ก่อสร้างผิดไปจากราคาที่แท้จริงมาก เช่นค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างที่แท้จริง 50 ล้านบาท แต่สถาปนิกแจ้งราคาแก่ผู้ว่าจ้างเพียง 20 ล้านบาท ทำให้ผู้ว่าจ้างต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มโดยไม่ได้คาดการณ์ล่วงหน้า

งานให้คำปรึกษานี้อาจเกิดจากความผิดพลาดในการปฏิบัติหน้าที่ของวิศวกรก็ได้ เช่น

- วิศวกรไม่ศึกษาสภาพแวดล้อมและทำเลของสถานที่ก่อสร้างให้ดีก่อน เช่น ไม่ได้ตรวจสอบสภาพดินในสถานที่ดังกล่าว หรือไม่ได้ไปยังสถานที่ก่อสร้างเพื่อตรวจสอบอย่างละเอียดด้วยตนเอง ทำให้ไม่พบปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เมื่อผู้ว่าจ้างตัดสินใจทำการก่อสร้างและก่อสร้างเสร็จแล้ว ปรากฏว่าอาคารดังกล่าวเริ่มเอียง เกิดความไม่มั่นคงแข็งแรง เพราะมีการเคลื่อนตัวของดินชั้นล่าง ซึ่งหากวิศวกรได้ตรวจสอบสถานที่ก่อนเริ่มก่อสร้าง ก็จะทราบปัญหาในส่วนนี้และแก้ไขก่อนเริ่มก่อสร้างได้

- วิศวกรให้คำปรึกษาในเรื่องที่ตนไม่มีความรู้ดีพอ ทำให้ผู้ว่าจ้างได้รับข้อมูลที่ผิดหรือคลาดเคลื่อน เช่น วิศวกรโยธาผู้ที่เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างอาคาร ได้ให้คำแนะนำในด้านระบบไฟฟ้าหรือสุขาภิบาลภายในอาคาร ซึ่งตนไม่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อตัดสินใจทำการก่อสร้างของผู้ว่าจ้าง หรือส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของตัวอาคารเมื่อสร้างเสร็จ

จะเห็นได้ว่างานให้คำปรึกษานั้น มีลักษณะเป็นการให้ข้อมูลแก่ผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นเจ้าของโครงการในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องงบประมาณ สภาพแวดล้อม ความเป็นไปได้ของโครงการ ฯลฯ ซึ่งข้อมูลของผู้ให้คำปรึกษาเป็นสิ่งที่เจ้าของโครงการนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ ข้อมูลดังกล่าวไม่ได้ผูกมัดเจ้าของโครงการให้ต้องยอมรับหรือปฏิบัติตามแต่อย่างใด เจ้าของโครงการยังเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจว่าจะดำเนินการหรือไม่ หากเจ้าของโครงการตัดสินใจไป ต่อมาเกิดความผิดพลาด ซึ่งความผิดพลาดนั้นเกิดจากการตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลที่ไม่ถูกต้องของสถาปนิกหรือวิศวกร ก็จะเกิดความรับผิดชอบระหว่างคู่สัญญา โดยเจ้าของโครงการอาจเรียกให้สถาปนิกหรือวิศวกรรับผิดชอบตามสัญญาได้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นนี้เป็นความเสียหายต่อเจ้าของโครงการที่เป็นคู่สัญญาเท่านั้น ยังไม่เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอก เพราะความผิดพลาดในขั้นนี้ เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ยังไม่เริ่มการก่อสร้างจึงไม่ส่งผลกระทบต่อบุคคลภายนอก

จะส่งผลกระทบต่อเจ้าของโครงการเท่านั้นเช่น อาจทำให้เจ้าของโครงการขาดรายได้ หรือต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น เป็นต้น

2.2.2 การประกอบวิชาชีพผลิตผลดำเนินงานออกแบบ

เมื่อผู้ว่าจ้างตกลงก่อสร้างอาคารแล้ว สถาปนิกและวิศวกรจะมีหน้าที่คำนวณออกแบบอาคาร โดยสถาปนิกจะมีหน้าที่ออกแบบตัวอาคารและส่วนประกอบต่างๆภายในอาคาร ส่วนวิศวกรจะมีหน้าที่ออกแบบโครงสร้างของตัวอาคาร โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอาคารนั้น ทั้งนี้ในการออกแบบ สถาปนิกและวิศวกรต้องปฏิบัติตามหน้าที่ให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางสถาปัตยกรรมและทางวิศวกรรม และต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานในส่วนของตนด้วย เช่น กฎหมายควบคุมอาคาร เป็นต้น หากสถาปนิกและวิศวกรคำนวณออกแบบอาคารใหม่หรือต่อเติมอาคารโดยไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย จะส่งผลให้อาคารไม่มั่นคงแข็งแรง จนเกิดการพังทลาย ก่อความเสียหายแก่บุคคลภายนอกที่ใช้อาคารหรือบุคคลที่อาศัยอยู่ในอาคารใกล้เคียงได้ กรณีการประกอบวิชาชีพผลิตผลของสถาปนิกและวิศวกรในส่วนของ การคำนวณออกแบบอาคารที่ก่อความเสียหายมากมายและร้ายแรงที่สุด ก็คือ กรณีอาคารโรงแรมรอยัลพลาซ่าวิบัติ

เหตุการณ์นี้เกิดเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2536 เวลาประมาณ 10.10 น. อาคารส่วนซึ่งต่อเติมจากเดิม 3 ชั้นเป็น 6 ชั้น ของโรงแรมรอยัลพลาซ่า จ.นครราชสีมา ได้พังทลายลงมาอย่างรุนแรงและเฉียบพลัน คงเหลือไว้เฉพาะอาคารสร้างใหม่ด้านหน้าที่เป็นโถงลิฟท์ ส่วนด้านในซึ่งเป็นอาคารที่ต่อเติมจาก 3 ชั้นเป็น 4 ชั้น ได้ถูกจุดให้พังทลายเข้าส่วนกลาง การพังทลายจะมีลักษณะที่เสถียรทำลายจนหมดทุกชั้น ทำให้พื้นและคานของอาคารทั้ง 6 ชั้น ร่วงลงมาองซ้อนๆกัน เหลือความสูงเพียงประมาณ 5 เมตรเท่านั้น การพังทลายนั้นเกิดขึ้นภายหลังจากการต่อเติมครั้งสุดท้ายประมาณ 3 ปี สาเหตุของการพังทลายนั้นเกิดจากวิศวกรผู้คำนวณโครงสร้างของอาคารได้คำนวณออกแบบต่อเติมอาคารโดยไม่หาข้อมูลว่าโครงสร้างอาคารเดิมสามารถรองรับน้ำหนักอาคารในส่วนที่ต่อเติมได้หรือไม่ ทำให้โครงสร้างของโรงแรมรอยัลพลาซ่าภายหลังจากต่อเติมเป็น 6 ชั้นแล้ว มีสัดส่วนความปลอดภัยต่ำกว่ามาตรฐาน กล่าวคือ การออกแบบอาคารเพื่อใช้งานที่คาดว่าจะต้องรับน้ำหนักขนาดหนึ่งนั้น จะต้องออกแบบอาคารให้มีกำลังมากกว่าน้ำหนักที่คาดไว้ไม่ต่ำกว่า 2 เท่า คือมีส่วนความปลอดภัยเท่ากับ 2 นั่นเอง การต่อเติมอาคารจาก 3 ชั้นเป็น 6 ชั้น

โดยไม่ได้มีการเสริมกำลังของเสาเดิมเท่ากับเป็นการยอมให้ค่าสัดส่วนความปลอดภัยลดต่ำกว่ามาตรฐานเดิม น้ำหนักที่เพิ่มขึ้นทั้งเกิดจากน้ำหนักของโครงสร้างอาคารเอง และน้ำหนักของการใช้งานตามปกติ ก็ทำให้เสาชั้นล่างของอาคารรับน้ำหนักไม่ไหว จนเกิดการวิบัติขึ้น เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ดังกล่าว 137 ราย และบาดเจ็บกว่า 300 คน¹⁸

นอกจากนี้ นับแต่ปี พ.ศ. 2536 ยังเกิดความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดในการออกแบบของสถาปนิกและวิศวกรอีกหลายกรณี ทำให้เกิดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมาก เช่น¹⁹

เมื่อเดือนพฤษภาคม 2536 อาคารพักอาศัยความสูง 6 ชั้น บนถนนบางนาตราด เกิดการทรุดตัวอย่างช้าๆ เอียงแนวตั้งประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์ อาคารหลังนี้สร้างเสร็จและเปิดใช้งานมา 2 ปีสาเหตุเกิดจาก เสาเข็มรองรับอาคารบางส่วนเสียหายขณะก่อสร้าง แต่ไม่มีการซ่อมแซมอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2536 อาคารโรงงานสูง 4 ชั้นบนถนนพุทธมณฑลสาย 4 เกิดอัคคีภัยและพังทลายลงมาทั้งหมด 3 หลัง สาเหตุของการพังทลายเนื่องจากเสาและคานเป็นโครงสร้างเหล็กรูปพรรณที่มีได้มีวัสดุป้องกันอัคคีภัยห่อหุ้มไว้ ทำให้โครงสร้างเหล็กได้รับความร้อนโดยตรง และพังทลายลงมาอย่างรวดเร็ว

เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2536 อาคารโรงงานสูง 7 ชั้น บนถนนเอกชัย เกิดการพังทลายลง พับลงมาทั้งหลังขณะทำงานก่อสร้างเกือบจะเสร็จสิ้น สาเหตุเกิดจากรากฐานอาคารมีคานคอดินค้ำยันเพียงทิศทางเดียว ประกอบกับเสาเข็มเดี่ยวเกิดการเอียงศูนย์ในอีกทิศทางหนึ่ง ทำให้อาคารทั้งหลังเสียเสถียรภาพ พังทลายลงมา

เหตุการณ์ความสูญเสียครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ คือ เมื่อวันที่ 1 ม.ค. 2552 เวลาประมาณ 00.20 น. เกิดเหตุเพลิงไหม้ที่ซานติกาผ้า ย่านเอกมัย มีผู้เสียชีวิตจำนวน 66 คนและบาดเจ็บอีกจำนวนหนึ่ง สาเหตุเบื้องต้นเกิดจาก ผู้คนในผ้าจุดไฟเย็นเล่นกันและ

¹⁸ คณะกรรมการวิชาการสาขาวิศวกรรมโยธา สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย, รายงานการศึกษาอาคารโรงแรมรอยัลพลาซ่าวิบัติ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เยนเนอร์ล เอนิเนียริง จำกัด, 2537), หน้า IX-XIII.

¹⁹ มั่น ศรีเรือนทอง, "อาคารวิบัติในรอบทศวรรษที่ผ่านมา," ในการประชุมใหญ่ทางวิชาการ ประจำปี 2539 (กรุงเทพฯ: สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย, 2539), หน้า 12-18.

ประกายไฟลุกไปติดผ้าม่านและเพดาน ก่อนลามไปทั่วอาคาร และหลังจากเกิดเหตุ ได้มีการเข้าไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ พบว่าความสูญเสียที่เกิดขึ้นอาจมีส่วนมาจากเรื่องการออกแบบระบบความปลอดภัยของอาคาร

ซานติก้าดับเป็นอาคารประเภทสถานบริการตามกฎหมายควบคุมอาคาร ซึ่งต้องจัดให้มีผู้ตรวจสอบในเรื่องความปลอดภัยจากอัคคีภัย ระบบการจัดการความปลอดภัยของอาคาร แต่ภายหลังจากที่เข้าตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ พบว่ามีข้อสังเกตเกี่ยวกับระบบความปลอดภัยในอาคาร ดังนี้

- ภายในอาคารพบวัสดุหลายชนิดที่ใช้เป็นวัสดุฉนวนกันเสียง รวมทั้งยังพบวัสดุตกแต่งเสาและผนังที่ห่อหุ้มด้วยไฟเบอร์กลาสเรซินเป็นรูปคล้ายการก่ออิฐ ซึ่งวัสดุเหล่านี้มีคุณสมบัติติดไฟได้ง่ายและลามไฟได้ดี และเมื่อติดไฟแล้วจะปล่อยปริมาณความร้อนออกมาสูงส่งผลให้เกิดการลามไฟไปยังบริเวณข้างเคียง

- พบวัสดุผนังที่ทำจากไม้อัดและโครงคร่าวของผนัง เพดานและพื้นชั้นลอยที่ทำจากไม้อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นสาเหตุให้เพลิงไหม้รุนแรงและรวดเร็วจนแทบไม่มีเวลาเพียงพอในการหนีออกมา

- ทางเข้าออกของอาคาร จัดให้ทางเข้าออกหลักมีทางเดียว ซึ่งตามมาตรฐานของวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ กำหนดว่า "ต้องรองรับจำนวนคนได้ไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนคนทั้งหมดในห้องหรือพื้นที่นั้น" เมื่อพิจารณาตามข้อกำหนดของมาตรฐานนี้ ประตูหลักจะต้องมีความสามารถรองรับคนอพยพในสถานบริการอย่างน้อย 2 ใน 3 ของจำนวนประตูทั้งหมดในอาคาร ฉะนั้นจากข้อมูล ประตูทางเข้าออกหลักสามารถรองรับคนได้ 272 คน จึงหมายความว่าจำนวนคนสูงสุดที่ยอมรับได้เท่ากับ 408 คน แต่ความสามารถในการอพยพคน จะเห็นว่าประตูทั้งหมดมีความสามารถในการอพยพคนรวม 525 คน ดังนั้น ตัวเลขนี้พอจะสรุปได้ว่าความกว้างของประตูทางเข้าออกหลักไม่ได้ตามมาตรฐานนี้

- วัสดุตกแต่งภายในอาคารที่พบ ทำจากโพลีสไตรีนโฟมตามขอบคิ้วบัว เสา เพดาน ผนัง และขอบหน้าต่างอาคารจำนวนมาก ซึ่งวัสดุประเภทนี้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากปิโตรเลียมซึ่งมีคุณสมบัติในการลุกลามไฟได้ง่ายและยังสามารถปล่อยควันดำและก๊าซพิษ ซึ่งทำให้ผู้ที่สูดดมหมดสติอย่างรวดเร็วและทำให้มองไม่เห็นเส้นทางหนีไฟ

จุดที่สำคัญอีกจุดหนึ่งคือ จากการตรวจสอบภายในอาคาร ไม่พบระบบตรวจจับความร้อนและควันไฟ ไม่พบระบบแจ้งเหตุเพลิงไหม้ ไม่พบระบบไฟแสงสว่างฉุกเฉินในพื้นที่บริการ ซึ่งมีความสำคัญมากในการอพยพ ไม่พบป้ายทางหนีไฟ ไม่พบแผนผังทางหนีไฟ ไม่พบระบบดับเพลิงอัตโนมัติ (sprinkler) และที่สำคัญไม่พบว่ามีการจัดให้มีผู้ตรวจสอบอาคารตามกฎหมาย²⁰

จากตัวอย่างที่กล่าวมา เห็นได้ว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้น มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพผลิตผลของวิศวกรหรือสถาปนิก ความเสียหายอาจเป็นผลจากการก่อสร้างที่ผิดพลาด การทางวิชาการ การออกแบบโครงสร้างไม่ถูกต้องหรือไม่มีเสถียรภาพเพียงพอ การเลือกใช้รายละเอียดการก่อสร้างที่ผิดพลาด ซึ่งทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในการใช้อาคารและก่อความเสียหายแก่ผู้ใช้อาคาร ดังนั้นหากวิศวกรเอาใจใส่ต่อการออกแบบอย่างเต็มที่ ศึกษาถึงพฤติกรรมโครงสร้าง คำนวณอย่างรอบคอบถี่ถ้วน แสดงรายละเอียดโครงสร้างให้ชัดเจนและคำนึงถึงเสถียรภาพความมั่นคงของอาคารเป็นหลักเพื่อความปลอดภัยของสาธารณชนแล้ว ความเสียหายที่เกิดจากอาคารพังทลายก็อาจลดน้อยลง

2.2.3 การประกอบวิชาชีพผลิตผลในงานควบคุม

เมื่อสถาปนิกและวิศวกรออกแบบอาคารในรายละเอียดแล้ว ก็จะนำแบบก่อสร้างนั้นไปยื่นขออนุญาตก่อสร้าง เมื่อได้รับอนุญาตให้ก่อสร้าง จึงเริ่มก่อสร้างได้ การก่อสร้างนั้นต้องเป็นไปตามแบบก่อสร้างที่ได้รับอนุญาต โดยสถาปนิกและวิศวกรจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ตรวจสอบและควบคุมการก่อสร้างของผู้รับเหมาให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดไว้ และคอยให้คำแนะนำเรื่อง การก่อสร้างแก่ผู้รับเหมาเพื่อให้งานเป็นไปตามเป้าหมาย สถาปนิกและวิศวกรจะควบคุมการก่อสร้างในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานออกแบบของตน กล่าวคือ สถาปนิกจะควบคุมให้การก่อสร้างเป็นไปตามแบบสถาปัตยกรรม ส่วนวิศวกรจะควบคุมให้การก่อสร้างเป็นไปตามแบบวิศวกรรมของตน

หากสถาปนิกและวิศวกรผู้ควบคุมงานปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาด อย่างเช่น ขาดความเอาใจใส่ ความระมัดระวังในการควบคุม หรือขาดความรับผิดชอบ ไม่เข้ามาควบคุมการก่อสร้าง

²⁰ รณภพ สุนทรโรหิต, กรณีศึกษาขานติกำแพง กับพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร [ออนไลน์], 18 มีนาคม 2555. แหล่งที่มา <http://www.buildernews.in.th/page.php?a=10&n=268&cno=2363>

ในส่วนที่สำคัญ ทำให้ผู้รับเหมาก่อสร้างผิดไปจากแบบที่กำหนด ซึ่งอาจส่งผลให้อาคารที่สร้างใหม่หรือต่อเติมนั้นไม่เป็นไปตามมาตรฐานทางวิศวกรรมที่ถูกต้อง จนเกิดการพังทลายได้

การพังทลายของอาคารที่เกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดในการควบคุมของสถาปนิกและวิศวกร อาจเกิดจากวัสดุมีคุณภาพต่ำหรือการก่อสร้างไม่เป็นไปตามแบบ อันเนื่องมาจากการควบคุมงานของวิศวกรไม่มีคุณภาพเพียงพอ เช่น²¹

เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2533 อาคารพักอาศัยสูง 11 ชั้น บนถนนรามคำแหง เกิดการพังทลายลงมาทั้งอาคาร อาคารดังกล่าวมีการก่อสร้างมานานหลายปีและล่าช้ากว่ากำหนดการมากและก่อสร้างเพิ่มจำนวนชั้นจาก 7 ชั้นเป็น 11 ชั้น ระหว่างก่อสร้างมีการควบคุมคุณภาพการก่อสร้างน้อยมาก แม้ว่าวันดังกล่าวจะไม่มีมีการก่อสร้างใดเลย แต่เสาอาคารค่อยๆสะสมแรงกดมากจนเกินขีดจำกัด จึงเกิดการวิบัติอย่างฉับพลัน ทำให้อาคารทั้งหลังพังทลายลงมาองกับพื้น

เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2545 เกิดการพังทลายของชั้นลอยโรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ของบริษัท เดลต้า อิเลคโทรนิคส์ (ประเทศไทย) จำกัด ทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต สาเหตุเนื่องมาจากโครงสร้างของชั้นลอยนั้นก่อสร้างไม่ตรงตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในแบบพิมพ์เขียว เช่น เหล็กยึดเสาเหล็กกับคานคอนกรีต มีจำนวนน้อยกว่าแบบพิมพ์เขียว, ระยะเวลาของเหล็กยึดสั้นกว่าแบบพิมพ์เขียว และ การตัดเหล็กข้ออ้อย มีรัศมีการตัดที่เล็กกว่ามาตรฐานทางวิศวกรรม ทำให้เกิดรอยร้าวในเนื้อเหล็กตั้งแต่ก่อสร้าง ซึ่งจากสาเหตุดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีความบกพร่องในช่วงควบคุมงานก่อสร้าง

เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2553 เกิดเหตุอาคารที่กำลังก่อสร้าง ขนาด 8-10 ชั้นของมหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี ถล่มลงมา โดยทวดตัวลงมาทั้งหมด มีผู้เสียชีวิต 1 ราย และบาดเจ็บจำนวน 3 ราย สาเหตุมาจากการแก้ไขเปลี่ยนแปลงแบบแปลนบางส่วน โดยแก้ไขให้มีเว้าพื้นบางส่วน มากกว่าเดิมที่กำหนดไว้ ผู้รับเหมาก่อสร้างไม่ได้ระวังในเรื่องนี้ จึงได้สร้างนั่งร้านที่ไม่แข็งแรงเท่าที่ควร กล่าวคือ ได้ตั้งนั่งร้านในการเทพื้นที่มีขนาดใหญ่โดยไม่มีคานมารองรับ ซึ่งกรณีนี้ต้องตั้งนั่งร้านจำนวนมาก เพื่อรองรับน้ำหนักของปูน เมื่อนั่งร้านไม่เพียงพอหรือน้อยเกินไปทำให้รับน้ำหนักไม่ไหว จึงเกิดการทวดตัวลง ปัญหาในครั้งนี้ผู้ควบคุมงานคงไม่ได้ตรวจสอบขั้นตอนการทำงานโดยละเอียดหรือไม่ได้ควบคุมอย่างเข้มงวดเท่าที่ควร

²¹ มั่น ศรีเรือนทอง, “อาคารวิบัติในรอบทศวรรษที่ผ่านมา,” ในการประชุมใหญ่ทางวิชาการ ประจำปี 2539.

เมื่อสถาปนิกหรือวิศวกรประกอบวิชาชีพผิดพลาดจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของอาคารหรือบุคคลภายนอก สถาปนิกหรือวิศวกรต้องรับผิดชอบทางกฎหมายต่อบุคคลที่ได้รับความเสียหาย ถือเป็นความรับผิดชอบทางแพ่ง โดยจะเป็นความรับผิดชอบตามสัญญาหรือความรับผิดชอบทางละเมิด ต้องพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ได้รับความเสียหายกับสถาปนิกและวิศวกร อาจแยกพิจารณาความรับผิดชอบของสถาปนิกและวิศวกรได้ดังนี้

ก) ความรับผิดชอบทางสัญญา เป็นความรับผิดชอบต่อบุคคลที่มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญากับสถาปนิกและวิศวกร ซึ่งได้แก่ ผู้ว่าจ้าง เจ้าของโครงการ ซึ่งบุคคลดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับสถาปนิกและวิศวกรตามสัญญาจ้างทำของ คือ ผู้ว่าจ้างได้จ้างสถาปนิกและวิศวกรออกแบบสร้างตึกหรือสิ่งก่อสร้าง และสถาปนิกและวิศวกรตกลงจะดำเนินการก่อสร้างจนสำเร็จ²² หากการก่อสร้างดังกล่าวสมบูรณ์ ก็ไม่เกิดความเสียหายที่บุคคลเหล่านั้นต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าหากการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นคู่สัญญา เช่น ออกแบบและดำเนินการก่อสร้างผิดไปจากแบบที่ได้ตกลงกันไว้ หรือไม่สามารถส่งมอบงานก่อสร้างได้ทันตามที่กำหนด สถาปนิกหรือวิศวกรก็เกิดความรับผิดชอบตามสัญญาขึ้น โดยถือเป็นกรณีที่สถาปนิกและวิศวกรไม่สามารถปฏิบัติตามภาระหน้าที่ตามสัญญาอย่างถูกต้อง ผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นคู่สัญญาสามารถเรียกให้รับผิดชอบได้ตามสัญญาที่มีอยู่ ในขณะที่เดียวกันบางกรณีสถาปนิกและวิศวกรก็อาจต้องรับผิดชอบทางละเมิดต่อผู้ว่าจ้างด้วย หากผู้ว่าจ้างได้รับความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพที่ผิดพลาด ทั้งนี้บุคคลที่ได้รับความเสียหายอาจฟ้องสถาปนิกและวิศวกรให้รับผิดชอบตามสัญญาหรือละเมิดก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าผู้เสียหายจะได้ประโยชน์จากการฟ้องในมูลหนี้ใดมากกว่ากัน แต่อย่างไรก็ตาม การฟ้องเรียกค่าเสียหายตามสัญญานั้นมีข้อดีกว่า คือเป็นการรับรองว่าคู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับความเสียหายจะสามารถเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามที่กำหนดในสัญญาได้

ในกรณีที่สัญญาไม่มีผลใช้บังคับอีกต่อไป เช่น กรณีอายุความตามสัญญาสิ้นสุดลง หรือมีการเลิกสัญญา ทำให้สถาปนิกหรือวิศวกรไม่มีความรับผิดชอบตามสัญญา ผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นคู่สัญญาไม่อาจฟ้องสถาปนิกหรือวิศวกรให้รับผิดชอบตามมูลสัญญาได้อีก ซึ่งกรณีนี้หากการกระทำผิดสัญญานั้นเป็นละเมิด ผู้ว่าจ้างก็ฟ้องฐานละเมิดได้

²² มาตรา 587 บัญญัติว่า “อันว่าจ้างทำของนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับจ้าง ตกลงจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่ บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ว่าจ้าง และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อ ผลสำเร็จแห่งการที่ทำนั้น”

ข) ความรับผิดทางละเมิด เป็นความรับผิดต่อบุคคลที่ไม่มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญา กับสถาปนิกและวิศวกร ซึ่งได้แก่ บุคคลภายนอก โดยความรับผิดทางละเมิดนี้เกิดขึ้นเมื่อ สถาปนิกและวิศวกรปฏิบัติงานโดยประมาท ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด

จะเห็นได้ว่าเมื่อสถาปนิกและวิศวกรปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาด จนเป็นเหตุให้บุคคล อื่นได้รับความเสียหาย บุคคลเหล่านั้นอาจเรียกให้สถาปนิกและวิศวกรรับผิดทางละเมิดได้ โดย บุคคลที่ได้รับความเสียหายอาจจะเป็นบุคคลที่มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญาหรือไม่ก็ได้

2.3 การปรับหลักกฎหมายเรื่องความรับผิดทางละเมิดกรณีประกอบวิชาชีพผิดพลาด

ตามกฎหมายไทยไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เฉพาะสำหรับความรับผิดของ สถาปนิกและวิศวกรกรณีการประกอบวิชาชีพผิดพลาดอันเกิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ไว้ ดังนั้นผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นเจ้าของอาคาร หรือบุคคลภายนอก ต้องฟ้องสถาปนิกและวิศวกร ให้รับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด โดยอาศัยบทกฎหมายละเมิดทั่วไป ตามมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.3.1 ความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 420 ป.พ.พ.

มาตรา 420 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดย ผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิ อย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”²³

มาตรา 420 เป็นแม่บทหลักของความรับผิดทางละเมิด ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของ หลักความผิดคือ ต้องมีการกระทำโดยประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย²⁴

²³ มีที่มาจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “A person who, intentionally or negligently, unlawfully injures the life, body, health, freedom, property or another right of another person is liable to make compensation to the other party for the damage arising from this”

²⁴ สุขุม ศุภนิธย์, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2549), หน้า 46.

โดยหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความรับผิดทางละเมิดตามมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีดังนี้

1) ต้องมีการกระทำ

การกระทำ หมายถึงการเคลื่อนไหวในอิริยาบถโดยรู้สำนึกในการเคลื่อนไหวนั้น ซึ่งสอดคล้องกับความในประมวลกฎหมายอาญา ที่บัญญัติว่า “การกระทำ...ได้แก่การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ”²⁵ หากกระทำไปโดยไม่รู้สำนึก ก็ไม่ถือว่าเป็นการกระทำ ทั้งนี้คำว่า “การกระทำ” ยังรวมไปถึงการงดเว้นการกระทำด้วย ซึ่งการงดเว้นดังกล่าวเป็นกรณีที่บุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องกระทำ แต่งดเว้นไม่กระทำ จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น²⁶ หน้าที่ที่ต้องกระทำอาจเกิดโดยมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรง หรือโดยความสัมพันธ์อย่างอื่นที่อาจเกิดโดยสัญญา การกระทำโดยวิชาชีพหรือตามพฤติการณ์ที่คนทั่วไปควรกระทำ²⁷ เช่นกรณีแพทย์หรือนางพยาบาลรับดูแลรักษาคนไข้ ได้งดเว้นการกระทำโดยไม่ทำการรักษาพยาบาล ปล่อยให้ปละละเลย เป็นเหตุให้คนไข้ถึงแก่ความตาย บุคคลดังกล่าวต้องรับผิดฐานประมาทเลินเล่อ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3711/2480, 881/2495)²⁸ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าสถาปนิกหรือวิศวกรอาจต้องรับผิดทางละเมิดหากงดเว้นการทำการตามหน้าที่ที่ต้องกระทำตามวิชาชีพ และการงดเว้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น

2) มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

การกระทำโดยจงใจ หมายความว่า กระทำโดยรู้สำนึกถึงผลเสียหายที่จะเกิดจากการกระทำของตน ถ้ารู้ว่าการกระทำนั้นจะเกิดผลเสียหายแก่ผู้อื่นแล้ว ก็ถือว่าเป็นการกระทำโดยจงใจ ส่วนผลเสียหายจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดไม่สำคัญ²⁹ การกระทำโดยจงใจแม้จะเทียบเคียง

²⁵ ไพจิตร บุญญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด พิมพ์ครั้งที่ 13. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553), หน้า 6-7.

²⁶ พจน์ ปุษปาคม, ละเมิด พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2525), หน้า 110.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 111.

²⁸ ศิณีนารถ เกียรติกังวาลไกล, “ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 64.

²⁹ ศักดิ์ สนองชาติ, ละเมิด พิมพ์ครั้งที่ 8. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551), หน้า 18.

ได้กับการกระทำโดยเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรค 2³⁰ แต่การกระทำโดยจงใจย่อมแตกต่างกับการกระทำโดยเจตนา กล่าวคือ การกระทำโดยจงใจเป็นการกระทำโดยประสงค์ให้เกิดความเสียหายขึ้น ส่วนการกระทำโดยเจตนาเป็นการกระทำโดยประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผล

ดังนั้น หากผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมได้ปฏิบัติหน้าที่โดยจงใจให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น จะต้องรับผิดชอบทางละเมิด แต่อย่างไรก็ตามกรณีสถาปนิกและวิศวกรกระทำโดยจงใจนั้นไม่ค่อยมีปัญหา ส่วนใหญ่กรณีที่เป็นปัญหาคือกรณีกระทำโดยประมาทเลินเล่อ³¹

การกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ในการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ ให้พิจารณาตามหลักปฏิกิริยาภายนอกที่หย่อนความระมัดระวัง ความในใจจะเป็นอย่างไรไม่สำคัญ³² ความหมายของคำว่าประมาทเลินเล่อตามมาตรา 420 ไม่ได้ให้คำจำกัดความไว้ อาจเทียบเคียงได้กับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรค 4³³ จึงอาจกล่าวได้ว่าการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ หมายถึง การกระทำโดยมิได้จงใจ แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจำเป็นต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

³⁰ มาตรา 59 วรรค 2 บัญญัติว่า “กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและ ในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น”

³¹ สุขุม ศุภนิติย์, “ความรับผิดชอบแห่งของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปนิกและวิศวกร,” สถาปนิก-วิศวกรและความรับผิดชอบทางกฎหมาย รวบรวมโดยคณะนิติศาสตร์และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 5.

³² ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2520), หน้า 181.

³³ มาตรา 59 วรรค 4 บัญญัติว่า กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำโดยมิได้โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจำเป็นต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวัง เช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

นอกจากนี้ ท่านศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์ ได้อธิบาย การกระทำโดยประมาท เลินเล่อ ว่าหมายถึง การกระทำโดยไม่ตั้งใจ แต่ไม่ใช้ความระมัดระวังอันสมควรที่จะใช้ รวมถึงการกระทำในลักษณะที่บุคคลผู้ที่มีความระมัดระวังจะไม่กระทำได้³⁴

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ เป็นการกระทำที่ขาดความระมัดระวัง หรือมีความระมัดระวังแต่ยังไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหาที่ว่าขนาดหรือระดับความระมัดระวังเพียงใดจึงจะถือว่าเพียงพอ นั้น ขึ้นอยู่กับวิสัยและพฤติการณ์ประกอบ

คำว่า วิสัย หมายถึง สภาพของตัวผู้กระทำทางข้อเท็จจริงว่ามีลักษณะอย่างไร เช่น ดูจากเพศ(หญิงหรือชาย) วัย (เด็ก ผู้ใหญ่ หรือคนแก่) อาชีพ (ผู้มีวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญ) เป็นต้น

คำว่า พฤติการณ์ คือ ข้อเท็จจริงภายนอกหรือสภาพแวดล้อมภายนอกซึ่งผู้กระทำเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น เวลากลางวัน กลางคืน สภาพถนน กลางเมือง เป็นต้น

ในที่นี้ จะพิจารณาความประมาทเลินเล่อเฉพาะกรณีของผู้ประกอบวิชาชีพ คือ สถาปนิกและวิศวกร สถาปนิก วิศวกรเป็นผู้ที่ต้องอาศัยฝีมือหรือมีความชำนาญในการประกอบวิชาชีพ จึงต้องมีความระมัดระวังสูงกว่าคนธรรมดา โดยจะใช้ระดับความระมัดระวังเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา นั้นไม่เพียงพอ และจะอ้างว่าตนไม่มีความรู้หรือความสามารถเช่นบุคคลผู้มีวิชาชีพ จึงทำให้ตนไม่อาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ไม่ได้ เช่น แพทย์เถื่อนที่ไม่มีความรู้อย่างแพทย์ และไปประกอบอาชีพแพทย์ รักษาคนไข้โดยไม่เข้าใจวิธีการรักษาโรคนั้นๆ ทำให้คนป่วยเส้นประสาทเสีย แพทย์เถื่อนต้องรับผิดชอบ โดยไม่สามารถอ้างว่าตนไม่มีความรู้อย่างแพทย์ จึงไม่อาจใช้ระดับความระมัดระวังอย่างแพทย์ได้ จะแก้ตัวเช่นนั้นไม่ได้³⁵

ดังนั้น การพิจารณาว่าสถาปนิกและวิศวกรซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพกระทำการโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ ให้พิจารณาระดับความระมัดระวัง โดยเปรียบเทียบกับบุคคลที่มีวิชาชีพเช่นเดียวกับผู้กระทำว่าในวิสัยและพฤติการณ์เช่นนั้นควรจะใช้ความระมัดระวังแค่ไหน

³⁴ จิตติ ติงศภัทย์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้ พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 180.

³⁵ พจน์ ปุษาปาคม, ละเมิด, หน้า 125-126.

เพียงใด³⁶ กล่าวคือ หากผู้ประกอบการวิชาชีพเช่นเดียวกับจำเลยที่อยู่ในพฤติการณ์เดียวกัน จะกระทำเช่นเดียวกับจำเลย ก็ถือว่าจำเลยไม่ได้ประมาทเลินเล่อ แต่ถ้าหากผู้ประกอบการวิชาชีพที่สมมติขึ้นจะไม่กระทำเช่นเดียวกับจำเลย ก็ถือว่าจำเลยประมาทเลินเล่อ

ตัวอย่างเช่น ในการก่อสร้างอาคาร เมื่อได้แบบก่อสร้างมาแล้ว วิศวกรทั่วไปจะไปยังสถานที่ก่อสร้างเพื่อทำการตรวจสอบสภาพดินบริเวณนั้นก่อน เพื่อจะได้เลือกวิธีและขั้นตอนการก่อสร้างให้เหมาะสม ดังนั้นหากวิศวกรผู้หนึ่งไม่ได้ไปตรวจสอบสภาพดินก่อนเริ่มการก่อสร้าง ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นระหว่างก่อสร้าง เพราะเลือกใช้วิธีการก่อสร้างไม่เหมาะสมกับสภาพดินในสถานที่นั้น กรณีเช่นนี้อาจถือได้ว่าวิศวกรคนดังกล่าวประมาทเลินเล่อ เพราะไม่ใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติงานเช่นเดียวกับวิศวกรคนอื่นๆในสถานการณณ์เดียวกัน

การพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของสถาปนิก วิศวกร หน้าที่ในการพิสูจน์จะตกอยู่กับผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าสถาปนิกหรือวิศวกรได้กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลผู้มีวิชาชีพอย่างเดียวกันและอยู่ในพฤติการณ์เดียวกันสามารถใช้ความระมัดระวังได้

ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ มาตรฐานความระมัดระวังของผู้ประกอบวิชาชีพเช่นสถาปนิกและวิศวกรนั้นเป็นอย่างไร เนื่องจากไม่มีบทกฎหมายใดกำหนดไว้อย่างชัดเจน

3) โดยผิดกฎหมาย

คำว่า “โดยผิดกฎหมาย” ตามมาตรา 420 อาจทำให้เข้าใจได้ว่าต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำใดเป็นความผิด เมื่อเราฝ่าฝืน จึงเป็นการผิดกฎหมาย แต่แท้จริงแล้วหากพิจารณาตามต้นร่างภาษาอังกฤษของมาตรานี้ จะใช้คำว่า unlawful ซึ่งมีความหมายว่า “โดยมิชอบด้วยกฎหมาย” เราจึงควรตีความคำว่า โดยผิดกฎหมายตามมาตรานี้ ให้มีความหมายถึง “โดยมิชอบด้วยกฎหมาย”

ดังนั้นคำว่า “โดยผิดกฎหมาย” แท้ที่จริงแล้ว หมายถึง กระทำลงโดยไม่มีอำนาจหรือไม่มีสิทธิ หรือทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งแม้ไม่ได้มีบทกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้งว่าการ

³⁶ สุขุม ศุภนิติย์, “ความรับผิดทางแพ่งของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปนิกและวิศวกร,” สถาปนิก-วิศวกรและความรับผิดทางกฎหมาย รวบรวมโดยคณะนิติศาสตร์และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, หน้า 7.

กระทำใดเป็นความผิด แต่ถ้าผู้กระทำได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อแล้วก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ก็ถือเป็นการกระทำละเมิดได้³⁷ ไม่เหมือนกับอาญาที่จะมีบทกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่าการกระทำใดถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย หากฝ่าฝืน จึงต้องรับผิด

การกระทำโดยไม่สิทธิ หากเกิดความเสียหาย ถือเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย แต่ถ้าการกระทำนั้น ผู้กระทำมีสิทธิหรืออำนาจกระทำ แม้อาจก่อให้เกิดความเสียหาย ก็ไม่เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย สิทธิหรืออำนาจนั้นอาจเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น อำนาจของบิดามารดาสามารถลงโทษบุตรตามสมควรหรือครูบาอาจารย์มีสิทธิว่ากล่าวสั่งสอนหรือทำโทษศิษย์³⁸ หรือเป็นการใช้สิทธิตามสัญญา เช่น ทำสัญญาเช่าบ้านจากผู้ให้เช่า แล้วเช่าพักอาศัย ไม่ถือเป็นการบุกรุกอันเป็นความผิดตามกฎหมาย เพราะมีสิทธิที่จะเช่าพักอาศัยตามสัญญา

สำหรับกรณีของสถาปนิกและวิศวกร หากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพของตนจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น สถาปนิกและวิศวกรผู้นั้นอาจเกิดความรับผิดเนื่องจากได้กระทำการโดยผิดกฎหมาย

4) ก่อให้เกิดความเสียหาย

การกระทำที่เป็นการละเมิดนั้น ต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หากการกระทำดังกล่าว ไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย ก็ไม่เป็นละเมิด เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิด คือการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้นสถาปนิกและวิศวกรจะต้องรับผิด เมื่อมีการฝ่าฝืนหน้าที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวัง จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยความเสียหายต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอนเพียงพอที่จะฟ้องให้ผู้กระทำรับผิด มิใช่เพียงความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดหรือน่าจะเกิด³⁹ นอกจากนี้ความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจเป็นความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ หรือไม่อาจคำนวณเป็นเงินก็ได้ ความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้นั้น ไม่ต้องถึงขนาดที่สามารถคิดคำนวณค่าเสียหายออกมาเป็นจำนวนเงินที่แน่นอน

³⁷ สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553), หน้า 28.

³⁸ ไพจิตร บุญญพันธ์, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2538), หน้า 16.

³⁹ สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, หน้า 34.

ตามมาตรา 420 บัญญัติว่า “...ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี....” ความเสียหายตามมาตรา 420 ดังกล่าวถือเป็นความเสียหายต่อ “สิทธิ” เนื่องจากบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพและทรัพย์สิน ส่วนคำว่า สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ก็มีปัญหาว่าหมายถึง ทรัพย์สินหรือบุคคลสิทธิ หรือทั้ง 2 อย่าง ในเรื่องนี้ มีความเห็นว่า สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดนอกจากจะหมายถึง สิทธิที่เป็นทรัพย์สินแล้ว(ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันซึ่งเป็นที่มาของมาตรานี้) ควรจะหมายถึง สิทธิทั้งหลายอันมีกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ด้วย เช่น สิทธิตามสัญญาอันเป็นบุคคลสิทธิ ทั้งนี้ก็ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สิทธิตามสัญญาถูกบุคคลนอกสัญญาทำลายละเมิดได้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 152/2523 และ 117/2531⁴⁰

5) มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

เมื่อการกระทำครบทุกองค์ประกอบตามที่กล่าวมาแล้ว บุคคลที่ได้รับความเสียหายยังต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าความเสียหายที่ตนได้รับนั้นเป็นผลมาจากการประกอบวิชาชีพ ผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร ซึ่งถ้าหากพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลของการกระทำไม่ได้ สถาปนิกและวิศวกรก็ไม่ต้องรับผิด

การจะพิจารณาว่าการกระทำอย่างไร ก่อให้เกิดผลอย่างไรนั้น ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงในแต่ละครั้งไป ส่วนการจะพิจารณาว่าผลที่เกิดขึ้นนั้น ผู้กระทำต้องรับผิดชอบแค่ไหน ต้องพิจารณาว่าผลนั้นเกิดจากการกระทำของผู้กระทำหรือไม่ จะให้ผู้กระทำรับผิดชอบในผลทั้งหมดไม่ได้ ผู้กระทำควรต้องรับผิดชอบเฉพาะความเสียหายที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำของตนเท่านั้น ไม่ควรต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกินความคาดหมายหรือความเสียหายที่ปกติจะไม่มีทางเกิดขึ้นจากการกระทำของตน ศาลในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรและจารีตประเพณี พยายามค้นหาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลโดยการสร้างทฤษฎีต่างๆ และมีการเรียกชื่อความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลต่างๆกันไป แต่ก็ยังคงไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในเรื่องดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะศาลหรือนักนิติศาสตร์จะเรียกเหตุผลหรือแนวคิดทฤษฎีที่ยกขึ้นอ้างว่าอย่างไร ก็ดูเหมือนว่าจะไม่แตกต่างจากแนวทฤษฎีหลัก 2 ทฤษฎีดังนี้⁴¹

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36-37.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 54.

i) ทฤษฎีเงื่อนไขหรือทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ

การที่จะวินิจฉัยว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหรือไม่ ทฤษฎีนี้ให้พิจารณาว่าถ้าไม่มีการกระทำละเมิดดังกล่าว ความเสียหายจะเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าไม่เกิดถือว่าความเสียหายเป็นผลจากการกระทำละเมิดนั้น แต่ถ้าหาก แม้ไม่มีการกระทำละเมิดนั้นแล้ว ความเสียหายก็ยังเกิดขึ้นอยู่ดี ถือว่าความเสียหายนั้นไม่ใช่ผลจากการกระทำของผู้กระทำละเมิด ด้วยเหตุที่ผลเสียหายอย่างหนึ่งสามารถเกิดได้จากหลายเหตุ หากการกระทำของผู้ละเมิดเป็นเหตุหนึ่งของผลเสียหาย ผู้นั้นก็ควรรับผิดชอบโดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีเหตุอื่นที่ก่อให้เกิดความเสียหายด้วยหรือไม่ เพราะถือว่าเหตุทุกเหตุนั้นมีน้ำหนักเท่ากัน

ข้อดีของทฤษฎีนี้คือ ทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายเต็มจำนวน ความเสียหายที่ตนได้รับ แม้ว่ากรณีมีผู้กระทำละเมิดหลายคน โดยไม่รู้แน่ชัดว่าคนใดเป็นสาเหตุหลักของผลเสียหาย ก็ยังสามารถเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำให้เกิดความเสียหายได้ทุกคน

ii) ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม หรือ ทฤษฎีผลธรรมดา⁴²

ทฤษฎีนี้กล่าวว่าผลเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดนั้น ผู้กระทำละเมิดจะรับผิดชอบต่อการกระทำที่โดยปกติย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายเช่นนั้นขึ้น ดังนั้นในการพิจารณาความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิด หากเป็นที่ยุติแล้วว่าผลเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำละเมิดของผู้กระทำ เราก็ต้องพิจารณาต่อไปว่า ผลเสียหายนั้นเป็นผลที่เกิดขึ้นตามปกติจากการกระทำละเมิดหรือไม่ หากตามปกติแล้วการกระทำดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลเสียหายเช่นนั้น ก็ถือว่าผลเสียหายนั้นเป็นผลธรรมดาที่เกิดจากการกระทำของผู้ละเมิดอันทำให้ผู้ละเมิดต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าความเสียหายนั้นไม่ได้เป็นผลตามปกติที่อาจเกิดขึ้นได้จากการกระทำเช่นนั้น ผู้กระทำละเมิดก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

ผลธรรมดาที่ตามปกติแล้วอาจเกิดขึ้นได้จากการกระทำของผู้ละเมิด หมายความว่าอย่างไรนั้น ให้พิจารณาจากความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่อยู่ในฐานะเช่นเดียวกับผู้กระทำละเมิด หากบุคคลดังกล่าวควรทราบถึงผลเสียหายที่เกิดขึ้น ผลเสียหายนั้นถือเป็นผลธรรมดาที่เกิดจากการกระทำของผู้ละเมิด ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าบุคคลนั้นไม่อาจคาดหมายว่าจะเกิดผลเสียหายดังกล่าว ผลเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นก็ไม่ใช่ผลธรรมดาจากการกระทำของผู้ละเมิด ผู้กระทำละเมิดก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

ข้อดีของทฤษฎีนี้คือเกิดความเป็นธรรมกับผู้กระทำละเมิด โดยจะรับผิดชอบเฉพาะผลเสียหายที่เหมาะสมที่เกิดจากการกระทำของตน ส่วนข้อเสียคือ อาจทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง เพราะผู้กระทำจะรับผิดชอบเฉพาะผลที่ตนคาดเห็นได้หรือผลที่เหมาะสมที่อาจเกิดจากการกระทำดังกล่าวเท่านั้น ทั้งที่จริงแล้วความเสียหายดังกล่าวก็เป็นผลโดยตรงจากการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพ

จากที่กล่าวไปข้างต้น หลักละเมิดทั่วไปตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายที่นำมาปรับใช้กรณีเกิดความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด ความรับผิดทางละเมิดตามมาตรานี้จะอยู่บนพื้นฐานของความผิด กล่าวคือ สถาปนิกหรือวิศวกรจะต้องรับผิด ต่อเมื่อผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าสถาปนิกหรือวิศวกรกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตน หากผู้เสียหายพิสูจน์ความผิดของสถาปนิกหรือวิศวกรไม่ได้ เขาก็จะไม่ได้รับการชดเชยเยียวยา ภาระในการพิสูจน์ของผู้เสียหายดังกล่าวเป็นไปตามหลัก “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นนำสืบ” ตามมาตรา 84/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง⁴³ จะเห็นว่าหน้าที่ของผู้เสียหายในการพิสูจน์เรื่องความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้เสียหายอย่างมากและอาจเป็นอุปสรรคในการที่ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยเยียวยาตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิด รายละเอียดจะวิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

2.3.2 ความรับผิดกรณีความเสียหายเกิดเพราะความชำรุดบกพร่องของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างตามมาตรา 434 ป.พ.พ.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 434 เป็นอีกมาตราหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานทางสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม มาตรานี้เป็นบทบัญญัติสันนิษฐานความรับผิดของเจ้าของหรือผู้ครองในความเสียหายอันเกิดจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง

มาตรา 434 ได้บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะเหตุที่โรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นก่อสร้างไว้ชำรุดบกพร่องก็ดี หรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอก็ดี ท่านว่าผู้ครอง

⁴³ มาตรา 84/1 บัญญัติว่า “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็น ซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว”

โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้น ๆ จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ถ้าผู้ครองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดเสียหายจะนั้นแล้ว ท่านว่าผู้เป็นเจ้าของจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน

.....ในกรณีที่กำลังกล่าวมาในสองวรรคข้างต้นนั้น ถ้ายังมีผู้อื่นอีกที่ต้องรับผิดชอบในการก่อให้เกิดเสียหายนั้นด้วยไซ้ ท่านว่าผู้ครองหรือเจ้าของจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้นั้นก็ได้”

มาตรา 434 เป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างก่อสร้างไว้ชำรุดบกพร่อง หรือดูแลรักษาไม่เพียงพอ บทบัญญัตินี้เป็นความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานของข้อสันนิษฐานความรับผิด ที่กำหนดให้ผู้ครองหรือเจ้าของมีความรับผิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย โดยไม่ต้องมีการพิสูจน์ก่อนว่าบุคคลนั้นมีความผิด คือกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่

(1) ทรัพย์ที่ก่อความเสียหาย ตามมาตรา 434 ได้แก่ โรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง

โรงเรือน เป็นสิ่งปลูกสร้างบนดิน หรือใต้ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยหรือประกอบกิจการอย่างหนึ่งอย่างใด⁴⁴ โดยต้องเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นหรือทำขึ้น มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น บ้าน ตึกแถว ส่วนสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ต้องเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นหรือทำขึ้น โดยอาจปลูกสร้างติดกับที่ดิน เช่น สะพาน กำแพง ถนน เป็นต้น หรือปลูกสร้างไม่ติดที่ดินก็ได้

(2) เหตุของความรับผิด ตามมาตรา 434 แยกพิจารณาได้ 2 กรณี

ก. มีการก่อสร้างไว้ชำรุดบกพร่อง ความชำรุดบกพร่องอาจเป็นการชำรุดหักพังของอาคารทั้งหลัง หรือหักเพียงบางส่วนของอาคาร เช่น อิฐผนังตึกอาคารร่วงหล่นคานหรือเสาเรือนหักเพราะสภาพทรุดโทรม ซึ่งจะต้องเป็นกรณีที่สิ่งติดต่องเป็นส่วนหนึ่งของอาคารชำรุดหักพังแล้วหลุดออกมา⁴⁵ ทั้งนี้สาเหตุของการชำรุดบกพร่องดังกล่าวอาจเกิดจากการก่อสร้างที่ไม่ได้มาตรฐานหรือผิดแบบ เช่น ก่อสร้างตึกใช้เหล็กไม่ถูกต้อง หรือผสมปูนซีเมนต์ไม่ถูกต้องตามหลักวิชา เป็นต้น หรืออาจเกิดจากความเก่าผุพังไปตามกาลเวลาของสิ่งก่อสร้างนั้น

⁴⁴ เพิ่ง เพิ่งนิติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: จีระการพิมพ์, 2552), หน้า 334.

⁴⁵ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ละเมิดของผู้ครอบครองอาคาร (ตอนจบ),” วารสารอัยการ 65 (พฤษภาคม 2526): 13.

ข. มีการบำรุงรักษาไม่เพียงพอ เป็นกรณีที่โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างชำรุดเพราะการใช้งาน หรือเพราะบำรุงรักษาไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตามเรียกว่าดูแลรักษาไม่เพียงพอ นั้นต้องพิจารณาเป็นกรณีๆไป

กรณีที่ว่าสิ่งปลูกสร้าง “ก่อสร้างไว้” ชำรุดบกพร่องหรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอ หมายถึง สิ่งปลูกสร้างที่ได้ก่อสร้างเสร็จแล้วและอยู่ในระหว่างการครอบครองของผู้ครองหรือเจ้าของแล้วเกิดความเสียหายขึ้น หากความเสียหายเกิดในระหว่างการก่อสร้างของผู้รับจ้าง ต้องบังคับตามมาตรา 428 มิใช่บังคับตามมาตรา 434 นี้⁴⁶

(3) **บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบ** ตามมาตรา 434 ให้ผู้ครองสิ่งปลูกสร้างต้องรับผิดชอบเป็นคนแรก แต่มีข้อยกเว้นว่า ถ้าผู้ครองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแล้ว ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่เจ้าของสิ่งปลูกสร้างต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนอยู่ จะเห็นว่า มาตรานี้กำหนดความรับผิดชอบเด็ดขาดแก่เจ้าของที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยไม่มีข้อยกเว้น ทั้งนี้เพราะผู้เป็นเจ้าของมีหน้าที่ต้องดูแลมิให้ทรัพย์สินของตนอยู่ในสภาพที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นได้ เมื่อทรัพย์สินของตนคือโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอื่นก่อให้เกิดความเสียหายเพราะเหตุชำรุดบกพร่องหรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอ จึงถือได้ว่าเจ้าของมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายเพราะละเลย ไม่ทำหน้าที่ดูแล ทั้งนี้แม้จะไม่มีข้อเท็จจริงว่า เจ้าของได้ทำด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ⁴⁷

(4) **สิทธิไล่เบียด** เมื่อผู้ครองหรือเจ้าของได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว อาจใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่ผู้ต้องรับผิดชอบในการก่อให้เกิดความเสียหายนั้นได้ตามมาตรา 434 วรรค 3 เช่น กรณีความเสียหายเกิดขึ้นเพราะผู้รับเหมาก่อสร้างได้สร้างโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นไม่ตรงตามสัญญาโดยใช้เหล็กน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในสัญญา ทำให้เกิดความชำรุดบกพร่องเสียหายแก่บุคคลอื่นในภายหลัง เมื่อผู้ครองหรือเจ้าของแล้วแต่กรณี รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไป เขาสามารถไล่เบียดเอาแก่ผู้รับเหมาก่อสร้างที่เป็นผู้ผิดได้

มาตรานี้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง มีหน้าที่ต้องนำสืบพิสูจน์ถึงความบกพร่องในการปลูกสร้างหรือบำรุงรักษา โดยเน้นสภาพการชำรุดหักพังของอาคาร

⁴⁶ เพิ่ง เพิ่งนิติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง, หน้า 335.

⁴⁷ สุขุม ศุภนิศย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, หน้า 175-176.

ซึ่งจะแสดงความประมาทอยู่ในตัวของผู้ครอบครอง และต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เป็นผลจากความชำรุดบกพร่องหรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอ ถ้าพิสูจน์ได้เช่นนี้ ผู้ครองสิ่งปลูกสร้างก็ต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าผู้ครองสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายขึ้นแล้ว ผู้ครองก็ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่เจ้าของยังคงต้องรับผิดชอบ⁴⁸

จะเห็นว่า มาตรานี้เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดโดยเคร่งครัดแก่เจ้าของสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งผู้เสียหายได้ประโยชน์จากบทสันนิษฐานนี้ เพราะผู้เสียหายมีภาระพิสูจน์น้อยลง โดยไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ พิสูจน์เพียงว่าตนได้รับความเสียหายจากการพังทลายของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง กฎหมายก็จะกำหนดให้ผู้ครองหรือเจ้าของต้องรับผิดชอบทันทีสำหรับผู้เสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกหรือวิศวกรในการก่อสร้างอาคาร จะได้รับประโยชน์จากบทสันนิษฐานตามมาตรานี้หรือไม่ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

2.3.3 ความรับผิดของผู้ว่าจ้างในการกระทำละเมิดของผู้รับจ้างทำของ ตามมาตรา 428 ป.พ.พ.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 428 เป็นบทบัญญัติกำหนดความรับผิดของผู้รับจ้างทำของ กรณีทำการงานแล้วก่อให้เกิดความเสียหาย และยังกำหนดความรับผิดของผู้ว่าจ้างทำของไว้ด้วย หากผู้ว่าจ้างทำของมีส่วนผิด

มาตรา 428 ได้บัญญัติว่า “ผู้ว่าจ้างทำของไม่ต้องรับผิดเพื่อความเสียหายอันผู้รับจ้างได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกในระหว่างทำการงานที่ว่าจ้าง เว้นแต่ผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้ผิดในส่วนงานที่สั่งให้ทำ หรือในคำสั่งที่ตนให้ไว้ หรือในการเลือกหาผู้รับจ้าง”

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างทำของมีบัญญัติไว้ในมาตรา 587 ผู้รับจ้างมีหน้าที่จะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จ และส่งมอบให้แก่ผู้ว่าจ้าง โดยผู้ว่าจ้างไม่มีสิทธิที่จะออกคำสั่งบังคับบัญชาผู้รับจ้าง ไม่มีสิทธิควบคุมวิธีการทำงาน จึงถือว่าเป็นงานของผู้รับจ้างเอง ฉะนั้นโดยหลักผู้ว่าจ้างทำของจึงไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่ผู้รับจ้างก่อขึ้นแก่บุคคลภายนอกในระหว่างทำการงานที่ว่าจ้าง เพราะเป็นผลมาจากการกระทำของผู้รับจ้าง⁴⁹ เป็น

⁴⁸ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ละเมิดของผู้ครอบครองอาคาร (ตอนจบ),” วารสารอัยการ 6, 65 (พฤษภาคม 2526): 14.

⁴⁹ ไพจิตร บุญญพันธ์, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, หน้า 94.

เรื่องของผู้รับจ้างทำผิดหน้าที่ต่อบุคคลภายนอก ไม่ใช่การกระทำของผู้ว่าจ้าง อย่างไรก็ตาม ผู้ว่าจ้างอาจต้องรับผิด หากผู้ว่าจ้างมีความผิดในการว่าจ้าง กรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ผิดเพราะการงานที่สั่งให้ทำเป็นละเมิด หมายความว่า การงานที่ผู้ว่าจ้างสั่งให้ผู้รับจ้างทำนั้นโดยสภาพเป็นละเมิด
2. ผิดเพราะคำสั่งที่ให้ไว้เป็นละเมิด หมายความว่า คำสั่งที่ผู้ว่าจ้างสั่งให้ทำในการงานนั้น ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น คำสั่งที่ว่านี้ไม่เหมือนกับคำสั่งเมื่อกล่าวถึงในส่วนการงานที่สั่งให้ทำต่อนักก่อน เป็นเพียงคำแนะนำสั่งสอนเท่านั้น เพราะผู้ว่าจ้างไม่มีสิทธิที่จะสั่งผู้รับจ้าง
3. ผิดเพราะเลือกหาผู้รับจ้าง หมายความว่า ผู้ว่าจ้างได้จ้างคนที่ตนรู้หรือควรจะรู้ว่าไม่ใช่ผู้ที่มีความสามารถหรือมีความระมัดระวังอันควรแก่สภาพของงานที่จ้างให้ทำ⁵⁰ เช่น จ้างช่างไม้มาโบกปูน จ้างช่างประปามาทำไฟฟ้า เป็นต้น

หากพิจารณาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างทำของในงานก่อสร้างอาคาร จะเห็นว่า สถาปนิกและวิศวกรเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับเจ้าของสิ่งปลูกสร้างตามสัญญาจ้างทำของตามมาตรา 587 โดยเจ้าของสิ่งปลูกสร้างเป็นผู้ว่าจ้างทำของ และสถาปนิกหรือวิศวกรเป็นผู้รับจ้างทำของ ตามสัญญาจ้างทำของนี้ เจ้าของเป็นผู้ว่าจ้างสถาปนิกและวิศวกรให้ดำเนินการก่อสร้างอาคาร โดยมุ่งถึงความสำเร็จของงานอันเกิดจากการใช้ความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านของสถาปนิกและวิศวกร ความสำเร็จของงานดังกล่าว คือ อาคารที่สร้างเสร็จสมบูรณ์ตามความประสงค์ของเจ้าของผู้ว่าจ้าง

ตามมาตรา 587 นี้ หากเกิดความเสียหายเนื่องจากการงานที่ทำนั้น โดยหลักแล้ว ผู้ว่าจ้างไม่ต้องรับผิด สถาปนิกหรือวิศวกรที่ปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอกเป็นผู้ที่ต้องรับผิด เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการกระทำของสถาปนิกหรือวิศวกรผู้รับจ้างเอง เจ้าของซึ่งเป็นผู้ว่าจ้างไม่มีความผิดแต่อย่างใด เจ้าของต้องรับผิดต่อเมื่อเจ้าของเป็นผู้ผิดในกรณีใดกรณีหนึ่งตามมาตรา 428 เช่น เจ้าของว่าจ้างวิศวกรสร้างอาคาร โดยสั่งให้วิศวกรใช้วัสดุที่มีราคาถูก ไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐานทางวิศวกรรม ทำให้อาคารนั้นไม่แข็งแรง เกิดถล่มลงทับบ้านเรือนของบุคคลอื่น กรณีนี้เจ้าของซึ่งเป็นผู้ว่าจ้างต้องรับผิดเพราะเป็นผู้ผิดในคำสั่งคือ สั่งให้ใช้วัสดุที่ไม่ดีก่อสร้างอาคาร

⁵⁰ ไพจิตร บุญญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด, หน้า 98.

จะเห็นว่า มาตรานี้เป็นเพียงการกำหนดให้ผู้รับจ้างทำของเป็นผู้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแต่ผู้เดียว ผู้ว่าจ้างทำของไม่ต้องรับผิดชอบด้วย ผู้ว่าจ้างทำของจะรับผิดชอบด้วยในกรณีที่ดินมีส่วนผิดด้วย สำหรับผู้ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรตามสัญญาจ้างทำของ จะได้รับประโยชน์ตามมาตรานี้หรือไม่ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

2.3.4 การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นตามมาตรา 422 ป.พ.พ.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 422 เป็นบทสันนิษฐานความผิดของผู้กระทำการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น

มาตรา 422 บัญญัติว่า “ ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้ผิด”

มาตรานี้มีที่มาจากกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 วรรค 2⁵¹ ถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า “.....หน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคต้นย่อมใช้กับกรณีที่บุคคลได้ฝ่าฝืนกฎหมายที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองบุคคลอื่น ในกรณีที่การฝ่าฝืนกฎหมายเป็นไปได้แม้ไม่มีความผิดให้ผู้นั้นมีหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะกรณีที่ได้กระทำผิด”

หมายความว่า การกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองบุคคลอื่น จนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ถือเป็นกรกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย ผู้ประกอบวิชาชีพมีความผิดแม้ว่าจะไม่ได้มีเจตนาหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม แต่การจะเรียกร้องให้ผู้ประกอบวิชาชีพชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้นั้น ต้องปรากฏว่าผู้ประกอบวิชาชีพได้

⁵¹ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 วรรคสอง มีข้อความเป็นภาษาอังกฤษว่า “A person who infringes a statutory provision intended for the protection of others incurs the same obligation. If, according to the purview of the statute, infringement is possible even without any fault on the part of the wrongdoer, the duty to make compensation arises only if some fault can be imputed to him” คัดมาจาก อนันต์ จันทโรภากร, “โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด,” 60 ปี ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์ (2532): 97.

กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ กล่าวง่าย ๆ คือ ความรับผิดชอบตามมาตรานี้ เป็นความรับผิดชอบที่อยู่บนพื้นฐานของความผิด

บุคคลที่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตรานี้ ต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายนั้นมุ่งประสงค์ที่จะปกป้องคุ้มครอง ซึ่งต้องพิจารณาจากกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อปกป้องคุ้มครองนั่นเอง และความเสียหายที่ได้รับต้องเป็นความเสียหายที่เกิดจากอันตรายที่กฎหมายนั้นมุ่งประสงค์ที่จะป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้น⁵²

สำหรับหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบตามกฎหมายตรา 422 ของไทย แยกพิจารณาองค์ประกอบได้ดังนี้⁵³

1) มีการกระทำให้เกิดความเสียหาย

ความเสียหายตามมาตรา 422 นี้จะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดจากการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ตัวอย่างเช่น กฎหมายจราจรที่กำหนดให้ผู้ขับขี่จะต้องมีใบอนุญาตขับขี่นั้นก็เพื่อประสงค์จะป้องกันมิให้ผู้ขับขี่รถยนต์ที่ยังไม่มีความสามารถขับไปชนผู้อื่น แต่ถ้าเกิดชนกันเพราะเหตุอื่น เช่น เพราะความผิดของผู้ถูกชนหรือผู้ได้รับความเสียหายนั่นเอง ผู้ทำการฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวหาต้องรับผิดไม่ เช่น ขับรถยนต์โดยไม่มีใบอนุญาต แต่มีคนวิ่งตัดหน้ามาให้รถทับ ผู้ขับไม่ต้องรับผิด เพราะกฎหมายที่ให้ใบอนุญาตประสงค์แต่จะป้องกันมิให้ผู้ที่ยังมิได้รับใบอนุญาตขับรถไปชนคนอื่น ไม่มีความประสงค์ถึงขนาดที่จะป้องกันความประมาทของคนที่วิ่งมาให้รถทับ

2) การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น

การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นตามมาตรา 422 นี้ เป็นเรื่องของ การงดเว้นไม่กระทำในสิ่งที่ตนมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งเป็นหน้าที่อันเกิดจากกฎหมายได้บัญญัติไว้โดยตรง หากผู้จำต้องกระทำไม่กระทำตามหน้าที่ของตนก็เป็นการงดเว้นการปฏิบัติหน้าที่

⁵² ดร.พร บึงสุทริวงศ์, “ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 59.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 38-40.

คำว่า “กฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น” ตามมาตรา 823 วรรคสองของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันอันเป็นที่มาของมาตรา 422 นี้ มีแนวที่ยอมรับกันว่าหมายถึง กฎหรือระเบียบใดๆที่กำหนดข้อปฏิบัติแห่งสังคมไว้ (rule refers to any kind of legal norm) ซึ่งการกำหนดข้อปฏิบัติแห่งสังคมนั้น ต้องมีวัตถุประสงค์จะปกป้องบุคคลทุกคน มิใช่เพื่อความ เป็นระเบียบของสังคมสาธารณะแต่อย่างใด เดียว ดังนั้น ถ้ากฎหรือระเบียบใดออกมาเพื่อใช้บังคับเพื่อการปฏิบัติราชการที่คล่องตัวมากขึ้นหรือเพื่อสะดวกแก่การควบคุม การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎหรือระเบียบนั้นไม่ใช่กฎหมายตามความหมายของมาตรา 823 วรรค 2 นี้⁵⁴ แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายที่จะอยู่ในบริบทของมาตรานี้ ยังต้องขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายด้วยเช่นกัน⁵⁵ กฎหมายตามมาตรานี้อาจอยู่ในรูปของพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา เป็นต้น

สำหรับ “กฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น” ตามมาตรา 422 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยนั้น มิได้ให้คำนิยามหรือคำจำกัดความว่าหมายถึงบทกฎหมายใดบ้าง ซึ่งยากที่จะกำหนดให้แน่ชัดได้ เพราะกฎหมายที่ออกมาใช้บังคับส่วนใหญ่ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองบุคคลอื่นแทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น กฎหมายอาญา กฎหมาย จรรยาบรรณ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายควบคุมการกำหนดราคาและป้องกันการผูกขาด กฎหมายแรงงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เราอาจตรวจสอบได้จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่นำ มาตรา 422 มาปรับใช้ ซึ่งเป็นการวางแนวของกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1169 - 1170/2509⁵⁶ วินิจฉัยว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่ารถยนต์ฝ่ายจำเลยแล่นเข้าไปชนรถยนต์ฝ่ายโจทก์ทางด้านขวาของถนน เบื้องต้นต้องสันนิษฐานว่ารถยนต์ฝ่ายจำเลยเป็นฝ่ายผิด ทั้งนี้ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 422 บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ผู้ทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้ผิด” พระราชบัญญัติ จรรยาบรรณ มาตรา 9 บัญญัติว่า “ให้เดินรถทางด้านซ้ายของทาง เว้นแต่จะขึ้นหน้ารถคันอื่นหรือจะเข้า

⁵⁴ สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, หน้า 84.

⁵⁵ ดร.พร บึงสุทธิวงศ์, “ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น,” หน้า 59.

⁵⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1169 - 1170/2509 (เนติ.). (หน้า 2638)

จุดทางด้านขวาในทางที่อนุญาตให้จอดด้านขวาได้ ฯลฯ และมาตรา 10 บัญญัติว่า "เมื่อรถเดินสวนกันให้หลักด้านซ้ายและเมื่อขึ้นหน้ารถคันอื่นให้ขึ้นด้านขวา" บทบังคับแห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบกที่กล่าวนี้เป็นกฎหมายอันมีที่ประสงค์จะปกป้องอันตรายในการเดินรถที่จะเกิดแก่บุคคลอื่น การที่จำเลยที่ 1 ฝ่าฝืนแล่นรถเข้าไปทางด้านขวาของถนนเป็นเหตุให้ชนรถยนต์ฝ่ายโจทก์ จึงต้องสันนิษฐานว่ารถจำเลยเป็นฝ่ายผิด จำเลยมีหน้าที่ต้องนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานที่ว่าจำเลยมิใช่เป็นผู้ผิดเพราะเหตุใด

คดีนี้ศาลฎีกาเห็นว่า พยานหลักฐานที่ปรากฏนั้นรถจี๊ปแล่นเข้าทางด้านขวาแล้วรถยนต์จำเลยจึงชน และเหตุที่แล่นไปชนในด้านขวาของถนน ไม่ใช่หักหลบรถยนต์ที่ตัดหน้า การที่จำเลยแล่นรถทางขวาเพื่อจะหลีกเลี่ยงชนหน้า โดยคาดหรือเดาเอาว่ารถจะเลี้ยวทางนั้น เป็นการเสี่ยงภัยของตนเอง มิใช่หลบหลีกให้พ้นอันตราย ไม่อาจลบล้างข้อสันนิษฐานว่ารถฝ่ายจำเลยเป็นผู้ผิดได้ ถ้าจำเลยไม่แล่นผิดทางตามที่กฎหมายบังคับ รถจำเลยก็จะไม่ชนกับรถของโจทก์ เพราะรถฝ่ายโจทก์แล่นพ้นเข้าทางไปแล้ว หรือถ้าจำเลยไม่เสี่ยงภัยคาดเดาว่ารถฝ่ายโจทก์จะเลี้ยวซ้าย จึงแล่นขึ้นหน้าทางขวา รถจำเลยก็จะไม่ชนรถของโจทก์เช่นกัน เหตุที่รถยนต์ชนกันเกิดจากจำเลยแล่นรถผิดทางโดยเดินรถไปทางขวาของถนนนั่นเอง จำเลยจึงเป็นฝ่ายผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4109/2530 วินิจฉัยว่า การที่จำเลยที่ 2 นำรถยนต์บรรทุกไปจอดใกล้กับทางรถไฟแม้จะอยู่ในบริเวณลานจอดรถของการท่าเรือแห่งประเทศไทย ปกติย่อมจะต้องคาดหมายว่าเมื่อรถไฟแล่นมาตามรางจะต้องมีระยะที่ปลอดภัยจากสิ่งกีดขวางพอสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุเฉี่ยวชนกัน พระราชบัญญัติจราจรทางบกพ.ศ.2522 มาตรา 57(8) จึงบัญญัติว่าห้ามมิให้จอดรถห่างจากทางรถไฟน้อยกว่า 15 เมตร แต่จำเลยที่ 2 มิได้ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อปกป้องบุคคลอื่น เมื่อจำเลยที่ 2 นำรถไปจอดในที่ที่เกิดเหตุไม่ว่าจะเป็นระยะ 2 เมตรหรือ 1 เมตร ก็เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 422 ให้สันนิษฐานว่าจำเลยที่ 2 เป็นผู้ผิด จำเลยที่ 2 จึงละเมิดต่อโจทก์ และเป็นการกระทำในทางการที่จำเลยที่ 1 จึงต้องร่วมรับผิดชอบในฐานะเป็นนายจ้างตามมาตรา 425

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4638/2546 วินิจฉัยว่า เมื่อจำเลยที่ 1 ชำระบัญชีแล้วจำเลยที่ 1 ยังมีเงินหรือทรัพย์สินอื่นเหลืออยู่ แต่จำเลยที่ 2 ในฐานะผู้ชำระบัญชี ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ 1 เป็นหนี้ค่าภาษีอากรต่อโจทก์ แต่ไม่ได้จัดการใช้หนี้เงินให้แก่เจ้าหนี้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1250 หรือวางเงินเท่าจำนวนหนี้นั้นตามบทแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยวางทรัพย์สินแทนชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนใดที่มีได้มาทวงถามให้ใช้หนี้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1264 จึงถือได้ว่า

จำเลยที่ 2 ได้ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ชำระบัญชีของจำเลยที่ 1 เป็นการจงใจปฏิบัติหน้าที่โดยฝ่าฝืนกฎหมายอันเป็นการละเมิดต่อโจทก์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 422 จำเลยที่ 2 จึงต้องรับผิดชอบในหนี้ค่าภาษีอากรของจำเลยที่ 1 ในวงเงินไม่เกินที่จำเลยที่ 1 มีเหลืออยู่ในวันเลิกกิจการ

จะเห็นได้ว่าแนวทางที่นักกฎหมายไทยยึดถือตามกันมา โดยอาศัยแนวคำพิพากษาศาลฎีกานั้น คำว่า กฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นตามมาตรา 422 จะหมายถึง กฎหมายที่กำหนดความปลอดภัยโดยวางมาตรการให้ปฏิบัติเพื่อป้องกันเหตุอันตรายที่จะเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พระราชบัญญัติเดินเรือในน่านน้ำไทย พระราชบัญญัติจัดวางรถไฟและทางหลวง เป็นต้น⁵⁷ หรือเป็นกฎหมายที่กำหนดหน้าที่ของบุคคลทั่วไปในการที่จะต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อป้องกันความเสียหายต่อสาธารณชน⁵⁸ และจากการศึกษาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาและตำรากฎหมายลักษณะละเมิดพบว่า ประเภทของกฎหมายอันมีที่ประสงค์คุ้มครองบุคคลอื่นตามมาตรา 422 นี้ อาจปรากฏอยู่ในรูปของพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติ หรือ เทศบัญญัติก็ได้

3) สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้ผิด

คำว่า “ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้ผิด” ในต้นร่างฉบับภาษาอังกฤษใช้คำว่า “is presumed to be in the fault” ซึ่งคำว่า “fault” ตามภาษาไทยแปลว่า “ผู้ผิด” และ “ความผิด” เป็นความมิชอบซึ่งเป็นองค์ประกอบแฝงอยู่ในการจงใจหรือประมาทเลินเล่ออันเป็นสาระสำคัญแห่งความรับผิดทั่วไปทางละเมิด “ความผิด” นี้เป็นสภาพทางจิตใจของผู้กระทำ เป็นเรื่องของความรู้สึกผิดชอบชั่วดี หรือความสามารถในการใช้วิจารณญาณว่าการกระทำของตนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นได้หรือไม่ ถ้ากระทำทั้งๆที่รู้ว่าการกระทำของตนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือละเลยไม่ใช้วิจารณญาณของตนในการพิจารณาเสียก่อน สังคมก็จะถือว่าการกระทำนั้นเป็นที่น่าตำหนิ หรือเป็น “ความผิด” ซึ่งผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น ดังนั้น หากความเสียหายจากการกระทำในทางละเมิดดังกล่าวเกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนข้อบังคับแห่งกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อปกป้องบุคคลอื่นแล้ว บทบัญญัติมาตรา 422

⁵⁷ พจน ภูษปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2525), หน้า 777.

⁵⁸ สุขุม สุภินิตย์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2548), หน้า 70.

ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้กระทำการฝ่าฝืนดังกล่าวเป็นผู้ผิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายให้สันนิษฐานว่าผู้กระทำการฝ่าฝืน ได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อแล้ว ทำให้ผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบพิสูจน์ในประเด็นที่ว่า ผู้ประกอบวิชาชีพได้กระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่ออย่างไร อันเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ไปยังผู้ประกอบวิชาชีพที่ต้องนำสืบพิสูจน์หักล้าง

แม้ว่ามาตรานี้จะเป็นบทสันนิษฐานความผิด ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้กระทำผิดต้องรับผิดเสมอไป เนื่องจากข้อสันนิษฐานนี้ไม่ใช่ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด ผู้กระทำผิดสามารถนำสืบหักล้างได้⁵⁹ โดยหากผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หรือความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิด

จะเห็นว่าบทบัญญัติมาตรา 422 เป็นบทสันนิษฐานความผิด (Presumption of fault) ที่ช่วยลดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย โดยกฎหมายจะสันนิษฐานว่า ผู้ประกอบวิชาชีพผู้ซึ่งฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น เป็นผู้ผิด เป็นการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ประกอบวิชาชีพประมาทเลินเล่อ ในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ศาลก็ได้สร้างหลักที่ช่วยแบ่งเบาภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายเช่นเดียวกับมาตรา 422 ขึ้น นั่นก็คือ หลัก “Res Ipsa Loquitur” ซึ่งเป็นหลักผลักภาระการพิสูจน์หลักนี้จะได้กล่าวถึงรายละเอียดต่อไปในบทที่ 3

ปัญหาที่น่าพิจารณาก็คือ กฎหมายควบคุมอาคารซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร ถือเป็นกฎหมายตามมาตรา 422 อันจะทำให้ผู้เสียหายได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานความผิดหรือไม่ ในเรื่องนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

2.4 การชดเชยเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด

โดยส่วนใหญ่ ความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดในการก่อสร้างอาคาร จะเกิดจากการกระทำละเมิดโดยสถาปนิกและวิศวกรนั่นเอง สถาปนิกหรือวิศวกรจึงต้องรับผิดทางละเมิด ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติให้ผู้กระทำละเมิด ไม่

⁵⁹ สุขุม ศุภนิธย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, หน้า 83.

ว่ากระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ดังนั้น ถ้าหากผู้เสียหายสามารถนำสืบพิสูจน์ได้ว่าสถาปนิกหรือวิศวกรได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้ตนได้รับความเสียหาย สถาปนิกหรือวิศวกรก็ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

2.4.1 หลักการชดใช้เยียวยาตามกฎหมายละเมิด

กฎหมายละเมิดมีวัตถุประสงค์เพื่อชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิด ซึ่งความเสียหายนั้นอาจจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ ดังนั้นเมื่อบุคคลได้รับความเสียหายเนื่องมาจากการกระทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนไม่มีการละเมิดเกิดขึ้น

ทั้งนี้ผู้เสียหายจะได้รับการชดใช้เยียวยาแค่ไหนเพียงใด มาตรา 438 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

“ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด”

คำว่า “พฤติการณ์” ได้แก่ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของจำเลย เช่น จำเลยกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังอย่างมาก ส่วนคำว่า “ความร้ายแรงแห่งละเมิด” คือ ผลหรือระดับของความเสียหายอันสืบเนื่องมาจากลักษณะแห่งการกระทำละเมิดของจำเลย⁶⁰

มาตราดังกล่าวบัญญัติให้ศาลมีอำนาจในการวินิจฉัยเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยให้เป็นไปตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ไม่ใช่ศาลจะกำหนดได้ตามอำเภอใจ เหตุที่ให้ศาลวินิจฉัยตามพฤติการณ์แห่งละเมิดนั้นก็เพราะ ในการกระทำละเมิดแต่ละราย อาจมีเหตุอันก่อให้เกิดความเสียหายได้หลายเหตุรวมกันอยู่ เหตุเหล่านี้ย่อมต้องนำมาคำนึงในการวินิจฉัยกำหนดค่าสินไหมทดแทนด้วย ไม่ใช่จะพิจารณาเฉพาะความผิดของผู้กระทำละเมิดแต่ฝ่ายเดียว

⁶⁰ สุขุม ศุภนิศย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, หน้า 214-215.

สำหรับกรณีที่มีความเสียหายเกิดจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร หากศาลพิจารณาแล้วว่าสถาปนิกหรือวิศวกรมีความผิด เขาก็ต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ค่าเสียหายที่ต้องชดเชยนั้นมีจำนวนเท่าใด ศาลต้องพิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้น พฤติการณ์ และความร้ายแรงของการกระทำละเมิดมาประกอบกัน แล้วจึงกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้สมควรแก่กรณี ศาลไม่ต้องกำหนดให้เท่ากับความเสียหาย เพราะศาลมีอำนาจกำหนดตามความร้ายแรงแห่งละเมิด จึงอาจกำหนดเป็นการลงโทษให้ใช้มากกว่าที่เสียหายจริงก็ได้ หรือตามพฤติการณ์ควรให้ชดเชยน้อยกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยสถาปนิกหรือวิศวกรไม่ควรรับผิดชอบในความเสียหายทั้งหมด เพราะมีบุคคลอื่นต้องแบ่งความรับผิดชอบนั้นด้วย ศาลจะให้ใช้บางส่วนก็ได้ หรืออาจกำหนดเป็นการประมาณความเสียหายที่สถาปนิกหรือวิศวกรต้องรับผิดชอบก็ได้

2.4.2 บุคคลที่ได้รับความเสียหาย

การประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายนั้น อาจเกิดจากความผิดพลาดในการออกแบบ คำนวณ หรือควบคุมการก่อสร้างก็ได้ บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดดังกล่าว อาจเป็นผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสัญญากับสถาปนิกและวิศวกร หรือบุคคลภายนอกก็ได้ ในที่นี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะกรณีที่บุคคลภายนอกเป็นผู้เสียหาย

บุคคลภายนอกในที่นี้ หมายถึง บุคคลที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางสัญญากับสถาปนิกและวิศวกร แต่เป็นกรณีที่สถาปนิกและวิศวกรรับทำงานโดยเฉพาะให้กับผู้ว่าจ้างตามสัญญาจ้างทำของ แล้วก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สิน บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร เช่น ผู้เช่าอาคาร ผู้อาศัยอยู่ใกล้เคียง ผู้รับเหมาก่อสร้าง ผู้เข้าใช้อาคาร เป็นต้น⁶¹ ตัวอย่างกรณีโรงแรมรอยัลพลาซ่าถล่ม หรือกรณีซานติγάบไฟไหม้ บุคคลภายนอกที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญากับวิศวกร เช่น ผู้เข้าใช้อาคาร ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของวิศวกร วิศวกรต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายเหล่านั้นตามกฎหมายละเมิด

⁶¹ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, “ภาพรวมความรับผิดในวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในกฎหมายฝรั่งเศสและไทย,” สถาปนิก-วิศวกรและความรับผิดทางกฎหมาย รวบรวมโดยคณะนิติศาสตร์และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 28.

2.4.3 ความเสียหายที่เกิดขึ้น

การประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรในการก่อสร้างอาคาร อาจก่อให้เกิดความเสียหายดังต่อไปนี้

(1) ความเสียหายต่อชีวิต เป็นกรณีที่สถาปนิกและวิศวกรประกอบวิชาชีพผิดพลาดทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์อาคารทาวเฮ้าส์ 3 ชั้น จังหวัดสระบุรี เกิดการทรุดตัวและถล่ม ทำให้มีผู้เสียชีวิต 4 ราย สาเหตุน่าจะเกิดจากพื้นดินในบริเวณอาคารค้ำน้ำฝนที่ตกต่อเนื่องหลายวันไม่ไหว จึงเกิดสไลด์ตัว ทำให้รากฐานของอาคารเคลื่อนตัวและยุบพังลง เบื้องต้นตั้งข้อสังเกตเรื่องการใช้วัสดุก่อสร้างไม่ตรงกับแบบแปลน

(2) ความเสียหายต่อร่างกาย เป็นกรณีที่สถาปนิกและวิศวกรประกอบวิชาชีพผิดพลาดทำให้ร่างกายของบุคคลอื่นได้รับความเจ็บปวด หรือเสียอวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์แผ่นปูนซีเมนต์ปูพื้นอาคารข้างห้างเซ็นทรัลเฟสติวัล พัทยาบีช ทรุดพังถล่ม ทำให้ผู้ถูกแผ่นปูนทับ กระโหลกศีรษะยุบ แขนขวาหัก และมีผู้ได้รับบาดเจ็บอีกหลายราย สาเหตุเกิดจากการต่อเติมโดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่ได้มาตรฐาน ด้วยใช้คานขนาดเล็กรองรับแผ่นปูนซีเมนต์ปูพื้น ทำให้คานรับน้ำหนักไม่ไหวพังถล่มลงมา กรณีนี้สาเหตุอาจเป็นเพราะวิศวกรผู้ควบคุมงานไม่ได้เข้าไปตรวจสอบการดำเนินงานของผู้รับเหมา

(3) ความเสียหายต่อทรัพย์สิน เป็นกรณีที่สถาปนิกและวิศวกรประกอบวิชาชีพผิดพลาดทำให้ทรัพย์สินของบุคคลอื่นเสื่อมเสีย หรือขาดประโยชน์ผิดไปจากธรรมดา หรือทำให้รูปร่างของทรัพย์สินนั้นบอบสลายไป ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์อพาร์ทเมนต์ 6 ชั้น เขตบางพลัด ถล่ม ทำให้บ้านที่ตั้งอยู่ข้างอาคารดังกล่าวได้รับความเสียหายที่หลังคา และฝ้าผนังแตก และเศษวัสดุก่อสร้างยังหล่นทับรถจักรยานยนต์ 2 คันเสียหาย เหตุการณ์นี้มีสาเหตุมาจากโครงสร้างรากฐานตัวอาคารรับน้ำหนักไม่ไหว ทำให้ตัวอาคารเกิดเอียงล้มลง มีการสันนิษฐานว่าเป็นความผิดของวิศวกรควบคุมงาน

(4) ความเสียหายต่ออนามัย เป็นกรณีที่สถาปนิกและวิศวกรประกอบวิชาชีพผิดพลาดทำให้บุคคลอื่นเดือดร้อนที่จะอยู่อย่างสงบสุข อาจเป็นเพราะทำให้มี กลิ่น เสียขวัญ ความกระเทือน เขม่าไฟ จนทำให้เสียความสบายทางกายหรือความสงบสุขทางใจ⁶² หรือ

⁶² พจนี ปุษาปาคม, ละเมียด (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530), หน้า 182.

อาจเป็นการบั่นทอนสุขภาพจิตก็ได้ กรณีการก่อสร้างอาคาร ศาลไทยเคยวินิจฉัยว่าอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่ออนามัยได้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3407/2535 จำเลยตอกเสาเข็มปลูกสร้างอาคารโรงแรม 16 ชั้น ทำให้โจทก์ทุกขเวทนาแสนสาหัส นอนไม่หลับเพราะหวนหวน ฝุ่นละอองจากการก่อสร้างทำให้บ้านเรือนสกปรก บ้านสั่นสะเทือน หินและไม้ตกลงบนหลังคาบ้านโจทก์อันอาจเกิดอันตรายต่อโจทก์และบริวารได้ ไม่ปรากฏว่าความทุกข์ทรมานสาหัสดังกล่าวเป็นอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจของโจทก์ แต่เป็นเรื่องความเสียหายต่ออนามัยและสิทธิที่จะอยู่อย่างสงบไม่ถูกรบกวนเพราะความทรมานนอนไม่หลับอันเนื่องมาจากฝุ่นละอองและเสียงจากการก่อสร้าง อันได้แก่ การตอกเสาเข็ม และความหวาดระแวงอันเกิดจากสิ่งของตกหล่นลงบนหลังคา อันอาจเกิดอันตรายแก่อาคารและผู้อยู่อาศัยในบ้าน รวมทั้งการอัดตัวของดินทำให้บ้านเรือนโจทก์เสียหายอันอาจเป็นอันตรายแก่ผู้อยู่อาศัย เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาประมาณสองเดือน ทำให้โจทก์เสียหายแก่อนามัย รวมทั้งสิทธิส่วนตัวที่จะมีความเป็นอยู่อย่างสงบสุขทั้งร่างกายและจิตใจ โจทก์จึงมีสิทธิได้รับชดเชยค่าเสียหายในส่วนนี้

จากคดีข้างต้น ศาลให้โจทก์มีสิทธิได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่ออนามัย โดยความเสียหายที่โจทก์ได้รับเกิดจากการกระทำของผู้รับเหมาซึ่งเป็นผู้รับจ้างก่อสร้างโรงแรม ไม่มีข้อเท็จจริงว่าเป็นความผิดของสถาปนิกและหรือวิศวกรแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามหากความเสียหายต่ออนามัยและสิทธิในการที่จะอยู่อย่างสงบอันเกิดจากการก่อสร้างอาคารมีสาเหตุมาจากความผิดของสถาปนิกและวิศวกร เขาก็ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย เช่น ในการก่อสร้างอาคาร หากผู้รับเหมาก่อสร้างตามแบบก่อสร้างที่ถูกต้อง อาคารจะเสร็จภายใน 2 ปี แต่ปรากฏว่าอาคารนี้ใช้เวลาสร้างทั้งหมด 3 ปี เพราะแบบก่อสร้างมีความผิดพลาด วิศวกรคำนวณโครงสร้างอาคารผิด จึงต้องออกแบบโครงสร้างใหม่ ส่งผลให้บุคคลที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับอาคารที่ก่อสร้างต้องทนกับเสียงและฝุ่นละอองจากการก่อสร้างเป็นเวลานานขึ้นอีก 1 ปี ในกรณีนี้บุคคลที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับสถานที่ก่อสร้าง อาจเรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่ออนามัยจากวิศวกรได้ เพราะความเสียหายดังกล่าวเกิดจากความผิดของวิศวกรในการประกอบวิชาชีพ

2.4.4 มาตรการชดเชยเยียวยาความเสียหาย

โดยทั่วไป เมื่อบุคคลกระทำละเมิดต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย เขาต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น สำหรับความเสียหาย

ที่จะได้รับการชดใช้เยียวยานั้น แยกได้เป็น 2 ประเภท ประเภทแรก คือความเสียหายที่เป็นตัวเงิน เช่น ทำให้ทรัพย์สินเสียหายคิดเป็นมูลค่าได้ ค่าซ่อมให้คืนดี ค่าเสื่อมราคา ค่าขาดไร้อุปการะ เป็นต้น ประเภทที่สองคือ ความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ เช่น ร่างกายพิการถูกตัดขาดแขน ความทนทุกข์ทรมาน หรือต้องทุพพลภาพไปตลอดชีวิต เป็นต้น เหล่านี้ไม่มีราคาที่จะคำนวณเป็นตัวเงินได้ แต่ก็มีความเสียหายที่บังคับให้ชดใช้ได้

ในงานก่อสร้างอาคาร ความเสียหายที่เกิดจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร อาจเป็นกรณีที่ตั้งปลูกสร้างได้ก่อความเสียหายต่อบุคคลภายนอกเป็นจำนวนมาก เช่น กรณีอาคารถล่ม ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีทั้งความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ค่าเสียหายที่สถาปนิกและวิศวกรผู้กระทำละเมิดจำต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหาย จึงได้แก่ ค่ารักษาผู้บาดเจ็บในโรงพยาบาล ค่าดูแลผู้บาดเจ็บหลังออกจากโรงพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสภาพ ค่าชดเชยในระหว่างเจ็บป่วย ค่าทรัพย์สินเสียหาย ค่าทำศพ ค่าชดเชยความพิการ ผลกำไรหรือผลประโยชน์ของเจ้าของอาคาร เป็นต้น

กรณีที่เกิดขึ้น คือเหตุการณ์โรงแรมรอยัลพลาซ่า จังหวัดนครราชสีมา พังทลายลง มีผู้เสียชีวิต 137 คน บาดเจ็บกว่า 300 คน และมีทรัพย์สินเสียหายจำนวนมาก บุคคลที่ได้รับการความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของวิศวกร ได้แก่ บริษัทรอยัลพลาซ่า โฮเทล จำกัดซึ่งเป็นผู้ว่าจ้าง ได้ยื่นอุทธรณ์ฟ้องคดีแพ่งต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาเมื่อปีพ.ศ. 2537 เรียกค่าเสียหายต่อเทศบาลเมืองนครราชสีมา บริษัทผู้รับเหมา รวมทั้งวิศวกรผู้ออกแบบ ต่อมาเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2552 ศาลอุทธรณ์จังหวัดนครราชสีมาพิพากษาให้ เทศบาลเมืองนครราชสีมา บริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างอาคาร วิศวกรผู้ออกแบบและควบคุมอาคาร ร่วมกันชำระค่าเสียหายให้กับบริษัทรอยัล พลาซ่า โฮเทล จำกัด เป็นจำนวนเงิน 152,232,034.70 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับตั้งแต่วันที่ 13 สิงหาคม 2536 เป็นต้นไป และในสวนคดีแพ่งเพื่อชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตนั้น ศาลได้พิพากษาให้บริษัทรอยัลพลาซ่า โฮเทล จำกัด ชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับบาดเจ็บและผู้เสียชีวิตทั้งหมด ซึ่งบริษัทก็ได้ดำเนินการประนีประนอมและชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายทุกรายแล้ว

ในกรณีนี้เมื่อบริษัทรอยัลพลาซ่า โฮเทล จำกัด ได้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายทุกคนจนครบถ้วนแล้ว บริษัทอาจเรียกให้วิศวกรผู้ออกแบบและควบคุมอาคารรับผิดชอบในค่าเสียหายที่ตนชดใช้ไปได้ เนื่องจากความเสียหายดังกล่าว เกิดจากความผิดของวิศวกรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความประมาทเลินเล่อ

ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ วิศวกรซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาอาจไม่มีกองทรัพย์สินมากพอที่จะชดใช้คืนแก่บริษัทรอยัลฟลาซ่า โฮเทล จำกัดก็ได้ และหากว่าในคดีนี้ เจ้าของอาคารที่ถล่มเป็นบุคคลธรรมดา ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอ หรือผู้รับเหมาหนีไป ผู้เสียหายจะต้องฟ้องวิศวกรผู้ทำละเมิดให้รับผิดชอบ วิศวกรผู้นั้นอาจไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายทุกคน เพราะผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดมีจำนวนมาก ค่าเสียหายที่วิศวกรต้องชดใช้ก็มากตามไปด้วย อาจทำให้ผู้เสียหายบางส่วนไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหาย ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้เสียหายที่ไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาอันเป็นการไม่สมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายละเมิดที่ต้องชดใช้ให้ทุกความเสียหายและเต็มจำนวนเสมือนหนึ่งไม่มี ความเสียหายเกิดขึ้นเลย ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการอื่นใดที่นำมาใช้เพื่อช่วยในเรื่องการชดใช้เยียวยาความเสียหาย นอกจากการชดใช้เยียวยาตามกฎหมายละเมิด ในปัญหานี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

บทที่ 3

ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมโยธา และสถาปัตยกรรมในต่างประเทศ

3.1 ประเทศที่ใช้ระบบ Common Law : ประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ

3.1.1 หลักทั่วไปของความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ

“Professional Liability” คือ ความรับผิดในการประกอบวิชาชีพ เป็นความรับผิดอันเกิดจากความประมาทเลินเล่อหรือการละเว้นการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพในการประกอบวิชาชีพ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น¹ ในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ความรับผิดในการประกอบวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม เกิดได้ทั้งตามสัญญาละเมิด หรือกฎหมายเฉพาะ ดังนี้

1) ความรับผิดตามสัญญา

บุคคลที่สามารถฟ้องให้สถาปนิกและวิศวกรรับผิดตามสัญญาได้นั้น ต้องเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสัญญากับสถาปนิกและวิศวกร นั่นก็คือผู้ว่าจ้าง ดังนั้นหากสถาปนิกและวิศวกรผิดสัญญา โดยไม่สามารถกระทำการตามหน้าที่โดยเฉพาะเจาะจงที่กำหนดไว้ในสัญญา ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อผู้ว่าจ้าง ผู้ว่าจ้างก็ฟ้องให้สถาปนิกและวิศวกรรับผิดตามสัญญาได้ อย่างไรก็ตามสถาปนิกและวิศวกรอาจถูกผู้ว่าจ้างของตนฟ้องให้รับผิดในทางละเมิดได้ด้วย หากตนฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวังในการประกอบวิชาชีพจนเกิดความเสียหาย

2) ความรับผิดตามละเมิด

นอกจากสถาปนิกและวิศวกรจะต้องรับผิดต่อคู่สัญญาของตนแล้ว ยังอาจต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญากับตนด้วย กล่าวคือ หากสถาปนิกและวิศวกรไม่กระทำตามหน้าที่โดยทั่วไปที่กฎหมายกำหนด หรือกระทำการโดยไม่ใช้ความระมัดระวังเช่นเดียวกับผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกันภายใต้สถานการณ์เดียวกัน จนเกิดความเสียหายขึ้น บุคคลที่เสียหายอาจฟ้องสถาปนิกและวิศวกรให้รับผิดตามละเมิดได้

¹ Keith Manson, Law for civil engineer (Malaysia by PA, 1993), p.211.

3) ความรับผิดชอบตามกฎหมายเฉพาะ

ในประเทศอังกฤษ สถาปนิกและวิศวกรอาจต้องรับผิดชอบตาม Defective Premises Act 1972 ด้วย หากปฏิบัติงานโดยฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวังที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้

มาตรา 1 ในกฎหมายฉบับนี้² กำหนดให้สถาปนิกและวิศวกรผู้ก่อสร้างเปลี่ยนแปลง ขยาย หรือต่อเติมสิ่งปลูกสร้าง มีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังต่อบุคคลที่ออกคำสั่งรวมถึงเจ้าของคนต่อมาด้วย ตัวอย่างเช่น นาย ก ว่าจ้างวิศวกรให้ออกแบบรากฐานของที่พักอาศัย ต่อมานาย ก ก็ได้ขายที่พักอาศัยนั้นให้แก่ นาย ข นาย ข ได้ขายต่อให้นาย ค วิศวกรต้องรับผิดชอบต่อนาย ข หรือนาย ค หากวิศวกรฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวังในระหว่างที่นาย ข หรือนาย ค เป็นเจ้าของที่พักอาศัย นอกจากนี้ สถาปนิกและวิศวกรจะต้องใช้ความรู้ความสามารถอย่างผู้มีวิชาชีพในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้กฎหมายฉบับนี้ใช้เฉพาะกรณีสิ่งปลูกสร้างที่เป็นที่พักอาศัยเท่านั้น³

จะเห็นว่าความรับผิดชอบในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร อาจมีทั้งความรับผิดชอบตามสัญญา ละเมิด หรือกฎหมายเฉพาะ แต่ความรับผิดชอบในการประกอบวิชาชีพที่ผู้วิจัยจะศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้จะมุ่งเฉพาะในส่วนความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพเท่านั้น

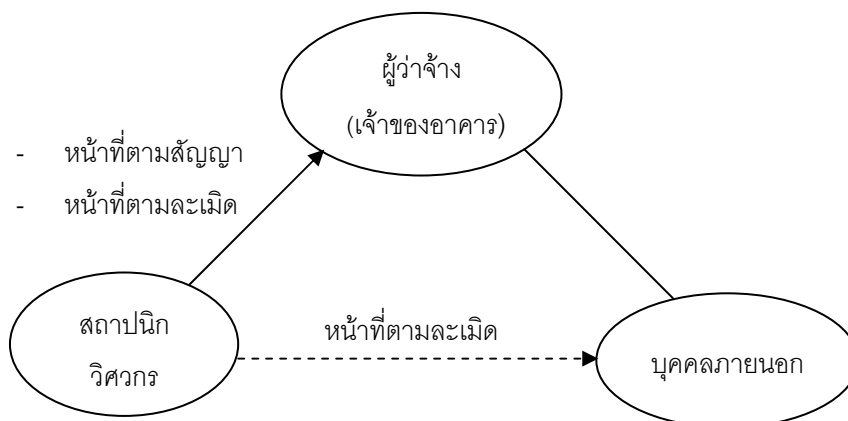
² (1) A person taking on work for or in connection with the provision of a dwelling (whether the dwelling is provided by the erection or by the conversion or enlargement of a building) owes a duty

(a) if the dwelling is provided to the order of any person, to that person; and

(b) without prejudice to paragraph (a) above, to every person who acquires an interest (whether legal or equitable) in the dwelling :

to see that the work which he takes on is done in a workmanlike or, as the case may be, professional manner, with proper materials and so that as regards that work the dwelling will be fit for habitation when completed.

³ Keith Manson, Law for civil engineer, pp.212-213.

รูปที่ 1, หน้าที่ของสถาปนิกและวิศวกร

3.1.1.1 ขอบเขตความรับผิด

ในช่วงแรก ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องรับผิดต่อลูกค้าของตน เฉพาะการผิดสัญญาเท่านั้น หากผู้ประกอบวิชาชีพมีความสัมพันธ์ทางสัญญากับลูกค้า ผู้ประกอบวิชาชีพไม่ต้องรับผิดตามละเมิด เช่นคดี *Bagot v. Stevens Scanlon & Co. Ltd* (1966) ต่อมาศาลก็ได้ตัดสินให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องรับผิดทางละเมิดต่อลูกค้าของเขาด้วย ภายหลังศาลขยายขอบเขตความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพออกไปอีก โดยให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกด้วยหากผู้ประกอบวิชาชีพกระทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอก จึงกล่าวได้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพมีหน้าที่ต้องปฏิบัติงานโดยใช้ความระมัดระวังต่อบุคคลอื่นที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญากับตนด้วย

3.1.1.2 หน้าที่ใช้ความระมัดระวัง

สถาปนิกและวิศวกรนอกจากจะต้องใช้ความระมัดระวังต่อลูกค้าของตนแล้ว ยังต้องใช้ความระมัดระวังต่อบุคคลทุกคนที่ตนคาดเห็นได้ว่าจะได้รับความเสียหายหรืออันตรายจากการกระทำที่ไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรของตนด้วย เช่น ผู้เช่าใช้อาคาร⁴

⁴ *Sharpe v. E.T. Sweeting and Son Ltd* (1963) 2 All ER 455.

ผู้รับเหมาก่อสร้าง เจ้าของอาคารในภายหลัง (subsequence owners)⁵ เป็นต้น เช่นคดี Dutton v. Bognor Regis UDC (1972)⁶ วางหลักว่าสถาปนิกมีหน้าที่ต่อบุคคลภายนอก โดยต้องออกแบบอาคารให้มั่นคงแข็งแรง เพื่อความปลอดภัยของทุกคนที่สถาปนิกหรือวิศวกรสามารถคาดเห็นได้ว่าจะได้รับความเสียหายหรืออันตรายหากตนปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร ในคดีนี้ท่าน Lord Denning กล่าวว่าถ้าสถาปนิกหรือวิศวกรออกแบบบ้านหรือสะพานด้วยความประมาทเลินเล่อ ส่งผลให้เกิดการพังทลาย เขาจะต้องรับผิดชอบต่อทุกคนที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ดังกล่าว เนื่องจากเขารู้หรือควรจะรู้ได้ว่าบุคคลเหล่านั้นอาจจะได้รับความเสียหายหากเขากระทำการโดยประมาทเลินเล่อหรือบกพร่อง ดังนั้นหากวิศวกรและสถาปนิกออกแบบโดยไม่ใช้ความรู้ความสามารถตามมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของตนด้วยความระมัดระวัง ส่งผลให้บุคคลภายนอกได้รับความเสียหายแล้ว ก็ถือว่าสถาปนิกหรือวิศวกรผู้ออกแบบกระทำโดยประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหาย ย่อมต้องรับผิดชอบต่อบุคคลที่ได้รับความเสียหายนั้น

การคาดเห็นถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ไม่จำเป็นถึงขนาดต้องคาดเห็นบุคคลที่จะได้รับความเสียหายโดยเฉพาะเจาะจงหรือประเภทความเสียหายที่จะเกิด เช่นคดี A.E. Inv. Corp. v. Link Builders, Inc.(1974)⁷ โจทก์เช่าตึกเพื่อดำเนินกิจการซูเปอร์มาร์เก็ตปรากฏว่าภายหลังตึกแตกร้างและค่อยๆจมลงจนใช้การไม่ได้ โจทก์ฟ้องว่าสถาปนิกออกแบบตึกผิดพลาด เนื่องจากไม่ได้พิจารณาสภาพดินชั้นล่างในการออกแบบตึก และยังเรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ในอดีตและอนาคต ค่าสินค้าและอุปกรณ์ต่างๆที่เสียหาย และความเสียหายต่อชื่อเสียง ศาลตัดสินว่าสถาปนิกคาดเห็นได้ว่าการละเลยหน้าที่ดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเสียหายและคาดเห็นได้อย่างแน่นอนว่าในอนาคตจะมีผู้เช่าเช่าครอบครองตึก ซึ่งคดีนี้ศาลให้ข้อสังเกตว่า สถาปนิกไม่จำเป็นจะต้องคาดเห็นได้ว่าโจทก์ผู้เช่าจะเป็นผู้ได้รับความเสียหายและจะเกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ เพียงแค่คาดเห็นได้ว่าอาจจะเกิดความเสียหายขึ้นก็พอแล้ว

ดังนั้นหากบุคคลภายนอกได้รับความเสียหายจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำโดยไม่ระมัดระวังแล้ว สถาปนิกและวิศวกรก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้เพราะสถาปนิกและวิศวกรซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ มีหน้าที่ต้องใช้ความ

⁵ Baxall Securities v. Sheard Walshaw Partnership [2001] C.L.C. 188; [2001] B.L.R. 36

⁶ Dutton v. Bognor Regis UDC [1972] 1 All ER 462 at 475 (CA)

⁷ A.E. Inv. Corp. v. Link Builders, Inc. (1974) 62 Wis. 2d 479, 214 N.W.2d 764

ระมัดระวัง (duty of care) ต่อบุคคลทุกคนที่มีแนวโน้มว่าจะได้รับผลกระทบจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของตน

3.1.2 ลักษณะของการประกอบวิชาชีพผิดพลาด

การประกอบวิชาชีพผิดพลาด (Malpractice) เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบในทางวิชาชีพ ซึ่งความผิดพลาดในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกหรือวิศวกรอาจเกิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ คือ กระทำโดยไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการประกอบวิชาชีพ หน้าที่ใช้ความระมัดระวังดังกล่าวนั้นต้องพิจารณาจากวิญญูชนที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกัน เนื่องจากสถาปนิกและวิศวกรเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน จึงต้องมีความชำนาญและความระมัดระวังสูงกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป ดังนั้นหากสถาปนิกหรือวิศวกรฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวังโดยไม่ใช้ความระมัดระวังและความชำนาญเช่นเดียวกับสถาปนิกหรือวิศวกรในระดับเดียวกับตน จนก่อให้เกิดความเสียหาย สถาปนิกหรือวิศวกรก็ต้องรับผิดชอบในการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ

การพิจารณาว่าสถาปนิกหรือวิศวกรกระทำการโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ ก็ต้องพิจารณาว่าสถาปนิกหรือวิศวกรได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอหรือไม่ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้หน้าที่ของสถาปนิกและวิศวกรก็มีทั้งการให้คำปรึกษา ออกแบบ และการควบคุมงาน ซึ่งแต่ละหน้าที่ก็มีลักษณะที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มาตรฐานการปฏิบัติงานดังกล่าวมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องหาหลักเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของสถาปนิกและวิศวกรในแต่ละกรณี เพื่อให้ทราบถึงระดับของความระมัดระวังที่สถาปนิกและวิศวกรต้องมีการปฏิบัติงาน เมื่อใดที่สถาปนิกหรือวิศวกรใช้ความระมัดระวังต่ำกว่าเกณฑ์ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความเสียหายขึ้น อาจกล่าวได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากการประกอบวิชาชีพที่ผิดพลาด โดยเป็นการกระทำที่ต่ำกว่ามาตรฐานความระมัดระวังอันเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ

มาตรฐานความระมัดระวังของสถาปนิกและวิศวกรในการก่อสร้างอาคารอาจพิจารณาได้ตามลักษณะของงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ก็คือ งานให้คำปรึกษา งานออกแบบ และงานควบคุม โดยต้องศึกษาถึงลักษณะของงานแต่ละประเภทเพื่อให้ทราบมาตรฐานความระมัดระวังเบื้องต้นของงานดังกล่าว

ก. งานให้คำปรึกษา

ในการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ ผู้ว่าจ้างจะจ้างสถาปนิกและวิศวกรที่มีความชำนาญเป็นพิเศษในแต่ละสาขาของงานก่อสร้างมาเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการก่อสร้างอาคาร สถาปนิกและวิศวกรที่ปรึกษานี้มีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังต่อผู้ว่าจ้างในการให้บริการตามหน้าที่ โดยต้องใช้ความรู้ความสามารถ ความชำนาญและความระมัดระวังตามสมควร ซึ่งระดับความระมัดระวังตามสมควรนี้ต้องเปรียบเทียบกับสถาปนิกหรือวิศวกรที่ปรึกษาด้วยกัน

หน้าที่ของสถาปนิกที่ปรึกษา ได้แก่⁸ การศึกษาความเหมาะสมของการก่อสร้างอาคาร โดยต้องตรวจสอบสถานที่ที่จะดำเนินการก่อสร้าง วิเคราะห์ถึงความเหมาะสม ความคุ้มค่าในการลงทุนก่อสร้างก่อนที่จะเริ่มออกแบบ ทั้งนี้ต้องเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดซึ่งมีความสำคัญและมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ว่าจ้าง ให้คำแนะนำถึงวิธีการแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในการก่อสร้าง พิจารณาและเลือกวัสดุที่จะใช้ในการก่อสร้างและประเมินค่าใช้จ่ายที่อาจจะเกิดขึ้นในการก่อสร้าง สำหรับการดำเนินการตามข้อกำหนดของผู้ว่าจ้าง ตรวจสอบความก้าวหน้าของการก่อสร้างและรายงานให้ผู้ว่าจ้างทราบเป็นระยะๆ ดูแลการก่อสร้างให้สอดคล้องกับข้อบังคับอาคารที่บังคับใช้

การให้คำปรึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง สถาปนิกที่ปรึกษามีหน้าที่ต้องตรวจสอบทุกอย่างที่อาจจะมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคารก่อนที่จะมีการแจ้งราคาประมาณการที่เหมาะสมไปยังผู้ว่าจ้าง หากผู้ว่าจ้างได้จำกัดงบประมาณ สถาปนิกก็จะมีหน้าที่ต้องประมาณการค่าใช้จ่ายให้อยู่ในขอบเขตงบประมาณของผู้ว่าจ้างด้วย สถาปนิกจึงต้องสอบถามผู้ว่าจ้างให้แน่ใจว่ามีการจำกัดงบประมาณในการก่อสร้างหรือไม่และเตรียมวางแผนโครงการให้เหมาะสมภายในงบประมาณที่จำกัด เนื่องจากสถาปนิกที่ปรึกษาอาจต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างที่เกิดขึ้นนั้น เกินจำนวนที่ผู้ว่าจ้างกำหนดไว้มาก

สถาปนิกที่ปรึกษายังมีหน้าที่แนะนำผู้ว่าจ้างเกี่ยวกับผู้รับเหมาแต่ละรายในการประกวดราคาในการก่อสร้างอาคาร โดยตนต้องตรวจสอบเรื่องความสามารถ ความชำนาญและความเหมาะสมในการปฏิบัติงานของผู้รับเหมาเสียก่อน⁹ ตัวอย่างเช่น คดี Pratt (Valerie) v.

⁸ Sam A. Mackie, "Architect's Negligence," *American Jurisprudence Proof of Facts* 3d, 33 Am. Jur. Proof of Facts 3d 57 (1995).

⁹ Vernon L. Goodin, "Architectural Malpractice Litigation," *American Jurisprudence Trials*, 19 Am. Jur. Trials 231 (1972).

George J Hill Associates (1987)¹⁰ สถาปนิกได้รับการยื่นประมูลจากผู้รับเหมาสองรายสำหรับการก่อสร้างบ้านพักตากอากาศ สถาปนิกกล่าวว่าผู้รับเหมาสองรายนี้เชื่อถือได้ ใจทก็จึงเข้าทำสัญญาก่อสร้างกับผู้รับเหมาหนึ่งในนั้น ซึ่งข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้รับเหมารายนั้นก่อสร้างผิดพลาดและไม่สามารถทำงานให้สำเร็จได้ ใจทก็อ้างว่าสถาปนิกทำหน้าที่ในการแนะนำผู้รับเหมาอย่างประมาทเกินไป ในคดีนี้ศาลตัดสินว่าฝ่าฝืนหน้าที่ในการแนะนำ โดยไม่สามารถแนะนำผู้รับเหมาที่เหมาะสมและมีความสามารถแก่เจ้าของ ส่งผลให้งานก่อสร้างเกิดความเสียหาย

นอกจากนี้สถาปนิกยังมีหน้าที่ตรวจสอบสถานภาพทางการเงินของผู้รับเหมา ก่อนที่จะให้เข้าร่วมการประมูลงานก่อสร้างด้วย แม้ว่าหน้าที่ดังกล่าวจะไม่มีกำหนดชัดเจนไว้ในสัญญา ระหว่างสถาปนิกและเจ้าของ แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าสถาปนิกมีหน้าที่โดยปริยายในการตรวจสอบสถานะทางการเงินของผู้รับเหมา ก่อนให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของ เจ้าของถือว่าสถาปนิกฝ่าฝืนหน้าที่ ต้องรับผิด¹¹ จะเห็นได้ว่าหน้าที่ของสถาปนิกที่จะต้องตรวจสอบสถานภาพทางการเงินของผู้รับเหมาในคดีนี้ ไม่ใช่หน้าที่ที่เกิดจากสัญญา แต่เป็นหน้าที่ที่เกิดจากคำพิพากษาของศาลในการพิจารณาคดีความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ

สถาปนิกที่ปรึกษาจะต้องสามารถให้คำแนะนำตักเตือนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีต่างๆแก่ผู้ว่าจ้าง โดยต้องแน่ใจว่าจะไม่เกิดความผิดพลาด เช่นในคดี Turner v. Garland and Christopher (1853) เจ้าของโครงการว่าจ้างให้สถาปนิกออกแบบและควบคุมการก่อสร้างโรงแรม สถาปนิกได้แนะนำให้มีการใช้หลังคาคอนกรีตแบบใหม่ ซึ่งมีราคาถูกกว่าหลังคาที่ทำจากวัสดุจำพวกตะกั่วหรือเหล็ก หลังคาเกิดพังลง ผู้ว่าจ้างจึงฟ้องสถาปนิกว่ากระทำการโดยประมาท ศาลตัดสินว่า การพังทลายของสิ่งก่อสร้างตามธรรมดาแล้วย่อมจะเป็นพยานหลักฐานที่ชี้ให้เห็นได้ว่าการกระทำดังกล่าวต้องการความสามารถอย่างเพียงพอ (competent skill) การที่สถาปนิกใช้สิ่งใหม่ที่เขาไม่มีความรู้และไม่ได้ตรวจสอบยอมเป็นการแสดงให้เห็นว่าเขาทำไปอย่างผู้ขาดความชำนาญ สถาปนิกต้องรับผิด ในกรณีนี้จึงกล่าวได้ว่า ในกรณีที่สถาปนิกและวิศวกรได้แนะนำให้มีการใช้เทคนิคใหม่ๆในการก่อสร้าง เขามีหน้าที่จะต้องให้คำแนะนำเทคนิควิธีใหม่ๆที่มีความ

¹⁰ Pratt (Valerie) v. George J Hill Associates [1987] 38 BLR 25 (CA)

¹¹ คดี Partridge v. Morris (1995) CILL 1095

เหมาะสม สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี และจะต้องบอกกล่าวให้ผู้ว่าจ้างรู้ถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นด้วย¹²

การที่สถาปนิกและวิศวกรให้คำปรึกษาโดยไม่ใช้ความระมัดระวัง อาจเป็นกรณีให้คำปรึกษาผิดพลาด (Misstatement) กล่าวคือ สถาปนิกและวิศวกรผู้ให้คำปรึกษาเป็นบุคคลที่มีทักษะความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในเรื่องที่ตนให้คำปรึกษา จึงมีเหตุอันควรที่ผู้ว่าจ้างจะเชื่อในข้อมูลของผู้ให้คำปรึกษา ดังนั้นหากผู้ให้คำปรึกษาให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องเนื่องจากไม่ได้ใช้ความระมัดระวัง และอีกฝ่ายเชื่อในข้อมูลนั้น ส่งผลให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ ผู้ให้คำปรึกษาก็ต้องรับผิดชอบ เช่น

คดี Nye Saunders and Partners (A Firm) v. Alan E Bristow (1987)¹³ นาย Bristow ต้องการปรับปรุงซ่อมแซมคฤหาสน์ของเขา เขาจึงจ้างสถาปนิกของบริษัท Nye Saunders มาประเมินราคา โดยเขาสามารถจ่าย £ 250 000 สำหรับงานดังกล่าว สถาปนิกปรึกษากับนักประเมินราคาและเสนอว่าใช้ค่าใช้จ่ายทั้งหมด £ 238 000 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่สถาปนิกแจ้งนั้นไม่ได้พิจารณาถึงสภาวะเงินเฟ้อและเหตุการณ์อื่นใดที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อราคาที่ได้เสนอไว้ ต่อมาปรากฏว่าค่าใช้จ่ายในงานดังกล่าวเพิ่มขึ้นสูงถึง £ 440 000 ในช่วงสภาวะเงินเฟ้อ นาย Bristow จึงเลิกจ้างสถาปนิกคนดังกล่าว สถาปนิกได้ฟ้องเรียกค่าบริการ ศาลอุทธรณ์ตัดสินว่าสถาปนิกไม่มีสิทธิได้รับค่าบริการ เนื่องจากสถาปนิกมีหน้าที่แจ้งนาย Bristow ถึงเรื่องค่าใช้จ่ายที่ประมาณการ ว่าราคาดังกล่าวนั้นไม่ใช่ราคาในช่วงสภาวะเงินเฟ้อ ดังนั้นเมื่อสถาปนิกไม่แจ้งและไม่แนะนำถึงผลกระทบในเรื่องราคาที่อาจจะเกิดขึ้นในช่วงสภาวะเงินเฟ้อ ถือว่าสถาปนิกฝ่าฝืนหน้าที่ และถ้าหากสถาปนิกหรือวิศวกรประเมินราคาไม่ตรงกับราคาที่แท้จริง เขาอาจต้องรับผิดชอบถ้าไม่สามารถแสดงเหตุผลที่เหมาะสมเกี่ยวกับราคาที่เพิ่มขึ้นจากการประมาณการได้ เช่น สถาปนิกประมาณการราคาอาคารต่ำกว่าความเป็นจริง เนื่องจากตนไม่ได้ตรวจสอบราคาในขณะนั้นอย่างเพียงพอ¹⁴ ดังนั้นสถาปนิกหรือวิศวกรผู้ให้คำปรึกษาต้องระมัดระวังในการให้ข้อมูลเรื่องราคา โดยต้องเสนอราคาที่ใกล้เคียงกับราคาจริงที่สุด

¹² พนาร์ตัน เอลิมูตคิกค์, “ความรับผิดชอบทางแพ่งเนื่องจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในโครงการก่อสร้าง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 71.

¹³ Nye Saunders and Partners (A Firm) v. Alan E Bristow (1987) 37 BLR 92

¹⁴ Savage v. Board of School Trustees of School District No. 60 (Albemi), [1951] 3 D.L.R. 39 (BCCA)

คดี Gagne v. Bertran (1954)¹⁵ โจทก์จ้างจำเลยซึ่งเป็นวิศวกรในด้านงานวิศวกรรมดินให้ทำการทดสอบสภาพดินในพื้นที่ที่โจทก์จะซื้อ จำเลยได้ทำการทดสอบและรายงานว่า พื้นที่ดังกล่าวลึก 6 นิ้ว โจทก์จึงซื้อที่ดินและเริ่มสร้างรากฐานอาคารโดยอาศัยข้อมูลของจำเลย ในขณะที่ขุดดินเพื่อก่อสร้างอาคาร โจทก์พบว่าพื้นที่ดังกล่าวลึกถึง 3-6 ฟุต โจทก์จึงฟ้องว่าจำเลยประมาทเลินเล่อ โดยเรียกค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในการสร้างรากฐานอาคารในพื้นที่ที่ลึกกว่าเดิม ศาลชั้นต้นให้จำเลยชดใช้ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว ต่อมาศาลอุทธรณ์กลับคำตัดสินเพราะโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม ศาลได้ชี้ให้เห็นว่า จำเลยควรใช้ความชำนาญและความสามารถตามธรรมดาเช่นเดียวกับบุคคลที่มีหน้าที่เดียวกัน

มีข้อสังเกตว่างานให้คำปรึกษา โดยลักษณะของงานนั้น แทบจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอก แต่มักจะเป็นความเสียหายต่อผู้ว่าจ้างเท่านั้น และมักเป็นความเสียหายเกิดขึ้นก่อนการก่อสร้างอาคาร ซึ่งความเสียหายจะเกิดจากการตัดสินใจโดยอาศัยคำปรึกษาหรือคำแนะนำที่ผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร ดังนั้น ความรับผิดชอบของสถาปนิกและวิศวกรในกรณีนี้ จะเป็นความรับผิดชอบต่อผู้ว่าจ้างและไม่อยู่ขอบเขตของการวิจัยนี้

ข. งานออกแบบ

สถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการปฏิบัติงานต่อผู้ว่าจ้าง โดยต้องออกแบบให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้ว่าจ้างและเสร็จทันภายในเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา สถาปนิกและวิศวกรนั้นมีอิสระในการออกแบบ แต่บางครั้งเขาก็ต้องออกแบบหรือเลือกวัสดุที่จะใช้ในการก่อสร้างตามที่ผู้ว่าจ้างกำหนด ซึ่งหากคำแนะนำของผู้ว่าจ้างหรือการดำเนินการตามความประสงค์ของผู้ว่าจ้าง จะก่อให้เกิดผลที่ไม่เหมาะสม สถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบมีหน้าที่เตือนผู้ว่าจ้างถึงผลที่อาจจะเกิดขึ้นจากคำแนะนำดังกล่าว และเมื่อการก่อสร้างมีการใช้เทคนิคเฉพาะด้านใหม่ๆ สถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบก็มีหน้าที่พิเศษในการให้คำแนะนำที่เหมาะสมที่สุดต่อการเลือกใช้เทคนิคใหม่ๆดังกล่าว รวมถึงต้องแนะนำผู้ว่าจ้างถึงอันตรายหรือความเสี่ยงใดๆที่อาจจะเกิดขึ้นด้วย¹⁶

¹⁵ Gagne v. Bertran (1954) 43. Cal.2d 481.

¹⁶ Victoria Russell, Duties and liabilities of construction professionals [online], 2006. Available : <http://www.fenwickelliott.com>

แบบก่อสร้างของสถาปนิกและวิศวกรมีความสำคัญต่องานก่อสร้างของผู้รับเหมา เนื่องจากผู้รับเหมาต้องอาศัยแบบและรายละเอียดการก่อสร้างของสถาปนิกและวิศวกรเป็นต้นแบบในการก่อสร้างอาคาร หากแบบดังกล่าวมีความชัดเจน ถูกต้องและปลอดภัย ก็ทำให้การก่อสร้างเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องสมบูรณ์และเกิดความรวดเร็ว เนื่องจากไม่ต้องคอยแก้ไขปัญหาต่างๆที่อาจเกิดขึ้นจากแบบที่บกพร่อง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแบบก่อสร้างในขั้นสุดท้าย เป็นแบบก่อสร้างที่มีความละเอียดและประกอบด้วยแบบของงานหลายระบบ เช่น แบบสถาปัตยกรรม แบบวิศวกรรมที่มีระบบสุขาภิบาล ระบบไฟฟ้า เป็นต้น จึงอาจเกิดปัญหาเรื่องความผิดพลาดของแบบและรายละเอียดการก่อสร้างได้ ซึ่งอาจเป็นกรณีแบบไม่ชัดเจนหรือคลุมเครือมากเกินไป ทำให้ผู้รับเหมาไม่ทราบว่าควรจะดำเนินการก่อสร้างอย่างไร หรือออกแบบผิดเนื่องจากสถาปนิกหรือวิศวกรผู้ออกแบบไม่มีประสบการณ์ หรือไม่ได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจมีผลต่อการก่อสร้างอย่างเพียงพอ

การออกแบบผิดพลาด อาจเป็นความผิดพลาดในส่วนของทางเลือกใช้วัสดุในการก่อสร้างของสถาปนิก เช่น เลือกใช้วัสดุปูพื้นที่ลื่นเกินไป ทำให้คนที่เดินผ่านไปมาลื่นล้มบาดเจ็บหรือเลือกใช้วัสดุประกอบอาคารที่ไม่มีคุณสมบัติในการป้องกันอัคคีภัยและไม่ทนต่อการลามไฟ ทำให้เมื่อเกิดเพลิงไหม้ ไฟจะลามได้อย่างรวดเร็ว หรือเป็นความผิดพลาดในส่วนของ การออกแบบโครงสร้างอาคารของวิศวกร เช่น ออกแบบเสาผิด ทำให้ไม่สามารถรับน้ำหนักตัวอาคารทั้งหมดได้ หรือออกแบบฐานรากคานคอดินผิด ทำให้อาคารทรุดตัวในภายหลัง นอกจากนี้ยังอาจเป็นความผิดพลาดในการออกแบบส่วนประกอบภายในอาคาร เช่น ออกแบบขั้นบันไดในลักษณะที่ผู้ใช้อาจไม่ทันสังเกตเห็นถึงการเปลี่ยนระดับ (design of steps made it difficult to perceive change in levels)¹⁷

ก่อนที่จะเริ่มออกแบบ สถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบจะต้องออกไปตรวจสอบสถานที่ที่จะทำการก่อสร้าง เพื่อศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่ในการก่อสร้าง ไม่ว่าจะเป็นด้านทำเลที่ตั้ง สิ่งแวดล้อม สภาพของดิน หรือทิศทางของลม และต้องพิจารณาถึงข้อจำกัดหรืออุปสรรคที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานก่อสร้างหรือต่ออาคารที่สร้างเสร็จแล้วด้วย ตัวอย่างเช่น คดี Acresrest Ltd. v. W.S. Hattrell & Partners (1979)¹⁸ ศาลวินิจฉัยว่า สถาปนิกประมาทในการ

¹⁷ Watt v. United States, 444 F. Supp. 1 191, 1 195 (D.D.C. 1978)

¹⁸ พนารัตน์ เฉลิมวุฒิสักดิ์, “ความรับผิดชอบทางแพ่งเนื่องจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในโครงการก่อสร้าง,” หน้า 75.

คำนวณถึงผลกระทบของการเคลื่อนตัวของรากไม้ในชั้นใต้ดิน เป็นผลทำให้อาคารแฟลตที่สร้างเสียหาย สถาปนิกต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้สถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบควรตรวจสอบสถานที่ก่อสร้างด้วยตนเอง ไม่ควรเชื่อข้อมูลที่ได้จากบุคคลอื่น เช่นคดี *Columbus Co. v. Clowes* (1903)¹⁹ สถาปนิกออกแบบโดยไม่ได้สำรวจสถานที่ด้วยตนเอง แต่อาศัยข้อมูลจากผู้อื่นมาเป็นแนวทาง ส่งผลให้แบบของสถาปนิกนั้นไม่สอดคล้องกับลักษณะและขนาดของสถานที่ก่อสร้างจริง สถาปนิกจึงต้องรับผิดชอบเนื่องจากการออกแบบที่ผิดพลาด²⁰ หากสถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบไม่มีความชำนาญด้านการตรวจสอบสถานที่ก่อสร้าง เขาจะต้องแนะนำผู้ว่าจ้างให้จ้างบุคคลอื่นที่มีความสามารถมาดำเนินการตรวจสอบแทน เช่น ผู้สำรวจที่ดิน

สถาปนิกยังมีหน้าที่ในการแจ้งเตือนถึงอันตรายที่ไม่ชัดเจนซึ่งอาจเกิดขึ้นในการก่อสร้าง โดยต้องเตือนถึงอันตรายดังกล่าวไว้ในแบบหรือรายละเอียดการก่อสร้าง ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของผู้รับเหมา ตัวอย่างเช่นคดี *Mallow v. Tucker, Sadler & Bennett Architects and Engineering, Inc.* (1966) แบบของสถาปนิกกำหนดให้มีการขุดในพื้นที่ที่มีสายไฟฟ้าแรงสูงอยู่ใต้พื้นดิน สถาปนิกผู้ออกแบบรู้ว่ามีการขุดในพื้นที่ที่มีสายไฟฟ้าแรงสูงอยู่ แต่ไม่รู้พื้นที่แน่นอน จึงไม่ได้เตือนหรือกล่าวถึงอันตรายดังกล่าวไว้ในแบบหรือรายละเอียดการก่อสร้าง ส่งผลให้ผู้รับเหมาเสียชีวิต ถือว่าสถาปนิกผู้ออกแบบละเลยหน้าที่ในการแจ้งเตือนโดยประมาทเดินเล่น สถาปนิกผู้ออกแบบต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น²¹

หน้าที่อีกอย่างหนึ่งซึ่งต่อเนื่องมาจากหน้าที่ในการออกแบบของสถาปนิกและวิศวกร คือ หน้าที่ในการแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดจากการออกแบบ สถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบจะต้องตรวจสอบว่าการออกแบบของเขาได้ผลในทางปฏิบัติหรือไม่และต้องแก้ไขข้อผิดพลาดใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างก่อสร้าง²²

นอกจากสถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบจะต้องมีความรู้ความชำนาญในด้านวิธีการทางเทคนิคต่างๆแล้ว ยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างด้วยเพื่อให้แบบอาคารได้รับอนุมัติก่อสร้างจากเจ้าหน้าที่และเกิดความปลอดภัย เช่น หากผู้ว่าจ้างต้องการ

¹⁹ *Columbus Co. v. Clowes*, [1903]. 1 K. B. 244

²⁰ Vernon L. Goodin, "Architectural Malpractice Litigation".

²¹ Patricia N. Jackson, "The Role of contract in architectural and engineering malpractice," *Insurance Counsel Journal*, 51 Ins. Counsel J. 517 (October, 1984).

²² *Brickfield Properties Ltd v. Newton* [1971] 1 WLR 862.

ก่อสร้างอาคารในบริเวณที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินไหว สถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบก็ต้องทำการออกแบบและคำนวณการก่อสร้างที่มีมาตรฐานความปลอดภัยที่สูงกว่าการก่อสร้างในพื้นที่ทั่วไปและยังต้องคำนึงถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างอาคารในเขตพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินไหวด้วย ว่ากฎหมายได้กำหนดการออกแบบโครงสร้างและกำหนดมาตรฐานการออกแบบไว้อย่างไร สถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบก็มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร จนเกิดความเสียหายขึ้น เช่น ออกแบบโดยไม่คำนวณความสามารถของอาคารในการรับแรงสั่นสะเทือนของแผ่นดินไหว ส่งผลให้อาคารถล่มเมื่อเกิดแผ่นดินไหว สถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบก็ย่อมต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการออกแบบผิดพลาด²³

สำหรับกรณีที่สถาปนิกหรือวิศวกรผู้ออกแบบจ้างบุคคลอื่นมาทำหน้าที่ออกแบบแทนตน แล้วบุคคลดังกล่าวกระทำการโดยประมาทเลินเล่อ ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น สถาปนิกหรือวิศวกรผู้ว่าจ้างไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบสำหรับการออกแบบที่ผิดพลาด ไม่สามารถอ้างได้ว่าการมอบหมายหน้าที่ไปยังผู้อื่น เพราะหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการออกแบบนั้นไม่สามารถมอบหมายให้แก่บุคคลอื่นได้ สถาปนิกหรือวิศวกรผู้ว่าจ้างต้องตรวจสอบแบบของบุคคลอื่นอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด ตัวอย่างเช่น คดี Moresk (Cleaners) Ltd v. Hicks (1966) นาย Moresk ได้ว่าจ้างให้สถาปนิกออกแบบอาคารหลังหนึ่ง ซึ่งแบบดังกล่าวเป็นโครงสร้างแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก สถาปนิกผู้ที่ไม่มีความเชี่ยวชาญในงานประเภทนี้ จึงให้วิศวกรโครงสร้างเป็นผู้ออกแบบโครงสร้างดังกล่าว อาคารถูกสร้างตามแบบของสถาปนิก หลังจากนั้น 2 ปี โครงสร้างบางส่วนแตกร้าว และหมอนรองหลังคาก็หย่อนลง ความบกพร่องนี้เกิดขึ้นเนื่องจากความผิดพลาดในการออกแบบอาคาร สถาปนิกอ้างว่ามีข้อสัญญาโดยปริยายว่าเขามีสิทธิมอบหมายหน้าที่ในการออกแบบรายละเอียดเฉพาะไปยังผู้ที่มีความเชี่ยวชาญศาลตัดสินว่าสถาปนิกไม่มีอำนาจโดยปริยายในการมอบหมายหน้าที่แก่บุคคลอื่น สถาปนิกยังคงต้องรับผิดชอบกรณีการออกแบบผิดพลาด อย่างไรก็ตามสถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบอาจไม่ต้องรับผิดชอบหากการมอบหมายหน้าที่อนุญาตให้กระทำได้ตามข้อกำหนดในสัญญาและมีการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในกรณีที่มีการมอบหมายหน้าที่²⁴

²³ Vernon L. Goodin, "Architectural Malpractice Litigation".

²⁴ Ibid.

ค. งานควบคุม

สถาปนิกและวิศวกรผู้ควบคุมอาจเกิดความรับผิดชอบทางละเมิดหากบุคคลอื่นได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร หน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังตามสมควรของสถาปนิกและวิศวกรผู้ควบคุม ศาลได้ขยายขอบเขตไปยังบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญากับตน โดยกำหนดให้เขาต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรในงานควบคุมการก่อสร้างต่อคนงานซึ่งเป็นบุคคลที่เขาคาดเห็นได้ว่าจะได้รับอันตรายจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของเขาด้วย²⁵ เช่นคดี Miller v. Dewitt (1965) ผู้รับเหมาได้รับบาดเจ็บจากการพังของหลังคาโรงยิมระหว่างการก่อสร้าง ผู้รับเหมาฟ้องว่าสถาปนิกกระทำการโดยประมาทเลินเล่อ จากข้อเท็จจริงสถาปนิกมีหน้าที่ต้องควบคุมและแนะนำการทำงานโดยทั่วไป และมีอำนาจสั่งหยุดงานที่มีความไม่ปลอดภัยด้วย คดีนี้ศาลตัดสินว่า สถาปนิกประมาทเลินเล่อในการควบคุมดูแลการทำงานของผู้รับเหมา เนื่องจากหากสถาปนิกรู้หรือควรจะรู้หากใช้ความระมัดระวังอย่างสมเหตุสมผล ว่าสิ่งค้ำยันของโรงยิมนั้นไม่แข็งแรงและไม่ปลอดภัย สถาปนิกมีหน้าที่สั่งหยุดงานจนกว่าความไม่ปลอดภัยนั้นจะได้รับการแก้ไข

สถาปนิกและวิศวกรมีหน้าที่ต้องดูแลความปลอดภัยในสถานที่ก่อสร้างด้วย โดยต้องควบคุมดูแลการก่อสร้างในทุกๆขั้นตอนให้ดำเนินการโดยใช้วิธีการที่มีความปลอดภัย ตัวอย่างเช่น คดี Hanna v. Huer, Johns, Neel, Rivers & Webb (1983) คดีนี้ศาลตัดสินว่า สถาปนิกประมาทเลินเล่อในการควบคุมการก่อสร้างของผู้รับเหมา โดยสถาปนิกฝ่าฝืนหน้าที่ดูแลความปลอดภัยในสถานที่ก่อสร้าง เป็นผลให้ผู้รับเหมาได้รับบาดเจ็บจากการที่ข้อต่อเหล็กของโครงสร้างชั้นบนหล่นใส่ในระหว่างการก่อสร้างอาคารศูนย์การค้า อย่างไรก็ตาม บางกรณีสถาปนิกผู้ควบคุมไม่ต้องรับผิดชอบต่ออันตรายที่เกิดขึ้นกับผู้รับเหมาในสถานที่ก่อสร้าง เนื่องจากสัญญาจำกัดหน้าที่ของสถาปนิกไว้เพียงหน้าที่ในการออกแบบและการพิจารณาว่างานมีความสอดคล้องกับแบบหรือไม่ สถาปนิกจึงไม่ต้องรับผิดชอบในเรื่องความปลอดภัยของคนงานในสถานที่ก่อสร้าง²⁶

²⁵ Kevin R. Sido, *Architect and Engineer Liability : Claims Against Design Professionals* (NY: Aspen Publishers, Inc., 2006), p.134.

²⁶ Block v. Lohan Associates, Inc., 269 Ill.App.3d 745, 645 N.E.2d 207, 206 Ill.Dec. 202 (1st Dist. 1993)

สถาปนิกและวิศวกรผู้ควบคุมเป็นผู้ที่ควบคุมการทำงานของผู้รับเหมาและใกล้ชิดกับการทำงานของผู้รับเหมามากที่สุด สถาปนิกและวิศวกรผู้ควบคุมจึงเป็นผู้ที่รู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานของผู้รับเหมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องแบบก่อสร้างหรือวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง สถาปนิกและวิศวกรผู้ควบคุมจึงมีหน้าที่ให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการก่อสร้าง โดยต้องคอยตรวจสอบว่าผู้รับเหมาก่อสร้างตามแบบหรือรายละเอียดการก่อสร้างหรือไม่ หากวิศวกรและสถาปนิกปล่อยให้ผู้รับเหมาก่อสร้างในลักษณะที่แตกต่างไปจากแบบและรายละเอียดการก่อสร้าง เขาก็ต้องรับผิดชอบบุคคลที่ได้รับความเสียหาย นอกจากนี้ยังต้องคอยประสานงานกับผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมา หากเกิดปัญหาที่สถาปนิกและวิศวกรไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และต้องป้องกันไม่ให้ฝีมือของผู้รับเหมาต่ำกว่ามาตรฐานด้วย²⁷

โดยทั่วไป ในกรณีที่สถาปนิกและวิศวกรผู้ควบคุมงานไม่ได้เป็นผู้ออกแบบ เขาจะไม่ต้องรับผิดชอบ หากแบบหรือรายละเอียดการก่อสร้างของผู้ออกแบบมีความผิดพลาด แต่ถ้าแบบนั้นมีความบกพร่องอย่างเห็นได้ชัด เขาอาจต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อ หากทำตามแบบโดยไม่รู้ถึงความบกพร่องหรือรู้แต่ไม่นำแบบดังกล่าวไปปรึกษากับผู้ออกแบบและเจ้าของ

สถาปนิกและวิศวกรมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจตราดูแลและควบคุมการทำงานของผู้รับเหมา หากเขาไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรจนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น สถาปนิกและวิศวกรก็ต้องรับผิดชอบ ตัวอย่างเช่น คดี Balagna v. Shawnee County (1983)²⁸ วิศวกรมีหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบการชกคชของผู้รับเหมาให้เป็นไปตามแบบและรายละเอียดการก่อสร้าง ในรายละเอียดการก่อสร้าง ได้กำหนดให้ผู้รับเหมาต้องดำเนินการตามกฎระเบียบของ OSHA* เกี่ยวกับเรื่องการชกคชด้วย ซึ่งกฎระเบียบดังกล่าวกำหนดให้ต้องมีสิ่งค้ำยันในระหว่างการชกคช แต่ผู้รับเหมาไม่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบดังกล่าวในขั้นตอนการชกคช ส่งผลให้คูนั่นพังทลายลง ผู้รับเหมาเสียชีวิต ในคดีนี้ศาลตัดสินว่าวิศวกรเป็นผู้ที่รู้ในกฎระเบียบดังกล่าวและระหว่างการควบคุมงาน เขาก็รู้ว่าการชกคชของผู้รับเหมาไม่เป็นไปตามกฎระเบียบ แต่ก็มีได้

²⁷ Sam A. Mackie, "Negligence of Design and construction Engineer," *American Jurisprudence Proof of Facts 3d*, 17 Am. Jur. Proof of Facts 3d 49 (1992).

²⁸ Balagna v. Shawnee County, 233 Kan. 1068, 668 P.2d 157, 168 (1983)

* Occupational Safety and Health Administration คือ สำนักงานบริหารความปลอดภัยและอาชีวอนามัย มีหน้าที่กำหนดกฎระเบียบ มาตรฐาน เกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยในการทำงานและอื่นๆที่เกี่ยวข้องของผู้ใช้แรงงานในประเทศสหรัฐอเมริกา

สั่งให้หยุดงานที่ไม่ถูกต้องนั้น จนเกิดความเสียหายขึ้น วิศวกรกระทำการฝ่าฝืนหน้าที่ในการควบคุมงานให้เป็นไปตามแบบและรายละเอียดการก่อสร้าง จึงต้องรับผิด หรือในคดี *Driver v. William Willett (contractors) Ltd.*²⁹ คดีนี้วิศวกรผู้ตรวจตราดูแลการก่อสร้าง ซึ่งมีหน้าที่ให้คำปรึกษาในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยด้วย กระทำผิดหน้าที่ คือไม่ได้ให้คำแนะนำในการก่อสร้างแก่ผู้รับเหมาว่าต้องมีเครื่องจักรรถที่ติดลดตาข่ายเพื่อป้องกันการตกลงมา การไม่ได้ติดตาข่ายที่ว่านี้ ทำให้ผู้รับเหมาได้รับบาดเจ็บ ศาลตัดสินว่า วิศวกรต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะฝ่าฝืนหน้าที่ให้คำแนะนำ หากวิศวกรได้ให้คำแนะนำและผู้รับเหมาฟังคำแนะนำดังกล่าว อุบัติเหตุก็อาจจะไม่เกิดขึ้น

การควบคุมการทำงานของผู้รับเหมา สถาปนิกและวิศวกรมีหน้าที่ต้องเข้าไปยังสถานที่ก่อสร้างเพื่อตรวจสอบและดูแลการทำงานของผู้รับเหมาว่ามีความสอดคล้องและถูกต้องตรงตามแบบและรายละเอียดการก่อสร้างหรือไม่ หน้าที่ในการเข้าไปตรวจสอบยังสถานที่ก่อสร้าง ศาลได้กล่าวไว้ในคดี *East Ham Corporation v. Bernard Sunley & Sons Ltd. (1966)*³⁰ ว่า “สถาปนิกไม่จำเป็นต้องประจำอยู่ที่สถานที่ก่อสร้างตลอดเวลา อยู่แค่บางช่วงเวลา อาจเป็นอาทิตย์ละครั้งหรือสองอาทิตย์ครั้ง โดยสถาปนิกต้องตรวจความก้าวหน้าของงาน เมื่อสถาปนิกไปยังสถานที่ก่อสร้าง อาจจะมีงานที่สำคัญมากหลายอย่างที่เขาจะต้องจัดการ เช่น งานอาจจะเกิดความล่าช้าเนื่องด้วยปัญหาเรื่องผู้ก่อสร้าง ผู้จัดหาวัสดุก่อสร้างบางรายหรือผู้รับเหมาช่วงทำงานล่าช้า ปัญหาด้านกายภาพของสถานที่ก่อสร้าง เช่น พบน้ำใต้ผิวดินโดยไม่ได้คาดคิดไว้ ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ สถาปนิกต้องตัดสินใจแก้ไข เขาอาจจะคิดว่าเขาสามารถไว้วางใจผู้ก่อสร้างในการทำงานให้สำเร็จได้ แต่ในความเป็นจริง เขาควรจะจัดการปัญหาเร่งด่วนที่เกิดขึ้นในสถานที่ก่อสร้าง และควรตรวจสอบว่าผู้ก่อสร้างได้ปฏิบัติตามรายละเอียดการก่อสร้างที่ตนกำหนดหรือไม่”

ดังนั้นการพิจารณาว่าสถาปนิกและวิศวกรผู้ควบคุมปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังตามสมควรแล้วหรือไม่ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนครั้งและระยะเวลาในการตรวจสอบสถานที่ก่อสร้าง แต่ขึ้นอยู่กับว่าทำหน้าที่ในการตรวจสอบครบถ้วนแล้วหรือไม่ ซึ่งงานแต่ละงานนั้นก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกัน งานบางอย่างมีความสำคัญและจำเป็นต้องมีการควบคุมงานอย่างใกล้ชิด

²⁹ *Driver v. William Willett (Contractors) Ltd* [1969] 1 All ER 665 อ้างใน ศีณีนาด เกียรติกังวาฬไกล, “ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ.” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 25.

³⁰ *East Ham Corporation v. Bernard Sunley & Sons Ltd.* [1966] A.C. 406

สถาปนิกและวิศวกรก็ควรเข้าไปตรวจสอบสถานที่ก่อสร้างให้บ่อยครั้งมากขึ้น หรืองานขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก สถาปนิกและวิศวกรก็อาจต้องใช้เวลาทั้งวันเพื่อควบคุมการทำงานในส่วนนั้น ทั้งนี้สถาปนิกและวิศวกรผู้ควบคุมมีหน้าที่เพียงตรวจสอบผลงานของผู้รับเหมาว่าถูกต้องตามแบบและรายละเอียดการก่อสร้างที่กำหนดหรือไม่ ไม่มีหน้าที่ควบคุมและยุ่งเกี่ยวกับวิธีการและเทคนิคในการทำงานต่างๆของผู้รับเหมา³¹

นอกจากนี้สถาปนิกและวิศวกรผู้ควบคุมงานจะต้องไม่ทำงานโดยอาศัยการคาดการณ โดยที่บุคคลที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกันเห็นว่ากรกระทำดังกล่าวจะทำให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นขึ้น ตัวอย่างเช่น คดี Clay v. A. J. Crump & Sons Ltd (1964)³² สถาปนิกได้ไปตรวจสอบสถานที่ก่อสร้างและยืนยันกับผู้รับเหมาว่าสามารถทำการรื้อถอนอาคาร โดยปล่อยให้มิกำแพงที่ไม่แน่นอนที่ตั้งอยู่ในบริเวณการก่อสร้างได้ ต่อมากำแพงพังลงมา ส่งผลให้นาย Clay ได้รับบาดเจ็บ ศาลวินิจฉัยว่า คำกล่าวของสถาปนิกเป็นการกระทำโดยประมาท เนื่องจากเขากล่าวไปโดยไม่ได้ตรวจสอบก่อนว่าการปล่อยกำแพงทิ้งไว้โดยไม่รื้อถอนนั้นมีความปลอดภัยหรือไม่ ซึ่งหากเขาได้ตรวจสอบสภาพกำแพงก่อน เขาจะรู้ว่ามันอาจเกิดความไม่ปลอดภัยได้หากปล่อยกำแพงทิ้งไว้ในลักษณะดังกล่าว ดังนั้นสถาปนิกต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่นาย Clay

ไม่ว่าจะเป็นงานให้คำปรึกษา งานออกแบบ หรืองานควบคุมการก่อสร้าง สถาปนิกและวิศวกรมีหน้าที่เพียงต้องปฏิบัติตามมาตรฐานความระมัดระวังที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้น ทัศนคติงานและควรจะศึกษาและพัฒนาความรู้ความสามารถของตนให้เข้ากับ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้รับการยอมรับกันในสังคมวิชาชีพตนในขณะนั้น โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าที่สุด (state of the art) ซึ่งระดับความรู้และเทคนิคใหม่ๆในการปฏิบัติงานดังกล่าวจะปรากฏตามบทความในวารสารทางวิชาชีพซึ่งไม่รวมถึงวารสารของประเทศอื่น เนื้อหาสาระของการสัมมนา และการสัมมนาเชิงปฏิบัติการของผู้ประกอบวิชาชีพ หากสถาปนิกและวิศวกรขาดความรู้ที่ทันสมัยซึ่งตนควรจะรู้และไม่ได้ใช้เทคนิคใหม่ๆที่ได้รับการพิสูจน์และยอมรับแล้วว่าเป็นการปฏิบัติการทางวิชาชีพโดยธรรมดา ก็อาจเข้าข่ายกระทำการโดยประมาทเดินเลื้อ ปฏิบัติหน้าที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานความรู้ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญที่ยอมรับกันในขณะนั้น³³

³¹ Vernon L. Goodin, "Architectural Malpractice Litigation".

³² Clay v. AJ Crump & Sons Ltd [1964] 1 Q.B. 533

³³ Sam A. Mackie, "Negligence of Design and construction Engineer".

ดังนั้นในการพิจารณาว่าสถาปนิกและวิศวกรปฏิบัติงานในการใช้ความรู้ความชำนาญโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ ศาลจะไม่พิจารณาระดับความรู้ในเวลาที่มีการฟ้องร้อง แต่จะใช้ระดับความรู้ในเวลาที่เกิดเหตุการณั้ๆได้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นระดับความรู้ที่สถาปนิกและวิศวกรควรจะ มีในขณะปฏิบัติหน้าที่³⁴ นอกจากนี้ศาลก็ได้ชี้ว่า การที่สถาปนิกและวิศวกรละเลยไม่พัฒนาความรู้ ในการประกอบวิชาชีพของตนให้ทันสมัยสอดคล้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ก้าวหน้าใน ขณะนั้น ไม่อาจใช้เป็นข้อแก้ตัวไม่ว่ากรณีใด แต่ถือได้ว่าประมาทเลินเล่อในการประกอบวิชาชีพ³⁵

อย่างไรก็ตามสถาปนิกและวิศวกรอาจต้องปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาชีพใน ระดับที่สูงขึ้น หากตนได้รับรองว่าจะให้บริการตามมาตรฐานทางวิชาชีพในระดับที่สูงสุดหรือได้ กล่าวว่าจะให้บริการในระดับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง นอกจากนี้มาตรฐานที่สูงขึ้นอาจเกิดจากการที่ สถาปนิกและวิศวกรได้รับประกันโดยชัดแจ้งว่าตนจะปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานทางวิชาชีพใน ระดับที่สูงกว่าระดับทั่วไปสำหรับการก่อสร้างที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้นหากสถาปนิกและวิศวกร ใช้ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และความระมัดระวังในระดับทั่วไปในการประกอบวิชาชีพ อาจถือได้ว่าสถาปนิกและวิศวกรกระทำโดยประมาทเลินเล่อ³⁶ ทั้งนี้มาตรฐานความระมัดระวังใน ระดับที่สูงขึ้นนี้ ศาลจะไม่ปรับใช้กับบุคคลภายนอกที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญา กับสถาปนิก หรือวิศวกร

3.1.3 หลักเกณฑ์การพิจารณาความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบ วิชาชีพ

ความรับผิดชอบละเมิดของสถาปนิกและวิศวกรอันเนื่องมาจากการประกอบ วิชาชีพผิดพลาดนั้นมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความรับผิดชอบที่เ็นผลมาจากความ ประมาทเลินเล่อในการประกอบวิชาชีพ การพิจารณาว่าสถาปนิกและวิศวกรประกอบวิชาชีพ ผิดพลาดหรือไม่นั้น จึงต้องพิจารณาว่าผู้ประกอบวิชาชีพกระทำการโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ ซึ่งหลักการพิจารณาความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพ ได้มีการวางหลักไว้ในคดี Bolam v. Friern Hospital Management Committee (1957) คดีนี้ผู้พิพากษา McNair กล่าวว่า

³⁴ Keith Manson, *Law for civil engineer*, p.217.

³⁵ Sam A. Mackie, "Negligence of Design and construction Engineer".

³⁶ Ibid.

กรณีที่อยู่ในสถานการณ์ที่ต้องใช้ความชำนาญพิเศษหรือความสามารถ การพิสูจน์การใช้ความระมัดระวังของบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพในสถานการณ์ดังกล่าว จะต้องใช้มาตรฐานความชำนาญและความสามารถของผู้มีความชำนาญตามธรรมดาในการประกอบวิชาชีพที่ใช้ความชำนาญพิเศษนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพไม่จำเป็นต้องมีความชำนาญในวิชาชีพนั้นอย่างสูงสุด ถือว่าเพียงพอแล้วหากผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติงานด้วยความชำนาญตามธรรมดาเช่นเดียวกับบุคคลซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพในสาขาวิชาชีพเดียวกัน³⁷ จากคดีนี้ กล่าวได้ว่าการพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องเปรียบเทียบกับกรกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกัน แม้ว่าหลักดังกล่าวจะถูกสร้างขึ้นในคดีเกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ แต่ก็สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีของสถาปนิกและวิศวกรได้ เนื่องจากเป็นบุคคลที่ใช้ความรู้ความชำนาญพิเศษในการประกอบวิชาชีพเช่นเดียวกัน

ในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ การฟ้องผู้ประกอบวิชาชีพให้รับผิดชอบละเมิด จะใช้หลัก “Professional Negligence” ซึ่งเป็นหลักเฉพาะที่ปรับใช้กับผู้ประกอบวิชาชีพกรณีกระทำโดยประมาทเลินเล่อ หลักนี้จึงตั้งอยู่บนหลักเกณฑ์ของความผิดในความประมาทเลินเล่อ มีองค์ประกอบ 4 ประการดังนี้

1) มีหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง (duty of care)

การประมาทเลินเล่อย่อมไม่ทำให้ผู้ประมาทเลินเล่อต้องรับผิดชอบละเมิดเสมอไป การจะต้องรับผิดชอบละเมิดหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าผู้ประกอบวิชาชีพมีหน้าที่จะต้องระมัดระวังต่อผู้เสียหายหรือไม่ แม้ในสัญญาจะไม่ได้กำหนดชัดเจนถึงหน้าที่ใช้ความระมัดระวังของสถาปนิกและวิศวกร แต่ก็อาจถือได้ว่าสถาปนิกและวิศวกรซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ มีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังตามความเชื่อหรือความคาดหวังของคนทั่วไปซึ่งใช้บริการจากผู้ประกอบวิชาชีพ³⁸ โดยต้องใช้ความระมัดระวังและความชำนาญเช่นวิญญูชนที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกันกับผู้ประกอบวิชาชีพนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่า มาตรฐานแห่งความระมัดระวังต้องพิจารณาจากสมาชิก

³⁷ Keith Manson, *Law for civil engineer*, p.214.

³⁸ ไพศาล กุมาลยวิสัย, “ความรับผิดของแพทย์ในกรณีละเมิด : ประมาทเลินเล่อ,” *ตุลพจน* 8 (มกราคม 2504): 20. “ผู้ที่ทำงานในอาชีพที่ต้องศึกษาเล่าเรียนมาเป็นพิเศษต้องรับหน้าที่โดยอัตโนมัติต่อสาธารณชนในการใช้ความระมัดระวังและความชำนาญในการปฏิบัติตามวิชาชีพของตน”

ของกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพนั้น³⁹ แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ตามมาก็คือ บุคคลที่ประกอบวิชาชีพเดียวกัน อาจจะมีความสามารถที่แตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับสถานะหรือตำแหน่งของผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละคน ดังนั้นหลักเกณฑ์ที่ว่าผู้ประกอบการวิชาชีพต้องให้ความระมัดระวังเช่นวิญญูชนที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกันนั้น ต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ ผู้ประกอบวิชาชีพต้องให้ความระมัดระวังในการประกอบวิชาชีพเช่นวิญญูชนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพเดียวกันซึ่งมีสถานะ(status) หรือตำแหน่งเช่นเดียวกัน⁴⁰

เมื่อสถาปนิกและวิศวกรต้องใช้มาตรฐานแห่งความระมัดระวังในการประกอบวิชาชีพดังเช่นที่กล่าวไปแล้วนั้น ประเด็นต่อมาก็คือเรื่อง ระดับของความระมัดระวัง (Degree of care) สถาปนิกและวิศวกรผู้ประกอบการวิชาชีพต้องใช้ความระมัดระวังในระดับใดนั้น ผู้พิพากษา Windever ได้กล่าวไว้ในคดีเกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อของสถาปนิกและวิศวกรชาวออสเตรเลีย คือ คดี Voli v. Inglewood Shire Council⁴¹ ซึ่งตัดสินไว้ว่า

“สถาปนิกผู้ซึ่งรับที่จะปฏิบัติงานในวิชาชีพของเขานั้น เป็นการยอมรับว่าจะปฏิบัติงานด้วยความชำนาญเช่นเดียวกับผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปนิกอื่นๆ เขาผูกพันที่จะต้องปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวัง ความชำนาญและด้วยความขยัน เขาไม่จำเป็นต้องใช้ความชำนาญเกินกว่าธรรมดาหรือสูงกว่าผู้ประกอบการวิชาชีพเดียวกันควรมี แต่เขาจะต้องปฏิบัติงานในวิชาชีพของเขาด้วยความสามารถ ด้วยความระมัดระวังและด้วยความชำนาญเช่นเดียวกับที่ผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปนิกอื่นผู้ปฏิบัติกรในวิชาชีพนั้น ถ้าหากสถาปนิกไม่สามารถปฏิบัติงานในวิชาชีพด้วยความระมัดระวังและด้วยความชำนาญที่กล่าวมาแล้วได้ และผู้ว่าจ้างได้รับความเสียหาย สถาปนิกจะต้องรับผิดชอบนายจ้าง ซึ่งความรับผิดชอบดังกล่าวนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นความรับผิดชอบเนื่องมาจากการฝ่าฝืนหน้าที่ในทางสัญญาหรือในทางละเมิด”

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สถาปนิกและวิศวกรมีหน้าที่ที่ต้องให้ความระมัดระวังในการประกอบวิชาชีพ โดยมาตรฐานแห่งความระมัดระวังที่ใช้เป็นเกณฑ์คือ มาตรฐานแห่งความ

³⁹ Rupert M. Jackson and John L. Powell, *Professional negligence* (London: Sweet & Maxwell, 1987), p.15.

⁴⁰ Ibid, p. 17

⁴¹ Voli v. Inglewood Shire Council (1962-63) 110 CLR 74 อ้างใน ศิณีนาถ เกียรติกังวาฬไกล, “ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 16.

ระมัดระวังเช่นวิญญูชนที่เป็นผู้ประกอบการวิชาชีพเดียวกัน และระดับของความระมัดระวังที่สถาปนิก และวิศวกรโยธาต้องใช้ในการปฏิบัติงานในวิชาชีพของตน คือ ระดับความระมัดระวังที่ไม่เกินกว่า ธรรมดาหรือไม่สูงกว่าความระมัดระวังที่ผู้ประกอบการวิชาชีพเดียวกันควรจะมี

2) มีการฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง (Breach of duty of care)

เมื่อผู้ประกอบการวิชาชีพไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานแห่งความระมัดระวัง ถือว่าผู้ประกอบการวิชาชีพทำผิดโดยฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง คือ ประมาทเลินเล่อ นั่นเอง ซึ่งในแต่ละคดีศาลจะเป็นผู้พิจารณาข้อเท็จจริงแวดล้อมที่เกิดขึ้น และตัดสินว่ามีการฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวังหรือไม่

3) เกิดความเสียหาย (Damage)

ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ประกอบการวิชาชีพกระทำการโดยประมาทเลินเล่อ ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความเสียหายต่อร่างกาย ความเสียหายต่อทรัพย์สิน ความทุกข์ทรมานทางจิตใจ ค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ สูญเสียรายได้ ฯลฯ สำหรับในคดีประมาทเลินเล่อ ความเสียหายทางเศรษฐกิจจะไม่สามารถเรียกได้ หากไม่มี ความเสียหายต่อร่างกายหรือทรัพย์สิน

4) ความเสียหายเป็นผลโดยตรงจากการฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง (Causation)

ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าความเสียหายที่ตนได้รับนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการวิชาชีพ หรืออาจเรียกว่าเป็นการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล การพิสูจน์องค์ประกอบข้อนี้ แยกพิจารณาได้เป็น 2 ลำดับ กล่าวคือ ลำดับแรก ต้องพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางข้อเท็จจริง คือ ต้องพิสูจน์ว่าการกระทำโดยประมาทในทางข้อเท็จจริงของผู้ประกอบการวิชาชีพเป็นต้นเหตุที่แท้จริงที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือไม่ และลำดับสอง ต้องพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางข้อกฎหมาย คือ ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการวิชาชีพ อยู่ในขอบเขตที่ผู้ประกอบการวิชาชีพต้องรับผิดชอบ แยกพิจารณาดังนี้

4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางข้อเท็จจริง หรือ เหตุ ในความเป็นจริง (Cause in fact)

การพิสูจน์เหตุในความเป็นจริง ได้นำหลัก “but for test” มาใช้ในการพิจารณา หลักคือ ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องรับผิดชอบเมื่อความเสียหายนั้นจะไม่เกิดขึ้น หากไม่มีการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพ ในทางตรงกันข้าม หากความเสียหายนั้นยังคงเกิด แม้จะไม่มี ความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพ ถือว่าความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพไม่ใช่เป็นเหตุของความเสียหาย ผู้ประกอบวิชาชีพไม่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้น หากผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ผู้เสียหายก็สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายได้ แต่ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากผลแห่งความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพแล้ว ผู้เสียหายก็ไม่สามารถเรียกให้ผู้ประกอบวิชาชีพชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ ตัวอย่างเช่นคดี *Carpenter v. Murphy* (2004) โจทก์ได้รับบาดเจ็บจากการตกบันไดขั้นหนึ่งไปยังขั้นใต้ดิน เนื่องจากบันไดดังกล่าวไม่ได้ถูกสร้างตามแบบของสถาปนิก กรณีนี้สถาปนิกผู้ออกแบบบันไดอาคารไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะได้ออกแบบโดยถูกต้องแล้ว ไม่ได้กระทำโดยประมาท การกระทำของสถาปนิกไม่ใช่เหตุโดยตรงของความเสียหายของโจทก์

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางข้อกฎหมาย หรือเหตุใกล้ชิด (Legal cause or Proximate cause)

หลักเหตุใกล้ชิดนี้ถูกนำมาใช้เพื่อจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพ เมื่อการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพเป็นเหตุในความเป็นจริงของผลเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว การที่ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องรับผิดชอบนั้น ต้องปรากฏว่าการกระทำดังกล่าวเป็น “เหตุใกล้ชิด” ของความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย กล่าวคือ ผู้ประกอบวิชาชีพต้องคาดหมายได้ล่วงหน้าถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นด้วย การคาดหมายล่วงหน้านี้ไม่จำเป็นต้องคาดหมายได้ถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นทั้งหมด เพียงแค่คาดหมายได้ว่าจะเกิดความเสียหายในลักษณะเดียวกันนั้นแม้เพียงเล็กน้อย ก็เพียงพอที่ศาลจะถือว่าความเสียหายนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพสามารถคาดหมายได้ ตัวอย่างคดีเกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อของสถาปนิก คือคดี *Acrecrest Ltd. v. W. S. Hattrell & Partners* (1979) ในคดีนี้สถาปนิกต้องรับผิดชอบต่อการออกแบบการก่อสร้างอาคารที่มีฐานรากของอาคารที่ไม่แน่นอนแข็งแรงพอ ซึ่งผลของการออกแบบสามารถเป็นที่คาดเห็นได้ล่วงหน้าว่าจะมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่อาคารอันมีสาเหตุมาจากการเคลื่อนตัวของรอยต่อย่อย แต่สิ่งซึ่งไม่สามารถคาดเห็นได้ล่วงหน้าคือ เชื้อโรค Dutch Elm ซึ่งจำเป็นต้องมีการถอนต้นไม้ออกจากสถานที่ก่อสร้าง แต่รากของต้นไม้เหล่านี้ยังคงอยู่และเป็นเหตุให้เกิดการเคลื่อนตัวของรอยต่อของฐานรากเพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลให้ความเสียหายนั้นขยายออกไป ศาลพิพากษาว่าหากความเสียหายสามารถ

คาดหมายได้ล่วงหน้าแล้ว ผู้ประกอบวิชาชีพก็ต้องรับผิดชอบแม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะร้ายแรงกว่าที่ผู้ประกอบวิชาชีพคาดหมายได้ก็ตาม

ศาลอาจไม่คำนึงถึงหลักการต่างๆ ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล หากมีเหตุการณ์หรือการกระทำบางอย่างมาทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของผู้กระทำให้เกิดความเสียหายและผลเสียหายนั้นขาดตอนลง เหตุการณ์หรือการกระทำเหล่านั้นเรียกว่า “เหตุแทรกแซง” (intervening causes) ผลก็คือ ผู้กระทำให้เกิดความเสียหายไม่ต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อของตนเอง เนื่องจากกรกระทำของผู้กระทำให้เกิดความเสียหายนั้นไม่ใช่เหตุใกล้ชิด (proximate cause) ของผลเสียหายอีกต่อไป แต่เหตุแทรกแซงนั้นต่างหากที่กลับกลายเป็นเหตุใกล้ชิดของความเสียหาย

ลักษณะของเหตุแทรกแซงที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของผลเสียหายขาดตอนลงนั้น ต้องเป็นการกระทำอิสระที่ไม่เกี่ยวข้องกับตัวผู้กระทำหรือการกระทำของผู้กระทำให้เกิดความเสียหายและต้องเป็นเหตุที่ผู้กระทำให้เกิดความเสียหายไม่สามารถคาดหมายได้ เนื่องจากหากผู้กระทำให้เกิดความเสียหายสามารถคาดหมายถึงเหตุแทรกแซงได้ เท่ากับว่าเหตุแทรกแซงนี้เป็นเหตุที่มีลักษณะทั่วไปและสามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งเหตุแทรกแซงก็จะไม่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลขาดตอนลง⁴² เหตุแทรกแซงนี้อาจเกิดจากการกระทำของผู้เสียหายเอง การกระทำของบุคคลที่สาม หรือเหตุการณ์ทางธรรมชาติ

เหตุแทรกแซงที่เกิดจากการกระทำของผู้เสียหายเอง เช่น สถาปนิกออกแบบอาคารถูกต้องตามความมุ่งหมายในการใช้งานของผู้ว่าจ้าง ปรากฏว่าต่อมาผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นเจ้าของอาคารได้เปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้อาคารโดยที่สถาปนิกไม่ทราบล่วงหน้า กรณีนี้สถาปนิกผู้ออกแบบอาคารไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเป็นผลมาจากการออกแบบที่ไม่เหมาะสมกับลักษณะการใช้อาคาร เหตุการณ์ที่เจ้าของอาคารเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้อาคารในภายหลัง ถือเป็นเหตุแทรกแซงที่ทำให้สถาปนิกผู้ออกแบบไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเจ้าของอาคาร หรือกรณีกำแพงและเสาของอาคารร้าว ต่อมาอาคารถล่ม สาเหตุเกิดจากเจ้าของอาคารไม่ดูแลรักษาอาคารหรือไม่ดำเนินการแก้ไขเมื่อพบความบกพร่อง เหตุการณ์ดังกล่าวถือเป็นเหตุแทรกแซงที่ทำให้สถาปนิกผู้ออกแบบไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว

⁴² ชัยภัทร นิคมณีนวงศ์, “ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), หน้า 74-75.

เหตุแทรกแซงที่เกิดจากการกระทำของบุคคลที่สาม ตัวอย่างเช่นคดี Rieger v. Jacque⁴³ ข้อเท็จจริงว่า หลังจากที่โจทก์ได้รับคำแนะนำในเรื่องการวางแผนภาษีจากตัวแทนประกันภัยแล้ว โจทก์ก็ได้จ้างทนายความมาร่าง trust ผลก็คือ เกิดความเสียหาย โจทก์จึงฟ้องทนายความ ตัวแทนประกันภัยและบริษัทของเขา ในคดีนี้ ศาลตัดสินว่า ตัวแทนประกันภัย จำเลยไม่ต้องรับผิด การกระทำโดยประมาทเลินเล่อของเขาไม่เป็นเหตุใกล้ชิดกับความเสียหายของโจทก์ เพราะการกระทำของทนายความถือเป็นเหตุแทรกแซง ศาลกล่าวว่า คำแนะนำในเรื่องภาษีของตัวแทนประกันภัยไม่ถือเป็นเหตุใกล้ชิดกับความเสียหายของโจทก์เพราะทนายความเป็นผู้ที่ถูกจ้างภายหลังเพื่อให้คำแนะนำและร่าง trust แก่โจทก์ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความก็ไม่ได้ขึ้นอยู่กับข้อมูลของตัวแทนประกันภัยแต่ขึ้นอยู่กับพิจารณาของเขาเอง การกระทำของทนายความจึงเป็นเหตุแทรกแซง ทำให้ตัวแทนประกันภัยไม่ต้องรับผิด จากเหตุผลในคดีดังกล่าว เมื่อพิจารณาในแง่ของวิศวกร หากวิศวกรเริ่มดำเนินงานและต่อมาถูกบอกเลิกสัญญาหรือโครงการถูกละทิ้ง มีวิศวกรคนอื่นมาดำเนินงานต่อแทน ภายหลังเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น วิศวกรคนใหม่ที่มาดำเนินการแทนจะถูกสันนิษฐานว่าต้องรับผิดในโครงการดังกล่าว วิศวกรคนแรกไม่ต้องรับผิดหากวิศวกรคนใหม่ไม่ได้ดำเนินงานโดยขึ้นอยู่กับงานหรือข้อมูลของวิศวกรคนแรก เหตุการณ์ที่วิศวกรคนใหม่ดำเนินงาน แล้วเกิดความผิดพลาด ถือเป็นเหตุแทรกแซงที่ทำให้วิศวกรคนแรกไม่ต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ความประมาทเลินเล่อของวิศวกรคนแรกไม่เป็นเหตุใกล้ชิดกับความเสียหาย

สรุป ในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ศาลจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางข้อเท็จจริงก่อน โดยศาลจะใช้หลัก “but for test” เพื่อพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากกระทำของผู้กระทำให้เกิดความเสียหายหรือไม่ ถ้าใช่ ต่อมาศาลก็จะพิจารณาในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางข้อกฎหมาย ซึ่งเป็นการกำหนดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำ โดยศาลจะพิจารณาว่าผลเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ผู้กระทำสามารถคาดหมายได้หรือไม่ หากคาดหมายได้ ผลนั้นก็ไม่ใกล้เคียงไป ผู้กระทำต้องรับผิด นอกจากนี้เมื่อเกิดเหตุแทรกแซง ศาลก็จะพิจารณาถึงอิทธิพลของเหตุแทรกแซงที่มีต่อผลเสียหายควบคู่ไปด้วย

⁴³ Rieger v. Jacque, 584 N.W.2d 247, 250 (Iowa 1998).

ที่กล่าวมานั้นเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะนำมาใช้ในการพิจารณาความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพอันเนื่องมาจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดด้วย กล่าวคือ หากสถาปนิกหรือวิศวกรกระทำการโดยประมาทเลินเล่อ และความประมาทเลินเล่อดังกล่าวเป็นเหตุใกล้ชัดของความเสียหายที่เกิดขึ้น สถาปนิกหรือวิศวกรผู้นั้นก็ต้องรับผิดในการประกอบวิชาชีพผิดพลาด⁴⁴

3.1.4 ภาระการพิสูจน์ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ

ในประเทศที่ใช้ระบบ Common Law ภาระการพิสูจน์ในคดีแพ่ง มีหลักว่า ถ้าคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอันเป็นมูลพิพาทขึ้นมา ฝ่ายนั้นมีหน้าที่นำสืบ ดังนั้นในการฟ้องคดีสำหรับความประมาทเลินเล่อ ภาระการพิสูจน์ในเรื่องความประมาทเลินเล่อและความเสียหายจึงตกอยู่กับผู้เสียหาย ผู้เสียหายมีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อให้ลูกขุนเชื่อ หากผู้เสียหายไม่นำพยานหลักฐานเข้าสืบหรือพยานหลักฐานของผู้เสียหายไม่เพียงพอ ผู้เสียหายก็ต้องเป็นฝ่ายแพ้คดี แต่ถ้าผู้เสียหายสามารถแสดงหลักฐานเกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อจนเป็นที่พอใจแก่ศาลหรือคณะลูกขุน ผู้เสียหายก็จะเป็นฝ่ายชนะคดี

ในคดีละเมิดโดยประมาทของผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้เสียหายต้องแสดงพยานหลักฐานของการกระทำละเมิด ดังต่อไปนี้⁴⁵

- (1) ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ หมายความว่า ต้องมีพยานหลักฐานที่แสดงว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างไร
- (2) มาตรฐานความระมัดระวัง ซึ่งนอกจากการพิสูจน์ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์แล้ว ยังต้องมีพยานหลักฐานบางอย่างแสดงว่าผู้ประกอบวิชาชีพไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานความระมัดระวังในการประกอบวิชาชีพด้วย

⁴⁴ Martin S. High and Paul Rossler, Engineering Malpractice : Avoiding Liability through Education [online], 2006. Available : <http://mhigh.okstate.edu/Presentations/Engineering%20Malpractice.pdf>

⁴⁵ เพลินตา ตันรังสรรค์, “ภาระการพิสูจน์ความรับผิดทางละเมิดในการประกอบวิชาชีพแพทย์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), หน้า 94.

ในคดีละเมิดของสถาปนิกและวิศวกร ผู้เสียหายที่ฟ้องคดีมีหน้าที่ต้องพิสูจน์องค์ประกอบดังต่อไปนี้ เพื่อให้ศาลพิจารณาว่ามีการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่

(1) หน้าที่ใช้ความระมัดระวัง ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังต่อตน หากผู้ประกอบวิชาชีพไม่มีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังต่อผู้เสียหายแล้ว ผู้ประกอบวิชาชีพก็ไม่อาจกระทำการโดยประมาทเลินเล่อได้

(2) การฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าผู้ประกอบวิชาชีพกระทำการฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง โดยผู้ประกอบวิชาชีพไม่ใช้ความระมัดระวังตามมาตรฐานที่ผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกันนั้นจะใช้ในสถานการณ์เดียวกัน ทั้งนี้ ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงมาตรฐานความระมัดระวังที่บังคับใช้กันในกลุ่มบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพก่อน ซึ่งมาตรฐานความระมัดระวังดังกล่าวจะสูงกว่าบุคคลทั่วไป เนื่องจากสถาปนิกและวิศวกรเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญเฉพาะทาง ดังนั้นผู้เสียหายอาจอาศัยคำให้การของผู้เชี่ยวชาญในการแสดงถึงมาตรฐานความระมัดระวัง

(3) เกิดความเสียหาย ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใด แม้ผู้ประกอบวิชาชีพจะกระทำโดยประมาทเลินเล่อ แต่หากผู้เสียหายไม่ได้รับความเสียหายแล้ว ผู้ประกอบวิชาชีพก็ไม่ต้องรับผิดชอบผู้เสียหาย

(4) ความสัมพันธ์ระหว่างการฝ่าฝืนหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพและความเสียหายของผู้เสียหาย ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า การฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวังของผู้ประกอบวิชาชีพ ส่งผลให้ตนได้รับความเสียหาย หากผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

สรุป ผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ประกอบวิชาชีพมีความผิด คือ ผู้ประกอบวิชาชีพกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ซึ่งการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานความระมัดระวังในการประกอบวิชาชีพ และยังคงพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าวด้วย

ในการดำเนินคดีละเมิดโดยประมาทเลินเล่อในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรนั้นอาจจำเป็นต้องอาศัยคำให้การจากผู้เชี่ยวชาญในการแสดงถึงมาตรฐานความระมัดระวังของสถาปนิกและวิศวกรที่ใช้อยู่ในขณะนั้น เพื่อให้ศาลสามารถพิจารณาได้ว่าสถาปนิก

และวิศวกรปฏิบัติหน้าที่โดยไม่สอดคล้องกับมาตรฐานความระมัดระวังอันเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ อย่างไรก็ตาม มีบางกรณีศาลไม่จำเป็นต้องอาศัยคำให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่⁴⁶

(i) การกระทำนั้นเห็นได้ชัดแจ้งว่ามีความประมาทเลินเล่อ

โดยทั่วไปแล้วศาลไม่มีความรู้เฉพาะด้านเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร ไม่รู้ว่าการกระทำเช่นใดถือเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อในการประกอบวิชาชีพ ศาลจึงต้องอาศัยคำให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เห็นถึงมาตรฐานความระมัดระวังของสถาปนิกและวิศวกร จะได้พิจารณาได้ว่าการกระทำนั้นแตกต่างไปจากมาตรฐานความระมัดระวังหรือไม่ หากแตกต่าง ศาลก็จะตัดสินว่าสถาปนิกและวิศวกรกระทำการโดยประมาทเลินเล่อ แต่ในบางกรณี คำให้การของผู้เสียหายก็เพียงพอที่จะแสดงให้ศาลซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปสามารถเห็นได้ว่าการกระทำของสถาปนิกและวิศวกรนั้นเป็นการกระทำที่แตกต่างจากมาตรฐานความระมัดระวังที่ยอมรับกันอันถือเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ศาลก็ไม่ต้องอาศัยคำให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญ ตัวอย่างเช่น คดี Hull v. Enger Construction Co.(1976)⁴⁷ ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่าโจทก์สะดุดและหกล้มขณะข้ามธรณีประตูทางเข้าโรงเรียน ส่งผลให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย ผู้เชี่ยวชาญได้ให้การถึงลักษณะธรณีประตูที่มีความปลอดภัยมากกว่า ซึ่งได้มีการเสนอไปยังสถาปนิกแล้ว คดีนี้ศาลกล่าวว่าคำให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญไม่มีความจำเป็นเนื่องจากคำให้การของโจทก์ในเรื่องประเภทของธรณีประตูที่หลากหลายที่สามารถใช้นั้นเพียงพอแล้วที่จะแสดงถึงมาตรฐานและการกระทำที่แตกต่างจากมาตรฐานดังกล่าว

(ii) การฝ่าฝืนกฎหมาย

ศาลอาจจะไม่อาศัยคำให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญในกรณีที่มาตรฐานความระมัดระวังในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายแล้ว ดังนั้นเมื่อสถาปนิกและวิศวกรปฏิบัติหน้าที่โดยฝ่าฝืนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพ เช่น ประมวลข้อบังคับอาคาร ศาลอาจอาศัยพยานหลักฐานของผู้เสียหายที่แสดงว่ามีการกระทำ

⁴⁶ Kevin R. Sido, *Architect and Engineer Liability : Claims Against Design Professionals*, pp.155, 165.

⁴⁷ Hull v. Enger Constr. Co., 550 P.2d 692

การฝ่าฝืนกฎหมาย ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ตน เพื่อตัดสินว่าสถาปนิกหรือวิศวกรกระทำการโดยประมาทเลินเล่อได้

กล่าวได้ว่า หากไม่ใช่กรณีที่สถาปนิกและวิศวกรกระทำการอันแจ้งชัดว่ามีความประมาทเลินเล่อ หรือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายแล้ว ผู้เสียหายจะมีภาระอย่างมากในการพิสูจน์เรื่องความประมาทเลินเล่อ ด้วยเหตุนี้ ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษจึงนำหลัก Res Ipsa Loquitur ซึ่งเป็นหลักการหลักการการพิสูจน์มาใช้ในการพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของจำเลยในคดีละเมิด หลักนี้แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “The thing speaks for itself” ซึ่งหมายถึง “เหตุการณ์ย่อมแจ้งชัดในตัวเอง” หลักนี้จะใช้ในสถานการณ์ที่สภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์แสดงตัวของมันเองอยู่ว่าจำเลยน่าจะมี ความประมาท ถ้าจำเลยไม่ประมาท อันตรายหรืออุบัติเหตุดังกล่าวก็ไม่น่าจะเกิดขึ้น หรือในกรณีที่ข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้นอยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายจำเลยเพียงผู้เดียว ซึ่งโจทก์สามารถพิสูจน์ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ แต่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า เหตุการณ์เกิดขึ้นได้อย่างไร เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงที่มาของความประมาทเลินเล่อของจำเลย ดังนั้นเมื่อมีการใช้หลัก Res Ipsa Loquitur โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่อของจำเลย มีภาระเพียงพิสูจน์ว่าเหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นและตนได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ดังกล่าว โดยหลักนี้จะหลักการการพิสูจน์ไปยังฝ่ายจำเลย ซึ่งจำเลยมีหน้าที่นำสืบว่าเหตุการณ์ดังกล่าว ตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อ ถ้าจำเลยนำสืบไม่ได้ จำเลยก็ต้องเป็นฝ่ายคดีไป

หลัก Res Ipsa Loquitur เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ มีที่มาจากคดี Byrne v. Boadle (1863) ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ถังแป้งตกลงมาจากที่เก็บสินค้าของจำเลยถูกโจทก์ซึ่งเดินผ่านบริเวณนั้นได้รับบาดเจ็บ ข้อเท็จจริงดังกล่าวถูกอ้างเป็นพยานหลักฐานแต่ไม่สามารถพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้เป็นเจ้าของคลังสินค้า ในการชดเชยความเสียหายแก่โจทก์ ศาลกล่าวว่า เหตุการณ์ย่อมแจ้งชัดอยู่ในตัวเอง (the thing speaks for itself) พยานหลักฐานของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงพอแล้วที่จะวินิจฉัยถึงความประมาทเลินเล่อ โดยความเห็นของศาลในคดีนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ปกติแล้วจะไม่เกิดขึ้น ถ้าหากว่าเจ้าของคลังสินค้าได้ใช้ความ

* ท่านศาสตราจารย์ ไพจิตร ปุญญพันธ์ แปลคำว่า “Res Ipsa Loquitur” ไว้ว่า “เหตุการณ์ย่อมแจ้งชัดในตัวเอง” โดยได้อธิบายหลักนี้ว่าใช้บังคับในคดีที่เกิดความเสียหายโดยประมาทเลินเล่อในกรณีที่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยได้ประมาทเลินเล่อนอกเหนือไปจากเหตุที่เกิดขึ้นนั่นเอง อันแสดงว่าเกิดจากความประมาทเลินเล่ออยู่ในตัว

ระมัดระวัง ในกรณีเหตุการณ์เกิดขึ้นเนื่องจากการขาดความระมัดระวัง จำเลยซึ่งเป็นเจ้าของคลังสินค้ามีหน้าที่ที่จะแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างไร⁴⁸

การใช้หลัก Res Ipsa Loquitur ในประเทศอังกฤษ มีเงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่ ประการแรกคือ สิ่งซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายนั้นอยู่ภายใต้การควบคุม (Control) ของจำเลยหรือลูกจ้างของเขา และประการที่สอง คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นตามธรรมดาจะไม่เกิดถ้าผู้กระทำได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร

หลัก Res Ipsa Loquitur นั้นนอกจากจะใช้ในประเทศอังกฤษแล้ว ศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำไปใช้ด้วยเช่นกัน หลัก Res Ipsa Loquitur ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีที่มาจากคดี Byrne v. Boadle (1863) ในประเทศอังกฤษ คดีบรรทัดฐานที่ศาลอเมริกาอ้างถึงในกรณีที่ใช้หลักนี้ คือคดี Scott v. London and St. Katherine Docks Company (1865) ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า จำเลยเก็บกระสอบบรรจุน้ำตาลไว้ในโรงเก็บสินค้าข้างทาง ในวันเกิดเหตุ โจทก์เดินผ่านมาปรากฏว่ามีน้ำตาลหลายกระสอบไหลลงมาทับโจทก์ได้รับบาดเจ็บ ศาลเห็นว่าตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นฟังได้ในเบื้องต้นว่า จำเลยประมาทในการเก็บรักษาน้ำตาล จึงเป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังพอสมควรแล้ว มิฉะนั้นต้องชดเชยค่าเสียหายแก่โจทก์ คดีนี้มีหลักสำคัญคือ “เมื่อสิ่งซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายอยู่ภายใต้การจัดการของจำเลยหรือลูกจ้างของเขา และเหตุการณ์ธรรมดาแล้วจะไม่เกิดขึ้น ถ้าหากว่าบุคคลซึ่งมีหน้าที่จัดการนั้นได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร กรณีดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ โดยปราศจากคำอธิบายของจำเลยว่าเหตุการณ์เกิดจากการขาดความระมัดระวัง”⁴⁹

แม้ว่าทั้งศาลในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาจะใช้หลัก Res Ipsa Loquitur เหมือนกัน แต่เงื่อนไขของการปรับใช้มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การใช้หลัก Res Ipsa Loquitur ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีเงื่อนไข 3 ประการ⁵⁰ ได้แก่ ประการแรกคือ เหตุการณ์ปกติจะไม่เกิดขึ้นโดยปราศจากความประมาทเลินเล่อของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ประการที่สองคือ เหตุการณ์เกิดขึ้นจากตัวแทน หรือเครื่องมือซึ่งอยู่ในความควบคุมของจำเลย และประการที่สามคือ

⁴⁸ James H. Donaldson, *Casualty Claim Practice* 4 d. ed. (Illinois : Richard D. Irwin. Inc., 1973), pp. 414-415.

⁴⁹ ประสิทธิ์ จงวิจิต, “ภาระการพิสูจน์ในคดีละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ,” *บทบัญญัติ* เล่มที่ 62 ตอน 1 (มีนาคม 2549) : 126-127.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 128-133.

นอกจากโจทก์ต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายจากความประมาทเลินเล่อของบุคคลใดบุคคลหนึ่งแล้ว โจทก์ยังต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเป็นผลจากเครื่องมือบางอย่างหรือสาเหตุจากสิ่งซึ่งจำเลยต้องรับผิดชอบ วัตถุประสงค์ของเงื่อนไขนี้ก็เพื่อชี้ให้เห็นว่าความประมาทเลินเล่อที่เกิดขึ้นอยู่ในความควบคุมของจำเลย มิใช่บุคคลอื่น

ประการที่สาม เหตุการณ์ไม่ได้เกิดจากการกระทำโดยเจตมัครของโจทก์หรือโจทก์มีส่วนในความประมาทด้วย

หลัก Res Ipsa Loquitur จะนำมาใช้ได้ก็ต่อเมื่อโจทก์ไม่มีส่วนในความประมาทเลินเล่อสำหรับเหตุการณ์ที่อยู่ในความควบคุมของจำเลย หากโจทก์มีส่วนผิดอยู่ด้วย ไม่ว่าจะกระทำโดยสมครใจหรือเพียงแต่โจทก์มีความระมัดระวังไม่เพียงพอ จะไม่สามารถใช้หลักนี้ได้

ดังนั้นเมื่อโจทก์สามารถพิสูจน์องค์ประกอบครบ 3 ประการ หลัก Res Ipsa Loquitur ก็จะถูกนำมาใช้ มีผลเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ไปยังฝ่ายจำเลย โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลย แต่จำเลยกลับต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นตนไม่ได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อ

หลัก Res Ipsa Loquitur นี้ได้ถูกนำมาใช้ในคดีความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์เพื่อผลักภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายไปยังผู้ประกอบวิชาชีพ เช่นในคดี Cassidy V. Ministry of Health (1951)⁵² โจทก์เป็นกรรมกรรับจ้างทำงานทั่วไป ครั้นในตอนต้น ค.ศ. 1948 โจทก์มีอาการเกร็งที่นิ้วมือ ทำให้นิ้วกลางและนิ้วนางงอที่มือซ้าย เมื่อแพทย์ผู้มีหน้าที่ตรวจผู้ซึ่งได้ประกันสุขภาพตามกฎหมาย (Health Insurance Act) ได้ตรวจดูแล้วก็ส่งโจทก์ไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล แพทย์ได้แนะนำให้โจทก์รับการผ่าตัดอยู่ในความดูแลของแพทย์ Fahrni และนายแพทย์ Ronaldson และบรรดานางพยาบาลในโรงพยาบาลนั้น ประมาณ 14 วัน หลังจากนั้นเขาเผือกออกจากแขนของโจทก์ ปรากฏว่ามือของโจทก์ก็ใช้การอะไรไม่ได้เลย นิ้วที่ผ่าตัดทั้ง 2 นิ้วนั้นงอแข็ง และทำให้กระทบกระเทือนไปถึงนิ้วดี ๆ ทัตไปอีก 2 นิ้วด้วย

⁵² อุทิศ วีรวัฒน์, “ความประมาทเลินเล่อของผู้ใช้วิชาชีพ ความรับผิดชอบของแพทย์ โรงพยาบาลและทันตแพทย์,” บทบัญญัติ ปีที่ 24 ตอน 2 (เมษายน 2509) : 383. อ้างใน พนารัตน์ เฉลิมวุฒิศักดิ์, “ความรับผิดชอบแพ่งเนื่องจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในโครงการก่อสร้าง,” หน้า 107.

โจทก์ฟ้องว่า หลังจากได้มีการผ่าตัดแล้ว การรักษาได้กระทำไปด้วยความประมาทเลินเล่อ ในส่วนที่เกี่ยวกับหลักการผลการพิจารณาพิสูจน์ ศาลลงความเห็นว่

- 1) กรณีของฝ่ายโจทก์ พยานหลักฐานที่มีมูลว่ามีการประมาทเลินเล่อ นั้นอีกฝ่ายหนึ่ง มิได้สืบห้กล้าง
- 2) เป็นที่แจ้งชัดว่าได้มีการประมาทเลินเล่อเกี่ยวกับการรักษาภายหลังมีการผ่าตัดแล้ว
- 3) โจทก์ไม่สามารถที่จะแสดงได้ว่าความประมาทเลินเล่อนั้นเป็นความประมาทเลินเล่อของใครคนหนึ่งโดยเฉพาะ อาจเป็นไปได้ว่าบุคคลหลายคนได้ประมาทเลินเล่อหรือเพราะเหตุที่หย่อนในแผนการปฏิบัติทุกสิ่งทุกอย่างได้อยู่ภายใต้ความควบคุมของโรงพยาบาล จำเลย ความรับผิดชอบจึงตกอยู่กับจำเลย โดยต้องรับผิดชอบในการรักษาโดยประมาทเลินเล่อ

จะเห็นว่า เมื่อนำหลัก Res Ipsa Loquitur มาปรับใช้กับผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ จะทำให้แพทย์เป็นฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ โดยต้องพิสูจน์ว่าตนไม่ได้ประมาท ต้องแสดงให้เห็นว่าตนได้ปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ตามหลักวิชาการอย่างถูกต้องแล้ว

สำหรับกรณีของสถาปนิกและวิศวกร ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาเคยนำหลัก Res Ipsa Loquitur มาใช้กับการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของสถาปนิกในคดี G.M. Meredith and Associates (GMA) v. Blue Pacific Management Corp.⁵³ ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่า Pago Plaza ว่าจ้างให้ GMA สร้างช่องแสงบนหลังคาของอาคารสำนักงานตนซึ่งตั้งอยู่ในดินแดน American Samoa บริษัท GMA มอบหมายให้นาย Richard Frey ซึ่งเป็นสถาปนิกเป็นผู้ออกแบบช่องแสงบนหลังคาของอาคารดังกล่าว โดย Pago Plaza บอกด้วยว่าช่องแสงบนหลังคานั้นต้องสามารถทนแรงลมของพายุเฮอริเคน เมื่อสถาปนิกออกแบบเสร็จ ก็ให้บริษัท Hawkeye Construction เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง ในขณะที่ก่อสร้างมีสถาปนิกเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบ เมื่อก่อสร้างเสร็จ ได้เกิดพายุเฮอริเคนโอฟา (Hurricane Ofa) ขึ้น ทำให้ช่องแสงบนหลังคาของอาคาร ถูกพัดหลุดหายไป แผ่นพลาสติกบริเวณหน้าต่างก็หลุดจากตัวยึด Pago Plaza จึงเปลี่ยนช่องแสงบนหลังคาใหม่ให้มีความแข็งแรงมากขึ้น สามารถทนต่อพายุเฮอริเคนวา (Hurricane Val) ซึ่งมีกำลังแรงกว่าได้

⁵³ G.M. Meredith and Associates v. Blue Pacific Management Corp., 1 A.S.R.3d 4 (App. Div.1997)

ในคดีนี้ศาลอาศัยหลัก Res Ipsa Loquitur ในการตัดสิน โดยตัดสินว่า GMA โดย นาย Richard Frey สถาปนิกกระทำกรโดยประมาทเลินเล่อในหน้าที่ออกแบบและควบคุมการ สร้างช่องแสงบนหลังคาของ Pago Plaza ส่งผลให้เกิดความเสียหายขึ้น

ศาลวางหลักว่า เราอาจอนุมานได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากความ ประมาทเลินเล่อของจำเลย หากปรากฏข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

1. เหตุการณ์ปกติจะไม่เกิดขึ้นโดยปราศจากความประมาทเลินเล่อของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
2. เหตุการณ์ไม่ได้เกิดจากเหตุอื่น เช่น การกระทำของโจทก์หรือบุคคลภายนอก
3. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ในขอบเขตหน้าที่ของจำเลยที่มีต่อโจทก์

ในคดีนี้ศาลอธิบายว่า แม้ว่าจะไม่มีคำให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ มาตรฐานทางวิชาชีพของสถาปนิก แต่ GMA ก็มีหน้าที่ออกแบบและควบคุมการสร้างช่องแสงบน หลังคาให้สามารถทนต่อกำลังลมของพายุเฮอริเคนในระดับความรุนแรงปกติ เนื่องจากการเกิด พายุเฮอริเคนในพื้นที่ดังกล่าวนั้นเป็นเรื่องปกติที่อาจจะเกิดขึ้นได้ อาคารทุกอาคารในพื้นที่ ดังกล่าวจะก่อสร้างโดยคำนึงถึงอันตรายของพายุเฮอริเคน เมื่อสถาปนิกออกแบบโดยไม่คำนึงถึง ความสามารถในการต้านทานแรงลมของพายุเฮอริเคนในระดับปกติ ความเสียหายจึงเกิดขึ้น ดังนั้นเหตุการณ์ที่ช่องแสงบนหลังคาของอาคารถูกทำลายโดยเฮอริเคนที่มีกำลังความรุนแรงใน ระดับปกติ ถือเป็นเหตุการณ์ที่โดยปกติจะไม่เกิดขึ้น หากสถาปนิกไม่ประมาทในการออกแบบ

ข้อเท็จจริงที่ว่าพายุเฮอริเคนวาล จะมีความรุนแรงและอันตรายกว่าพายุเฮอริเคน โอฟา หากเกิดในพื้นที่ที่ Pago Plaza ตั้งอยู่ เป็นข้อเท็จจริงที่รู้จักกันโดยทั่วไปในดินแดน American Samoa ดังนั้นเมื่อพายุเฮอริเคนวาล ปะทะต่อ Pago Plaza จะมีกำลังแรงกว่าพายุเฮอริเคนโอฟา เหตุการณ์ที่ช่องแสงบนหลังคาที่สถาปนิกของ GMA ออกแบบและสร้างขึ้น ถูกพายุเฮอริเคนโอฟา ทำลาย แต่ช่องแสงบนหลังคาที่เปลี่ยนใหม่กลับไม่ถูกพายุเฮอริเคนวาลที่มีกำลังแรงกว่าทำลาย ถือเป็นเหตุการณ์ที่สันนิษฐานได้ว่ามีสาเหตุมาจากความผิดพลาดในการออกแบบของสถาปนิก เนื่องจากออกแบบโดยไม่ได้ออกแบบไปในการเกิดพายุเฮอริเคนเลย ส่งผลให้ช่องแสง บนหลังคาที่ตนสร้างถูกทำลายแม้จะปะทะกับพายุเฮอริเคนที่มีกำลังแรงปกติ

นอกจากนี้ยังมีข้อเท็จจริงว่า ในงานสร้างช่องแสงบนหลังคาของอาคารนี้ Pago Plaza ได้ให้ GMA เป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมและตรวจตราการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบที่กำหนด GMA จึงเป็นบุคคลที่มีอำนาจในการควบคุมการออกแบบและการสร้างช่องแสงบนหลังคาแต่เพียงผู้เดียว ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้น GMA เท่านั้นที่เป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานทั้งหมด (มีนาย Richard Frey สถาปนิกเป็นผู้ดำเนินงาน) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้เกิดจากสาเหตุอื่นนอกจากความประมาทเลินเล่อของ GMA

โดยสรุป คดีดังกล่าวศาลนำหลัก Res Ipsa Loquitur มาใช้ โดยลงความเห็นว่

1. ช่องแสงบนหลังคาที่สถาปนิกของ GMA ออกแบบและสร้างขึ้น โดยปกติจะไม่ถูกทำลายโดยเฮอริเคนที่มีกำลังความรุนแรงในระดับปกติ หากสถาปนิกใช้ความระมัดระวังในการออกแบบโดยคำนึงถึงโอกาสในการเกิดพายุเฮอริเคนด้วย

2. บริษัท GMA เท่านั้นที่มีอำนาจควบคุมการสร้างช่องแสงบนหลังคา เพราะ GMA เป็นทั้งผู้ออกแบบและผู้ควบคุมงานติดตั้งช่องแสงบนหลังคาที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย (คดีนี้มีข้อเท็จจริงว่าฝ่าย Pago Plaza ตกลงให้ GMA เป็นผู้รับผิดชอบการออกแบบและควบคุมการสร้างช่องแสงบนหลังคาแต่เพียงผู้เดียว) ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้เกิดจากการกระทำของโจทก์หรือบุคคลภายนอก

3. GMA มีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ Pago Plaza เนื่องจากการเกิดพายุเฮอริเคนเป็นเหตุการณ์ที่คาดเห็นได้ว่าอาจจะเกิดขึ้น GMA จึงต้องใช้ความระมัดระวังในการออกแบบและสร้างช่องแสงบนหลังคาให้คงทนและสามารถต้านทานแรงพายุเฮอริเคนในระดับปกติได้

ข้อเท็จจริงที่เกิดในคดีนี้ ศาลเห็นว่าเป็นพยานหลักฐานแวดล้อมที่อาจสันนิษฐานได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่ของสถาปนิก

แม้คดีนี้ศาลจะนำหลัก Res Ipsa Loquitur มาปรับใช้ แต่ปัญหาที่น่าพิจารณาก็คือ การปรับใช้หลักดังกล่าวกับกรณีละเมิดโดยประมาทของสถาปนิกและวิศวกร มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

3.1.5 การชดเชยเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพ ผิดพลาด

3.1.5.1 หลักการชดเชยเยียวยาตามกฎหมายละเมิด

การชดเชยค่าเสียหายทางละเมิด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนที่จะมีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น ผู้ทำละเมิดจะต้องชดเชยค่าเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ค่าเสียหายที่ผู้ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดจะได้รับคือ ค่าเสียหายชดเชยความเสียหาย (Compensatory Damages)

ค่าเสียหายชดเชยความเสียหาย (Compensatory Damages) เป็นค่าเสียหายในลักษณะค่าสินไหมทดแทนที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องจ่ายชดเชยให้แก่ผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิม ก่อนถูกรกระทำละเมิดให้ได้ใกล้เคียงมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ไม่ว่าจะเป็นกรณีความเสียหายที่ปรากฏในรูปของตัวเงิน (Pecuniary Damages) เช่น ค่าใช้จ่ายต่างๆ ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดรายได้อันเนื่องจากการบาดเจ็บ หรือความเสียหายที่ไม่ปรากฏในรูปของตัวเงิน (Non - pecuniary Damages)⁵⁴ เช่น ความเสียหายจากการได้รับความทรมาณทางจิตใจ ความเสียหายประเภทนี้จะเรียกได้ก็ต่อเมื่อมีความเสียหายทางร่างกายเกิดขึ้นด้วย⁵⁵

ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทนมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นการชดเชยทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจริง ๆ ดังนั้นฝ่ายผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับให้ปรากฏต่อศาล จำนวนค่าเสียหายที่ผู้ประกอบวิชาชีพผิดพลาดต้องชดเชยแก่ผู้เสียหายนั้นมีจำนวนเท่าใด ศาลจะเป็นผู้พิจารณาตามความเหมาะสมในแต่ละกรณี สำหรับค่าเสียหายเชิงลงโทษ ยังไม่ปรากฏว่ามีกรให้ในคดีละเมิดโดยผู้ประกอบวิชาชีพ

3.1.5.2 บุคคลที่ได้รับความเสียหาย

บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร คือ ผู้ว่าจ้างซึ่งมีความสัมพันธ์ทางสัญญา กับสถาปนิกและวิศวกร และ

⁵⁴ คัมภีร์ แก้วเจริญ, "ค่าเสียหายในคดีละเมิด," วารสารกฎหมาย ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2526) : 28.

⁵⁵ Kevin R. Sido, *Architect and Engineer Liability : Claims Against Design Professionals*, p. 687.

บุคคลภายนอกซึ่งไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญา กับสถาปนิกและวิศวกร ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะกรณีบุคคลภายนอกเป็นผู้เสียหาย

บุคคลภายนอกที่สามารถเรียกค่าเสียหายเมื่อได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพโดยประมาทของสถาปนิกและวิศวกร ได้แก่

(1) เจ้าของอาคาร หากสถาปนิกหรือวิศวกรไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญา กับเจ้าของอาคาร เจ้าของอาคารอาจถือเป็นบุคคลภายนอกที่สถาปนิกหรือวิศวกรต้องรับผิดชอบหากตนก่อให้เกิดความเสียหาย เช่นคดี *Luciani v High* (1979)⁵⁶ ผู้รับเหมาได้จ้างวิศวกรให้ทำการทดสอบสภาพดินในบริเวณที่จะมีการก่อสร้าง ปรากฏว่าวิศวกรผู้มีหน้าที่ตรวจสอบพื้นดินทำการโดยประมาทเลินเล่อ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของอาคาร กรณีนี้วิศวกรต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของอาคาร

(2) เจ้าของที่ดินใกล้เคียง เจ้าของที่ดินที่ติดต่อกันอาจฟ้องสถาปนิกหรือวิศวกรที่ประกอบวิชาชีพโดยประมาท ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนได้ เช่นในคดี *Bodin v. Gill* (1960) สถาปนิกออกแบบโบสถ์โดยประมาท ทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณที่ก่อสร้างและน้ำได้ไหลไปยังที่ดินที่ติดต่อกัน ทำให้ทรัพย์สินของเจ้าของที่ดินที่ติดต่อกันเสียหาย กรณีนี้สถาปนิกที่ออกแบบโดยไม่ใช้ความระมัดระวัง ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของที่ดินใกล้เคียงด้วย

นอกจากความเสียหายต่อทรัพย์สินแล้ว เจ้าของที่ดินที่ติดต่อกันยังอาจได้รับความเดือดร้อนรำคาญ (Nuisance) อันเกิดจากการกระทำของผู้อื่นที่อยู่ใกล้เคียงกันด้วย ความเดือดร้อนรำคาญนั้นรวมถึงการรบกวนการครอบครองที่ดินอย่างสงบ ซึ่งอาจจะเกิดจากควัน ผุ่น กลิ่นเสียง การสั่นสะเทือน เป็นต้น ในกรณีที่มีการก่อสร้างหรือการทำลายอาคาร ซึ่งส่งผลให้เจ้าของที่ดินที่ติดต่อกันได้รับความเดือดร้อนรำคาญ ผู้ก่อความเดือดร้อนต้องรับผิดชอบ หากความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมากเกินที่ควรคาดหมายได้ตามปกติ เช่นในคดี *Andreae v. Selfridge & Company Ltd* (1937) ผู้รับเหมารื้อถอนอาคารโดยการขุดเจาะพื้นดิน ทำให้เกิดเสียงดังและผุ่นละอองจำนวนมาก นอกจากนี้ผู้รับเหมายังใช้ปั้นจั่นทำงานตลอดทั้งคืน เกิดเสียงดังรบกวนเจ้าของที่ดินใกล้เคียง ทำให้ได้รับความเดือดร้อนในการที่จะได้พักผ่อนโดยสงบ คดีนี้ศาลกล่าวว่า โดยปกติการรื้อถอนอาคารย่อมเกิดความไม่สะดวกสบายแก่ผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้สถานที่นั้น

⁵⁶ *Luciani v. High* (1979) Fla App D4, 372 So 2d 530

ความไม่สะดวกสบายทั้งหลายย่อมเกิดขึ้นตามปกติและมีอยู่ชั่วคราว เขาต้องทนกับสิ่งเหล่านั้น แต่ถ้าหากความไม่สะดวกสบายก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงเกินสมควรหรือเกินคาดหมายได้ว่าจะจะเป็นไปตามปกติเมื่อมีการรื้อถอนอาคาร ผู้รับเหมาก็ต้องรับผิดชอบ ในกรณีนี้ การรบกวนการพักผ่อนอย่างสงบของเจ้าของที่ดินใกล้เคียงในเวลากลางวัน ย่อมเป็นความเดือดร้อนรำคาญอันเกินคาดคิดและไม่เหตุอันควร

ความเดือดร้อนรำคาญของเจ้าของที่ดินใกล้เคียงในกรณีข้างต้น เกิดจากความผิดของผู้รับเหมา ดังนั้นผู้รับเหมาต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าหากความความเดือดร้อนรำคาญดังกล่าวเกิดจากความผิดของสถาปนิกหรือวิศวกร เช่น ออกแบบผิดพลาดทำให้ผู้รับเหมาต้องทำลายอาคารบางส่วนเพื่อก่อสร้างใหม่ ซึ่งการทำลายอาคารอาจก่อให้เกิดเสียงดังและฝุ่นละอองรบกวนการอยู่อย่างสงบของเจ้าของที่ดินที่ติดต่อกัน สถาปนิกหรือวิศวกรผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบ

(3) ผู้ซื้ออาคาร บุคคลที่ซื้ออาคารต่อจากบุคคลอื่นอาจได้รับความเสียหายจากการกระทำโดยประมาทของสถาปนิกหรือวิศวกรในการสร้างอาคารที่ซื้อ เช่นคดี Steinberg v. Coda Roberson Construction Co., (1968)⁵⁷ ผู้ออกแบบก่อสร้างทำหลังคาบ้านโดยประมาท ทำให้เจ้าของในภายหลังซึ่งซื้อบ้านเก่าที่สร้างมาแล้ว 4 ปี ได้รับความเสียหาย คดีนี้ ผู้ออกแบบก่อสร้างต้องรับผิดชอบต่อผู้ที่เป็นเจ้าของในภายหลัง แม้ว่าเจ้าของในภายหลังนั้นจะไม่มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ออกแบบก่อสร้างก็ตาม ทั้งนี้เพราะผู้ซื้ออาคารจากเจ้าของเป็นบุคคลที่ผู้ออกแบบก่อสร้างสามารถคาดเห็นได้ว่าอาจได้รับความเสียหาย หากตนทำหน้าที่โดยประมาท

(4) ผู้เช่าใช้อาคาร บุคคลที่เช่าใช้อาคารอาจเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพโดยประมาทเลินเล่อของสถาปนิกและวิศวกร เช่นในคดี Kala Invs.Inc. v. Sklar (1989) เด็กตกจากหน้าต่างของอาคารได้รับบาดเจ็บ เนื่องมาจากการออกแบบโดยประมาทเลินเล่อ หรือคดี LeMay v. U.S.H. Properties, Inc.(1976) ผู้เช่าใช้ห้างสรรพสินค้าได้รับบาดเจ็บจากการเดินตกพื้นต่างระดับในห้างสรรพสินค้า สาเหตุเกิดจากการออกแบบผิด ทั้งสองกรณี ผู้ที่ออกแบบโดยประมาทเลินเล่อต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย ทั้งนี้เพราะผู้เช่าใช้อาคารเป็นบุคคลที่ผู้ออกแบบคาดเห็นได้ว่าอาจจะได้รับความเสียหายจากการกระทำโดยประมาทของตน

⁵⁷ Steinberg v. Coda Roberson Construction Co., 79 N.M. 123, 440 P.2d 798 (1968) อ้างใน พจนานัตน์ เฉลิมวุฒิศักดิ์, “ความรับผิดทางแพ่งเนื่องจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในโครงการก่อสร้าง,” หน้า 132.

(5) ผู้รับเหมาก่อสร้าง ในระหว่างก่อสร้าง หากผู้รับเหมาได้รับบาดเจ็บซึ่งไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้รับเหมาเอง แต่เป็นความผิดของสถาปนิกหรือวิศวกรในการประกอบวิชาชีพ สถาปนิกหรือวิศวกรก็ต้องรับผิดชอบผู้รับเหมาที่ได้รับความเสียหาย เช่นคดี Clayton V. Woodman & Son (Bulders) Ltd. (1962) สถาปนิกผู้ควบคุมงานในสถานที่ก่อสร้างแนะนำให้ผู้รับเหมารื้อหน้าจั่วออกได้โดยไม่เอาคานมาเสริม เมื่อผู้รับเหมาปฏิบัติตาม ปรากฏว่าหน้าจั่วที่ไม่มีคานเสริมนั้นพังลงมาทำให้ผู้รับเหมาบาดเจ็บ กรณีสถาปนิกกระทำโดยประมาท จึงต้องรับผิดชอบผู้รับเหมา

3.1.5.3 ความเสียหายที่เกิดขึ้น

ความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรในการก่อสร้างอาคารนั้น แยกได้เป็น 2 ประเภทคือ

(1) ความเสียหายทางกายภาพ (physical loss) ได้แก่ ความเสียหายต่อชีวิต ต่อร่างกาย หรือต่อทรัพย์สิน สถาปนิกและวิศวกรที่ประกอบวิชาชีพผิดพลาดต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อเมื่อผู้ประกอบวิชาชีพนั้นสามารถคาดเห็นได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดความเสียหาย หากตนกระทำการโดยไม่ระมัดระวัง ดังนั้นค่าเสียหายในทางละเมิดที่ผู้เสียหายจะเรียกได้คือ ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดจากความผิดของสถาปนิกหรือวิศวกร และต้องเป็นความเสียหายที่สามารถคาดเห็นได้จากความประมาทเลินเล่อของสถาปนิกและวิศวกร เช่น วิศวกรถูกว่าจ้างให้สร้างอาคาร ในการสร้างอาคารหลังหนึ่ง วิศวกรจะต้องออกแบบโดยคำนึงถึงความแข็งแรงของโครงสร้าง ความปลอดภัยในการใช้งาน หากวิศวกรคำนวณโครงสร้างอาคารผิดพลาดเนื่องจากไม่มีความรู้ในหลักวิชาและหลักปฏิบัติดีพอ ส่งผลให้ฐานของอาคารไม่มั่นคงแข็งแรง ไม่สามารถรับน้ำหนักตัวอาคารทั้งหมดได้ จนเกิดการพังทลาย บุคคลที่อยู่ภายในอาคารและบริเวณใกล้เคียงเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก วิศวกรก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่บุคคลเหล่านั้นทุกคน หรือหากวิศวกรถูกว่าจ้างให้ออกแบบอาคารซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ที่เกิดแผ่นดินไหวประจำ แต่เขาออกแบบโดยไม่ได้คำนึงถึงแรงสะเทือนที่อาจเกิดขึ้นเมื่อเกิดแผ่นดินไหวต่อมาเกิดแผ่นดินไหวในระดับปกติ อาคารดังกล่าวร้าวและถล่มลง วิศวกรก็ต้องรับผิดชอบต่อทุกคนที่ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้เพราะความเสียหายนั้นเกิดจากความผิดของวิศวกรที่ออกแบบโครงสร้าง

อาคารผิดพลาดจนอาคารถล่ม ก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น และความเสียหายที่เกิดขึ้น วิศวกรก็สามารถคาดเห็นได้ว่าอาจจะเกิดหากตนไม่ใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่

ในบางกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้น อาจไม่ได้เกิดจากความผิดของสถาปนิกหรือวิศวกรเพียงฝ่ายเดียว อาจเกิดจากการกระทำความผิดของบุคคลหลายฝ่าย ศาลจึงต้องพิจารณาการกระทำทุกการกระทำที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย และกำหนดให้บุคคลทุกฝ่ายที่กระทำผิดนั้น รับผิดชอบร่วมกันโดยแบ่งสัดส่วนความรับผิดชอบ ทั้งนี้ศาลจะต้องคำนึงถึงลักษณะของความร้ายแรงของการกระทำในการกำหนดความรับผิดชอบด้วย เช่น สถาปนิกให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของดินในบริเวณที่จะก่อสร้างไม่ถูกต้อง เนื่องจากไม่ได้ตรวจสอบอย่างละเอียด ทำให้วิศวกรออกแบบอาคารผิดพลาด อาคารเกิดความไม่มั่นคงแข็งแรง กรณีเช่นนี้สถาปนิกและวิศวกรต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของอาคารร่วมกันในสัดส่วนความผิดที่เท่ากัน สำหรับความบกพร่องในการก่อสร้างอาคารดังกล่าว หรือตัวอย่างเช่น คดี *McKenzie v Potts* (1995)⁵⁸ พื้นอาคารแตกร้าวเนื่องจากผู้รับเหมาใช้วัสดุในการก่อสร้างที่ไม่เหมาะสม ส่วนสถาปนิกซึ่งมีหน้าที่ควบคุมการก่อสร้าง แม้จะได้ไปตรวจสอบสถานที่ก่อสร้าง แต่ไม่ได้อยู่ควบคุมงานในเวลาที่ยุ้รับเหมาก่อสร้างโดยใช้วัสดุที่ไม่เหมาะสม ถือว่าทั้งสถาปนิกและผู้รับเหมาฝ่าฝืนหน้าที่ ต้องรับผิดชอบร่วมกันในสัดส่วน 60:40

(2) ความเสียหายทางเศรษฐกิจล้วน (Pure Economic Loss)

ในทางละเมิด โดยหลักจะเรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางเศรษฐกิจล้วนไม่ได้ จะเรียกค่าเสียหายทางเศรษฐกิจได้ก็ต่อเมื่อความเสียหายทางเศรษฐกิจนั้นเป็นผลมาจากความเสียหายต่อร่างกายหรือทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม ภายหลังศาลได้ขยายความรับผิด โดยให้เรียกค่าเสียหายทางเศรษฐกิจล้วนในคดีละเมิดได้ สำหรับกรณีที่มีการให้ข้อมูลผิดพลาดจนก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจแก่ผู้รับข้อมูล เช่นคดี *Hedley-Byrne v. Heller*⁵⁹ ในกรณีของสถาปนิกและวิศวกร บุคคลที่อาจได้รับความเสียหายทางเศรษฐกิจล้วนจากการปฏิบัติหน้าที่ของวิศวกร คือ ผู้ว่าจ้าง กล่าวคือ หากวิศวกรทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้ว่าจ้าง และวิศวกรได้ให้คำปรึกษาผิดพลาดโดยไม่ใช้ความระมัดระวัง ส่งผลให้ผู้ว่าจ้างต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว

⁵⁸ *McKenzie v. Potts* (1995) 50 Con. L.R. 40

⁵⁹ *Hedley Byrne & Co Ltd v. Heller & Partners Ltd* [1964] AC 465

ถือเป็นความเสียหายทางเศรษฐกิจล้วนที่ผู้ว่าจ้างอาจเรียกให้วิศวกรรับผิดชอบได้ แม้ไม่มีความเสียหายทางกายภาพเกิดขึ้นเลย⁶⁰

3.1.5.4 มาตรการชดใช้เยียวยาความเสียหาย

เมื่อผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายที่ตนได้รับนั้นเกิดจากความประมาทในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกหรือวิศวกร สถาปนิกหรือวิศวกรผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย หากสถาปนิกหรือวิศวกรต้องรับผิดชอบต่อบุคคลเพียงคนเดียว ปัญหาเรื่องการชดใช้เยียวยาผู้เสียหายอาจไม่เกิดขึ้น ปัญหาจะเกิดขึ้นต่อเมื่อเป็นความเสียหายจากการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ที่ความเสียหายนั้นจะกระทบต่อคนเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้จำนวนค่าเสียหายที่สถาปนิก วิศวกรต้องชดใช้นั้นมากตามไปด้วย อาจจะทำให้เกินความสามารถของสถาปนิกหรือวิศวกรเพียงคนเดียวที่จะรับผิดชอบได้ ทำให้ผู้เสียหายอาจไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิด ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย ในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ จึงมีมาตรการที่ช่วยแก้ปัญหาเรื่องการชดใช้เยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิก วิศวกร นั่นก็คือ การประกันภัยความรับผิดในทางวิชาชีพ

การประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ (Professional Liability Insurance หรือ Professional Indemnity Insurance) หมายถึง สัญญาที่ทำขึ้นระหว่างผู้เอาประกันภัยที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพและผู้รับประกันภัย โดยที่ผู้รับประกันภัยสัญญาว่าจะชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพจากการถูกเรียกร้องเช่นว่านั้นจากลูกค้า หรือบุคคลที่สามซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายจากการให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพ⁶¹ ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า การทำประกันภัยความรับผิดในทางวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร เป็นการทำประกันภัยที่ให้ความคุ้มครองความรับผิดตามกฎหมายของสถาปนิกและวิศวกรที่อาจถูกเรียกร้องค่าเสียหายอันเนื่องมาจากความประมาทเลินเล่อหรือความผิดพลาดในการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพของตน⁶²

⁶⁰ เช่น รายละเอียดดูคดี Gagne v. Bertran, หัวข้อ 3.1.2, หน้า 63.

⁶¹ Sweet & Maxwell, *Professional Indemnity Insurance Law* (London: Sweet & Maxwell Limited, 1996), p.80.

⁶² Kevin R. Sido, *Architect and Engineer Liability : Claims Against Design Professionals*, p. 45.

บริษัทที่รับประกันความรับผิดจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรมีมากมายหลายบริษัท ซึ่งรายละเอียดกรมธรรม์ของแต่ละบริษัทก็แตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปมาตรฐานของกรมธรรม์ประเภทนี้จะประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังต่อไปนี้⁶³

1) ข้อตกลงในสัญญา

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงขอบเขตการคุ้มครองในระยะเวลาที่กรมธรรม์มีผลบังคับ โดยผู้รับประกันมีหน้าที่จ่ายเงินทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อในการประกอบวิชาชีพ หากเป็นความผิดในรูปแบบอื่นที่ไม่อยู่ในขอบเขตของความคุ้มครอง ผู้รับประกันก็ไม่มีหน้าที่ต้องจ่ายค่าเสียหาย ดังนั้นสถาปนิกและวิศวกรควรจะระบุลักษณะและขอบเขตการปฏิบัติงานของตนให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้รับประกันจะพิจารณาได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการกระทำที่อยู่ในขอบเขตความคุ้มครองตามกรมธรรม์หรือไม่ ค่าทดแทนที่ผู้รับประกันภัยจะต้องจ่ายให้แก่บุคคลภายนอกจะเป็นค่าทดแทนสำหรับความเสียหายทางร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นการบาดเจ็บ หรือเจ็บป่วย และความเสียหายต่อทรัพย์สิน

2) จำนวนเงินที่จะจ่าย

โดยทั่วไป กรมธรรม์ประกันภัยจะกำหนดจำนวนเงินที่จะชดใช้ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยเป็นจำนวนเงินที่จำกัดความรับผิดสูงสุดสำหรับการชดใช้ภายใต้การเรียกร้องครั้งหนึ่ง(Per claim limit) และอาจจะมีจำนวนเงินจำกัดสูงสุดสำหรับการเรียกร้องทุกครั้งรวมกันภายในระยะเวลาประกันภัย (Aggregate Limit) สำหรับเงินส่วนที่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ สถาปนิกหรือวิศวกรผู้เอาประกันภัยที่ถูกฟ้องต้องจ่ายเพิ่มเอง ทั้งนี้การจ่ายเงินทดแทนของผู้รับประกันนี้ จะจ่ายในนามของผู้เอาประกันภัย

3) ระยะเวลาการคุ้มครอง

กรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดทางวิชาชีพจะกำหนดระยะเวลาที่ให้ความคุ้มครองไว้ชัดเจน โดยจะคุ้มครองการเรียกร้องค่าสินไหมที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาประกัน (Claims Made Basis) กล่าวคือ ผู้เอาประกันภัยสามารถเรียกร้องได้ในช่วงระยะเวลาที่ประกันยัง

⁶³ Sweet & Maxwell, *Professional Indemnity Insurance Law*, pp.84-88.

มีผลอยู่ และความผิดพลาดในการประกอบวิชาชีพที่ถูกกล่าวอ้าง จะต้องเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าวด้วย หรือในช่วงระยะเวลาที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ ดังนั้น กรมธรรม์จึงกำหนดให้ผู้เอาประกันต้องแจ้งให้ผู้รับประกันทราบถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นภายในเวลาที่กำหนด การไม่แจ้งอาจทำให้สิทธิของผู้เอาประกันเสียไปได้

4) เงื่อนไขของกรมธรรม์

ในกรมธรรม์จะมีการกำหนดเงื่อนไขต่างๆไว้ หากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข อาจไม่มีการจ่ายเงินชดเชยตามกรมธรรม์ กรมธรรม์อาจมีเงื่อนไขในเรื่องต่างๆ ได้แก่ เงื่อนไขเรื่องการแจ้งการเกิดเหตุการณ์ (Notice of Occurrence) เมื่อสถาปนิกและวิศวกรผู้เอาประกันได้ทราบว่าเกิดความเสียหายหรืออันตรายจากการปฏิบัติงานที่จะได้รับการคุ้มครองภายใต้กรมธรรม์ ผู้เอาประกันต้องแจ้งให้ผู้รับประกันทราบโดยทันที การแจ้งนั้น อาจจะเป็นปากเปล่า หรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่กรมธรรม์ระบุไว้

นอกจากนี้การชดเชยตามกรมธรรม์จะมีเงื่อนไขข้อยกเว้น ซึ่งข้อยกเว้นส่วนใหญ่ไม่สามารถเจรจาต่อรองได้ อย่างไรก็ตามผู้รับประกันบางรายอาจแก้ไขหรือตัดข้อจำกัดบางอย่างออกเพื่อให้ได้เบี้ยประกันที่เพิ่มขึ้น ตัวอย่างข้อยกเว้นตามกรมธรรม์ ได้แก่

- ยกเว้นไม่คุ้มครองในกรณีความเสียหายจากความผิดโดยจงใจ
- ยกเว้นไม่คุ้มครองในกรณีที่สถาปนิกหรือวิศวกรต้องรับผิดชอบตามสัญญาว่าจ้าง
- ยกเว้นไม่คุ้มครองถึงความผิดพลาดจากการประเมินราคาโครงการ หรือการไม่สามารถทำงานให้เสร็จตามเวลากำหนด
- ยกเว้นไม่คุ้มครองกรณีทำงานนอกขอบเขตวิชาชีพที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ เช่น ชื้อประกันวิชาชีพสถาปนิก แต่ไปให้คำปรึกษาเจ้าของโครงการเกี่ยวกับเรื่องการทำบัญชีหรือเทคนิคทางวิศวกรรมจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย เช่นนี้กรมธรรม์จะไม่ให้ความคุ้มครอง การยกเว้นความเสียหายที่เกิดจากการทำงานซึ่งจ้างบุคคลอื่นมาทำ ให้ เช่น เจ้าของว่าจ้างให้สถาปนิกออกแบบอาคารหลังหนึ่ง แต่สถาปนิกได้ไปจ้างวิศวกรหรือผู้ช่วยของตนให้มาดำเนินงานแทน กรณีเช่นนี้กรมธรรม์จะไม่คุ้มครองการทำงานที่มาจากความผิดพลาดในส่วนที่สถาปนิกไปจ้างบุคคลอื่นมาทำงานแทน

ในการพิจารณารับประกันภัยความรับผิดของสถาปนิกและวิศวกรนั้น ผู้รับประกัน ภัยจะพิจารณาข้อมูลในเรื่องต่างๆ ได้แก่ ประสบการณ์ในทางวิชาชีพของสถาปนิก หรือวิศวกร ประเภทของงานที่สถาปนิกหรือวิศวกรกระทำอยู่ รายได้ต่อปี เป็นต้น

มาตรการ Professional Liability Insurance เป็นมาตรการด้านการรับประกันภัยที่ส่งผลดีต่อผู้ที่ได้รับความเสียหายและสถาปนิก วิศวกร คือ ทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรมจากบริษัทประกันภัยซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถในการชดเชยเยียวยา และเป็นการช่วยเหลือสถาปนิก วิศวกรที่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวนมาก เกินกว่าทรัพย์สินของตน

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การรับประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพเป็นประกันภัยระบบสมัครใจ คือ กฎหมายไม่ได้บังคับให้สถาปนิกและวิศวกรต้องทำประกันความรับผิดในทางวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพจะทำประกันหรือไม่ก็ได้ ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพส่วนใหญ่ก็เลือกที่จะทำประกันภัยดังกล่าว เนื่องด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้⁶⁴

1. การรับประกันภัยจะทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพเป็นทางเลือกที่น่าเชื่อถือสำหรับบุคคลภายนอกที่ต้องการใช้บริการ ทำให้บุคคลภายนอกมั่นใจได้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพสามารถรับผิดชอบได้หากเกิดความเสียหายขึ้น
2. งานก่อสร้างบางโครงการกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องทำประกันความรับผิดทางวิชาชีพสำหรับการทำงานในโครงการนั้นๆ โดยเฉพาะ ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพสามารถผลัดภาระเรื่องเบี้ยประกันในส่วนที่เกี่ยวกับโครงการนั้นไปยังผู้ว่าจ้างได้ โดยอาจคิดรวมกับค่าบริการทางวิชาชีพหรือแยกเป็นค่าใช้จ่ายอีกส่วนหนึ่งก็ได้
3. การรับประกันภัยเป็นวิธีหนึ่งที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการฟ้องคดีอันจะทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพเสียชื่อเสียง กล่าวคือ เมื่อเกิดความเสียหาย บริษัทประกันภัยจะเข้ามาดำเนินการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมยอมความกับฝ่ายผู้เสียหาย เพื่อไม่ให้มีการฟ้องคดีต่อศาล

⁶⁴ Kevin R. Sido, *Architect and Engineer Liability : Claims Against Design Professionals*, pp.347-348.

4. กรณีที่มีการฟ้องคดีต่อศาล ผู้ประกอบวิชาชีพอาจไม่มีประสบการณ์ในการต่อสู้คดีในศาล บริษัทประกันภัยซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีทีมงานที่เชี่ยวชาญในการทำคดีเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพก็จะเข้าร่วมต่อสู้คดีและเลือกนายที่จะเข้าดำเนินคดีนั้นๆ

5. เมื่อเกิดความเสียหาย หากไม่มีบริษัทประกันภัยเป็นผู้รับความเสี่ยง ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องชดใช้ค่าเสียหายทั้งหมดด้วยตนเอง และบางกรณีอาจเป็นไปได้ที่ความเสียหายนั้นมีจำนวนมหาศาลจนเป็นเหตุให้ผู้ประกอบวิชาชีพหรือบริษัทที่ประกอบวิชาชีพต้องเลิกกิจการเพราะไม่มีเงินที่จะชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าว

สำหรับในประเทศอังกฤษ มีการบังคับให้สถาปนิกทุกคนต้องทำประกันความรับผิดทางวิชาชีพ ซึ่งวิธีในการบังคับให้สถาปนิกทำประกัน ก็คือ สถาปนิก (Architects Registration Board) จะกำหนดให้สถาปนิกทุกคนที่ให้บริการทางวิชาชีพจะต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และข้อกำหนดข้อหนึ่งในการลงทะเบียนเพื่อขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพก็คือ ต้องมีประกันความรับผิดทางวิชาชีพด้วย⁶⁵ ส่วนวิศวกรนั้น ไม่ได้ถูกบังคับให้ต้องทำประกันความรับผิดทางวิชาชีพ แต่วิศวกรส่วนใหญ่ก็เลือกที่จะทำประกัน เพราะการปฏิบัติงานของเขาอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ และเมื่อเกิดความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพขึ้น เขาก็ไม่ต้องการให้เกิดการฟ้องร้องคดีอันจะทำให้เขาเสียชื่อเสียงในการทำงาน และถ้ามีการฟ้องคดีต่อศาลจริง ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีก็ค่อนข้างสูง หากวิศวกรได้ทำประกันภัยไว้ ค่าใช้จ่ายต่างๆในการดำเนินคดี บริษัทประกันก็จะเป็นผู้รับผิดชอบแทน อีกทั้งยังเป็นผู้ดำเนินคดีแทนด้วย

3.2 ประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law : ประเทศฝรั่งเศส

3.2.1 หลักทั่วไปของความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ

ความรับผิดของผู้ที่ประกอบวิชาชีพสถาปนิกและวิศวกรนั้นมีได้ทั้งความรับผิดทางปกครอง ความรับผิดทางอาญา ความรับผิดทางแพ่ง และความรับผิดตามกฎหมาย โดยในวิทยานิพนธ์นี้จะพิจารณาเฉพาะความรับผิดทางแพ่งและความรับผิดตามกฎหมายเท่านั้น

⁶⁵ Architects Registration Board, Registration: the facts [online]. Available : www.arb.org.uk

3.2.1.1 ความรับผิดทางแพ่ง

ตามกฎหมายเรื่องความรับผิดทางแพ่งของฝรั่งเศส หากว่าสถาปนิก วิศวกรประกอบวิชาชีพผิดพลาดอันก่อให้เกิดความเสียหายแล้ว สถาปนิก วิศวกรนั้นอาจมีความผิดทางสัญญา และทางละเมิด ซึ่งจะเป็นความรับผิดประเภทใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น แยกพิจารณา ดังนี้

1) ความรับผิดตามสัญญา (Contractual liability)

เป็นกรณีที่สถาปนิกและวิศวกรมีความสัมพันธ์ต่อผู้ว่าจ้างตามสัญญาจ้างทำของ โดยสถาปนิกและวิศวกรมีหน้าที่ตามสัญญาที่ต้องปฏิบัติการชำระหนี้ให้ถูกต้องตามสัญญา กล่าวคือ ต้องออกแบบอาคารให้ตรงตามความประสงค์ของผู้ว่าจ้างและควบคุมดูแลการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดเพื่อให้อาคารดังกล่าวมีลักษณะที่ปลอดภัยต่อการใช้งาน ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาคารนั้น หากสถาปนิกและวิศวกรไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่สัญญากำหนด ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อผู้ว่าจ้าง สถาปนิกและวิศวกรก็ต้องรับผิดต่อผู้ว่าจ้างตามสัญญา เช่น การออกแบบอาคารไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการใช้ของผู้ว่าจ้าง ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการแก้ไขอาคารที่ออกแบบผิดพลาดให้ถูกต้อง การส่งแบบก่อสร้างอาคารล่าช้า ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างเพิ่มขึ้น การให้คำปรึกษาผิด เป็นต้น

แต่มีข้อสังเกตว่า⁶⁶ หากการออกแบบผิดพลาดอันก่อให้เกิดความเสียหายนั้นเข้าลักษณะของละเมิดด้วย คู่สัญญาที่ได้รับ ความเสียหายนั้นไม่อาจฟ้องเรียกค่าเสียหายจากสถาปนิกหรือวิศวกรตามหลักกฎหมายความรับผิดทางละเมิด แต่จะต้องฟ้องตามหลักความรับผิดทางสัญญาเท่านั้น เนื่องจากกฎหมายฝรั่งเศสใช้หลักความรับผิดที่เรียกว่า Non-option de responsabilité กล่าวคือ หากมีความเสียหายอันเกิดขึ้นจากการผิดสัญญา คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับความเสียหายสามารถเรียกให้คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญารับผิดตามหลักความรับผิดทางสัญญาเท่านั้น โดยไม่อาจเรียกให้รับผิดทางละเมิดได้แม้ว่าการผิดสัญญาอันก่อให้เกิดความเสียหายนั้นจะเข้าลักษณะการกระทำที่เป็นละเมิดก็ตาม เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะกฎหมายต้องการที่จะคุ้มครองหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา หากว่าคู่สัญญาที่ได้ตกลงทำสัญญากันขึ้น

⁶⁶ Philippe le Tourneau, *La responsabilité civile* (Presses Universités de France, 2003), p.56. อ้างใน อังคนาวดี ปิ่นแก้ว, “การชดเชยเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมโยธา,” *ทุนวิจัยกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* (2555)

แล้ว หากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญา คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาหรือปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญาบกพร่องจะต้องรับผิดชอบตามหลักสัญญามีใช่ละเมิด คู่สัญญาที่ได้รับ ความเสียหายจะเลือกฟ้องให้อีกฝ่ายรับผิดชอบเรื่องสัญญาหรือตามหลักละเมิดไม่ได้ แต่หากว่า การไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับบุคคลภายนอกสัญญาอีกด้วย เช่นนี้ ผู้เสียหายที่เป็นบุคคลภายนอกสามารถฟ้องให้ผู้ผิดสัญญาต้องชดใช้ค่าเสียหายตามหลักความ รับผิดชอบทางละเมิดได้ และไม่อาจฟ้องให้รับผิดชอบตามสัญญาได้เลย เพราะบุคคลภายนอกนั้นเป็น บุคคลภายนอกสัญญาจึงไม่อาจอ้างสิทธิตามสัญญาได้เลย แต่หลักในเรื่องนี้มีข้อยกเว้นในบาง กรณี

2) ความรับผิดชอบตามละเมิด (Tortious liability)

นอกจากสถาปนิกและวิศวกรจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นผู้สัญญา แล้ว ยังต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ความสัมพันธ์ใดๆกับสถาปนิกและวิศวกรด้วย หาก บุคคลภายนอกดังกล่าวได้รับบาดเจ็บโดยเป็นผลมาจากความผิดพลาดในการก่อสร้างอาคารอัน เกิดจากความประมาทเลินเล่อในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร สถาปนิกและ วิศวกรจะต้องรับผิดชอบทางละเมิดต่อบุคคลเหล่านั้น

3.2.1.2 ความรับผิดชอบตามกฎหมาย

นอกจากสถาปนิกและวิศวกรจะมีความรับผิดชอบทางแพ่งแล้ว ผู้ประกอบ วิชาชีพยังมีความรับผิดชอบเฉพาะที่กฎหมายกำหนดไว้อีกด้วย ซึ่งได้แก่ ความรับผิดชอบตามมาตรา 1792 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส โดยมาตราดังกล่าวนี้อาจกำหนดความรับผิดชอบของ “ผู้ก่อสร้าง” ในกรณีที่สิ่งปลูกสร้างที่ตนเกี่ยวข้องนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น อันถือเป็นความรับผิด ตามกฎหมาย

3.2.2 ลักษณะของการประกอบวิชาชีพผิดพลาด

ในประเทศฝรั่งเศส ลักษณะงานของสถาปนิกและวิศวกรอาจแบ่งได้เช่นเดียวกับ ในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ โดยแบ่งหน้าที่ของสถาปนิกและวิศวกรได้เป็น 3 ประเภท

ใหญ่ คือ งานให้คำปรึกษา งานออกแบบ และงานควบคุมการก่อสร้าง ซึ่งมาตรฐานในการปฏิบัติงานของสถาปนิกและวิศวกรอาจพิจารณาได้จากหลักทั่วไปในการประกอบวิชาชีพ คือ สถาปนิกและวิศวกรต้องปฏิบัติตามหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับศิลปวิทยาการเฉพาะวิชาชีพนั้นๆ (règles de l'art)⁶⁷ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือต้องปฏิบัติตามมาตรฐานหรือเกณฑ์ซึ่งถือว่าสถาปนิกและวิศวกรที่ประกอบวิชาชีพโดยถูกต้องควรจะใช้หรือจะปฏิบัติตามภายใต้สถานการณ์เดียวกัน ทั้งนี้ สถาปนิกและวิศวกรไม่จำเป็นต้องรับรองถึงขนาดว่างานของตนนั้นจะสมบูรณ์แบบ หรือได้ใช้เทคนิคอย่างดีที่สุดในขณะนั้น ดังนั้นในฐานะที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพ สถาปนิกและวิศวกรเพียงต้องมีความรู้ในทฤษฎีและหลักเกณฑ์ในศาสตร์ของตน รู้ทางเทคนิครายละเอียดต่างในทางปฏิบัติ และรู้ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพของตน และเพียงแต่ต้องใช้ความรู้ต่างๆ ด้วยความระมัดระวังตามสมควรในระดับที่ถูกต้องตามทฤษฎีและหลักเกณฑ์ของตนเท่านั้น⁶⁸ หากสถาปนิกและวิศวกรฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าว เกิดความเสียหายขึ้น ความเสียหายนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากการประกอบวิชาชีพที่ผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร

โดยทั่วไป สถาปนิกและวิศวกรในประเทศฝรั่งเศสมีความเกี่ยวข้องในทุกๆ ขั้นตอนของการก่อสร้าง หน้าที่หลักๆ ของสถาปนิกและวิศวกรในงานก่อสร้างอาคาร มีดังนี้⁶⁹

(1) ศึกษาและวางแผนงานขั้นต้น (études préliminaires et avant-projet sommaire) สถาปนิกต้องศึกษาวิจัยเบื้องต้นถึงความเป็นไปได้ของการก่อสร้างว่าการก่อสร้างนั้นจะคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ โดยสถาปนิกมีหน้าที่ประมาณราคาค่าก่อสร้าง (le devis estimative) เพื่อให้ผู้ว่าจ้างสามารถจัดการงบประมาณด้านการเงินสำหรับการก่อสร้างได้ การประมาณราคาดังกล่าวต้องมีความถูกต้อง และต้องไม่ต่างจากราคาที่แท้จริงมากเกินไป

⁶⁷ European Federation of Engineering Consultancy Association, Comparative study about consulting engineer's liability and insurance requirements across Europe [online], December 2010. Available : <http://www.cace.cz/dokumenty/efca-booklet-comparison-study-about-consulting-engineers-liability-and-insurance-requirements-across-europe.pdf>

⁶⁸ ชาญวิทย์ ยอดมณี, "ความรับผิดชอบแห่งของสถาปนิกและวิศวกร," สถาปนิก-วิศวกรและความรับผิดชอบกฎหมาย รวบรวมโดยคณะนิติศาสตร์และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 3.

⁶⁹ Stéphanie Van Gulijk, European Architect Law Towards a new design [online], 17 December 2008. Available : <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=90318>

อย่างไรก็ตามสถาปนิกอาจไม่ต้องประมาณราคาการก่อสร้าง หากผู้ว่าจ้างไม่ได้กำหนดว่าต้องกระทำ เขาจึงสามารถออกแบบได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงงบประมาณในการก่อสร้างที่จำกัด

ก่อนเริ่มออกแบบ หากสถาปนิกไม่ตรวจสอบสภาพพื้นที่ที่จะดำเนินการก่อสร้าง เขาอาจต้องรับผิดชอบ ในเรื่องนี้ศาลค่อนข้างเคร่งครัด มีหลายคดีที่กล่าวถึงกรณีนี้ที่สถาปนิกไม่พิจารณาสภาพพื้นที่ก่อนเริ่มออกแบบ ส่งผลให้เกิดปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิความเป็นเจ้าของของเพื่อนบ้านข้างเคียง อย่างไรก็ตาม ถ้าความผิดของสถาปนิกเกิดจากการที่ผู้ว่าจ้างให้ข้อมูลไม่ถูกต้องและครบถ้วน สถาปนิกก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

ส่วนวิศวกรก็มีหน้าที่ตรวจสอบสถานที่ที่จะก่อสร้างเช่นกัน เพื่อจะได้เตรียมแบบก่อสร้างให้เหมาะสมกับสภาพของสถานที่ก่อสร้าง เช่น ต้องตรวจสอบสภาพดินชั้นล่างและระดับน้ำใต้ดิน ดังนั้นก่อนการออกแบบ วิศวกรต้องแน่ใจว่าได้มีการตรวจสอบสถานที่ก่อสร้างแล้ว สำหรับการตรวจสอบสถานที่ก่อสร้าง วิศวกรอาจแนะนำให้ผู้ว่าจ้างไปจ้างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น ผู้สำรวจที่ดิน มาช่วยตรวจสอบและออกแบบอาคารในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านการก่อสร้างก็ได้ หากตนไม่มีความสามารถในด้านดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางจะขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของผู้ว่าจ้าง หากวิศวกรตกลงที่จะดำเนินการตรวจสอบสถานที่ก่อสร้าง และต่อมาได้ไปจ้างผู้สำรวจที่ดินมาตรวจสอบสภาพดิน วิศวกรก็ต้องรับผิดชอบสำหรับความผิดของผู้สำรวจที่ดิน คนดังกล่าว

(2) คำนวนออกแบบงาน โดยทั่วไปสถาปนิกและวิศวกรต้องออกแบบงานให้มีความเหมาะสมทั้งทางด้านสภาพแวดล้อม งบประมาณด้านการเงิน และข้อกำหนดของกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างอาคาร โดยต้องออกแบบให้สอดคล้องกับความประสงค์ของผู้ว่าจ้างด้วย สถาปนิกมีหน้าที่เลือกวัสดุที่จะนำมาใช้ในการก่อสร้างและเลือกสีให้ได้คุณภาพตามที่กำหนด (Le choix des matériaux, des couleurs et des procédés) สำหรับวัสดุที่เลือกใช้ในการก่อสร้าง ต้องมีความเหมาะสมกับแบบที่กำหนด ดังนั้นสถาปนิกต้องทำรายงานที่แสดงรายละเอียดของวัสดุก่อสร้าง (le devis descriptif) แก่ผู้รับเหมา เพื่อที่ผู้รับเหมาจะได้เลือกใช้วัสดุก่อสร้างได้ถูกต้อง อย่างไรก็ตามหากเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากการเลือกวัสดุก่อสร้าง เช่น เลือกใช้วัสดุที่ไม่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายในการใช้อาคาร หรือไม่ได้ตรวจสอบอย่างเพียงพอว่าวัสดุต่างๆที่เสนอให้ใช้นั้น สามารถใช้ร่วมกันได้หรือไม่ หากเกิดความเสียหาย สถาปนิกจะต้องรับผิดชอบ

ตามหลัก State of the art⁶⁹ สถาปนิกต้องคาดเห็นได้ถึงความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจากวัสดุก่อสร้างที่เลือกใช้ และต้องดำเนินการอย่างเหมาะสมเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่เกิดจากความเสียหายหรืออันตรายดังกล่าว⁷⁰ ในกรณีที่ผู้ว่าจ้างเป็นผู้เลือกวัสดุก่อสร้าง สถาปนิกมีหน้าที่แนะนำผู้ว่าจ้างในการเลือกวัสดุก่อสร้าง สถาปนิกอาจต้องรับผิดชอบแม้ว่าความผิดพลาดในการเลือกวัสดุก่อสร้างจะเกิดจากผู้ว่าจ้าง สรุป สถาปนิกจะต้องเลือกวัสดุก่อสร้างด้วยความระมัดระวัง ไม่เช่นนั้นเขาอาจต้องรับผิดชอบโดยเคร่งครัดต่อผู้ว่าจ้างเมื่อเกิดความผิดพลาดที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแข็งแรงของโครงสร้าง หรือส่วนประกอบของอาคารจนทำให้อาคารไม่เหมาะสมตามจุดมุ่งหมายในการใช้ อย่างไรก็ตาม ศาลมีแนวโน้มที่จะตัดสินให้ผู้ว่าจ้างต้องรับผิดชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้น หากผู้ว่าจ้างกำหนดให้สถาปนิกใช้วัสดุก่อสร้างที่บกพร่อง

นอกจากนี้สถาปนิกต้องมีความรู้ในเรื่องกฎหมายผังเมือง (règles d'urbanisme) กฎข้อบังคับเกี่ยวกับการอนุญาตก่อสร้างอาคาร ภาระจำยอมของที่ดิน และกฎข้อบังคับเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์รวมด้วย เพื่อให้แบบทางเทคนิคและสถาปัตยกรรมของตนเป็นไปตามกฎข้อบังคับที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เกิดผลดีแก่ผู้ว่าจ้างที่โครงการจะเกิดขึ้นได้โดยไม่มีอุปสรรค หากสถาปนิกไม่แน่ใจเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายในการดำเนินการโครงการดังกล่าว เขาจะต้องแจ้งแก่ผู้ว่าจ้าง แม้ว่าสถาปนิกมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับต่างๆ แต่ก็ไม่จำเป็นต้องรับรองว่าแบบก่อสร้างของเขาจะได้รับอนุญาตก่อสร้าง

สำหรับวิศวกรจะมีหน้าที่ออกแบบโครงสร้างของอาคาร โดยจะต้องคำนึงถึงกฎหมายควบคุมอาคารด้วย เพื่อให้อาคารมีความมั่นคงแข็งแรง และเกิดความปลอดภัยในการใช้อาคาร

(3) ควบคุมดูแลการก่อสร้าง (Surveillance) คำว่า “ควบคุมดูแล” มีการอธิบายไว้ว่าหมายถึง การควบคุมการดำเนินงาน (contrôler l'exécution des travaux)⁷¹ วิศวกรต้องไปยังสถานที่ก่อสร้างเพื่อควบคุมงาน โดยต้องให้คำแนะนำแก่ผู้รับเหมาในการก่อสร้าง คอยควบคุมการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบและรายละเอียดการก่อสร้างที่กำหนดไว้และต้องตรวจ

⁶⁹ State of the art คือ สถานภาพทางวิชาการที่ก้าวหน้าที่สุด ณ ขณะนั้น

⁷⁰ M.Darnet, L.Depuy and S.Gendre, *L'Architecte. Pratiques professionnelles et responsabilité* (Paris: LexisNexis, 2005), p.103.

⁷¹ R. Saint-Alary and C. Saint-Alary-Houin, *Droit de la construction* (Paris : Dalloz, 2003), p.143.

ตราการดำเนินการก่อสร้างให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ หากพบว่าการก่อสร้างไม่ถูกต้องหรือไม่ได้มาตรฐาน วิศวกรผู้ควบคุมงานต้องสั่งให้แก้ไขทันที ส่วนสถาปนิกก็มีหน้าที่ต้องเข้าไปควบคุมงานเช่นกัน โดยต้องตรวจสอบว่าผู้รับเหมาใช้วัสดุในการก่อสร้างถูกต้องตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในแบบก่อสร้างและสัญญาหรือไม่ นอกจากนี้ยังต้องคอยตรวจสอบความก้าวหน้าของงานและรายงานให้ผู้ว่าจ้างทราบด้วย

สำหรับการควบคุมงาน ณ สถานที่ก่อสร้าง สถาปนิกและวิศวกรไม่จำเป็นต้องประจำอยู่สถานที่ก่อสร้างตลอดเวลา อยู่แค่บางช่วงก็เพียงพอแล้ว แต่ถ้างานในขั้นตอนใดมีความสำคัญ สถาปนิกและวิศวกรก็ต้องเข้าไปดูแล เช่น ขั้นตอนการก่อสร้างรากฐาน การตอกเสาเข็ม หรือขั้นตอนที่มีการใช้วัสดุชนิดใหม่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตราย

สถาปนิกมีหน้าที่แจ้งข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้รับเหมา เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพดินหรือความเสี่ยงใดๆที่อาจจะเกิดขึ้นในงานก่อสร้าง ในกรณีที่มีผู้รับเหมาหลายรายในงานก่อสร้าง สถาปนิกต้องคอยประสานงานระหว่างผู้รับเหมาเหล่านั้น⁷²

(4) ควบคุมคุณภาพงานก่อสร้างที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว สถาปนิกและวิศวกรต้องตรวจสอบว่าผลงานการก่อสร้างที่เสร็จสมบูรณ์นั้น ถูกต้องตามแบบที่ได้รับอนุญาตก่อสร้างหรือไม่

(5) ดำเนินการต่างๆภายหลังการก่อสร้าง อาจมีการตรวจสอบงานในระยะประกันผลงาน และหากพบความบกพร่อง ก็จะเรียกให้ผู้รับเหมาดำเนินการแก้ไข นอกจากนี้สถาปนิกยังต้องให้คำปรึกษาแก่เจ้าของอาคารเกี่ยวกับการซ่อมบำรุงและปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวอาคาร

3.2.3 หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพ

3.2.3.1 ความรับผิดชอบตามละเมิด

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดทางละเมิดของสถาปนิกและวิศวกรมีดังต่อไปนี้

⁷² Ibid.

3.2.3.1.1 ความรับผิดตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไป

การพิจารณาหลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิดของสถาปนิกและวิศวกรในประเทศฝรั่งเศสนั้น ไม่ปรากฏว่ามีกฎเกณฑ์เฉพาะสำหรับความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม ดังนั้นเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น บุคคลภายนอกที่เสียหายสามารถฟ้องเรียกให้สถาปนิกและวิศวกรรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้ตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสตามมาตรา 1382 และ 1383 ซึ่งเป็นแม่บทเรื่องความรับผิดทางละเมิด

มาตรา 1382 บัญญัติว่า “บุคคลใดโดยความผิดของตน ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องชดใช้ความเสียหาย”⁷³

มาตรา 1383 บัญญัติว่า “ทุกคนต้องรับผิดชอบในความเสียหายซึ่งเขาได้กระทำขึ้น ไม่เพียงแต่กระทำโดยจงใจ แต่ต้องรับผิดในความประมาทเลินเล่อของเขาด้วย”⁷⁴

จากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถแยกองค์ประกอบความรับผิดทางละเมิดตามกฎหมายฝรั่งเศส ได้ 3 ประการดังต่อไปนี้⁷⁵

1) ต้องมีความเสียหาย (Dommage หรือ Préjudice)

ความรับผิดทางละเมิดจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีความเสียหาย เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิดคือ การใช้ค่าสินไหมทดแทน หากไม่มีความเสียหายเพื่อบังคับให้ชดใช้ค่าทดแทนแล้ว ก็ย่อมไม่มีละเมิด ความเสียหายทางละเมิดนั้นอาจเป็นความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้หรือไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ก็ได้ สำหรับความเสียหายอันไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ ได้แก่ ความเสียหายในทางศีลธรรม

⁷³ Article 1382 “Any act whatever of man, which causes damage to another, obliges the one by whose fault it occurred, to compensate it”

⁷⁴ Article 1383 “Everyone is liable for the damage he causes not only by his intentional act, but also by his negligent conduct or by his imprudence”

⁷⁵ จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 69.

ความเสียหายที่ทำให้เกิดความรับผิดชอบทางละเมิดนี้ต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอน ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในปัจจุบันหรืออนาคตก็ได้ ความเสียหายที่ไม่แน่นอนคือความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ ถือว่ายังไม่มีความรับผิดชอบทางละเมิด เนื่องจากการกระทำ ความผิดนั้น ไม่ใช่เหตุโดยตรงของความเสียหาย แม้จะมีการกระทำความผิดแล้วความเสียหายก็ไม่เกิด ต้องมีเหตุอื่นประกอบจึงทำให้เกิดความเสียหาย แสดงให้เห็นว่าความเกี่ยวเนื่องระหว่างความผิดและความเสียหายจึงใกล้เคียงกันอยู่ ความเสียหายที่ไม่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นจึงไม่อาจเรียกให้รับผิดชอบฐานละเมิดได้ นอกจากนี้ยังต้องเป็นความเสียหายโดยตรงและเกิดแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้ร้องเองโดยเฉพาะ ไม่ใช่ความเสียหายแก่ผู้อื่น เนื่องจากผลของคดีผูกมัดใจทักและจำเลยสองฝ่ายเท่านั้น หากศาลพิพากษาให้ชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ร้องที่มีผู้เสียหายที่แท้จริงไป ต่อมาผู้เสียหายที่แท้จริงมาฟ้อง อาจทำให้ผู้ละเมิดต้องชดเชยค่าเสียหายซ้ำซ้อน แต่อย่างไรก็ตามความผิดครั้งเดียวอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหลายคน ผู้เสียหายแต่ละคนก็มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายเฉพาะส่วนของตนเท่านั้น⁷⁶

2) ต้องมีความผิด (Faute)

ความผิดตามกฎหมายฝรั่งเศส คือ กระทำสิ่งที่กฎหมายห้ามกระทำ ซึ่งกฎหมายนอกจากจะหมายถึงกฎหมายลายลักษณ์อักษรแล้ว ยังหมายถึงกฎหมายที่เป็นจารีตประเพณีด้วย สำหรับความรับผิดชอบทางละเมิดตามมาตรา 1383 แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือความผิดที่ตั้งใจกระทำ (Délits) กับความผิดที่ไม่ได้ตั้งใจกระทำ (Quasi-délits) โดยในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะความผิดที่ไม่ได้ตั้งใจกระทำ

ความผิดที่ไม่ได้ตั้งใจกระทำ หรือประมาทเลินเล่อ (Quasi-délits) นักนิติศาสตร์หลายท่านในระบบกฎหมายฝรั่งเศส ได้อธิบายความหมายไว้ดังต่อไปนี้

เอช เอกูต์ อธิบายว่า ประมาทเลินเล่อ คือ การกระทำที่ขาดความระมัดระวัง ขาดความเอาใจใส่ และการละเว้นการกระทำในสิ่งที่ควรกระทำเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงความเสียหายอันจะเกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น ส่วนความเลินเล่อ คือ การขาดความคาดเห็นล่วงหน้าถึงความเสียหาย หรือการที่คิดว่าความเสียหายนั้นจะไม่เกิดขึ้น⁷⁷

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71-74.

⁷⁷ เอช เอกูต์, คำอธิบายกฎหมายฝรั่งเศส โดย ดร. แอล ดูปลาสต์ กับ ศ.เอกูต์ (พระนคร : สถาบันศึกษา, 2475), หน้า 1080. อ้างใน ธนงศักดิ์ วิเศษจรณา, “ความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 420 ศึกษากรณีความรับผิดเพื่อละเมิดโดย

Mazeaud และ Andre Tunc อธิบายว่า ความประมาทเลินเล่อ คือ การกระทำโดยขาดความระมัดระวังแล้วก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น และผู้กระทำการโดยการขาดความระมัดระวังนั้นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น⁷⁸

Planiol อธิบายว่า การกระทำโดยประมาทเลินเล่อ คือ การกระทำที่ไม่ใช่กระทำด้วยความตั้งใจ แต่กระทำด้วยการขาดความระมัดระวัง โดยระดับของความประมาทจะต้องถูกพิสูจน์ว่าระดับแค่นี้จึงเป็นความผิด เพราะความประมาทเลินเล่อเป็นความผิดต้องผ่านการพิสูจน์ระดับความร้ายแรง⁷⁹

Raymond Youngs อธิบายว่า ความประมาทเลินเล่อ คือ การกระทำที่ขาดความระมัดระวังอย่างบุคคลผู้สมมติขึ้นให้อยู่ในวิสัยและพฤติการณ์เช่นเดียวกับจำเลยพึงกระทำ หรือการกระทำที่ขาดความระมัดระวังอย่างผู้นำครอบครัวที่ดีพึงกระทำ (bon père de famille) โดยบุคคลที่นำมาเปรียบเทียบนั้น จะต้องมึลักษณะเช่นเดียวกับผู้กระทำการโดยขาดความระมัดระวัง นอกจากนี้ยังได้อธิบายว่า การขาดความระมัดระวังจนไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จแห่งนี้ได้ ถือเป็นความประมาทเลินเล่อตามวัตถุประสงค์ของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1382⁸⁰

Amos อธิบายว่า ความประมาทเลินเล่อ (quasi-delict) คือ การกระทำ ความเสียหายเกิดขึ้นด้วยความไม่ตั้งใจ แต่กระทำไปด้วยการขาดความระมัดระวังซึ่งบุคคลทั่วไปที่มีสติรู้ผิดชอบชั่วดี (the conscientious man) จะไม่กระทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์เช่นเดียวกัน ผู้กระทำที่ขาดความระมัดระวังจึงสมควรได้รับการตำหนิ และท่านยังได้อธิบายเพิ่มว่า ความผิด

ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 95.

⁷⁸ The international Association of Legal Science, International Encyclopedia of Comparative Law. Vol 11 Torts Chapter1-2 chief ed. By Andre tunc, Tubigeen, J.C.B.Mohr Paul Siebeck (1987), p.14.

⁷⁹ Marcel Planiol and George Ripert, Treatise on the Civil Law V1, Part 1 Eleventh Edition (Translated by the Louisiana state law institute, 1938), p.469.

⁸⁰ Raymond Youngs, English, French and German Comparative Law 2 ed. (London : Cavendish Publishing Limited, 2007), pp. 366-367.

ของการกระทำด้วยความประมาทจะต้องเป็นการกระทำอันมีลักษณะฝ่าฝืนวัตถุประสงค์และมาตรฐานการกระทำที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม⁸¹

Ryan อธิบายว่า ความประมาทเล็กน้อย คือ จำเลยกระทำด้วยการขาดความระมัดระวังแล้วก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่บุคคลอื่น ซึ่งบุคคลทั่วไปภายใต้สถานการณ์เช่นเดียวกับจำเลยสามารถคาดเห็นได้ถึงความเสียหายและจะไม่กระทำการเช่นจำเลย โดยบุคคลจะมีหน้าที่ทั่วไปที่ต้องไม่กระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายด้วยความประมาทเล็กน้อย⁸²

ความหมายของความประมาทเล็กน้อยที่นักนิติศาสตร์หลายท่านได้อธิบายไว้ อาจสรุปได้ว่า ความประมาทเล็กน้อย หมายถึง การกระทำโดยไม่ตั้งใจ แต่เป็นการกระทำโดยขาดความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลที่มีลักษณะเช่นเดียวกับผู้กระทำและอยู่ภายใต้สถานการณ์เช่นเดียวกันนั้นจะไม่กระทำ

หลักเกณฑ์การวินิจฉัยความรับผิดชอบที่เกิดจากการกระทำโดยประมาทเล็กน้อยในระบบกฎหมายฝรั่งเศส มี 2 แนวความเห็นที่แย้งกันอยู่⁸³

i) การวินิจฉัยความผิดตามแบบ in concreto

หลัก in concreto เป็นการวินิจฉัยว่าสิ่งที่ผู้ต้องหากระทำเป็นสิ่งที่ควรจะทำหรือไม่ การใช้หลักนี้จะเอาตัวผู้ต้องหาเพื่อพิจารณาว่า ความรู้สึกในใจของเขานั้นเห็นหรือไม่ว่าเขาได้กระทำผิดโดยประมาท หากความรู้สึกในใจของเขาเห็นด้วยว่าเขาผิดและกระทำสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เขาก็ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หากความรู้สึกในใจเขาเห็นว่าไม่ผิด จะบังคับเขาให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นก็สมควร การพิจารณาความผิดด้วยหลัก in concreto เป็นสิ่งที่กระทำได้ยากสำหรับศาลสำหรับการค้นหาความรู้สึกในใจของผู้ต้องหา นอกจากจะพิจารณาจากพฤติการณ์ภายนอกของผู้กระทำ จึงจะเห็นความรู้สึกในใจของผู้กระทำซึ่งเป็นไปตามหลักที่ว่า

⁸¹ Maurice Sheldon Amos, *Amos & Walton's introduction to French law* Third Edition (Oxford University Press, 1974), p.217.

⁸² Kevin William Ryan, *An Introduction to the civil law* (Sydney : The Law book, 1962), p.115.

⁸³ จี๊ด เศรษฐบุตร, *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด พิมพ์ครั้งที่ 7* (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 121-125.

“กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา” สำหรับในทางศีลธรรม การพิจารณาความผิดด้วยหลัก in concreto จะเป็นเรื่องรุนแรงกับผู้กระทำที่ใช้ความระมัดระวัง เพราะเมื่อพิจารณาเฉพาะความรู้สึกในใจแล้วว่าเขากระทำผิด แม้ว่าการกระทำของเขาจะเหมือนกับวิญญูชนทั่วไป เขาก็ต้องรับผิดชอบ แต่บุคคลที่ประพฤติปฏิบัติโดยขาดความระมัดระวัง แต่ความรู้สึกในใจเขาว่าไม่ผิด ก็ไม่มีความผิด หลัก in concreto จึงไม่ให้ความยุติธรรมอย่างเพียงพอในสังคม

ii) การวินิจฉัยความผิดตามแบบ in abstracto

หลัก in abstracto เป็นการพิจารณาความผิดโดยศาลจะนำบุคคลอื่นมาเทียบเคียงว่า เขาจะกระทำการเช่นเดียวกับผู้ต้องหาหรือไม่ หากบุคคลนี้จะกระทำเช่นเดียวกับผู้ต้องหา ผู้ต้องหา ก็ไม่มีความผิด แต่หากบุคคลภายนอกนั้นจะไม่กระทำเช่นเดียวกับผู้ต้องหา ก็หมายความว่า ผู้ต้องหากระทำการโดยประมาทเลินเล่อ กล่าวคือ ศาลจะหยิบยกการกระทำของผู้ต้องหามาพิจารณาเปรียบเทียบกับกรกระทำของบุคคลอื่นที่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร โดยไม่นำสภาพภายในจิตใจของผู้ต้องหามาพิจารณา บุคคลที่ศาลสมมติขึ้นนี้ ต้องอยู่ในสภาพภายนอกเช่นเดียวกับผู้ต้องหาในขณะทำความผิดด้วย

สิ่งที่เป็นสภาพภายนอก คือ เหตุการณ์ต่างๆที่ไม่ได้มาจากตัวผู้กระทำ เช่น ยุคสมัย สังคม แสงสว่าง ส่วนสภาพภายใน คือ เหตุการณ์ต่างๆที่มาจากตัวผู้กระทำ เช่น เพศ อายุ นิสัย การเจ็บป่วย ความเคยชิน สภาพความเป็นอยู่ เป็นต้น

หลักเกณฑ์การพิจารณาความรับผิดโดยประมาทเลินเล่อดังกล่าวเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้กับบุคคลทั่วไป ซึ่งมีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่าหลักเกณฑ์ดังกล่าวอาจนำมาใช้ในการพิจารณาความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพได้ด้วย อย่างไรก็ตาม มีความเห็นที่แตกต่างออกไปสำหรับความรับผิดอันเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพ (La faute professionnelle) ว่าผู้ประกอบวิชาชีพจะมีความรับผิดทางละเมิด ก็ต่อเมื่อกระทำความผิดโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง แยกพิจารณาได้ดังนี้⁸⁴

ก. **ความเห็นของศาล** คำพิพากษาของศาลในเรื่องนี้ เห็นว่า การกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพที่มีความรับผิดทางละเมิดนั้น ต้องเป็นการกระทำความผิดโดย

⁸⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 140-142.

ประมาทเดินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น กล่าวคือ ผู้ประกอบวิชาชีพจะรับผิดชอบเมื่อกระทำสิ่งซึ่งบุคคลผู้ใช้ความระมัดระวังเพียงเล็กน้อยจะไม่กระทำ ทั้งนี้เหตุผลที่ศาลยึดในการพิจารณาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ แยกได้ 2 ประการคือ ประการแรก ศาลเห็นว่าในการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นความผิดอันต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ศาลต้องไม่ถลำเข้าไปในการพิจารณาวินิจฉัยหลักแห่งศิลปะของวิชาชีพ การกระทำที่เป็นความผิดซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้น ต้องเป็นความประมาทเดินเล่อทางศิลปะวิชาชีพที่ไม่อาจมีข้อสงสัยโต้แย้งได้ เช่น แพทย์ทำการผ่าตัด โดยไม่ได้ตรวจอาการเพียงพอ ได้ผ่าท้องหญิงมีครรภ์ 9 เดือนโดยเข้าใจว่าเป็นโรคเนื้องอก กรณีนี้แพทย์กระทำการด้วยความประมาทเดินเล่ออย่างร้ายแรง

ส่วนประการที่สอง ศาลเห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพต้องมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ในทางวิชาชีพของตน โดยต้องทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพแน่ใจว่าความรับผิดชอบที่จะเกิดขึ้นกับเขานั้น คงมีเฉพาะกรณีที่เขาทำผิดอย่างร้ายแรงเท่านั้น ไม่ควรบังคับให้เขาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในความผิดเล็กน้อย

ข. ความเห็นของนักนิติศาสตร์ Mazeaud และ Marty ได้สนับสนุนความเห็นของศาลที่ว่า ควรถือความประมาทเดินเล่ออย่างร้ายแรงเป็นเกณฑ์ความผิดเพื่อเป็นการให้ความเชื่อมั่นแก่ผู้ประกอบวิชาชีพในการกระทำของตน โดยให้เหตุผลว่า หากพิจารณาในอีกทางหนึ่ง ก็เป็นการสมควรเช่นกันที่ผู้เสียหายเช่นคนไข้ต้องมีความเชื่อมั่นไว้วางใจในตัวแพทย์ผู้ที่ได้มอบชีวิตร่างกายให้รักษา คนไข้จะต้องเชื่อใจว่าแพทย์จะรักษาเขาอย่างระมัดระวัง ไม่ใช่ว่าแพทย์ใช้ความระมัดระวังเพียงเล็กน้อยก็พอใจคนไข้แล้ว นอกจากนี้ยังมีความเห็นที่แตกต่างไปจากศาล ดังนี้

ประการแรก จะเห็นได้ว่าในเบื้องต้นไม่ปรากฏว่าในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมีตัวบทกฎหมายใดบัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า ในเรื่องความผิดอันเกี่ยวกับการประกอบอาชีพจะต้องมีหลักพิเศษกำหนดกฎเกณฑ์ว่าต้องมีขนาดร้ายแรงไว้ด้วย เมื่อกฎหมายบัญญัติเรื่องความผิดเป็นหลักเดียวกันหมด เช่นนี้เหตุใดจึงต้องแบ่งแยกขึ้นเอาเอง จึงหาควรเป็นเช่นนั้นไม่

ประการที่สอง ขอให้ศาลไม่ควรถลำเข้าไปสอดในหลักศิลปะและหลักวิทยาศาสตร์นั้นก็ยังไม่เป็นข้อสนับสนุนที่น่าฟังมากนัก เพราะศาลฟังผู้เชี่ยวชาญในปัญหานั้นฐาน

เป็นพยานได้ ศาลอาจไม่เชื่อความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แต่อย่างไรก็ตาม ศาลอาจมองปัญหาได้ไกลและละเอียดลงไปอีกได้

จะเห็นว่าเรื่องความผิดโดยประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพดังกล่าวมาข้างต้น ศาลและนักนิติศาสตร์บางท่านยังมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน แต่อย่างไรก็ตาม โดยปกติผู้ประกอบวิชาชีพต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเมื่อตนกระทำการโดยไม่ใช้ความระมัดระวัง การวินิจฉัยว่าผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่โดยประมาทหรือไม่ ในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ศาลจะพิจารณาโดยใช้หลัก in abstracto โดยนำการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพที่เป็นผู้ต้องหา มาเทียบกับการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกันที่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรและอยู่ภายใต้สถานการณ์เดียวกัน การกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพที่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรคือ การกระทำที่ปฏิบัติตามมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของตน โดยเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ทางวิชาชีพ (Professional duty) ซึ่งกำหนดโดยจรรยาบรรณทางวิชาชีพ หรือโดยหลักทางวิชาการ (rules of technology) ทั้งนี้ในการพิสูจน์ถึงมาตรฐานของวิชาชีพต้องอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพนั้นๆ มาสนับสนุนมาตรฐานในวิชาชีพตน⁸⁵

ดังนั้น สำหรับกรณีของสถาปนิกและวิศวกร บุคคลภายนอกที่เป็นผู้เสียหายต้องพิสูจน์หลักเกณฑ์ละเมิดทั่วไปในเรื่องความผิด โดยต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า สถาปนิกและวิศวกรกระทำโดยประมาทเลินเล่อ เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าสถาปนิกและวิศวกรกระทำโดยไม่ใช้ความระมัดระวังให้พอเพียงกับสถาปนิกหรือวิศวกรที่ดีต้องมีอยู่โดยทั่วไปภายใต้สถานการณ์เดียวกันแล้วซึ่งถือเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ สถาปนิกและวิศวกรก็ต้องรับผิดชอบ

3) ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causalité)

ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างความผิดและผลเสียหาย จึงจะได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ในประเทศฝรั่งเศสเชื่อในทฤษฎีความผิด (Theory of Fault) คือ ผู้ประกอบวิชาชีพต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดอันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดของตน ต่อมาเห็นว่าทฤษฎีความผิดนี้ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่

⁸⁵ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, “ภาพรวมความรับผิดในวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในกฎหมายฝรั่งเศสและไทย,” สถาปนิก-วิศวกรและความรับผิดทางกฎหมาย รวบรวมโดยคณะนิติศาสตร์และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 29-30.

คู่กรณี เนื่องจากผู้ประกอบวิชาชีพต้องรับผิดชอบมากเกินไปในบางครั้ง ศาลจึงอาศัยแนวความคิดทางทฤษฎีของนักนิติศาสตร์เยอรมันมาใช้ในการวินิจฉัย⁸⁶

ก. ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไข คือ หากปรากฏว่าถ้าไม่มีการกระทำดังกล่าวหา ผลจะไม่เกิดเช่นนั้น จะไม่มีความเสียหายดังที่กล่าวอ้าง ผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลอันเกิดจากการกระทำที่ถูกกล่าวหา ผลอันใดอันหนึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากเหตุหลายประการ ถ้าเหตุอันหนึ่งคือการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่า ยังมีเหตุอื่นที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วยเหมือนกัน เพราะถือว่าเหตุทุกๆ เหตุมีน้ำหนักเท่ากัน จะถือว่าเป็นแต่เหตุบางประการเท่านั้นที่ก่อให้เกิดผลขึ้นหาได้ไม่ เพราะถ้าไม่มีเหตุทุกๆ ประการเหล่านั้นรวมเข้าด้วยกันแล้ว ผลก็ย่อมไม่เกิดขึ้น

ข. ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ทฤษฎีนี้ถือว่า ในบรรดาเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดผลขึ้นนั้น ในแง่ความรับผิดชอบของผู้กระทำการใดๆ แล้ว เฉพาะแต่เหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลเช่นนั้นเท่านั้นที่ผู้กระทำการนั้นจะต้องรับผิดชอบ

ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลนี้ ศาลฝรั่งเศสไม่มีหลักเกณฑ์ในการใช้ทฤษฎีที่ตายตัว แต่ก็มีแนววินิจฉัยของศาลยอมรับว่ามีเหตุได้หลายเหตุที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันหนึ่งขึ้น และวินิจฉัยความรับผิดชอบตามความหนักเบาแห่งความผิด ซึ่งมีนัยไปในทางทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไขนั่นเอง ความเสียหายที่สามารถได้รับการชดใช้เยียวยาไม่จำเป็นที่จะต้องคาดหมายได้ในขณะกระทำ แต่จะต้องมีลักษณะที่เป็นผลโดยตรงของการกระทำนั้นๆ บางครั้งศาลก็ใช้ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม โดยยืนยันว่าผู้ประกอบวิชาชีพไม่ต้องรับผิดชอบในผลที่ไกลเกินกว่าเหตุ แต่ไม่ว่าศาลจะใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง ก่อนที่ทำการจะวินิจฉัยชี้ขาด ศาลต้องพิจารณาว่ามีเหตุที่เข้ามาตัดความสัมพันธ์ระหว่างความผิดและผลเสียหายหรือไม่ เช่น ความผิดของผู้เสียหาย การกระทำของบุคคลภายนอก เหตุสุดวิสัย ถ้าเหตุเหล่านี้เข้ามามีอิทธิพลเด็ดขาดเหนือการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายของผู้ประกอบวิชาชีพแล้ว ถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างความผิดและผลเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นถูกตัดขาดลง ผู้ประกอบวิชาชีพอาจไม่ต้องรับผิดชอบ แต่หากเหตุเหล่านั้นเป็นเพียงสาเหตุส่วนหนึ่งของผลเสียหายที่เกิดขึ้นเท่านั้น ผู้ประกอบวิชาชีพก็ยังคงรับผิดชอบอยู่ โดยความรับผิดชอบก็จะลดลงตามส่วนที่ตนเองได้กระทำละเมิด

⁸⁶ ไพจิตร บุญญพันธุ์, คำสอนชั้นปริญญาโท : กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2546), หน้า 39-40.

3.2.3.1.2 ความรับผิดตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายละเมิด

บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรนอกจากจะสามารถฟ้องผู้ประกอบวิชาชีพเหล่านั้นให้รับผิดโดยอาศัยมาตรา 1382 และ 1383 ซึ่งเป็นแม่บทเรื่องความรับผิดทางละเมิดแล้ว ยังอาจฟ้องโดยอาศัยมาตรา 1386 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสได้อีกด้วย

มาตรา 1386 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เป็นแม่บทเรื่องความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากโรงเรือน โดยมาตราดังกล่าวบัญญัติว่า “เจ้าของอาคารย่อมรับผิดต่อความเสียหายเนื่องจากการพังทลายของสิ่งปลูกสร้างนั้น เมื่อได้ความว่าเป็นความบกพร่องในการบำรุงรักษา หรือเป็นเพราะการก่อสร้างไม่ดี”⁸⁷

บทบัญญัติมาตรา 1386 นี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) กล่าวคือ เจ้าของอาคารต้องรับผิดอย่างเคร่งครัด เพื่อความเสียหายจากการพังทลายของสิ่งปลูกสร้าง (collapse of the building) ซึ่งเป็นผลมาจากการบำรุงรักษาที่ไม่เพียงพอ (inadequate maintenance) หรือมีความบกพร่องในการก่อสร้าง (a defect in the construction) สิ่งปลูกสร้างนั้น⁸⁸

มาตรานี้เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรในบางกรณี กล่าวคือ หากสิ่งปลูกสร้างที่สร้างเสร็จแล้ว เกิดการพังทลายลง และสาเหตุของการพังทลายนั้นเกิดจากความชำรุดบกพร่องในการก่อสร้างอันเป็นผลมาจากการออกแบบที่ผิดพลาดของสถาปนิกหรือวิศวกร สถาปนิกหรือวิศวกรที่ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ใช้ความระมัดระวังนั้น ก็ต้องรับผิด เช่น วิศวกรออกแบบสิ่งปลูกสร้างโดยคำนวณการรับน้ำหนักผิดพลาด ส่งผลให้เสาค้ำยันไม่สามารถรับน้ำหนักตัวสิ่งปลูกสร้างได้ เกิดรอยแตกร้าว จนภายหลังได้พังทลายลง กรณีนี้จะเห็นได้ว่าการพังทลายของสิ่งปลูกสร้างเกิดจากความชำรุดบกพร่องในการก่อสร้าง ซึ่งความชำรุดบกพร่องดังกล่าวเป็นความผิดของวิศวกรผู้ออกแบบ ที่คำนวณออกแบบสิ่งปลูกสร้าง

⁸⁷ Article 1386 “The owner of a building is liable for the damage caused by its collapse, where it happens as a result of lack of maintenance or of a defect in its construction”

⁸⁸ Cees Van Dam, *European tort law* (Oxford : Oxford University Press, 2006), p. 409. อ้างใน จันทิมา ก้อนจันทร์เทศ, “ความเสียหายอันเกิดจากโรงเรือน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), หน้า 87.

โดยไม่ใช้ความระมัดระวัง ทำให้สิ่งปลูกสร้างที่สร้างเสร็จแล้วนั้นไม่มั่นคงแข็งแรง จนก่อความเสียหายขึ้น วิศวกรผู้ออกแบบต้องรับผิดชอบ กล่าวโดยสรุป สถาปนิกและวิศวกรต้องรับผิดชอบในความเสียหายจากการพังทลายของสิ่งปลูกสร้างก็ต่อเมื่อการพังทลายนั้นเกิดจากความผิดพลาดในการปฏิบัติหน้าที่ทางวิชาชีพของตน หากการพังทลายไม่ได้เกิดจากการกระทำในขอบเขตหน้าที่ของสถาปนิกและวิศวกร เช่นเกิดจากความผิดพลาดของผู้รับเหมาก่อสร้าง สถาปนิกและวิศวกรก็ไม่มี ความผิด เพราะไม่ใช่กรณีความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด

กรณีเกิดความเสียหายจากการพังทลายของอาคาร มาตรานี้จะช่วยให้ผู้เสียหายได้รับความคุ้มครอง เนื่องจากมาตรานี้กำหนดให้เจ้าของสิ่งปลูกสร้างต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายโดยเคร่งครัด ไม่สามารถพิสูจน์แก้ตัวเพื่อให้ตนไม่ต้องรับผิดชอบได้ ทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาจากเจ้าของสิ่งปลูกสร้างอย่างแน่นอน และเมื่อเจ้าของสิ่งปลูกสร้างรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายไปแล้ว ย่อมใช้สิทธิไล่เบียดจากสถาปนิกหรือวิศวกรผู้กระทำความผิดได้ หากความเสียหายนั้นเกิดจากความผิดของสถาปนิกหรือวิศวกรในการประกอบวิชาชีพ

3.2.3.2 ความรับผิดตามกฎหมาย

สถาปนิกและวิศวกรยังมีความรับผิดชอบเฉพาะตามที่กฎหมายกำหนดไว้ อีกนอกเหนือจากความรับผิดตามกฎหมายละเมิด ความรับผิดชอบเฉพาะนี้ ได้แก่ ความรับผิดตามมาตรา 1792 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตราดังกล่าวได้กำหนดความรับผิดของ “ผู้ก่อสร้าง” ในกรณีที่สิ่งปลูกสร้างที่ตนเกี่ยวข้องนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น อันถือเป็นความรับผิดตามกฎหมาย

บุคคลที่กฎหมายกำหนดให้มีความรับผิดตามมาตรา นี้คือ “ผู้ก่อสร้าง” และบุคคลใดถือว่าเป็น “ผู้ก่อสร้าง” บ้างนั้น ได้มีนิยามกำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 1792-1⁸⁹ ว่าให้หมายถึงบุคคลดังต่อไปนี้

⁸⁹ Article 1792-1 “Are deemed builders of the work:

1° Any architect, contractor, technician or other person bound to the building owner by a contract of hire of work;

2° Any person who sells, after completion, a work which he built or had built;

(1) สถาปนิก ผู้รับเหมา ช่างเทคนิค หรือบุคคลอื่น ๆ ที่มีความผูกพันกับเจ้าของสิ่งปลูกสร้างตามสัญญาจ้างทำของ

(2) ผู้ขายสิ่งปลูกสร้างที่ปลูกสร้างเสร็จแล้ว ไม่ว่าจะเป็นสิ่งปลูกสร้างที่ตนสร้างเองหรือให้ผู้อื่นสร้างให้

(3) บุคคลที่ดำเนินการในลักษณะเป็นตัวแทนของเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง หรือดำเนินการในลักษณะของผู้ให้เช่าสิ่งปลูกสร้าง

จะเห็นได้ว่า สถาปนิกนั้น ถือว่าเป็น ผู้ก่อสร้าง ส่วนวิศวกรนั้นก็ถือว่าเป็น ผู้ก่อสร้างเช่นกันเพราะอยู่ในความหมายของคำว่า ช่างเทคนิค ดังนั้นผู้ประกอบการวิชาชีพทั้งสองนี้จึงมีความรับผิดชอบตามกฎหมายต่อเจ้าของสิ่งปลูกสร้างด้วย เพราะเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อสร้างอาคาร โดยสถาปนิก วิศวกร ถือเป็นผู้ก่อสร้าง

หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบตามกฎหมายตามมาตรา 1792

มาตรา 1792 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส⁹⁰ บัญญัติเรื่องความรับผิดชอบของผู้ก่อสร้างไว้ว่า

“ผู้ก่อสร้างมีความรับผิดชอบโดยกฎหมายต่อเจ้าของสิ่งปลูกสร้างหรือผู้ที่ได้รับสิ่งก่อสร้างมา สำหรับความเสียหายต่างๆ ที่กระทบกระเทือนต่อความแข็งแรงของสิ่งปลูกสร้าง ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับส่วนของอาคารในลักษณะโครงสร้าง หรือส่วนประกอบอื่นๆ ที่สำคัญอันติดอยู่กับสิ่งปลูกสร้างนั้น รวมถึงความเสียหายที่มาจากความบกพร่องของฐานราก โดยความเสียหายดังกล่าวนี้ทำให้สิ่งปลูกสร้างนั้นไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ตามความมุ่งหมายได้

3° Any person who, although acting in the capacity of agent for the building owner, performs duties similar to those of a hirer out of work”

⁹⁰ Article 1792 “Any builder of a work is liable as of right, towards the building owner or purchaser, for damages, even resulting from a defect of the ground, which imperil the strength of the building or which, affecting it in one of its constituent parts or one of its elements of equipment, render it unsuitable for its purposes.

Such liability does not take place where the builder proves that the damages were occasioned by an extraneous event”

ผู้ก่อสร้างไม่ต้องรับผิด หากพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุภายนอก”

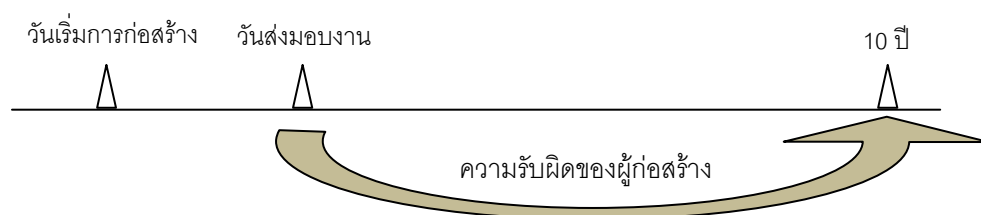
บทบัญญัติมาตรานี้กำหนดให้ผู้ก่อสร้าง ซึ่งกฎหมายได้กำหนดว่าเป็นใครบ้าง ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของอาคารหรือผู้ซื้ออาคาร ในความเสียหายที่เกี่ยวกับความแข็งแรงคงทนของอาคาร ไม่ว่าจะเป็ความเสียหายต่อรากฐานของสิ่งปลูกสร้างหรือต่อส่วนประกอบของสิ่งปลูกสร้าง ทำให้สิ่งปลูกสร้างนั้นไม่อาจใช้ประโยชน์ได้ตามความมุ่งหมาย

กรณีความเสียหายต่อส่วนประกอบอื่นๆ ที่ติดอยู่กับสิ่งปลูกสร้าง มาตรา 1792-2 ได้บัญญัติขยายความคำว่า “ส่วนประกอบของสิ่งปลูกสร้าง” ว่าให้หมายถึง ส่วนประกอบที่ไม่สามารถแยกออกจากสิ่งปลูกสร้างและรวมเป็นส่วนหนึ่งของรากฐาน โครงสร้าง หลังคาและเพดาน⁹¹ โดยศาลจะเป็นผู้ตีความ ซึ่งอาจอาศัยความเห็นของผู้เชี่ยวชาญประกอบ นอกจากนี้การพิจารณาว่าสิ่งปลูกสร้างไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ตามความมุ่งหมายในการก่อสร้างนั้นคืออะไร ศาลก็จะพิจารณาจากข้อเท็จจริงในแต่ละคดีไป (case-by-case basis)

ความรับผิดของผู้ก่อสร้างซึ่งรวมถึงสถาปนิกและวิศวกรตามมาตรา 1792-1(1) นี้ เป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด กล่าวคือ สถาปนิกและวิศวกรต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากงานก่อสร้าง แม้ว่าจะยังไม่มีกรพิสูจน์ความผิด โดยสถาปนิกและวิศวกรต้องรับผิดเป็นระยะเวลา 10 ปี นับจากวันที่ส่งมอบงานก่อสร้าง (réception) สถาปนิกและวิศวกรอาจไม่ต้องรับผิด หากพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุภายนอก (cause étrangère) เช่น เหตุสุดวิสัย (force majeure) ความผิดของบุคคลภายนอก (fait du tiers) หรือความผิดของผู้เสียหาย (fait de la victim)

⁹¹ Article 1792-2 “The presumption of liability established by Article 1792 also extends to damages affecting the strength of the elements of equipment of a work, but only where the latter are an indissociable and integral part of the works of development, foundation, ossature, close or cover.

An element of equipment is deemed to be an indissociable part of one of the works of development, foundation, ossature, close or cover where the demounting, disassembling or replacing thereof cannot be effected without deterioration or removal of material from that work”

รูปที่ 2, Decennale Liability

ความรับผิดตามกฎหมายอันมีระยะเวลา 10 ปี (La garantie décennale) ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1792 หรือที่นักกฎหมายฝรั่งเศสมักเรียกกันว่า “กฎหมายสปิเนตา” (La loi Spinetta)^{*} เป็นหลักกฎหมายที่เพิ่งปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1978 อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาเรื่องการชดใช้ค่าเสียหายที่เจ้าของสิ่งปลูกสร้างที่ได้รับความเสียหายจากตัวอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาอย่างเหมาะสม กล่าวคือ เมื่อเจ้าของสิ่งปลูกสร้างได้ทำสัญญาว่าจ้างให้ผู้ก่อสร้างทำการปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างแล้ว หากต่อมาเกิดความเสียหายขึ้นจากอาคาร เช่น อาคารชำรุด หรือ ถล่มลงมา ผู้เสียหายนั้นจะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดของผู้ก่อสร้าง ซึ่งการพิสูจน์ดังกล่าวนี้ไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้มีความรู้ทางด้านกรก่อสร้าง ดังนั้นบางกรณีผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ได้ แต่หลายกรณีก็พิสูจน์ไม่ได้ หรือพิสูจน์ได้ยากมาก โดยผู้เสียหายจะต้องจ้างทนายความและเสียเงินและเวลาเป็นอย่างมาก ในกรณีที่ผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ได้แล้ว ปัญหาก็ยังคงไม่จบสิ้น เพราะปรากฏว่าในหลายกรณี กว่าที่ผู้เสียหายจะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายจากผู้ก่อสร้างนั้นต้องใช้เวลาานาน ดังนั้นเพื่อลดปัญหาเหล่านี้ รัฐบาลฝรั่งเศสจึงได้ริเริ่มให้มีการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้เสียหาย ดังนั้นในปี ค.ศ. 1973 จึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการซึ่งมีตัวแทนจากกระทรวงที่เกี่ยวข้องทั้งหมด (Une commission interministérielle) มาร่วมกันทำงานเพื่อหาแนวทางแก้ไข โดยมี Adrien Spinetta เป็นประธานคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการได้เสนอให้ออกกฎหมาย คือ กฎหมาย La Loi 14 janvier 1978 มาเพื่อเพิ่มบทบัญญัติเรื่องความรับผิดตามกฎหมายให้กับผู้ก่อสร้างโดยกำหนดไว้ในมาตรา 1792 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

^{*} เหตุที่เรียกเช่นนี้เนื่องจากการเรียกตามชื่อของ Adrien Spinetta ซึ่งเป็นประธานของคณะกรรมการที่พิจารณากฎหมายในเรื่องนี้ โดย Adrien Spinetta นั้นเป็นวิศวกรจึงมีความรู้และความเข้าใจในปัญหามานานเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี

La Loi 14 janvier 1978 ที่ออกมานี้ นับได้ว่าเป็นหลักประกันเรื่องการชดเชยค่าเสียหายให้แก่เจ้าของอาคาร โดยวัตถุประสงค์สำคัญและความมุ่งหมายของการออกกฎหมายนี้เป็นไปเพื่อคุ้มครองเจ้าของอาคารที่ได้รับความเสียหายจากสิ่งปลูกสร้าง กล่าวคือหากมีความเสียหายเกิดขึ้น เจ้าของอาคารที่เรียกให้มีการชดเชยค่าเสียหายนั้นไม่ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าความเสียหายนั้นเป็นผลหรือเกิดจากการชำรุดบกพร่องของอาคารอย่างไร เจ้าของเพียงแต่แสดงให้ศาลเห็นว่าความเสียหายเกิดจากอาคารเท่านั้น ซึ่งเท่ากับว่าผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์องค์ประกอบเรื่องความผิดของผู้ก่อสร้าง ดังนั้นจึงเป็นการลดภาระพิสูจน์ให้กับเจ้าของอาคารเป็นอย่างมาก โดยกฎหมายได้กำหนดหน้าที่ในการชดเชยค่าเสียหายจากสิ่งปลูกสร้างให้กับผู้ก่อสร้าง อันเป็นการรับประกันว่าหากมีความเสียหายเกิดขึ้นย่อมมีผู้ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายอย่างแน่นอน⁹² เมื่อกฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับ ส่งผลให้เกิดการแก้ไขกฎหมายประกันภัยด้วยเช่นกัน โดยได้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องประกันภัยว่า ผู้ก่อสร้างที่มีความรับผิดชอบตามกฎหมายตามมาตรา 1792 ของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสจะต้องทำประกันภัยเสมอ ดังนั้นจึงเป็นการบังคับให้ผู้ก่อสร้างจะต้องทำประกันภัยเพื่อเป็นหลักประกันในเรื่องการชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายหากว่าสิ่งก่อสร้างเสียหายหรือชำรุดบกพร่อง⁹³

หากพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 1792 นี้จะพบว่าแท้จริงแล้วเป็นกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองเจ้าของอาคารที่มีสัญญาจ้างทำของ (คือสัญญาก่อสร้างอาคาร) กับผู้ก่อสร้างเท่านั้น โดยมุ่งคุ้มครองในเรื่องการลดภาระพิสูจน์และการชดเชยค่าเสียหาย กฎหมายนี้ไม่ได้คุ้มครองบุคคลอื่นที่ได้รับความเสียหายจากอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง แต่อย่างไรก็ตามศาลฝรั่งเศสได้ตีความขยายไปว่าบุคคลบางประเภทแม้จะมีได้มีความสัมพันธ์กับผู้ก่อสร้างตามสัญญาจ้างทำของ แต่หากว่าบุคคลนั้นอยู่ในสถานะเดียวกับเจ้าของอาคาร (ผู้ว่าจ้างตามสัญญาจ้างทำของ) สามารถได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 1792 ได้เช่นกัน โดยบุคคลภายนอกที่ได้ประโยชน์นั้นรวมถึง ผู้เช่าอาคารหรือสิ่งก่อสร้างจากเจ้าของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง และ ผู้ที่ได้รับโอนสิ่งปลูกสร้างต่อมาจากเจ้าของสิ่งปลูกสร้างนั้น⁹⁴

⁹² Michel Zavarro and Philippe Malinvaud, *La responsabilité des constructeurs* 2éd. (Litec, 2007), p. XV. อังโน อังคณาดี ปิ่นแก้ว, “การชดเชยเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมโยธา,” *ทุนวิจัยกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* (2555)

⁹³ เรื่องเดียวกัน

⁹⁴ Ass. Plén., 7 janvier 1986.

มีข้อสังเกตว่า การคุ้มครองตามมาตรา 1792 นี้มิได้มีขึ้นเพื่อการชดใช้เยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดโดยเฉพาะ แต่มีเพื่อชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดจากสิ่งปลูกสร้างเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเสียหายในส่วนโครงสร้าง ฐานราก และส่วนประกอบอื่นที่สำคัญอันติดอยู่กับอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างนั้น และผู้ที่ถือว่าเป็นผู้เสียหายนั้นจำกัดเฉพาะเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง ผู้ที่ได้รับสิ่งปลูกสร้างมาจากเจ้าของ และบุคคลอื่นที่มีฐานะเหมือนกับเจ้าของ เช่น ผู้ที่เช่าสิ่งปลูกสร้างจากเจ้าของ เป็นต้น แต่หากเป็นบุคคลอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ แม้จะได้รับความเสียหายจากสิ่งปลูกสร้างชำรุด เพราะการที่สถาปนิกหรือวิศวกรออกแบบผิดพลาด ก็ไม่อาจได้ประโยชน์จากมาตรานี้ แต่เขาสามารถได้รับการชดใช้เยียวยาได้เช่นกันเนื่องจากว่า สถาปนิกและวิศวกรมักจะทำประกันความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพไว้ โดยเฉพาะสถาปนิกที่กฎหมายกำหนดบังคับว่าจะต้องมีการทำประกันเสมอ สืบเนื่องมาจากในประเทศฝรั่งเศสนั้น สถาปนิกทำหน้าที่มากกว่าวิศวกรเพราะเป็นผู้ที่จะต้องดูแลโครงการก่อสร้างทั้งโครงการ กฎหมายได้กำหนดว่า สถาปนิกจะต้องเป็นผู้ขออนุญาตก่อสร้างอาคาร วิศวกรไม่อาจขออนุญาตได้ยกเว้นแต่เป็นการก่อสร้างเล็กน้อย⁹⁵ ดังนั้นกฎหมายว่าด้วยสถาปนิก (La Loi sur l'architecture) จึงได้กำหนดว่าสถาปนิกทุกคนจะต้องทำประกันความรับผิดชอบในการประกอบวิชาชีพของตนเอง แม้ว่าจะจะเป็นเพียงการให้คำแนะนำเท่านั้น⁹⁶

ดังนั้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบตามกฎหมายที่บัญญัติในมาตรา 1792 ของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส จึงเกี่ยวข้องกับสถาปนิก และวิศวกรเท่าที่ความเสียหายนั้นเกี่ยวข้องกับโครงสร้าง ฐานราก และส่วนประกอบอื่น ๆ อันจำเป็นกับสิ่งปลูกสร้างเท่านั้น นอกจากนี้ บุคคลที่สถาปนิกและวิศวกรจะต้องรับผิดชอบตามมาตรานี้ ก็ถูกจำกัดเฉพาะเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง หรือ ผู้รับสิ่งปลูกสร้างมาจากเจ้าของ และบุคคลที่มีฐานะเช่นเดียวกับเจ้าของสิ่งปลูกสร้างเท่านั้นด้วย

⁹⁵ Michel Zavaro and Philippe Malinvaud, *La responsabilité des constructeurs* 2éd., p. 32.

⁹⁶ Ibid. and Available: <http://www.architectes.org/exercer-la-profession/responsabilites-et-assurances/l-assurance-professionnelle>

3.2.4 ภาระการพิสูจน์ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ

ในที่นี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงภาระการพิสูจน์ในคดีละเมิดโดยผู้ประกอบวิชาชีพในประเทศฝรั่งเศสเท่านั้น โดยจะอธิบายถึงหลักเรื่องภาระการพิสูจน์ตามกฎหมายฝรั่งเศสก่อน

ตามกฎหมายฝรั่งเศส คำว่า “การพิสูจน์” (proof) มีความหมายได้หลายนัย บางครั้งใช้ในความหมายว่าความจริงที่ทำให้เชื่อได้ (convinces the mind of truth) บางครั้งใช้ในความหมายว่าเหตุผลที่ได้รับมาจากการค้นหาความจริง (the result obtained in the search for the truth) เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงเป็นที่แน่ชัดแล้ว อาจกล่าวได้ว่าได้มีการพิสูจน์แล้ว⁹⁷ สำหรับหลักในการกำหนดภาระการพิสูจน์ถือเป็นหลักที่มีความสำคัญมากในทางปฏิเสฏกฎหมายของฝรั่งเศส ซึ่งมีความแตกต่างกันอยู่ 2 หลัก คือ “หลักฐานที่น่าสืบก่อน” หมายถึงหน้าที่ในการนำพยานหลักฐานเข้ามาพิสูจน์ก่อนเพื่อให้ศาลเห็นพ้องด้วยในน้ำหนักของพยานหลักฐาน และ “ภาระการพิสูจน์” หมายถึง หน้าที่นำสืบที่แท้จริงที่ทำให้ศาลเชื่อในน้ำหนักของพยานหลักฐานนั้น

ตามกฎหมายฝรั่งเศสมีหลักภาระการพิสูจน์ว่า “Celui qui alleque un fait contre a la situation acquise de l'adversaire est tenu d'en eclaire la verité celui qui invoque une situation acquise, c'est a dire une 'normale n'a rien a prouver” ซึ่งมีความหมายว่า “ผู้ใดที่อ้างว่ามีพฤติการณ์อย่างหนึ่งซึ่งผิดกับสภาพซึ่งฝ่ายตรงกันข้ามสืบมาได้แล้ว ผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ ส่วนผู้ที่อ้างสภาพธรรมดาไม่จำเป็นจะต้องสืบ” ดังนั้น ถ้าบุคคลใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงในทางตรงกันข้ามเพื่อเข้าถือสิทธินั้น บุคคลนั้นต้องพิสูจน์ความจริงนั้น หากไม่มีการพิสูจน์ ศาลก็จะพิพากษายกฟ้อง แต่ถ้าผู้เสียหายพิสูจน์ได้ความตามที่กล่าวอ้าง ก็จะชนะคดี จะเห็นว่าภาระการพิสูจน์จะตกแก่บุคคลผู้กล่าวอ้าง ตามหลักที่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใด ผู้นั้นต้องนำสืบข้อเท็จจริงนั้น”

ในคดีความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม ภาระการพิสูจน์จะตกอยู่กับผู้เสียหาย เนื่องจากผู้เสียหายเป็นผู้กล่าวอ้างว่าตนได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์องค์ประกอบตามมาตรา 1382 และ 1383 ให้ครบ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรกคือ ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าตน

⁹⁷ Marcel Fernand Planiol, *Treatise on The Civil Law* (Lousiana : Lousiana State Law Institute, 1959), p.1.

ได้รับความเสียหาย ประการที่สอง คือผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงความผิดของสถาปนิกและวิศวกร และประการที่สาม ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างความผิดและผลเสียหายที่เกิดขึ้น

การพิสูจน์การกระทำอันเป็นความผิดของผู้ประกอบวิชาชีพตามมาตรา 1383 ผู้เสียหายจะต้องแสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพได้กระทำผิดโดยกระทำการโดยประมาท เลินเล่ออย่างไร คือ ผู้เสียหายต้องนำสืบว่าผู้ประกอบวิชาชีพกระทำการอย่างไร ซึ่งเป็นการใช้ ความระมัดระวังไม่เพียงพอหรือไม่ได้ใช้ความระมัดระวัง อันถือได้ว่าเป็นความประมาทเลินเล่อ ไม่กระทำตามหน้าที่ที่ควรกระทำ

ดังนั้น ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดในการประกอบวิชาชีพ วิศวกรรมและสถาปัตยกรรม สามารถฟ้องสถาปนิกและวิศวกรให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ โดยผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น และที่สำคัญต้องพิสูจน์ความผิด คือ ต้องพิสูจน์ ว่าสถาปนิกหรือวิศวกรกระทำการโดยประมาทเลินเล่อ คือ ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความระมัดระวังใน ระดับที่ต่ำกว่าผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกันพึงจะใช้ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ดังนั้นหากผู้เสียหายพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวได้ และศาลเห็นว่าพยานหลักฐานของผู้เสียหายอาจ ถือได้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพประมาทเลินเล่อ ผู้เสียหายก็ชนะคดี ศาลก็จะกำหนดให้ผู้ประกอบ วิชาชีพรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน

ในทางปฏิบัติ ผู้เสียหายจะประสบปัญหาในการพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของ สถาปนิกและวิศวกร เนื่องจากผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าความผิดพลาดที่เกิดจากการ ประกอบวิชาชีพของสถาปนิกหรือวิศวกรนั้นมีสาเหตุมาจากการที่สถาปนิกหรือวิศวกรไม่ปฏิบัติ ตามมาตรฐานในทางวิชาชีพของตนอย่างไร ซึ่งถ้าฟังผู้เสียหายที่เป็นบุคคลธรรมดาไม่น่ามีความรู้ เฉพาะด้าน ไม่อาจทราบถึงมาตรฐานในการปฏิบัติงานตามวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพได้ อีกทั้ง ไม่มีการกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงานทางวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในลักษณะที่ แน่นนอนและชัดเจนเพียงพอที่ผู้เสียหายผู้เสียหายสามารถนำไปใช้อ้างอิงในศาลได้ หรือศาลอาจ นำมาใช้เป็นแนวทางในการวินิจฉัยความผิดของสถาปนิกและวิศวกรได้ ด้วยเหตุนี้จึงต้องอาศัย พยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรมมายืนยันถึงหลักและ

มาตรฐานในทางวิชาชีพของตน เนื่องจากคดีมีลักษณะเป็นการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรู้เฉพาะในวิทยาการแขนงนั้น⁹⁸

ดังนั้นพยานผู้เชี่ยวชาญจึงเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม พยานผู้เชี่ยวชาญจะเบิกความโดยการให้ความเห็น การสืบพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพก็เพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงเรื่องมาตรฐานความระมัดระวังในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพ แต่อย่างไรก็ตาม ศาลไม่จำเป็นต้องยึดตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในทุกกรณี หากศาลยังคงมีข้อสงสัยในความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ศาลต้องอาศัยพยานหลักฐานอื่นหรือความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนอื่นมาประกอบการวินิจฉัยความผิดของสถาปนิกและวิศวกร และหากศาลเห็นว่าสถาปนิกหรือวิศวกรไม่ได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือผู้เสียหายพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อไม่ได้ ศาลก็ต้องตัดสินว่าสถาปนิกหรือวิศวกรผู้นั้นไม่มีความผิด การกระทำของสถาปนิกหรือวิศวกรไม่เป็นการกระทำละเมิด ในความเป็นจริง แทบจะไม่มีกรณีที่ศาลของฝรั่งเศสจะปฏิเสธความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มาเป็นพยานในคดี ศาลมักถือตามความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นหลักในการพิจารณาระดับความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพ⁹⁹ เพื่อนำมาประกอบการวินิจฉัยเรื่องความประมาทเลินเล่อ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ในประเทศฝรั่งเศสซึ่งใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร การพิจารณาพิสูจน์ในคดีละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรมนั้นจะตกอยู่กับผู้เสียหายที่ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าความผิด ความเสียหายหรืออันตรายที่ได้รับ และความสัมพันธ์ระหว่างความผิดและผลเสียหาย

3.2.5 การชดเชยเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพ ผิดพลาด

3.2.5.1 หลักการชดเชยเยียวยาตามกฎหมายละเมิด

⁹⁸ John Bell, Sophie Boyron and Simon Whittaker, *Principles of French law* (New York : Oxford University Press, 1998), p. 361.

⁹⁹ Gérard Méméteau, *International Encyclopedia of Laws Medical Law*, Vol. I (France), p.94.

กฎหมายละเมิดกำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิด โดยการชดเชยเยียวยาในที่นี้คือ การชดเชยค่าเสียหาย วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายตามกฎหมายฝรั่งเศสนั้นก็เหมือนกับกฎหมายของประเทศในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรอื่นๆ คือ เพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยทำให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อยังไม่มีกรกระทำละเมิดเกิดขึ้น

ความเสียหายจากการกระทำละเมิดที่จะได้รับการชดเชย ต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอน คือ ต้องมีความชัดเจนและแน่นอนว่าจะเกิดความเสียหายขึ้น เพื่อที่จะคำนวณค่าสินไหมทดแทนได้ ความเสียหายที่ไม่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ ไม่อาจเรียกร้องฐานละเมิดได้

บทบัญญัติละเมิดทั่วไปตามมาตรา 1382-1383 ไม่ได้กำหนดว่าความเสียหายแก่สิทธิประเภทใดบ้างที่ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งศาลฝรั่งเศสได้ใช้ดุลยพินิจในการตีความกฎหมายอย่างกว้าง และอาจตีความโดยการขยายความได้

3.2.5.2 บุคคลที่ได้รับความเสียหาย

ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร ก็คือ ผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ตามสัญญา กับสถาปนิกและวิศวกร และบุคคลภายนอก

บุคคลที่ได้รับความเสียหายในที่นี้ หมายถึง บุคคลภายนอกหรือบุคคลอื่นทั่วไปที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ใดๆกับสถาปนิกและวิศวกรตามสัญญาจ้างทำของ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ จะต้องมิใช่ผู้ว่าจ้าง ผู้ที่ได้รับอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างมาจากเจ้าของ มิใช่ผู้เช่าที่เช่าสิ่งปลูกสร้างมาจากเจ้าของ

บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายและสามารถฟ้องให้สถาปนิกหรือวิศวกรรับผิดชอบได้นั้น อาจเป็น บุคคลที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับสิ่งปลูกสร้างที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือ บุคคลภายนอกที่เข้าใช้อาคาร เป็นต้น

3.2.5.3 ความเสียหายที่เกิดขึ้น

ตามกฎหมายฝรั่งเศส ความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิด แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ¹⁰⁰

1) ความเสียหายในทางทรัพย์สิน หมายถึง ความเสียหายที่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้แน่นอน เช่น ในกรณีที่บุคคลถูกทำร้ายถึงแก่ชีวิต หรือได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย ย่อมได้รับความเสียหายทางทรัพย์สินคือ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของแพทย์และโรงพยาบาลอันเกิดจากบาดแผลและโรคร้ายไข้เจ็บ นอกจากนี้ยังรวมถึงการทำความเสียหายแก่ทรัพย์สิน คือสิทธิอันประกอบด้วยทรัพย์สินของบุคคลหรือโดยทั่วไป การทำความเสียหายแก่ประโยชน์อันคิดเป็นตัวเงินได้ การทำลายหรือทำให้เสื่อมเสียลงซึ่งทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสิทธิ ค่าใช้จ่ายต่างๆอันได้เสียไปเนื่องจากการละเมิด ค่าขาดกำไร เป็นต้น

2) ความเสียหายในทางศีลธรรม หรือความเสียหายที่มีใช้ตัวเงิน เช่น กรณีที่บุคคลถูกทำร้ายถึงแก่ชีวิต หรือได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย ย่อมได้รับความเสียหายทางศีลธรรม เช่น ความทุกข์ทรมานทางร่างกาย หรือความเจ็บแค้นอย่างอื่นอันเนื่องมาจากบาดแผลทำร้าย เป็นต้น

ในกรณีการประกอบวิชาชีพผลิตผลของสถาปนิกและวิศวกร อาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางทรัพย์สินและความเสียหายที่มีใช้ตัวเงินแก่ผู้เสียหาย เช่น ผู้เข้าใช้อาคารได้รับบาดเจ็บสาหัสจากกรณีอาคารถล่ม อาจได้รับความเสียหายทางทรัพย์สิน คือ ค่ารักษาพยาบาลที่เสียไปเพื่อรักษาอาการบาดเจ็บ และความเสียหายทางจิตใจอันเป็นความเสียหายที่มีใช้เป็นตัวเงิน คือ ความเจ็บปวดอันเนื่องมาจากบาดแผลที่ได้รับ ซึ่งผู้กระทำผิดต้องชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยการใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ได้รับความเสียหาย

3.2.5.4 มาตรการชดใช้เยียวยาความเสียหาย

¹⁰⁰ ไพจิตร บุญญพันธุ์, คำสอนชั้นปริญญาโท : กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ พิมพ์ครั้งที่ 4, หน้า 38.

ความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรในงานก่อสร้างมีลักษณะกระทบต่อคนจำนวนมาก และความเสียหายที่เกิดขึ้นก็มีทั้งความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งสถาปนิกและวิศวกรที่กระทำผิดต้องชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายทุกคน หากไม่สามารถชดใช้ได้ครบถ้วน อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย ในประเทศฝรั่งเศส กฎหมายได้กำหนดมาตรการบางอย่างขึ้นเพื่อเป็นการรับรองว่าผู้ที่ได้รับความเสียหายจากงานก่อสร้างของสถาปนิกและวิศวกรจะได้รับการชดใช้เยียวยาอย่างเต็มที่และรวดเร็ว

มาตรการที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อช่วยในเรื่องการชดใช้เยียวยาความเสียหาย คือ การประกันภัย โดยกฎหมายประกันภัยในประเทศฝรั่งเศสกำหนดให้บุคคลบางประเภทจะต้องอยู่ภายใต้ระบบประกันแบบบังคับ กล่าวคือบุคคลที่จะต้องทำประกันเสมอ ได้แก่ สถาปนิก โดยกฎหมายกำหนดให้จะต้องทำประกันความรับผิดในการประกอบวิชาชีพ นอกจากนี้กฎหมายยังบังคับให้ บุคคลที่ถือว่าเป็นผู้ก่อสร้าง และเจ้าของสิ่งปลูกสร้างมีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องทำประกันภัยภาคบังคับ เพื่อให้เกิดการชดใช้เยียวยาทันทีที่ความเสียหายเกิดขึ้น แยกพิจารณาได้ดังนี้

1) ผู้ประกอบวิชาชีพ สถาปนิกและวิศวกรซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ กฎหมายกำหนดให้ต้องทำประกันความรับผิดในการประกอบวิชาชีพ การประกันความรับผิดในการประกอบวิชาชีพจะคุ้มครองความรับผิดตามกฎหมายอันเนื่องมาจากความผิดพลาดในการปฏิบัติงานตามวิชาชีพ กล่าวคือ ไม่ว่าความเสียหายที่บุคคลภายนอกเรียกร้องเข้ามานั้น จะเกิดจากความประมาท ความผิดพลาดจากการปฏิบัติ หรือการละเว้นไม่ปฏิบัติโดยประมาท หรือการที่ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดทางแพ่ง จะต้องเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพเท่านั้น จึงจะได้รับความคุ้มครอง

2) บุคคลที่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องทำประกันภัยภาคบังคับ คือ บุคคลที่ถือว่าเป็นผู้ก่อสร้าง และเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง แยกอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้¹⁰¹

¹⁰¹ Patrick Teboul and Karen Sauvageot, Construction and Engineering Legal Update [online], December 2008. Available : <http://www.mayerbrown.com/islamicfinance/article.asp?id=5957&nid=12368>

ก. ตามมาตรา L 241-1 กฎหมายประกันภัยฝรั่งเศส¹⁰² บังคับให้บุคคลที่ถือว่าเป็น “ผู้ก่อสร้าง” จะต้องทำประกันภัยความรับผิดตามกฎหมาย (liability insurance) กล่าวคือ กำหนดให้บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่อาจต้องรับผิดในความเสียหายจากสิ่งปลูกสร้างตามมาตรา 1792 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ที่ได้กล่าวไปข้างต้นนั้น ต้องทำประกันภัยสำหรับความรับผิดดังกล่าว โดยประกันภัยนี้จะคุ้มครองความรับผิดตามกฎหมายของผู้ก่อสร้างตามมาตรา 1792 ผู้รับประกันภัยจะจ่ายค่าเสียหายในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากความบกพร่องของรากฐานซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงของสิ่งปลูกสร้างหรือกรณีความเสียหายที่กระทบต่อส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งปลูกสร้าง ทำให้สิ่งปลูกสร้างนั้นไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ตามความมุ่งหมาย ทั้งนี้การที่กฎหมายกำหนดหน้าที่ดังกล่าวแก่ผู้ก่อสร้างก็เพราะนโยบายของรัฐในการที่จะปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยของสาธารณะ¹⁰³

ผู้ก่อสร้างต้องทำประกันภัยก่อนเริ่มการก่อสร้าง (Ouverture de chantier) ซึ่งประกันภัยนี้จะมีผลนับตั้งแต่ที่ผู้ก่อสร้างได้ส่งมอบสิ่งปลูกสร้าง (réception) และสิ้นสุดเมื่อครบระยะเวลา 10 ปีนับจากวันส่งมอบ ดังนั้นหากความเสียหายจากสิ่งปลูกสร้างตามมาตรา 1792 เกิดขึ้นภายในระยะเวลา 10 ปี ผู้ก่อสร้างต้องรับผิด โดยผู้รับประกันภัยของผู้ก่อสร้างจะเป็นผู้จ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

นอกจากประกันภัยประเภทที่กฎหมายบังคับให้ต้องทำแล้ว สถาปนิกและวิศวกรอาจทำประกันภัยเสริมประเภทอื่นอีกได้ เช่น ทำประกันภัยความรับผิดกรณีอาคารพังทลายก่อนส่งมอบ หรือประกันประสิทธิภาพของสิ่งปลูกสร้าง (garantie de bon fonctionnement) ซึ่งเป็นการประกันความเสียหายอื่นทั้งหมดที่ไม่ใช่ความเสียหายตามความรับผิด 10 ปีของผู้ก่อสร้าง ระยะเวลาประกันคือ 2 ปี นับแต่วันที่มีการส่งมอบสิ่งปลูกสร้าง¹⁰⁴

¹⁰² Article L 241-1 of French Insurance Code “Any natural person or legal entity whose decennial responsibility may be incurred on the basis of the presumption provided for in Articles 1792 and following of the Civil Code must be covered by an insurance policy”

¹⁰³ Fédération Française des Sociétés d’ Assurances, How Decennial liability insurance works : A guide designed for European builders [online], 2010. Available : http://www.ffa.fr/sites/jcms/c_51299/how-decennial-liability-insurance-works?cc=fp_7202

¹⁰⁴ Article 1792-3 “Other elements of equipment of a work, are the subject of a warranty of good running for a minimum period of two years as from its approval”

ข. ตามมาตรา L 242-1 กฎหมายประกันภัยฝรั่งเศส¹⁰⁵ ได้กำหนดให้เจ้าของสิ่งปลูกสร้างมีหน้าที่ทำประกันภัยความเสียหาย(damage insurance) จากสิ่งปลูกสร้าง กล่าวคือกำหนดให้บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลผู้เป็นเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง ผู้ขาย หรือตัวแทนของเจ้าของสิ่งปลูกสร้างดังกล่าว ต้องทำประกันภัยในนามของตนหรือในนามของเจ้าของในลำดับถัดมา โดยประกันภัยดังกล่าวจะคุ้มครองการจ่ายค่าใช้จ่ายเพื่อซ่อมแซมแก้ไขความบกพร่องของสิ่งปลูกสร้างซึ่งเป็นการเยียวยาความเสียหายที่ผู้ก่อสร้างต้องรับผิดชอบตามมาตรา 1792 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส

เจ้าของสิ่งปลูกสร้าง ผู้ขาย หรือตัวแทนของเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง ต้องทำประกันภัยก่อนเริ่มการก่อสร้าง (Ouverture de chantier) ซึ่งประกันภัยนี้มีผลนับตั้งแต่ส่งมอบสิ่งปลูกสร้าง (réception) และสิ้นสุดเมื่อครบระยะเวลา 10 ปีนับจากวันส่งมอบ โดยส่วนใหญ่จำนวนเงินเอาประกันภัยจะจำกัดอยู่ที่ราคาทั้งหมดของสิ่งปลูกสร้าง

ความรับผิดของผู้ก่อสร้างและหน้าที่ในการทำประกันภัยของผู้ก่อสร้าง และเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง ไม่สามารถตกลงยกเว้นได้ แม้จะมีสัญญาระหว่างเจ้าของสิ่งปลูกสร้างและผู้ก่อสร้าง หรือบุคคลเหล่านั้นและผู้รับประกันภัยก็ตาม นอกจากนี้ หากมีการเปลี่ยนเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง ความรับผิดของผู้ก่อสร้างดังกล่าวก็ยังคงอยู่ จะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายประกันภัยบังคับให้ผู้ก่อสร้างและเจ้าของสิ่งปลูกสร้างต้องทำประกันภัย ก็เพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายในการที่จะได้รับการชดเชยเยียวยาโดยรวดเร็วทันทีจากผู้รับประกันภัย กล่าวคือ หากผู้เสียหายเป็นเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง เมื่อเกิดความเสียหายจากสิ่งปลูกสร้าง เจ้าของก็สามารถเรียกให้ผู้รับประกันภัยของตนรับผิดชอบได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการพิสูจน์ก่อนว่าความเสียหายนั้นเกิดจากความผิดของผู้ก่อสร้างคนใด และเมื่อผู้รับประกันภัยได้ชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของสิ่งปลูกสร้างไปแล้ว ผู้รับประกันภัยก็จะเสาะหาตัวผู้กระทำผิดและไปเรียกร้องเอาจากผู้ก่อสร้างที่เป็นผู้ผิดนั้น ถ้าหากผู้ก่อสร้างคนดังกล่าวได้ทำประกันภัยความรับผิดของตนไว้ ผู้รับประกันภัยของเจ้าของสิ่ง

¹⁰⁵ Article L 242-1 of French Insurance Code “Any natural person or legal entity who, acting as owner of a work, seller or representative of the owner of the work, has building works carried out, must, before the opening of the building site, on his/its behalf or on behalf of successive owners, take out insurance policy that covers, on a no-fault basis, payment of the entire reparation work of the damage of the type that builders are liable for within the meaning of Article 1792-1, manufacturers and importers or a consulting engineer are liable for under Article 1792 of the Civil Code.

ปลูกสร้างก็จะไปเรียกร้องกับผู้รับประกันภัยของผู้ก่อสร้างโดยตรง สำหรับกรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลภายนอกก็เช่นเดียวกัน หากผู้ก่อสร้างได้ทำประกันภัยความรับผิดของตนไว้ ก็ทำให้บุคคลดังกล่าวสามารถเรียกร้องเอาจากผู้รับประกันภัยได้ทันทีที่เกิดความเสียหายขึ้น และผู้รับประกันภัยที่ชดใช้ไป ก็สามารถไปไล่เบี้ยจากผู้ก่อสร้างที่กระทำผิดได้ นอกจากนี้ระบบประกันภัยยังทำให้ผู้เสียหายมั่นใจได้ว่าตนจะได้รับการชดใช้เยียวยาอย่างแน่นอน

บทที่ 4

วิเคราะห์และเปรียบเทียบหลักกฎหมายความรับผิดทางละเมิด และปัญหาทางกฎหมายในกรณีการประกอบวิชาชีพผิดพลาด ของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

วิศวกรรมและสถาปัตยกรรมถือเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่งที่ต้องผ่านการศึกษาระดับอุดมศึกษาชั้นสูง เช่นเดียวกับงานอันเป็นวิชาชีพอื่นๆ อีกทั้งยังเป็นศาสตร์ที่ผู้ประกอบวิชาชีพต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้านในการทำงาน ผู้ที่ไม่ได้เล่าเรียนมาโดยเฉพาะจะไม่สามารถประกอบวิชาชีพได้อย่างถูกต้องตามหลักทางวิชาชีพซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลอื่นได้ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสถาปนิกและวิศวกรซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพจะผ่านการศึกษาระดับอุดมศึกษามาจนมีความเชี่ยวชาญในทางวิชาชีพของตน แต่บางครั้งการปฏิบัติหน้าที่ทางวิชาชีพก็อาจเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ หากผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ใช้ความระมัดระวัง เช่น ปฏิบัติไม่สอดคล้องกับมาตรฐานทางวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมหรือวิศวกรรมโดยทั่วไป จะส่งผลให้สถาปนิกและวิศวกรผู้นั้นต้องรับผิดตามกฎหมายละเมิด

ความรับผิดทางละเมิดอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรนั้น ตามกฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติเฉพาะที่จะนำมาปรับใช้ ดังนั้นเมื่อบุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายจะฟ้องสถาปนิกและวิศวกรให้รับผิดในการกระทำละเมิดจากการประกอบวิชาชีพ จะต้องอาศัยบทกฎหมายละเมิดทั่วไปตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ ซึ่งมาตรา 420 บัญญัติว่า

“ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

จะเห็นแล้วว่าวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมเป็นศาสตร์เฉพาะด้าน บุคคลธรรมดาที่ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาอาจจะไม่มีความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานทางวิชาชีพนั้นๆ การปรับใช้หลักกฎหมายละเมิดกับกรณีความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด จึงก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้เสียหายไม่น้อย เนื่องจากการพิสูจน์ถึงการกระทำที่ขาดความระมัดระวังในทางวิชาชีพมิใช่เรื่องง่ายสำหรับผู้เสียหายที่ไม่มีความรู้เฉพาะด้านจะสามารถพิสูจน์ได้

4.1 ปัญหาการพิสูจน์ความรับผิดชอบทางละเมิดในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม

บทบัญญัติมาตรา 420 ประมวลกฎหมายและพาณิชย์ เป็นบทบัญญัติที่อยู่บนพื้นฐานของหลักความผิด คือ ต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ซึ่งผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบเมื่อการกระทำของตนเป็นความผิดเท่านั้น ภาระในการพิสูจน์ความผิดของผู้ประกอบวิชาชีพนั้นตกอยู่กับผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้กล่าวอ้าง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 84/1 ซึ่งบัญญัติว่า

“คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็น ซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว”

ดังนั้น บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ของสถาปนิกและวิศวกรจึงมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ว่าสถาปนิกและวิศวกรผู้นั้นได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตน หน้าที่ในการพิสูจน์ความผิดของสถาปนิกและวิศวกรก่อให้เกิดภาระแก่ผู้เสียหายอย่างมาก เนื่องจากผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าการกระทำของสถาปนิกและวิศวกรเป็นการกระทำอันเรียกได้ว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อ การพิสูจน์การกระทำโดยจงใจอาจไม่มีปัญหามากนัก ปัญหาคงอยู่ที่การพิสูจน์การกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ซึ่งผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำหรือการงดเว้นกระทำของสถาปนิกและวิศวกรในขั้นตอนปฏิบัติงานอันเป็นเรื่องที่อยู่ในความรู้เห็นของสถาปนิกและวิศวกรแต่เพียงฝ่ายเดียว แม้ว่าผู้เสียหายจะสามารถพิสูจน์ถึงความเสียหายที่ตนได้รับ แต่หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นได้อย่างไรหรือเกิดขึ้นในขั้นตอนใดแล้วผู้เสียหายก็ต้องแพคดีไปโดยไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหาย

ดังนั้น การพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของสถาปนิกและวิศวกรในคดีละเมิด บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายจะต้องมีพยานหลักฐานแสดงให้เห็นถึงความประมาทเลินเล่ออย่างเพียงพอ จึงจะเป็นข้อยุติได้ว่าสถาปนิกหรือวิศวกรกระทำการโดยประมาท โดยผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุจากอะไร และเหตุการณ์นั้นถือได้ว่าสถาปนิก

และวิศวกรประมาณเส้นเล่อ ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความระมัดระวังต่ำกว่ามาตรฐานหรือไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามมาตรฐานในทางวิชาชีพ ในการพิจารณาว่าผู้ประกอบวิชาชีพกระทำโดยประมาณหรือไม่นั้น ศาลไทยจะไม่พิจารณาโดยอาศัยมาตรฐานแห่งความระมัดระวังของวิญญูชนทั่วไป แต่ใช้มาตรฐานแห่งวิญญูชนในอาชีพนั้นๆเป็นเกณฑ์วินิจฉัย จะเห็นได้จาก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7452/2541 มีข้อเท็จจริงว่า จำเลยเป็นแพทย์ได้รับแจ้งจากโจทก์ว่ามีเด็กตายในท้องโจทก์ โจทก์จึงยอมให้จำเลยทำการขูดมดลูกและทำแท้งให้ แต่การที่จำเลยใช้เครื่องมือแพทย์เข้าไปขูดมดลูกของโจทก์ ทำให้มดลูกทะลุ ทั้งที่มดลูกของโจทก์มีลักษณะปกติ มิได้มีลักษณะบางแต่ประการใด ทำให้ลำไส้เล็กทะลักออกมาทางช่องคลอด เนื่องจากเครื่องมือแพทย์ที่ใส่เข้าไปในช่องคลอดได้เกี่ยวเอาลำไส้ดึงออกมา จำเลยไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามปกติวิสัยของผู้มีความรู้ความสามารถในการประกอบวิชาชีพแพทย์ นับเป็นความประมาทเลินเล่อของจำเลย จำเลยต้องรับผิดชอบ

ดังนั้นมาตรฐานความระมัดระวังของสถาปนิกและวิศวกรจึงต้องเปรียบเทียบกับความระมัดระวังของบุคคลที่ประกอบวิชาชีพเดียวกัน ซึ่งอยู่ในสถานะและตำแหน่งเดียวกัน ปัญหาจึงเกิดขึ้นเมื่อผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาไม่สามารถรู้ได้ว่าสถาปนิกและวิศวกรผู้มีวิชาชีพได้ปฏิบัติงานถูกต้องตามหลักการในวิชาชีพของตนหรือไม่ จึงไม่สามารถแสดงให้ศาลเห็นว่าการกระทำนั้นๆเป็นการกระทำโดยขาดความระมัดระวังอันพึงจะต้องมีในทางวิชาชีพหรือไม่

ตัวอย่างเช่น หากเกิดกรณีอาคารถล่ม ผู้เสียหายที่ต้องการฟ้องเรียกค่าเสียหาย ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าสถาปนิกหรือวิศวกรกระทำการโดยประมาทเลินเล่อในการก่อสร้างอาคารดังกล่าวและเกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งในความเป็นจริง ผู้ที่ได้รับความเสียหายย่อมไม่อาจรู้สาเหตุของอาคารถล่มนั้นเพราะอะไร ไม่รู้ว่าอาคารถล่มนั้นเป็นความผิดของสถาปนิก วิศวกรหรือไม่ และถ้าหากเป็นความผิดของสถาปนิก วิศวกรในการก่อสร้างจริง เช่นวิศวกรคำนวณจำนวนเหล็กที่ต้องใช้ในการสร้างฐานรากผิดพลาด ผู้เสียหายก็ไม่อาจรู้ได้ว่าวิศวกรผู้นั้นคำนวณผิดพลาด เพราะผู้เสียหายเป็นบุคคลธรรมดา ไม่สามารถรู้ได้ว่าเขาปฏิบัติงานถูกต้องตามมาตรฐานทางวิชาชีพหรือไม่ ดังนั้นในกรณีที่มีความเสียหายเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดในการก่อสร้างอาคาร ผู้เสียหายย่อมประสบปัญหาในการพิสูจน์ความประมาทของสถาปนิกหรือวิศวกร และเมื่อหน้าที่ในการพิสูจน์ความผิดเป็นหน้าที่ของผู้เสียหายที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นตามมาตรา 84/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้

ตามที่ตนกล่าวอ้าง ศาลก็ต้องรับฟังว่าสถาปนิก วิศวกรผู้ประกอบวิชาชีพไม่ได้กระทำโดยประมาท ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

กรณีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เช่น โรงแรมรอยัลพลาซ่าถล่ม ซึ่งสาเหตุของการถล่มนั้นก็เนื่องมาจากวิศวกรคำนวณโครงสร้างอาคารผิดพลาดโดยประมาท คำนวณออกแบบต่อเติมอาคารโดยไม่หาข้อมูลว่าโครงสร้างของอาคารเดิมสามารถรองรับน้ำหนักอาคารในส่วนที่ต่อเติมได้หรือไม่ ทำให้โครงสร้างของโรงแรมภายหลังจากต่อเติมไม่มั่นคงแข็งแรง จนเกิดการพังทลายลง มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก กรณีนี้ผู้เสียหายที่ฟ้องเรียกค่าเสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าวิศวกรปฏิบัติงานโดยประมาทเดินเลื้อย ส่งผลให้อาคารถล่มและเกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งในทางปฏิบัติ ผู้เสียหายจะไม่สามารถรู้ได้ว่าสาเหตุของโรงแรมถล่มนั้นเกิดเพราะวิศวกรออกแบบต่อเติมโครงสร้างอาคารโดยไม่ใช้ความระมัดระวัง คือ ไม่ได้ตรวจสอบก่อนว่าโครงสร้างอาคารเดิมสามารถรองรับน้ำหนักอาคารส่วนที่ต่อเติมได้หรือไม่

หรือกรณีซานติก้าดับเกิดเพลิงไหม้ ทำให้ผู้ที่อยู่ในอาคารเสียชีวิตและบาดเจ็บซึ่งสาเหตุเบื้องต้น แม้จะเกิดจากผู้คนในดับจุดไฟเย็นเล่นกันจนประกายไฟเกิดลุกขึ้นและลามไปทั่วอาคาร แต่สาเหตุของความเสียหายที่แท้จริงนั้น ส่วนหนึ่งอาจมาจากสถาปนิกออกแบบระบบความปลอดภัยในอาคารผิดพลาด เช่น ใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติติดไฟได้ง่ายและลามไฟได้ดีภายในตัวอาคาร ไม่มีระบบตรวจจับความร้อนและควันไฟ ไม่มีระบบแจ้งเหตุเพลิงไหม้ ไม่มีระบบไฟแสงสว่างฉุกเฉินในพื้นที่บริการ ไม่มีระบบดับเพลิงอัตโนมัติ เป็นต้น กรณีนี้ ผู้เสียหายที่ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าสถาปนิกปฏิบัติงานโดยประมาทเดินเลื้อย ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ในทางปฏิบัติผู้เสียหายจะไม่สามารถรู้ได้ว่าสาเหตุของเหตุเพลิงไหม้นั้นส่วนหนึ่งเกิดจากสถาปนิกออกแบบอาคารโดยประมาท คือ เลือกใช้วัสดุก่อสร้างอาคารที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม และไม่มีระบบป้องกันเพลิงไหม้ที่เพียงพอ

ดังนั้นทั้งสองกรณีดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเกิดความยากลำบากอย่างมากสำหรับผู้เสียหายที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความประมาทเดินเลื้อยในการปฏิบัติงานของสถาปนิกและวิศวกร ทั้งนี้เพราะผู้เสียหายเป็นบุคคลธรรมดาอย่าอมไม่อาจรู้ได้ว่าสถาปนิกและวิศวกรปฏิบัติงานถูกต้องตามวิชาชีพแล้วหรือไม่ ผู้ที่มีวิชาชีพเฉพาะด้านเช่นสถาปนิกและวิศวกรเท่านั้นที่รู้

การพิสูจน์ความประมาทเดินเลื้อย ก็คือการพิสูจน์ว่าสถาปนิก วิศวกรกระทำการโดยไม่สอดคล้องกับมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของ

สถาปนิกและวิศวกรบางส่วนก็ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายแล้วเช่น กฎหมายควบคุมอาคาร แต่กฎหมายก็ไม่ได้กำหนดในส่วนที่เกี่ยวกับขั้นตอนและรายละเอียดการปฏิบัติงานทางเทคนิคไว้ ซึ่งในส่วนนี้ สมาคมทางวิชาชีพเช่น สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ก็ได้ออกเป็นคู่มือสำหรับใช้ในการปฏิบัติงานแล้ว อย่างไรก็ตาม คู่มือที่ออกโดยสมาคมวิชาชีพดังกล่าว ถือเป็นเพียงแนวทางในการปฏิบัติงานทางวิชาชีพสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพเท่านั้น ไม่ได้มีสภาพบังคับตามกฎหมายให้ผู้ประกอบวิชาชีพทุกคนต้องปฏิบัติตาม ผู้เสียหายจึงไม่อาจทราบว่ามีมาตรฐานการประกอบวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพในส่วนที่ไม่ได้มีการกำหนดเป็นกฎหมายนั้นเป็นอย่างไร ส่งผลให้ผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพอันถือเป็นการกระทำโดยประมาท

นอกจากบทบัญญัติละเมิดทั่วไปตามมาตรา 420 ที่นำมาปรับใช้กับคดีละเมิดอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรแล้ว ยังมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายและพาณิชย์มาตราอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานทางวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม นั่นก็คือ มาตรา 434¹ มาตรานี้เป็นบทสันนิษฐานความรับผิดที่ให้ประโยชน์แก่บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากโรงเรือน โดยกฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าของหรือผู้ครองโรงเรือนเป็นผู้ผิดที่ไม่ดูแลรักษาซ่อมแซมโรงเรือนของตน เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ในกรณีนี้ผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์เพียงว่า สิ่งปลูกสร้างหรือโรงเรือนได้ก่อสร้างไว้ชำรุดบกพร่อง หรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอตามมาตรฐาน และเกิดความเสียหายขึ้น กฎหมายจะกำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครองในขณะนั้นต้องรับผิด โดยไม่ต้องพิสูจน์ถึงการขาดความระมัดระวังดังเช่นมาตรา 420 เมื่อเจ้าของหรือผู้ครองถูกสันนิษฐานว่าประมาทเลินเล่อแล้ว เขาก็มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว เพื่อให้ตนพ้นผิด จะเห็นว่ามาตรา 434 เป็นบทบัญญัติที่ช่วยแบ่งเบาภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย เนื่องจากกฎหมายสันนิษฐานให้เป็นความรับผิดของเจ้าของ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น เจ้าของจึงเป็นฝ่ายที่มีหน้าที่ต้องพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานนั้น

¹ มาตรา 434 “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะเหตุที่โรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นก่อสร้างไว้ชำรุดบกพร่องก็ดี หรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอก็ดี ท่านว่าผู้ครองโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้น ๆ จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ถ้าผู้ครองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดเสียหายจะนั้นแล้ว ท่านว่าผู้เป็นเจ้าของจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน

.....ในกรณีที่กำลังกล่าวมาในสองวรรคข้างต้นนั้น ถ้ายังมีผู้อื่นอีกที่ต้องรับผิดชอบในการก่อให้เกิดเสียหายนั้นด้วย ไซ้ ท่านว่าผู้ครองหรือเจ้าของจะใช้สิทธิไล่เบี่ยเอาแก่ผู้นั้นก็ได้”

มาตรา 434 ไม่ใช่บทบัญญัติที่ว่าด้วยเรื่องความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิก วิศวกรโดยตรง และมีข้อจำกัดในการปรับใช้กับความเสียหายในกรณีดังกล่าว กล่าวคือ

1. มาตรา 434 เป็นบทบัญญัติทั่วไป ไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่าความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดในการก่อสร้าง ความเสียหายอาจจะเกิดจากการขาดการดูแลก็ได้ เช่น น้ำท่วมดินทรุด ส่งผลให้รากฐานอาคารเคลื่อนตัว จนตัวอาคารเริ่มทรุดลง กรณีนี้อาจไม่ได้เกิดจากความบกพร่องในการก่อสร้าง แต่อาจเกิดจากการบำรุงรักษาอาคารไม่ดีพอ

2. มาตรา 434 ปรับใช้เฉพาะกับสิ่งปลูกสร้างที่ได้ก่อสร้างเสร็จแล้ว ดังนั้นหากความเสียหายเกิดขึ้นกับบุคคลภายนอกในขณะก่อสร้าง ก็ไม่เข้ามาตรา 434

3. มาตรา 434 ไม่ใช่กับกรณีเจ้าของหรือผู้ครองได้รับความเสียหายจากอาคารนั่นเอง ดังนั้นหากสถาปนิกและวิศวกรสร้างอาคารเสร็จแล้ว ต่อมาอาคารถล่มลง โดยมีสาเหตุมาจากความประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติงานของสถาปนิกหรือวิศวกร เจ้าของหรือผู้ครองจะไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรา 434 ผู้ที่ได้รับประโยชน์ตามมาตรานี้คือ บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายจากอาคาร โดยกฎหมายกำหนดให้เรียกร้องเอาค่ากับเจ้าของหรือผู้ครองอาคาร

มาตรา 434 หากใช้ในกรณีที่บุคคลภายนอกได้รับความเสียหายจากอาคารอันเป็นผลมาจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร กฎหมายก็กำหนดให้เจ้าของรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายไป จากนั้นเจ้าของอาจมาไล่เบี้ยเอาจากผู้กระทำผิดคือ สถาปนิกหรือวิศวกรได้ แต่ปัญหาก็ยังคงเกิดขึ้นกับเจ้าของที่ใช้สิทธิไล่เบี้ย เพราะเขาจะต้องพิสูจน์ความผิดของสถาปนิกหรือวิศวกรตามมาตรา 420 อีกที หากพิสูจน์ไม่ได้ เขาก็ไม่มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนที่ตนได้ขอใช้ไป จะเห็นว่าก็เกิดภาระในการพิสูจน์แก่เจ้าของอีกเช่นกัน

นอกจากบทบัญญัติมาตรา 420 และ 434 ตามที่กล่าวไปข้างต้น ยังมีบทบัญญัติมาตรา 428² ที่บัญญัติว่าบุคคลใดต้องรับผิดชอบในกรณีความเสียหายเกิดจากการปฏิบัติงานตาม

² มาตรา 428 “ผู้ว่าจ้างทำของไม่ต้องรับผิดเพื่อความเสียหายอันผู้รับจ้างได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกในระหว่างทำงานที่ว่าจ้าง เว้นแต่ผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้ผิดในส่วนงานที่สั่งให้ทำ หรือในคำสั่งที่ตนให้ไว้ หรือในการเลือกหาผู้รับจ้าง”

สัญญาจ้างทำของ กล่าวคือ โดยหลักผู้รับจ้างทำของต้องรับผิดชอบโดยลำพังเมื่อเกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก ผู้ว่าจ้างทำของจะต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อตนเป็นผู้ผิดในการงานที่สั่งให้ทำ หรือในคำสั่งที่ตนให้ไว้ หรือในการเลือกหาผู้รับจ้าง

ขอบเขตของการปรับใช้มาตรานี้กับกรณีความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพ ผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรค่อนข้างจำกัด เนื่องจากเมื่อเกิดความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด โดยหลักแล้วสถาปนิกหรือวิศวกรผู้รับจ้างทำของที่ปฏิบัติหน้าที่โดยประมาท เลินเล่อ ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว โดยผู้ว่าจ้างทำของไม่ต้องรับผิดชอบ ผู้เสียหายต้องฟ้องให้สถาปนิก หรือวิศวกรรับผิดชอบคนเดียว ไม่สามารถฟ้องผู้ว่าจ้างทำของได้หากผู้ว่าจ้างทำของไม่ได้เป็นผู้ผิดในการงานที่สั่งให้ทำ หรือในคำสั่งที่ตนให้ไว้ หรือในการเลือกหาผู้รับจ้าง ทั้งนี้ผู้เสียหายต้องฟ้องตาม มาตรา 420 ไม่ใช่ 428 ผู้เสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดก็ยังคงไม่ได้รับประโยชน์จาก มาตรานี้

จะเห็นได้ว่าการปรับใช้หลักกฎหมายละเมิดทั่วไปตามมาตรา 420 กับกรณีความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดนั้นไม่เอื้ออำนวยให้ผู้เสียหายฟ้องสถาปนิกหรือวิศวกรให้รับผิดชอบได้ค่าเสียหาย เนื่องจากผู้เสียหายประสบปัญหาในเรื่องภาระการพิสูจน์ และแม้ไทยจะมีบทสันนิษฐานความรับผิดตามมาตรา 434 ก็ไม่ได้ช่วยให้ผู้เสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดฟ้องสถาปนิกหรือวิศวกรได้ง่ายขึ้น เนื่องจากบทสันนิษฐานความรับผิดตาม มาตรา 434 เป็นบทสันนิษฐานความรับผิดของเจ้าของสิ่งปลูกสร้างต่อบุคคลภายนอก ไม่ได้สันนิษฐานความรับผิดของสถาปนิกหรือวิศวกรแต่อย่างใด และผู้เสียหายที่เป็นเจ้าของซึ่งได้ชดเชยค่าเสียหายแก่บุคคลภายนอกไป หากต้องการไล่เบียดจากสถาปนิกหรือวิศวกรผู้กระทำผิด เขาก็ยังต้องพิสูจน์ความผิดของสถาปนิกและวิศวกรตามมาตรา 420 เช่นเดิม อีกทั้งมาตรา 428 ก็เป็นเพียงบทบัญญัติที่กำหนดว่าบุคคลใดต้องรับผิดชอบในกรณีความเสียหายเกิดจากการปฏิบัติงานตามสัญญาจ้างทำของ ไม่ได้ช่วยให้ผู้เสียหายฟ้องร้องสถาปนิกและวิศวกรได้ง่ายขึ้น สรุปได้ว่า ไม่มีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยมาตราใดเลย ที่จะช่วยผู้เสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรให้ได้รับการชดเชยเยียวยา

ในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ศาลเห็นว่ากฎหมายละเมิดทั่วไปไม่สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดได้ ศาลจึงสร้างหลักกฎหมายละเมิดสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพโดยเฉพาะ นั่นคือ หลัก “Professional Negligence”

4.1.1 การนำหลัก Professional Negligence มาใช้ในการพิสูจน์ความผิด

หลัก “Professional Negligence” เป็นหลักที่ใช้พิจารณาความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพโดยเฉพาะ โดยเมื่อเกิดความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพ ผู้เสียหายจะเป็นผู้ที่มีภาระในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามหลัก “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอันเป็นมูลพิพาทขึ้นมา ฝ่ายนั้นมีหน้าที่นำสืบ (he who asserts a matter must prove it)³ โดยต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

1) สถาปนิกและวิศวกรมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง

การพิจารณาว่าสถาปนิกและวิศวกรปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความระมัดระวังแล้วหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับบุคคลผู้มีวิชาชีพเช่นเดียวกันกับผู้กระทำว่าในวิสัยและพฤติการณ์เช่นนั้นควรใช้ความระมัดระวังแค่ไหนเพียงไร มาตรฐานการใช้ความระมัดระวังของสถาปนิกและวิศวกรอาจพิจารณาจากการปฏิบัติตามมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ กล่าวคือ ในการปฏิบัติงาน ผู้ประกอบวิชาชีพทุกคนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของตน การปฏิบัติตามมาตรฐานถือได้ว่าได้ปฏิบัติเช่นเดียวกับที่ผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกันพึงจะปฏิบัติแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่าสถาปนิกและวิศวกรที่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพนั้นได้ประกอบวิชาชีพโดยใช้ความระมัดระวังในการประกอบวิชาชีพแล้ว

การพิสูจน์ถึงมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร ผู้เสียหายต้องอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญ โดยพยานผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้ที่แสดงข้อเท็จจริงต่อศาลเกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติและมาตรฐานทั่วไปในการประกอบวิชาชีพ

2) สถาปนิกและวิศวกรฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง

เมื่อผู้เสียหายพิสูจน์ถึงมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งสถาปนิกและวิศวกรมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามแล้ว ผู้เสียหายก็ต้องพิสูจน์ว่าการกระทำของสถาปนิกและวิศวกรที่ตนกล่าวอ้างนั้นเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องหรือผิดไปจากมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งการพิสูจน์ในเรื่องนี้ ผู้เสียหายก็ต้องอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญอีกเช่นกัน โดยผู้เชี่ยวชาญจะแสดงให้เห็นว่าสถาปนิกและวิศวกรได้กระทำการแตกต่างจากมาตรฐานทั่วไปในการประกอบวิชาชีพ

³ ประสิทธิ์ จงวิจิต, “ภาระการพิสูจน์ในคดีละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ,” บทบัญญัติ เล่มที่ 62 ตอน 1, หน้า 108.

อย่างไร และในขั้นตอนใด หากผู้เสียหายพิสูจน์ข้อเท็จจริงเรื่องการฝ่าฝืนมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพได้ อาจแสดงให้เห็นว่าสถาปนิกและวิศวกรประมาทเลินเล่อในการประกอบวิชาชีพ แต่ถ้าหากผู้เสียหายพิสูจน์ไม่ได้ ศาลอาจตัดสินว่าสถาปนิกและวิศวกรได้ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความระมัดระวังแล้ว ไม่ต้องรับผิดชอบ

3) เกิดความเสียหาย

ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าเกิดความเสียหายขึ้นกับตน และตนได้รับผลเสียหายอย่างไรบ้าง การพิสูจน์ถึงความเสียหาย ผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ด้วยตนเอง เพราะเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับตน

4) ความเสียหายเกิดจากการฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง

ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายที่ตนได้รับนั้นเป็นผลมาจากการที่สถาปนิกและวิศวกรไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพซึ่งถือเป็นการฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง

หลัก “Professional negligence” แตกต่างจากหลักละเมิดโดยประมาทเลินเล่อทั่วไป กล่าวคือ หลักละเมิดโดยประมาทเลินเล่อทั่วไปจะใช้กับบุคคลทั่วไป การพิจารณาว่าบุคคลทั่วไปฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวังอันเป็นการประมาทเลินเล่อหรือไม่นั้น จะพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับวิญญูชนทั่วไป (Reasonable Man) ที่อยู่ในวิสัยและพฤติการณ์เดียวกันกับผู้กระทำละเมิด ซึ่งต้องพิจารณาเป็นกรณีๆไป ไม่มีการกำหนดหน้าที่ใช้ความระมัดระวังของบุคคลทั่วไปไว้ชัดเจน ส่วนหลัก Professional negligence จะใช้กับผู้ประกอบวิชาชีพเท่านั้น การพิจารณาว่าผู้ประกอบวิชาชีพกระทำการฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวังหรือไม่นั้น จะพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับวิญญูชนทั่วไปที่ประกอบวิชาชีพเดียวกัน ซึ่งในบางกรณีศาลได้กำหนดหน้าที่ใช้ความระมัดระวังของผู้ประกอบวิชาชีพไว้ ดังนั้นเมื่อมีข้อเท็จจริงว่าผู้ประกอบวิชาชีพฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวังที่ศาลกำหนด ก็ถือได้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพประมาทเลินเล่อ

การพิสูจน์เรื่องหน้าที่ใช้ความระมัดระวังและการฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวังของสถาปนิกและวิศวกรตามหลัก Professional negligence โดยทั่วไปจะมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิสูจน์ว่าสถาปนิกและวิศวกรมีหน้าที่อย่างไรและได้กระทำการโดยไม่ใช้ความระมัดระวังฝ่าฝืนมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพหรือไม่ และด้วยเหตุที่ศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ

สามารถสร้างหลักกฎหมายขึ้นเองได้ ในบางกรณีศาลจึงกำหนดหน้าที่ใช้ความระมัดระวังในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรไว้ชัดเจน ดังนั้นหน้าที่ของสถาปนิกและวิศวกรอาจพิจารณาได้จากคำพิพากษาของศาลในคดีต่างๆ

ตัวอย่างหน้าที่ของสถาปนิกและวิศวกรในการประกอบวิชาชีพ

1) สถาปนิก

- มีหน้าที่ตรวจสอบสถานที่ก่อสร้างก่อนเริ่มดำเนินการก่อสร้าง⁴ เช่น ตรวจสอบสภาพดิน เพื่อจะสามารถออกแบบอาคารให้มีความเหมาะสมกับสถานที่ที่จะก่อสร้างและสภาพแวดล้อมโดยรอบ หากสถาปนิกไม่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบ เขาก็มีหน้าที่แนะนำผู้ว่าจ้างให้จ้างผู้อื่นที่มีความเชี่ยวชาญมาตรวจสอบแทน⁵
- มีหน้าที่ประมาณค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างด้วยความระมัดระวัง โดยต้องไม่ประมาณการค่าใช้จ่ายให้เกินค่าใช้จ่ายที่แท้จริงในการก่อสร้างมากเกินไป⁶ และต้องไม่ประมาณให้ต่ำกว่าราคาประมูลที่ต่ำสุด⁷
- มีหน้าที่แนะนำวัสดุก่อสร้างที่เหมาะสมสำหรับการก่อสร้างอาคารของผู้ว่าจ้าง⁸ ถ้าหากผู้ว่าจ้างเป็นผู้เลือกวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง สถาปนิกก็มีหน้าที่เตือนผู้ว่าจ้างถึงความบกพร่องของการใช้วัสดุนั้นๆ และกรณีที่มีการใช้วัสดุประเภทใหม่ๆ สถาปนิกต้องเตือนผู้ว่าจ้างถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เมื่อผู้ว่าจ้างยอมรับ สถาปนิกก็ต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้วัสดุดังกล่าว⁹

⁴ คดี Eames London Estates Ltd v. North Hertfordshire District Council [1981], Columbus Co. v. Clowes (1903), City of Brantford v. Kemp (1960), E.H. Cardy & Son v. Taylor (1994)

⁵ คดี District of Surry v. Church (1977), Balcombe v. Wards Construction (1981), Kaliszewska v. John Clague & Partners (1984)

⁶ คดี Money Penny v. Hartland (1826),

⁷ คดี Flanagan v. Mate [1876], Horgan and Slattery v. City of New York (1906)

⁸ คดี Sealand of the Pacific v. Robert C. Mchaffie (1974), Richard Roberts v. Douglas Smith Stimson [1988]

⁹ คดี Victoria University of Manchester v. Hugh Wilson [1893], Turner v. Garland and Christopher (1853)

- มีหน้าที่ออกแบบอาคารให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง¹⁰ ดังนั้นสถาปนิกต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของตนด้วย
- มีหน้าที่ออกแบบอาคารให้อยู่ในงบประมาณที่ผู้ว่าจ้างจำกัด หากงบประมาณดังกล่าวไม่พอ สถาปนิกต้องแจ้งให้ผู้ว่าจ้างทราบ¹¹
- มีหน้าที่แนะนำผู้รับเหมาก่อสร้างที่เหมาะสมและเชื่อถือได้แก่ผู้ว่าจ้าง¹²
- มีหน้าที่แก้ไขข้อผิดพลาดระหว่างการก่อสร้างที่เกิดจากการออกแบบ¹³
- มีหน้าที่ควบคุมการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบสถาปัตยกรรมของตน และดูแลให้งานได้คุณภาพตามที่กำหนดไว้ในสัญญา¹⁴
- มีหน้าที่รับรองงานในแต่ละขั้นตอนของการก่อสร้างว่าถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อให้ผู้ว่าจ้างจ่ายค่าจ้างให้แก่ผู้รับเหมา¹⁵

2) วิศวกร

- มีหน้าที่ออกแบบโครงสร้างอาคารให้เกิดความปลอดภัยและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการใช้อาคาร¹⁶
- มีหน้าที่ควบคุมดูแลให้การก่อสร้างเป็นไปตามแบบก่อสร้างที่ได้รับอนุญาต¹⁷

¹⁰ ดูคดี Johnson v. Salem Title Co.(1967), Joseph Hospital v. Corbetta Construction Co. (1974), Bevan Investments Ltd v. Blackhall and Struthers [1973]

¹¹ ดูคดี Kauffman v. Leard (1969)

¹² ดูคดี Pratt (Valerie) v. George J hill Associates [1987], Partridge v Morris [1995]

¹³ ดูคดี Brickfield Properties Ltd v. Newton [1971]

¹⁴ ดูคดี Sutcliffe v. Chippendale & Edmondson [1971], James v. Simon (1899), Corfield v. Grant [1992]

¹⁵ ดูคดี Sutcliffe v. Thackrah [1974]

¹⁶ ดูคดี State ex rel. Stephan v. Wolfenbarger & McCulley, P.A. (1984)

¹⁷ ดูคดี Balagna v. Shawnee County (1983)

- มีหน้าที่ตรวจสอบสภาพพื้นดินในสถานที่ที่จะก่อสร้างก่อน¹⁸ เพื่อจะได้ทราบว่าสถานที่นั้นเหมาะสมที่จะก่อสร้างหรือไม่ หรือสภาพพื้นดินนั้นจะสามารถรับน้ำหนักตัวอาคารที่จะก่อสร้างได้หรือไม่ นอกจากนี้การตรวจสอบสภาพพื้นดิน ยังช่วยให้วิศวกรสามารถเลือกวิธีและขั้นตอนการก่อสร้างได้อย่างเหมาะสม

- มีหน้าที่ออกแบบอาคารให้สอดคล้องกับกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอาคาร เพื่อให้อาคารมีความมั่นคงแข็งแรง และเพื่อให้แบบก่อสร้างได้รับอนุมัติจากเจ้าหน้าที่¹⁹

- มีหน้าที่ให้คำปรึกษาในการก่อสร้างแก่ผู้รับเหมาและต้องคอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานที่ก่อสร้าง หากเห็นว่าผู้รับเหมาใช้วิธีการที่ไม่ปลอดภัยในการก่อสร้าง²⁰

การที่ศาลกำหนดหน้าที่ของสถาปนิกและวิศวกรให้มีความชัดเจน ทำให้ผู้เสียหายทราบว่าสถาปนิกและวิศวกรมีหน้าที่อย่างไรบ้าง เมื่อสถาปนิกและวิศวกรไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวจนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้เสียหายก็สามารถแสดงให้ศาลเห็นถึงข้อเท็จจริงในเรื่องหน้าที่ในการปฏิบัติงานของสถาปนิกและวิศวกร และการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวังดังกล่าว ซึ่งข้อเท็จจริงเหล่านั้นจะแสดงให้เห็นถึงความประมาทเลินเล่อในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร ตัวอย่างเช่น ศาลกำหนดให้วิศวกรมีหน้าที่ตรวจสอบสภาพของดินในพื้นที่ก่อสร้างก่อนเริ่มการก่อสร้าง หากเกิดเหตุการณ์อาคารเอียงจนเกิดการถล่ม บุคคลที่อยู่ใกล้เคียงได้รับบาดเจ็บ การตรวจสอบพบว่าเหตุการณ์เกิดจากดินชั้นล่างของพื้นที่ที่อาคารตั้งอยู่เกิดการเคลื่อนตัว แสดงให้เห็นได้ว่าเป็นความผิดของวิศวกรที่ไม่ได้ตรวจสอบสภาพดินให้ดีก่อนเริ่มก่อสร้าง กรณีนี้เมื่อผู้เสียหายฟ้องร้องให้วิศวกรรับผิดชอบ เขาก็มีหน้าที่พิสูจน์ว่าวิศวกรผู้นั้นมีหน้าที่ตรวจสอบสภาพพื้นดินก่อนก่อสร้างอาคาร แต่เขาก็ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความเสียหายขึ้น การพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวก็เพียงพอที่ทำให้ศาลเห็นว่าวิศวกรประกอบวิชาชีพโดยประมาทเลินเล่อ ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ หน้าที่ใช้ความระมัดระวังของวิศวกรข้างต้น เป็นหน้าที่ที่ศาลเป็นผู้กำหนดขึ้น ทำให้ผู้เสียหายไม่มีภาระในการ

¹⁸ ดูคดี Emond v. Tyler Building and Const. Co., Inc., (1983), Stanford v. Owens (1980)

¹⁹ ดูคดี Huang v. Garner (1984)

²⁰ ดูคดี Miller v. Dewitt (1965), Hanna v. Huer, Johns, Neel, Rivers & Webb (1983), Driver v. William

พิสูจน์ว่าวิศวกรมีหน้าที่อย่างไร และมีหน้าที่ตรวจสอบสภาพดินก่อนเริ่มก่อสร้างด้วยหรือไม่ การกำหนดหน้าที่ที่ชัดเจนโดยศาล ทำให้ผู้เสียหายพิสูจน์เรื่องการฝ่าฝืนมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของวิศวกรได้ง่ายขึ้น

หน้าที่ในการปฏิบัติงานอันเป็นมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ นอกจากศาลจะเป็นผู้มีอำนาจกำหนดแล้ว สถาบันทางวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรยังมีอำนาจในการออกกฎระเบียบอันเป็นการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานด้วย เช่น ออกคู่มือในการออกแบบ โดยให้สถาปนิกและวิศวกรที่เป็นสมาชิกขององค์กรมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม หากไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติต่ำกว่าที่กฎระเบียบดังกล่าวกำหนด และเกิดความเสียหายขึ้น ก็อาจกล่าวได้ว่าสถาปนิกหรือวิศวกรผู้นั้นปฏิบัติงานโดยฝ่าฝืนมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพอันแสดงให้เห็นถึงความประมาทเลินเล่อ ซึ่งเขาจะต้องรับผิดชอบ

สรุปว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ การพิสูจน์ความผิดของสถาปนิกและวิศวกรกรณีเกิดความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด จะไม่นำหลักละเมิดทั่วไปมาปรับใช้ แต่จะใช้หลัก Professional Negligence ซึ่งเป็นหลักละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพโดยเฉพาะ โดยหลักนี้จะช่วยให้ผู้เสียหายพิสูจน์ความผิดของผู้ประกอบวิชาชีพได้ง่ายขึ้น เพราะผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อ การแสดงให้เห็นถึงความประมาทเลินเล่อผู้เสียหายเพียงพิสูจน์ถึงหน้าที่ใช้ความระมัดระวังและการกระทำอันฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง ซึ่งหน้าที่ใช้ความระมัดระวังของสถาปนิกและวิศวกร ก็ค่อนข้างชัดเจน เพราะศาลได้กำหนดไว้ในคำพิพากษาแล้ว อีกทั้งมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพก็มีแนวทางที่ยึดถือได้

จากที่ได้กล่าวไปว่า ประเทศไทยไม่มีหลักความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพโดยเฉพาะ จึงต้องนำหลักละเมิดทั่วไปตามมาตรา 420 มาปรับใช้ ทำให้ผู้เสียหายประสบปัญหาเรื่องการพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งเมื่อได้ศึกษาหลัก Professional negligence จะเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายในการพิสูจน์ แต่การจะนำหลักดังกล่าวมาใช้ในประเทศไทย ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะไม่ได้ช่วยให้ผู้เสียหายพิสูจน์ความผิดของสถาปนิกและวิศวกรได้ง่ายขึ้น เพราะศาลไทยไม่มีอำนาจกำหนดหน้าที่อันเป็นมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรดังเช่นศาลในระบบ Common Law

4.1.2 การนำหลัก Res Ipsa Loquitur มาใช้ในการพิสูจน์ความผิด

นอกจากหลักละเมิดโดยประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพ (Professional Negligence) แล้ว ศาลยังได้สร้างหลักกฎหมายที่เรียกว่า “Res Ipsa Loquitur” ซึ่งหมายถึง “เหตุการณ์ย่อมแจ้งชัดในตัวเอง” เพื่อผลัดภาระการพิสูจน์ให้เป็นหน้าที่ของจำเลย²¹ หลักนี้ใช้กันมากในการพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของจำเลยในคดีละเมิด โดยปกติโจทก์ซึ่งเป็นฝ่ายที่กล่าวอ้างว่าจำเลยกระทำโดยประมาทเลินเล่อ จะมีหน้าที่ต้องนำสืบถึงความประมาทเลินเล่อ แต่ในบางกรณีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ย่อมแสดงอยู่ในตัวของมันเองว่าจำเลยน่าจะกระทำโดยประมาท ถ้าจำเลยไม่ประมาทแล้ว อันตรายก็ไม่น่าจะเกิดขึ้น ท่านอาจารย์บัญญัติ สุชีวะ ได้อธิบายคำ Res Ipsa Loquitur ว่าหมายถึง ข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ย่อมแสดงอยู่ในตัวว่าฝ่ายใดควรจะเป็นฝ่ายผิด กล่าวคือพฤติการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ในขณะเกิดความเสียหายนั้น ไม่มีใครนอกจากผู้กระทำความเสียหายเท่านั้นที่จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ และการเกิดเหตุขึ้นนั้นก็ไม้อาจสันนิษฐานเป็นอย่างอื่นได้ นอกจากจะสันนิษฐานว่าเป็นความประมาทของผู้กระทำ²²

หลัก Res Ipsa Loquitur ถือเป็นข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง (Presumption of Facts) ที่ช่วยลดภาระการพิสูจน์ของโจทก์ ทำให้โจทก์มีหน้าพิสูจน์เพียงว่าได้เกิดเหตุขึ้นและสิ่งที่ทำให้เกิดความเสียหายนั้นอยู่ในความดูแลจัดการของจำเลยก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงการกระทำหรือละเว้นการกระทำของจำเลยโดยเฉพาะ เพราะถือว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นการแสดงพยานหลักฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อ (prima-facie evidence of negligence) แล้ว หากจำเลยอ้างว่าตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อ ก็จะเปลี่ยนภาระการพิสูจน์จากฝ่ายโจทก์ไปยังฝ่ายจำเลย โดยจำเลยมีหน้าที่ต้องพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานว่าเหตุที่เกิดขึ้นนั้นมิใช่เพราะความประมาทของตน ถ้าจำเลยไม่พิสูจน์หรือพิสูจน์ตามข้อต่อสู้ไม่ได้ ศาลอาจฟังว่าจำเลยประมาทซึ่งจะต้องรับผิด²³

²¹ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, “เปรียบเทียบความรับผิดเพื่อละเมิดจากการประกอบวิชาชีพแพทย์ตามกฎหมายคอมมอนลอว์และกฎหมายไทย,” *บทบัญญัติ* เล่มที่ 49 ตอน 3 (กันยายน 2536): 59.

²² ประสิทธิ์ จงวิริต, “ภาระการพิสูจน์ในคดีละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ,” *บทบัญญัติ* เล่มที่ 62 ตอน 1 (มีนาคม 2549): 114.

²³ ชนาทร จิตติเดโช, “ภาระการพิสูจน์ในกรณีมีข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง,” *อุลพาห* ปีที่ 55 เล่มที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2551): 95-96.

ในคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำโดยประมาทของผู้ประกอบวิชาชีพ มีการนำหลัก Res Ipsa Loquitur มาใช้ ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้กับผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ สาเหตุที่นำหลักนี้มาใช้ในคดีเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพ เพื่อให้เกิดการผลัการพิจารณาพิสูจนเรื่องความประมาทเดินเล่อไปยังผู้ประกอบวิชาชีพ ก็เพราะผู้เสียหายอยู่ในสถานะที่ไม่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง อีกทั้งข้อเท็จจริงในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ทางวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพก็อยู่นอกเหนือความรู้ของผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา หากจะให้ผู้เสียหายเป็นผู้นำสืบถึงข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรูเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพโดยลำพัง ก็จะก่อให้เกิดความยากลำบากในการพิสูจนแก่ผู้เสียหายเกินสมควร ดังนั้นเพื่อบรรเทาความลำบากดังกล่าว ศาลจึงนำหลัก Res Ipsa Loquitur มาใช้ในกรณีที่ผู้เสียหายแสดงให้เห็นได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย ต้องเกิดจากความประมาทเดินเล่อของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และผู้เสียหายหรือบุคคลภายนอกจะต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ในกรณีของผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้เสียหายต้องนำพยานผู้เชี่ยวชาญมา นำสืบพิสูจนด้วย เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์โดยปกติจะไม่เกิดขึ้นโดยปราศจากความประมาทเดินเล่อ อย่างไรก็ตาม หลักนี้จะนำมาใช้ไม่ได้ หากมีพยานหลักฐานแสดงว่าความเสียหายย่อมเกิดขึ้นแม้ไม่มีการกระทำโดยประมาท หรือมีพยานหลักฐานชัดเจนแล้วว่าความประมาทเดินเล่อเกิดจากสาเหตุใด²⁴

หลัก Res Ipsa Loquitur จะช่วยบรรเทาภาระการพิสูจนของผู้เสียหายในคดีละเมิดเนื่องจากข้อเท็จจริงในเบื้องต้นจะสันนิษฐานว่าผู้ประกอบวิชาชีพประมาทเดินเล่อ ทำให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจนถึงความประมาทเดินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพ และมีผลเป็นการผลัการพิจารณาพิสูจนไปยังผู้ประกอบวิชาชีพ โดยผู้ประกอบวิชาชีพ หากอ้างว่าไม่ได้ประมาทเดินเล่อ เขาก็มีหน้าที่พิสูจนถึงการใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ หรือต้องชี้แจงว่าการปฏิบัติงานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาชีพแล้ว หรืออาจพิสูจนว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากความประมาทเดินเล่อของเขา หรือเป็นผลที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เมื่อผู้ประกอบวิชาชีพพิสูจนได้ ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

สำหรับกรณีของสถาปนิกและวิศวกรในการก่อสร้างอาคาร ปัญหาที่ต้องพิจารณาคือ สามารถนำหลัก Res Ipsa Loquitur มาใช้เพื่อให้เกิดการผลัการพิจารณาพิสูจนไปยังสถาปนิก

²⁴ Sam A. Mackie, "Negligence of Design and construction Engineer," *American Jurisprudence Proof of Facts 3d*, 17 Am. Jur. Proof of Facts 3d 49 (1992).

และวิศวกรได้หรือไม่ จากที่กล่าวไปข้างต้น หลัก Res Ipsa Loquitur จะถูกนำมาใช้หากผู้เสียหายสามารถแสดงให้เห็นว่า

1. ความเสียหายจะไม่เกิดขึ้นโดยปราศจากความประมาทเลินเล่อของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และ
2. ความเสียหายเกิดจากตัวแทนหรือเครื่องมือซึ่งอยู่ในความควบคุมของสถาปนิกหรือวิศวกร และ
3. ผู้เสียหายหรือบุคคลภายนอกไม่ได้มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย

หลัก Res Ipsa Loquitur นำมาใช้กับเหตุการณ์ที่ความเสียหายจะต้องเกิดจากความประมาทของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากตัวแทนหรือเครื่องมือซึ่งอยู่ในความควบคุมของผู้ประกอบวิชาชีพจึงมีความสำคัญ เพราะจะชี้ให้เห็นว่าความเสียหายนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพ มิใช่บุคคลอื่น

การพิจารณาว่าสิ่งซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายนั้น อยู่ในความควบคุมของจำเลยหรือไม่ ต้องพิจารณาว่ามีบุคคลอื่นที่อาจเข้ามาเกี่ยวข้องกับควบคุมของจำเลยหรือไม่ หากมี ก็ไม่สามารถนำหลัก Res Ipsa Loquitur มาใช้ได้ เช่น²⁵ คดี Easson v. London & North Eastern Railway Co. [1994] มีข้อเท็จจริงว่า เด็กชายคนหนึ่งตกจากประตูของขบวนรถไฟขณะที่รถไฟเคลื่อนที่ ศาลกล่าวว่า “เป็นไปไม่ได้ที่จะกล่าวว่าการใช้ประตูซึ่งมีทางเดินเข้าออกติดต่อกันในช่วงของการเดินทางจาก Edinburgh ไป London นั้นอยู่ในความควบคุมอย่างต่อเนื่องของบริษัทรถไฟ” ผู้โดยสารสามารถเข้ามาเกี่ยวข้องกับประตู ไม่อาจถือได้ว่าจำเลยซึ่งเป็นบริษัทรถไฟเป็นผู้ควบคุมประตูแต่เพียงผู้เดียว ดังนั้นหลัก Res Ipsa Loquitur จึงไม่นำมาปรับใช้ในคดีนี้สรุปได้ว่า หากไม่มีบุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องหรือแทรกแซงสิ่งซึ่งก่อให้เกิดความเสียหาย ก็จะต้องถือว่าจำเลยเป็นผู้ที่ควบคุมสิ่งนั้นเพียงผู้เดียว²⁶

กรณีที่มีบุคคลหลายคนควบคุมสิ่งซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายร่วมกับจำเลย มีแนวทางที่ศาลจะไม่นำหลัก Res Ipsa Loquitur มาใช้ จะเห็นได้จากคดี Wolf v. American

²⁵ Michael A. Jones, *Textbook on Torts* Eighth Edition (New York : Oxford University Press Inc., 2002), p.218.

²⁶ คดี Lloyd v. West Midlands Gas Board [1971] 1 WLR 749

Tract Society (1900) มีข้อเท็จจริงว่าเศษอิฐตกจากตึกโดนชาวบ้านบาดเจ็บในระหว่างการก่อสร้าง โดยมีคนงานจำนวนมากซึ่งเป็นลูกจ้างของผู้รับเหมาหลายราย ศาลรัฐนิวยอร์ก ไม่ผลักระการพิสูจน์ให้จำเลย เนื่องจากตามข้อเท็จจริงในเบื้องต้นยังสันนิษฐานไม่ได้ว่าผู้รับเหมารายใดแน่ที่ประมาท จะเห็นว่าคดีนี้กิจการก่อสร้างมิได้อยู่ในความควบคุมโดยลำพังของจำเลย²⁷

การปรับใช้หลัก Res Ipsa Loquitur ในกรณีการกระทำโดยประมาทของสถาปนิกและวิศวกรในการก่อสร้างอาคาร ผู้เสียหายอาจประสบปัญหาในการแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอำนาจการควบคุมของผู้ประกอบวิชาชีพ กล่าวคือ ผู้เสียหายต้องแสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบวิชาชีพเท่านั้นที่เป็นผู้ควบคุมและตรวจตราการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดความเสียหาย แต่ในทางปฏิบัตินั้น การก่อสร้างอาคารหลังหนึ่ง จะมีบุคคลหลายฝ่ายที่เข้ามาทำงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นสถาปนิก วิศวกร ผู้รับเหมา ผู้รับเหมาช่วง ผู้จัดการโครงการ เป็นต้น ในส่วนของสถาปนิกและวิศวกร ก็ยังแบ่งเป็นผู้ให้คำปรึกษา ผู้ออกแบบ หรือผู้ควบคุมงาน จึงเป็นกรณีมีคนหลายคนเข้ามาควบคุมร่วมกันกับผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้เสียหายไม่อาจทราบแน่ชัดว่าใครเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถแสดงข้อเท็จจริงให้เห็นว่าสถาปนิกหรือวิศวกรเท่านั้นที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานดังกล่าวแต่เพียงผู้เดียว²⁸ ทั้งนี้ผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์เพียงว่าผู้ประกอบวิชาชีพเป็นหนึ่งในหลายๆคนที่เกี่ยวข้อง และจะพิสูจน์ว่าความประมาทของผู้ประกอบวิชาชีพเป็นส่วนหนึ่งของความประมาทดังกล่าวที่ก่อให้เกิดความเสียหายก็ไม่ได้ เพราะไม่อาจรู้ถึงความเสียหายเกิดจากความประมาทของบุคคลใด ไม่อาจสันนิษฐานความผิดเพื่อให้เกิดการผลักระการพิสูจน์ได้²⁹ ดังนั้น ในทางปฏิบัติ การนำหลัก Res Ipsa Loquitur มาใช้เพื่อผลักระการพิสูจน์ในกรณีการกระทำโดยประมาทของสถาปนิก วิศวกรจึงยังไม่เหมาะสม³⁰

อย่างไรก็ตาม พบว่ามีกรณีที่ศาลนำหลัก Res Ipsa Loquitur มาปรับใช้กับการกระทำโดยประมาทของสถาปนิก นั่นคือ คดี G.M. Meredith and Associates v. Blue Pacific

²⁷ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ลัทธิผลักระการพิสูจน์ในคดีละเมิด,” วารสารอัยการ ปีที่ 5, ฉบับที่ 58 (ตุลาคม 2525): 29.

²⁸ Kevin R. Sido, *Architect and Engineer Liability : Claims Against Design Professionals* (NY: Aspen Publishers, Inc., 2006), p. 158.

²⁹ พนารัตน์ เฉลิมวุฒิศักดิ์, “ความรับผิดชอบทางแพ่งเนื่องจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในโครงการก่อสร้าง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 182.

³⁰ Kevin R. Sido, *Architect and Engineer Liability : Claims Against Design Professionals*, p. 158.

Management Corp.³¹ ซึ่งคดีนี้ศาลเห็นว่าจำเลยมีอำนาจควบคุมการก่อสร้างแต่เพียงผู้เดียว (had sole supervisory control) เพราะมีข้อเท็จจริงที่แสดงว่าจำเลยเท่านั้นที่ เป็นผู้ออกแบบและควบคุมการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบ ไม่ได้มีบุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องในงานก่อสร้าง

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยก็มีความเห็นว่า หลัก Res Ipsa Loquitur ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับกรณีการกระทำโดยประมาทของสถาปนิกและวิศวกรในงานก่อสร้างอาคาร เพราะโดยทั่วไปแล้ว การก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ จะมีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ไม่ได้มีเพียงสถาปนิกและวิศวกรเท่านั้น ดังนั้นเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น จึงยากที่จะทราบได้ว่าความเสียหายเกิดจากความประมาทของบุคคลใด หรือใครเป็นผู้ที่รับผิดชอบอยู่ในขณะที่ความเสียหายเกิดขึ้น

แม้ว่าจะไม่สามารถนำหลัก Res Ipsa Loquitur ซึ่งเป็นหลักหลักการการพิสูจน์มาใช้ในประเทศไทยได้ แต่หากพิจารณาให้ดี จะพบว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ก็มีบทบัญญัติมาตราหนึ่งที่มีลักษณะเป็นการหลักการการพิสูจน์เช่นเดียวกับหลัก Res Ipsa Loquitur นั่นคือ บทบัญญัติมาตรา 422

4.1.3 การนำหลักข้อสันนิษฐานความผิดตามมาตรา 422 มาปรับใช้

บทบัญญัติมาตรา 422 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์³² เป็นบทสันนิษฐานความผิด (presumption of fault) ที่จะช่วยบรรเทาภาระการพิสูจน์ในคดีละเมิดให้กับผู้เสียหาย กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายที่มีลักษณะมุ่งประสงค์จะปกป้องบุคคลอื่น ส่งผลให้เกิดความเสียหายขึ้น บทบัญญัติตามมาตรา 422 นี้จะสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ฝ่าฝืนนั้นเป็นผู้ผิด ผู้เสียหายจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานโดยผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ฝ่าฝืนกฎหมายอันเป็นองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 420 และถือเป็นการหลักการการพิสูจน์ไปยังผู้ฝ่าฝืน ซึ่งตรงกับหลักหลักการการพิสูจน์ (Res Ipsa Loquitur) ของ

³¹ รายละเอียดของคดีดูหัวข้อ 3.1.4, หน้า 85.

³² มาตรา 422 บัญญัติว่า “ ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้ผิด”

ประเทศในระบบ Common Law³³ อย่างไรก็ตาม บทสันนิษฐานความผิดตามมาตรา 422 นี้เป็น บทสันนิษฐานไม่ได้เด็ดขาด เนื่องจากผู้ฝ่าฝืนสามารถนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าวได้ โดยอาจนำสืบพิสูจน์ว่าตนมิได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ เพื่อปฏิเสธความรับผิดได้³⁴

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตรา 422 สร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้เสียหายอย่างมาก เกี่ยวกับภาระการพิสูจน์ความผิด หากมาตรานี้สามารถนำมาใช้กับกรณีความรับผิดทางละเมิด อันเกิดจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกหรือวิศวกรได้ ผู้เสียหายก็จะมีโอกาสในการเรียกร้อง ให้ผู้ประกอบวิชาชีพชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมากขึ้น ด้วยเหตุที่การจะนำมาตรา 422 มาปรับใช้ได้ ต้องมีข้อเท็จจริงว่าเกิดความเสียหายจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายอันมีวัตถุประสงค์จะ ปกป้องบุคคลอื่น ข้อที่น่าพิจารณาก็คือ การประกอบวิชาชีพโดยประมาทเลินเล่อของสถาปนิกและ วิศวกรจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น จะถือว่าเป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดจากการฝ่าฝืน บทบัญญัติของกฎหมายใดจึงจะถือว่าเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่มีประสงค์เพื่อจะปกป้อง บุคคลอื่น

คำว่า “บทบัญญัติของกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น” ตาม มาตรา 422 มีความหมายกว้างมาก เนื่องจากกฎหมายที่ตราออกมาใช้บังคับโดยส่วนใหญ่ก็ย่อม มีเจตนารมณ์เพื่อปกป้องคุ้มครองบุคคลแทบทั้งสิ้น อีกทั้งความเสียหายเนื่องจากละเมิดส่วนใหญ่ จะมีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายที่มุ่งประสงค์คุ้มครองบุคคลอื่นด้วยเช่นกัน³⁵ แต่จากการ ศึกษาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ผ่านๆมา จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายอันมีที่ประสงค์ เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นจะต้องเป็นกฎหมายที่กำหนดหน้าที่หรือวิธีปฏิบัติให้บุคคลต้องปฏิบัติตาม เพื่อต้องการที่จะปกป้องคุ้มครองบุคคลอื่น เช่น กฎหมายเกี่ยวกับจราจร กฎหมายเกี่ยวกับโรงงาน กฎหมายเกี่ยวกับอาหาร ยา และเครื่องสำอาง เป็นต้น

สำหรับกรณีการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมนั้น กฎหมายใดบ้าง ที่ถือว่าเป็นบทบัญญัติของกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นอันมีผลให้สถาปนิก

³³ ดร. วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, อนันต์ บุญเกิด และรัชต์ชัย ชีวชิตกุล, “สิทธิผลภาระการพิสูจน์กับการฝ่าฝืนบทบังคับ แห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น,” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 20, ฉบับที่ 4 : 69.

³⁴ สุขุม ศุชนิตย์, คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 29.

³⁵ ดร.พร ปิงสุทริวงศ์, “ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะ ปกป้องบุคคลอื่น,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 84.

และวิศวกรที่ฝ่าฝืน ถูกสันนิษฐานในเบื้องต้นว่าเป็นผู้ผิด เมื่อพิจารณาบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร จะพบว่า มีพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 ปัญหาที่น่าพิจารณาคือกฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่ประสงค์ปกป้องบุคคลอื่นตามมาตรา 422 หรือไม่ ในประเด็นนี้มีผู้ให้ความเห็นว่าพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมโดยองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมเอง มิได้มีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ให้สถาปนิกและวิศวกรต้องปฏิบัติตนอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ดังนั้นพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 จึงยังถือไม่ได้ว่าเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น³⁶

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรอีก คือ กฎหมายควบคุมอาคาร ซึ่งเป็นกฎหมายมหาชน ที่มุ่งรักษาประโยชน์ ความสงบสุข และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของคนส่วนใหญ่และสังคม โดยเน้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปลูกสร้างอาคาร กฎหมายแม่บทที่เกี่ยวกับการควบคุมอาคารคือ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522³⁷ และยังมีกฎหมายอื่นที่ออกโดยอาศัยความตามพระราชบัญญัตินี้ ปัญหาที่น่าพิจารณาคือ กฎหมายควบคุมอาคารเหล่านั้นถือเป็นกฎหมายที่ประสงค์จะปกป้องบุคคลอื่นตามมาตรา 422 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า หากพิจารณาเหตุผลในการออกพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 จะพบว่า เป็นไปเพื่อควบคุมการก่อสร้าง ดัดแปลง เคลื่อนย้ายหรือรื้อถอนอาคาร ให้มีความมั่นคงแข็งแรงและปลอดภัย รวมทั้งกำหนดมาตรการต่างๆ ด้านการป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรม และการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร³⁸ ทำให้เข้าใจได้ว่า กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนทั่วไปในสังคม

³⁶ ภูมรินทร์ ศรีมูล, “ความรับผิดชอบละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 106.

³⁷ อนุกรรมการเฉพาะกิจ พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย, กฎหมายอาคาร [ออนไลน์], 23 มิถุนายน 2545. แหล่งที่มา <http://www.thaiengineering.com>

³⁸ เหตุผลในการประกาศใช้ท้ายพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช ๒๔๗๙ และพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างในเขตเพลิงไหม้ พุทธศักราช ๒๔๗๖ ได้ประกาศใช้มานานแล้ว แม้ว่าจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกันอยู่ตลอดมา แต่ปัจจุบันบ้านเมืองได้เจริญก้าวหน้าและขยายตัวมากขึ้น

อีกทั้งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 จะพบว่า มีบทบัญญัติบางมาตราที่กำหนดหน้าที่ให้บุคคลต้องปฏิบัติตามเพื่อประสงค์จะปกป้องบุคคลอื่น บทบัญญัติมาตราที่สำคัญคือ มาตรา 8 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมอาคารมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดรายละเอียดเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับความมั่นคงแข็งแรงของอาคาร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อบุคคลอื่น เช่น กำหนดเรื่องประเภท ลักษณะ แบบ ขนาด เนื้อที่ ที่ตั้งของอาคาร การรับน้ำหนัก ความคงทนของอาคาร วัสดุที่ใช้ก่อสร้าง ความปลอดภัยเกี่ยวกับอัคคีภัย สภาพแวดล้อมของอาคาร หรือเงื่อนไขในการก่อสร้าง ดัดแปลง เคลื่อนย้ายอาคาร เป็นต้น ดังนั้นกฎกระทรวงที่ออกตามความมาตรานี้ ย่อมเป็นบทบัญญัติที่ประสงค์จะคุ้มครองบุคคลอื่นอย่างชัดเจน แต่ไม่ใช่ว่ากฎกระทรวงทุกฉบับจะเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะเพื่อประสงค์จะคุ้มครองบุคคลอื่น มีเพียงบางฉบับเท่านั้น

กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของสถาปนิก จะกำหนดรายละเอียดเรื่องการออกแบบอาคารทั้งภายนอกและภายในเพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อทุกคน เช่น

- กฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) แก้ไขเพิ่มเติมโดย ฉบับที่ 42 (พ.ศ. 2537) และฉบับที่ 50 (พ.ศ. 2540) กำหนดมาตรฐานการก่อสร้างอาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่พิเศษให้มีความปลอดภัย โดยเน้นเรื่องระบบป้องกันเพลิงไหม้ที่เพียงพอภายในอาคาร เช่น

- กำหนดให้อาคารต้องมีอุปกรณ์ดับเพลิง ระบบดับเพลิงอัตโนมัติ ทางหนีไฟ และบันไดหนีไฟ ระบบสัญญาณเตือนเหตุเพลิงไหม้ ระบบไฟฟ้าฉุกเฉินเมื่อเกิดเพลิงไหม้ ทางหนีไฟทางอากาศ ลิฟต์ดับเพลิง เป็นต้น

- กำหนดให้อาคารสูงหรืออาคารขนาดใหญ่พิเศษ ต้องจัดให้มีผนังหรือประตูที่ทำด้วยวัสดุทนไฟที่สามารถปิดกั้นมิให้เปลวไฟหรือควันเข้าไปสู่บริเวณบันไดของอาคาร และจัดให้มีแผนผังของอาคารติดไว้ที่ห้องโถงหน้าลิฟต์เพื่อประโยชน์แก่การดับเพลิง นอกจากนี้ยังต้องจัดให้มีระบบการควบคุมการแพร่กระจายของควันด้วย

ฉะนั้น เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านการควบคุมเกี่ยวกับความมั่นคงแข็งแรง ความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรม และการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการก่อสร้างอาคารและกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการก่อสร้างในเขตเพลิงไหม้เสียใหม่ และสมควรรวมกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวเข้าเป็นฉบับเดียวกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

- กฎกระทรวงฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543) แก้ไขเพิ่มเติมโดย ฉบับที่ 58 (พ.ศ. 2546) และฉบับที่ 61 (พ.ศ. 2550) กำหนดส่วนต่างๆของอาคาร มีเรื่องวัสดุของอาคาร เช่น เสา คาน พื้น บันได ผนังอาคาร ต้องทำด้วยวัสดุถาวรที่เป็นวัสดุทนไฟ หรือต้องมีบันไดหนีไฟในอาคารสูง โดยบันไดหนีไฟต้องทำด้วยวัสดุทนไฟ และมีแสงสว่างเพียงพอทั้งกลางวันและกลางคืน

กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของวิศวกร จะกำหนดรายละเอียดเรื่องความมั่นคงแข็งแรงของโครงสร้างอาคารและส่วนประกอบ เพื่อให้อาคารมีความมั่นคงแข็งแรง เช่น

- กฎกระทรวงฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2527)³⁹ แก้ไขเพิ่มเติมโดย ฉบับที่ 48 (พ.ศ. 2540) และฉบับที่ 60 (พ.ศ. 2549) กำหนดเรื่องการคำนวณออกแบบอาคารในเชิงวิศวกรรม เพื่อให้ตัวอาคารและส่วนต่างๆของอาคารมีความมั่นคงแข็งแรงพอที่จะรับน้ำหนักตัวอาคารเอง และน้ำหนักบรรทุกที่อาจเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นจริงได้ นอกจากนี้ยังกำหนดเรื่องลักษณะและคุณสมบัติของวัสดุที่ใช้เป็นโครงสร้างหลักของอาคาร และกระจกที่ใช้ในการก่อสร้างอาคาร เพื่อป้องกันความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของประชาชนที่อาจเกิดขึ้นจากเหตุเพลิงไหม้

- กฎกระทรวงฉบับที่ 49 (พ.ศ. 2540) กำหนดเรื่องการรับน้ำหนักของอาคารในพื้นที่ที่อาจได้รับแรงสั่นสะเทือนจากแผ่นดินไหว โดยเน้นเรื่องการคำนวณแรงสั่นสะเทือนที่กระทำกับอาคารเพื่อให้การก่อสร้างอาคารในพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินไหวมีความมั่นคง แข็งแรงและปลอดภัยยิ่งขึ้น และต่อมาก็มีการออกกฎกระทรวงกำหนดการรับน้ำหนัก ความต้านทาน ความคงทนของอาคารและพื้นดินที่รองรับอาคารในการต้านทานแรงสั่นสะเทือนของแผ่นดินไหว พ.ศ. 2550 ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เพื่อขยายพื้นที่การควบคุมอาคารที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินไหว และปรับปรุงหลักเกณฑ์การรับน้ำหนัก ความต้านทาน ความคงทนของอาคารและพื้นดินที่รองรับอาคารในการต้านทานแรงสั่นสะเทือนของ

³⁹ เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่ มาตรา 8 (2) และ (3) แห่ง พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมอาคารมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดการรับน้ำหนัก ความต้านทาน ความคงทน ตลอดจนลักษณะและคุณสมบัติของวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างดัดแปลง หรือ ซ่อมแซมอาคาร และการรับน้ำหนัก ความต้านทาน และความคงทนของอาคารหรือพื้นดินที่รองรับอาคาร จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

แผ่นดินไหวให้มีความชัดเจนมากขึ้น⁴⁰ ผู้วิจัยเห็นว่ากฎกระทรวงทั้งสองฉบับมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนปลอดภัยจากอันตรายที่อาจเกิดจากอาคารเมื่อเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหว

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาสาระบางมาตราในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และกฎกระทรวงที่ได้กล่าวไปข้างต้นมีลักษณะเป็นการกำหนดมาตรฐานในการก่อสร้างอาคาร ซึ่งสถาปนิกและวิศวกรผู้ประกอบการวิชาชีพมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลอื่น บุคคลอื่นที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง ได้แก่ ประชาชนที่พักอาศัยในอาคารซึ่งรวมถึงเจ้าของอาคาร และประชาชนที่พักอาศัยอยู่ใกล้เคียง และอาจตีความได้ถึงบุคคลที่เดินผ่านอาคารด้วย⁴¹ ดังนั้นหากเกิดเหตุการณ์ตึกพังทลาย ไม่ว่าจะเป็นการพังทลายลงระหว่างก่อสร้างหรือหลังก่อสร้างเสร็จก็ตาม ทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก หากมีการตรวจสอบพบว่าสาเหตุที่ตึกพังทลายนั้นเกิดจากการที่สถาปนิกหรือวิศวกรดำเนินการก่อสร้างอาคารโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ที่กล่าวมาแล้ว รวมถึงการฝ่าฝืนกฎกระทรวงด้วย ผู้ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ตึกพังทลายดังกล่าวย่อมจะฟ้องเรียกค่าเสียหายเนื่องจากการกระทำละเมิดโดยฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้ได้ประโยชน์จากการผลักภาระการพิสูจน์เรื่องประมาทเลินเล่อตามมาตรา 422 นี้ได้⁴²

กล่าวโดยสรุป การนำมาตรา 422 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้กับการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายควบคุมอาคาร จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เสียหายในการช่วยลดภาระการพิสูจน์เรื่องความประมาทเลินเล่ออันเป็นองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 420 กล่าวคือ เมื่อบุคคลภายนอกได้รับความเสียหายจากการประกอบการวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกหรือวิศวกร หากการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายควบคุมอาคารซึ่งถือเป็นกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นๆตามมาตรา 422 กฎหมายจะสันนิษฐานไว้ก่อนว่าสถาปนิกหรือวิศวกรผู้ทำการฝ่าฝืนกฎหมายเป็นผู้ผิด เพราะการกระทำอันฝ่าฝืนบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองบุคคลอื่น เป็นข้อเท็จจริงที่ส่อให้เห็นความประมาทของผู้ฝ่าฝืนไว้

⁴⁰ เสถียร เจริญเหรียญ, กฎหมายควบคุมอาคารว่าด้วยการก่อสร้างอาคารต้านทานแรงสั่นสะเทือนจากแผ่นดินไหวฉบับใหม่ [ออนไลน์], มีนาคม 2008. แหล่งที่มา www.technologymedia.co.th

⁴¹ ดร. พิงสุทธีวงศ์, "ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น," หน้า 116.

⁴² ดร. วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, อนันต์ บุญเกิด และรัชต์ชัย ธีรชิตกุล, "สิทธิผลภาระการพิสูจน์กับการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น," วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 20, ฉบับที่ 4, หน้า 79.

เบื้องต้นแล้ว ผู้เสียหายจึงไม่ต้องพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของสถาปนิกหรือวิศวกร ผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์แต่เพียงว่า สถาปนิกหรือวิศวกรได้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายควบคุมอาคารอันเป็นกฎหมายอันมีที่ประสงค์จะปกป้องผู้เสียหายและทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายอย่างไร บทบัญญัติมาตรา 422 นี้ถือเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ไปยังฝ่ายสถาปนิกหรือวิศวกร ให้มีหน้าที่พิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานว่าตนไม่ได้กระทำความผิดกฎหมาย ไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ความเสียหายนั้นไม่ได้เกิดจากตน หรือเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือเป็นความผิดของผู้เสียหายเอง เช่น กรณีอาคารถล่ม พบว่าสาเหตุเกิดจากวิศวกรไม่ได้คำนวณน้ำหนักบรรทุกจรสำหรับอาคาร นอกเหนือจากน้ำหนักของตัวอาคารหรือเครื่องจักรหรืออุปกรณ์อย่างอื่น ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 6 (พ.ศ.2527) ออกตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 ทำให้ตัวอาคารรับน้ำหนักที่เพิ่มไม่ไหวจนเกิดการถล่มลง กรณีนี้ หากผู้เสียหายต้องการฟ้องให้วิศวกรรับผิดชอบโดยอาศัยมาตรา 422 ผู้เสียหายจะมีหน้าที่พิสูจน์เพียงว่า วิศวกรไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงฉบับที่ 6 (พ.ศ.2527) ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนบทบังคับของกฎหมายที่ประสงค์จะปกป้องบุคคลอื่น จนเกิดความเสียหายขึ้น กฎหมายก็จะสันนิษฐานไว้ก่อนว่าวิศวกรผู้นั้นเป็นผู้ผิด ส่งผลเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ไปยังวิศวกร ที่จะต้องพิสูจน์ว่าตนได้ปฏิบัติตามกฎกระทรวงฉบับนั้นแล้ว ซึ่งการพิสูจน์ของเขา ก็แค่เอาแบบก่อสร้างอาคารดังกล่าวมาเทียบกับข้อกำหนดในกฎกระทรวงเพื่อชี้ว่าตนได้ออกแบบและคำนวณถูกต้องตามกฎกระทรวงแล้ว การผลักภาระให้วิศวกรเป็นผู้พิสูจน์เช่นนี้ถือว่าเหมาะสมแล้ว เพราะเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ไปยังผู้ประกอบการวิชาชีพซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในงานที่ตนทำเป็นอย่างดี เขาสามารถพิสูจน์ได้ไม่ยาก

ด้วยเหตุที่บทบัญญัติของกฎหมายควบคุมอาคารมีลักษณะเป็นการกำหนดหน้าที่ให้สถาปนิกและวิศวกรต้องปฏิบัติตามในการดำเนินการก่อสร้าง จึงอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายควบคุมอาคารเป็นมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรอย่างหนึ่ง แต่กฎหมายควบคุมอาคารก็ไม่ได้กำหนดหน้าที่อันเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานของสถาปนิกและวิศวกรไว้ทุกเรื่อง คงกำหนดไว้เพียงบางเรื่องเท่านั้น เช่น กฎกระทรวงเรื่องแผ่นดินไหว ได้กำหนดหน้าที่ของวิศวกรผู้คำนวณออกแบบโครงสร้างอาคารในบริเวณที่เสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินไหว ให้ต้องกำหนดรายละเอียดของชิ้นส่วนและรอยต่อระหว่างปลายชิ้นส่วนต่างๆ ให้มีความเหนียวเพื่อสามารถต้านทานแรงสั่นสะเทือนได้ในระดับหนึ่ง เป็นต้น หากวิศวกรสร้างอาคารในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินไหว โดยไม่ได้ปฏิบัติตามกฎกระทรวงเรื่องแผ่นดินไหว เช่นนี้ถือเป็นกรณีที่วิศวกรไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาชีพอันได้บัญญัติเป็นกฎหมาย เมื่อเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นก็สามารถนำมาตรา 422 มาใช้ได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่สถาปนิกหรือวิศวกรกระทำการฝ่าฝืน

มาตรฐานในการประกอบวิชาชีพซึ่งไม่ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายควบคุมอาคาร เมื่อเกิดความเสียหาย ผู้เสียหายจะไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามมาตรา 422 เพราะมาตรฐานทางวิชาชีพดังกล่าวไม่เป็นกฎหมาย จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำอันฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองบุคคลอื่น ดังนั้นบทบัญญัติมาตรา 422 สามารถนำมาใช้ได้ แต่ไม่ครอบคลุมทุกกรณี โดยจะนำมาใช้ได้เฉพาะกรณีการฝ่าฝืนมาตรฐานทางวิชาชีพที่มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายควบคุมอาคารเท่านั้น หากเป็นกรณีการฝ่าฝืนมาตรฐานทางวิชาชีพโดยทั่วไปที่ไม่มีลักษณะเป็นกฎหมาย ผู้เสียหายก็ต้องฟ้องให้สถาปนิกและวิศวกรรับผิดโดยอาศัยมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นการพิจารณาถึงกฎหมายที่นำมาปรับใช้กับความรับผิดชอบทางละเมิดอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดในประเทศไทย และประเทศที่ใช้ระบบ Common Law ซึ่งสรุปได้ว่าในไทยและในประเทศที่ใช้ระบบ Common Law ได้นำกฎหมายละเมิดมาปรับใช้เหมือนกัน แต่ต่างกันตรงที่ประเทศที่ใช้ระบบ Common Law นั้นไม่ได้ใช้กฎหมายละเมิดทั่วไปเช่นเดียวกับไทย แต่ใช้หลักละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพโดยเฉพาะ ซึ่งมีผลให้ผู้เสียหายพิสูจน์ความผิดของสถาปนิกและวิศวกรได้ง่ายขึ้น ต่อมาก็จะพิจารณาในส่วนของประเทศฝรั่งเศส

4.1.4 การพิสูจน์ความผิดทางละเมิดในประเทศฝรั่งเศสและความรับผิดตามกฎหมายเฉพาะ

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law เช่นเดียวกับประเทศไทย ซึ่งก็ไม่มีบทบัญญัติเฉพาะที่นำมาปรับใช้กับกรณีความรับผิดชอบทางละเมิดอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรเช่นกัน จึงต้องนำกฎหมายละเมิดทั่วไปตามมาตรา 1382⁴³ และมาตรา 1383⁴⁴ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาปรับใช้

⁴³ มาตรา 1382 “บุคคลใดโดยความผิดของตน ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องชดเชยความเสียหาย”

⁴⁴ มาตรา 1383 “ทุกคนต้องรับผิดชอบในความเสียหายซึ่งเขาได้กระทำขึ้น ไม่เพียงแต่กระทำโดยจงใจ แต่ต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อของเขาด้วย”

บทบัญญัติมาตรา 1382 และมาตรา 1383 ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสเป็นบทบัญญัติที่อยู่บนพื้นฐานของหลักความผิดเช่นกัน คือต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หากความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้กระทำละเมิด เขาก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้น บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ของสถาปนิกและวิศวกร มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าสถาปนิกและวิศวกรได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตน จะเห็นได้ว่าภาระในการพิสูจน์ความผิดของสถาปนิกและวิศวกรจะตกอยู่กับผู้เสียหายเช่นเดียวกับมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายและพาณิชย์ของไทย การพิสูจน์ความผิดโดยเฉพาะการกระทำโดยประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความยากลำบากแก่ผู้เสียหายอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่ขาดความระมัดระวังของสถาปนิกและวิศวกร ซึ่งผู้เสียหายเองก็ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักทางวิชาการที่เป็นความรู้เฉพาะด้านในการปฏิบัติงานของสถาปนิกและวิศวกร ทำให้ไม่อาจทราบได้ว่าการกระทำของสถาปนิกและวิศวกรถือเป็นการกระทำโดยใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอแล้วหรือไม่ในทางวิชาชีพ อีกทั้งไม่อาจทราบได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากความผิดของสถาปนิกและวิศวกรในขั้นตอนใดของการปฏิบัติงาน เมื่อผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ถึงการกระทำโดยประมาท ผู้เสียหายก็จะไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทน

ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสยังมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับงานทางวิชาชีพ วิศวกรรมและสถาปัตยกรรมเช่นเดียวกับกฎหมายไทย ก็คือ มาตรา 1386⁴⁵ มาตรานี้เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดโดยเคร่งครัดของเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้เจ้าของสิ่งปลูกสร้างมีความรับผิดอย่างเคร่งครัด เมื่อเกิดความเสียหายจากการพังทลายของสิ่งปลูกสร้าง ผู้เสียหายที่ต้องการฟ้องตามมาตรานี้ มีหน้าที่พิสูจน์เพียงว่าตนได้รับความเสียหายจากการพังทลายของสิ่งปลูกสร้าง เพียงเท่านี้กฎหมายก็จะให้เจ้าของสิ่งปลูกสร้างต้องรับผิดชอบทันที ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงการขาดความระมัดระวังดังเช่นมาตรา 1382 และ 1383

การพังทลายของสิ่งปลูกสร้างตามมาตรานี้ ต้องเป็นกรณีสิ่งปลูกสร้างที่สร้างเสร็จแล้วพังทลายลง ดังนั้น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกหรือวิศวกรไม่อาจฟ้องผู้ประกอบวิชาชีพให้รับผิดชอบตามมาตรานี้ได้ เพราะเมื่อสิ่งปลูกสร้าง

⁴⁵ มาตรา 1386 "เจ้าของอาคารย่อมรับผิดชอบความเสียหายเนื่องจากการพังทลายของสิ่งปลูกสร้างนั้น เมื่อได้ความว่าเป็นความบกพร่องในการบำรุงรักษา หรือเป็นเพราะการก่อสร้างไม่ดี"

สร้างเสร็จแล้ว สถาปนิกหรือวิศวกรต้องส่งมอบสิ่งปลูกสร้างให้เจ้าของ เจ้าของสิ่งปลูกสร้างเป็นบุคคลเดียวที่ครอบครองสิ่งปลูกสร้างในขณะเกิดความเสียหาย เขาจึงต้องรับผิดชอบเมื่อสิ่งปลูกสร้างเกิดพังทลายลง แม้ว่าการพังทลายจะมีสาเหตุมาจากความชำรุดบกพร่องในการก่อสร้างอันถือเป็นความผิดพลาดในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรก็ตาม ทั้งนี้เพราะมาตรฐานที่กำหนดให้เป็นความรับผิดโดยเคร่งครัดของผู้ที่เป็นเจ้าของสิ่งปลูกสร้างเท่านั้น ไม่ได้กำหนดให้เป็นความรับผิดของสถาปนิกหรือวิศวกร สรุปว่า มาตรา 1386 ไม่ได้ช่วยแบ่งเบาภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายในคดีละเมิดอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร แต่ผู้เสียหายก็อาจฟ้องเจ้าของสิ่งปลูกสร้างให้รับผิดได้หากตนได้รับความเสียหายจากการพังทลายของสิ่งปลูกสร้างนั้นๆ

เมื่อเจ้าของสิ่งปลูกสร้างรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายตามมาตรา 1386 ไปแล้ว เจ้าของก็สามารถเรียกให้สถาปนิกหรือวิศวกรรับผิดได้ หากความเสียหายนั้นเกิดขึ้นเพราะความผิดของสถาปนิกและวิศวกร แต่อย่างไรก็ตาม เจ้าของสิ่งปลูกสร้างตามมาตรา 1386 อาจประสบปัญหาเช่นเดียวกับเจ้าของสิ่งปลูกสร้างตามมาตรา 434 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยในเรื่องการไล่เบียด กล่าวคือ ก่อนที่เจ้าของจะเรียกร้องให้สถาปนิกหรือวิศวกรรับผิด เจ้าของยังคงมีภาระการพิสูจน์เรื่องความประมาทเดินเล่ออยู่

ดังนั้น ในประเทศฝรั่งเศส การนำกฎหมายละเมิดมาปรับใช้กับกรณีการประกอบวิชาชีพผิดพลาด จะเกิดปัญหาแก่ผู้เสียหายในเรื่องภาระการพิสูจน์เหมือนประเทศไทย อีกทั้งกฎหมายของฝรั่งเศสก็ยังไม่มียกเว้นที่บัญญัติที่เป็นบทสันนิษฐานความผิดที่ช่วยลดภาระการพิสูจน์แก่ผู้เสียหายเช่นมาตรา 422 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ในประเทศฝรั่งเศสจึงสร้างหลักกฎหมายที่กำหนดความรับผิดเฉพาะของผู้ก่อสร้างขึ้นมา ซึ่งก็คือมาตรา 1792⁴⁶ มาตรานี้เป็นความรับผิดตามกฎหมาย ไม่ใช่ละเมิด

⁴⁶ Article 1792 of French Civil Code

“Any builder of a work is liable as of right, towards the building owner or purchaser, for damages, even resulting from a defect of the ground, which imperil the strength of the building or which, affecting it in one of its constituent parts or one of its elements of equipment, render it unsuitable for its purposes.

Such liability does not take place where the builder proves that the damages were occasioned by an extraneous event”

มาตรา 1792 ไม่ได้กำหนดขึ้นเพื่อใช้กับความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดโดยตรง แต่กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองเจ้าของอาคารที่ได้รับความเสียหายจากสิ่งปลูกสร้าง โดยกฎหมายกำหนดให้สถาปนิก วิศวกรต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของอาคาร หากเขาปฏิบัติงานผิดพลาดจนก่อให้เกิดความเสียหายต่ออาคาร เจ้าของอาคารที่ได้รับความเสียหายตามมาตรา นี้ จะไม่ต้องพิสูจน์องค์ประกอบเรื่องความผิดของสถาปนิกและวิศวกร มีหน้าที่เพียงแต่แสดงให้เห็นว่าความเสียหายเกิดจากอาคาร เพียงเท่านั้นกฎหมายก็กำหนดให้สถาปนิก วิศวกรต้องรับผิดชอบจากนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้เสียหายจะได้รับการชดใช้เยียวยาหากสิ่งก่อสร้างเสียหายหรือชำรุดบกพร่อง กฎหมายประกันภัยก็กำหนดหน้าที่ให้สถาปนิกและวิศวกรต้องทำประกันความรับผิดชอบตามกฎหมายมาตรา 1792 ด้วย

จะเห็นได้ว่า มาตรา 1792 ช่วยลดภาระการพิสูจน์แก่ผู้เสียหายได้ อย่างไรก็ตาม การจะนำมาตรา 1792 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดชอบเฉพาะมาใช้ในประเทศไทย อาจยังไม่เหมาะสม เนื่องจากในประเทศไทย มีบทบัญญัติมาตรา 422 ที่สามารถช่วยลดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายในคดีละเมิดแล้ว หากนำมาตรา 1792 มาใช้อีก อาจเกิดความซ้ำซ้อนได้ ดังนั้นในการศึกษามาตรา 1792 ก็เพื่อนำเสนอว่า ประเทศฝรั่งเศสมีมาตรการที่มาเสริมกฎหมายละเมิด เพราะการปรับใช้กฎหมายละเมิดกับกรณีการประกอบวิชาชีพผิดพลาด จะมีปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์ ต่างจากประเทศไทยที่แม้กฎหมายละเมิดจะมีปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์ แต่ก็ไม่มีความมาตรการอื่นใดเลยที่มาเสริม เพื่อช่วยบรรเทาภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย

4.2 ปัญหาการชดใช้เยียวยาความเสียหาย

4.2.1 ลักษณะความเสียหาย

เมื่อสถาปนิกและวิศวกรประกอบวิชาชีพผิดพลาด ไม่ว่าจะเป็นความผิดพลาดในการให้คำปรึกษา การออกแบบ หรือการควบคุมงานก็ตาม บุคคลแรกที่จะได้รับความเสียหายคือบุคคลที่เป็นคู่สัญญากับสถาปนิกและวิศวกร ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญาจ้างทำของหรือการกระทำโดยประมาทเลินเล่อก็ได้ ส่งผลให้ผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นคู่สัญญาได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน เช่นกรณีสถาปนิกประเมินราคาในการก่อสร้างผิดพลาด ทำให้ผู้ว่าจ้างต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นภายหลังก่อสร้างเสร็จ ความเสียหายในกรณีนี้เป็นความเสียหายที่กระทบต่อผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นคู่สัญญาเพียงคนเดียว

นอกจากนี้ความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดในบางกรณี ยังส่งผลกระทบต่อบุคคลภายนอกซึ่งไม่มีความสัมพันธ์ใดๆกับสถาปนิกและวิศวกรด้วย เช่นกรณีโรงแรมรอยัลพลาซ่าพังทลาย เมื่อปี พ.ศ.2536 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 137 คน และบาดเจ็บกว่า 200 คน เหตุการณ์นี้ถือเป็นโศกนาฏกรรมในวิชาชีพวิศวกรรมครั้งที่ร้ายแรงที่สุด จะเห็นได้ว่าความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมนั้นเป็นความเสียหายที่กระทบต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลเป็นจำนวนมาก ซึ่งหากเทียบกับความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพอื่นๆ ความเสียหายจะกระทบต่อบุคคลซึ่งเป็นผู้สัญญาเพียงคนเดียว เช่น กรณีแพทย์ทำการรักษาผิดพลาด ความเสียหายก็จะเกิดกับผู้ป่วยที่ตนรักษาเท่านั้น หรือทนายความดำเนินการในด้านคดีผิดพลาด ก็จะก่อความเสียหายเฉพาะลูกค้าความของตนเท่านั้น ดังนั้นวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมจึงเป็นวิชาชีพเดียวที่เมื่อเกิดการประกอบวิชาชีพผิดพลาดขึ้น ความเสียหายจะเกิดขึ้นทั้งต่อผู้ว่าจ้างและบุคคลภายนอกจำนวนมาก

4.2.2 มาตรการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด

เมื่อพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร พบว่ามีพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 เป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่เกี่ยวข้อง โดยมีบทลงโทษกรณีทำผิดจรรยาบรรณทางวิชาชีพ เช่น สั่งให้พักงานหรือเพิกถอนใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพ ซึ่งเป็นการลงโทษทางวิชาชีพเท่านั้น ไม่มีบทบัญญัติในลักษณะที่เป็นการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการประกอบวิชาชีพแต่อย่างใด อีกทั้งยังไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่สภาวิศวกรและสภาสถาปนิกซึ่งเป็นองค์กรทางวิชาชีพที่จะสั่งให้วิศวกรหรือสถาปนิกผู้ประกอบวิชาชีพผิดพลาดต้องชดเชยค่าเสียหายหรือบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย ผู้ที่ได้รับความเสียหายจึงไม่สามารถดำเนินคดีเพื่อฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 ได้

ดังนั้นการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจึงต้องไปพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดสามารถฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายจากสถาปนิกและวิศวกร ในฐานะละเมิดตามมาตรา 420

แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ โดยก่อนที่ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องพิสูจน์องค์ประกอบตามมาตรา 420 ให้ครบก่อน ซึ่งการพิสูจน์เกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อของสถาปนิกและวิศวกรตามมาตราดังกล่าว เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความลำบากแก่ผู้เสียหายอย่างมากตามที่กล่าวไปแล้ว หากผู้เสียหายพิสูจน์ไม่ได้ ก็จะไม่ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน อย่างไรก็ตามแม้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าสถาปนิกและวิศวกรเป็นผู้ผิดตามมาตรา 420 จนศาลตัดสินให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายแล้ว ปัญหาก็ยังคงเกิดขึ้น หากสถาปนิกหรือวิศวกรผู้กระทำความผิดนั้น ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชดเชยค่าเสียหายจำนวนมหาศาลได้ ทำให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายบางส่วน ไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหาย

กรณีนี้อาจเกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีการพังทลายของอาคารขนาดใหญ่ที่มีการลงทุนสูง เช่น ห้างสรรพสินค้า ที่พัก โรงแรม เป็นต้น ซึ่งความเสียหายจากการพังทลายจะส่งผลกระทบต่อบุคคลภายนอกหลายร้อยคน และความเสียหายที่เกิดขึ้นมีทั้งความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ซึ่งค่าเสียหายที่ต้องชดเชยในกรณีดังกล่าวมีจำนวนไม่น้อยเลย สถาปนิกหรือวิศวกรที่ประกอบวิชาชีพผิดพลาดจนก่อให้เกิดความเสียหาย อาจจะไม่มีความสามารถในการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่แท้จริงแก่ผู้เสียหายได้ทั้งหมด และเมื่อผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตน ก็ทำให้ไม่สามารถบรรลುವัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิดที่มุ่งหมายให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนก่อนถูกกระทำละเมิด ด้วยเหตุนี้จึงควรมีมาตรการที่จะช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างเพียงพอตามความเสียหายที่เกิดขึ้น

ในต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษ มีการนำระบบประกันภัยมาใช้เป็นมาตรการเสริมกฎหมายละเมิดเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างครบถ้วน กรณีเกิดความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด ระบบประกันภัยที่ทั้ง 2 ประเทศนำมาใช้คือระบบประกันภัยแบบบังคับสำหรับการประกันความรับผิดทางวิชาชีพ โดยได้นำมาใช้กับสถาปนิก กล่าวคือ สถาปนิกจะกำหนดให้สถาปนิกทุกคนที่มาลงทะเบียนเพื่อขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ต้องมีประกันความรับผิดทางวิชาชีพด้วย เท่ากับว่าสถาปนิกจะถูกบังคับให้ทำประกันความรับผิดทางวิชาชีพในเวลาที่ยื่นขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ซึ่งสาเหตุที่มีการบังคับให้สถาปนิกทำประกันความรับผิดทางวิชาชีพ โดยไม่มีการบังคับให้วิศวกรทำด้วย เพราะในต่างประเทศ สถาปนิกมักเป็นผู้รับผิดชอบโครงการก่อสร้าง

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ได้บังคับให้สถาปนิกและวิศวกรทำประกันความรับผิดทางวิชาชีพ แต่ผู้ประกอบการวิชาชีพส่วนใหญ่มักทำประกันภัยเนื่องจาก การประกันภัยนั้นช่วยกระจายความรับผิดของผู้ประกอบการวิชาชีพโดยทำให้ไม่ต้องรับภาระในการชดเชยค่าเสียหายผู้เดียว อีกทั้งผู้เสียหายยังสามารถได้รับการชดเชยเยียวยาได้รวดเร็วกว่าการฟ้องคดี ดังนั้นการทำประกันภัยสามารถช่วยลดปัญหาการฟ้องร้องคดีต่อผู้ประกอบการวิชาชีพได้ดี นอกจากนี้ยังทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพเป็นทางเลือกที่น่าเชื่อถือสำหรับบุคคลภายนอกที่ต้องการใช้บริการ

สำหรับประเทศฝรั่งเศส การคุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับการชดเชยเยียวยา นอกจากจะมีมาตรการเรื่องประกันความรับผิดทางวิชาชีพที่เข้ามาเสริมกฎหมายละเมิดแล้ว ยังมีมาตรการเรื่องประกันความรับผิดตามกฎหมายเฉพาะคือ มาตรา 1792 ด้วย

มาตรา 1792 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดเฉพาะของผู้ก่อสร้าง ซึ่งรวมถึงผู้รับเหมา สถาปนิก และวิศวกรด้วย มาตรานี้กำหนดให้ผู้ก่อสร้างต้องรับผิดต่อเจ้าของอาคารหรือบุคคลที่อยู่ในสถานะเดียวกับเจ้าของอาคาร กรณีเกิดความเสียหายต่อฐานรากของอาคารหรือส่วนประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งของอาคาร จะเห็นได้ว่า มาตรานี้คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายจากสิ่งปลูกสร้างเป็นการทั่วไป มิใช่บทบัญญัติเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพโดยเฉพาะ

เมื่อกฎหมายแพ่งกำหนดความรับผิดของผู้ก่อสร้างตามบทบัญญัติมาตรา 1792 กฎหมายประกันภัยก็ได้กำหนดหน้าที่ให้ผู้ก่อสร้างต้องทำประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายดังกล่าว เพราะผู้ก่อสร้าง ไม่ว่าจะเป็นผู้รับเหมา สถาปนิก วิศวกร เป็นบุคคลที่อาจต้องรับผิดต่อผู้เสียหาย หากเกิดความเสียหายต่ออาคารหรือสิ่งปลูกสร้างขึ้น ซึ่งถ้าหากมีการทำประกันผู้เสียหายจะมั่นใจได้ว่าตนจะได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายอย่างแน่นอน

ผู้เสียหายที่ได้รับประโยชน์ตามบทบัญญัติมาตรา 1792 คือ เจ้าของอาคาร หรือผู้ที่อยู่ในสถานะเดียวกับเจ้าของอาคาร เช่น ผู้เช่าอาคาร ผู้ซื้ออาคารต่อจากเจ้าของ โดยหากเกิดความเสียหายต่ออาคารหรือสิ่งปลูกสร้างขึ้น ในทางปฏิบัติ บุคคลดังกล่าวจะเรียกค่าเสียหายจากคู่สัญญา ก่อน ก็คือ ผู้รับเหมา ซึ่งบริษัทประกันภัยของผู้รับเหมา ก็จะเป็นผู้จ่ายค่าเสียหาย และบริษัทประกันภัยก็จะไปพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความผิดของบุคคลใดที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างนั้น หากพบว่าเป็นความผิดของสถาปนิกหรือวิศวกร บริษัทประกันภัยของสถาปนิกหรือวิศวกรก็จะจ่ายค่าเสียหายคืนให้ เพราะสถาปนิกและวิศวกรได้ทำประกันภัยความรับผิดตาม

กฎหมายมาตรา 1792 ไว้แล้ว ถ้าหากผู้เสียหายเป็นบุคคลคนนอก เช่น ผู้เช่าใช้อาคาร จะไม่ได้รับประโยชน์ตามบทบัญญัติมาตรา 1792 แต่ไม่ใช่ว่าจะไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายเลย หากมีการพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายก็สามารถเรียกให้สถาปนิกและวิศวกรรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายได้ ซึ่งบริษัทประกันภัยที่สถาปนิกและวิศวกรทำประกันวิชาชีพไว้จะเป็นผู้ชดเชยค่าเสียหาย

จะเห็นได้ว่าระบบประกันภัยแบบบังคับของประเทศฝรั่งเศส ทำให้ผู้เสียหายได้รับชดเชยค่าเสียหายอย่างแน่นอนจากบริษัทประกันภัยซึ่งเป็นผู้ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่จะชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ไม่ว่าผู้เสียหายจะเป็นเจ้าของอาคารหรือบุคคลภายนอก

สำหรับประเทศไทย ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางในการแก้ปัญหาการชดเชยเยียวยาตามกฎหมายละเมิด ก็คือ มาตรการด้านการประกันภัย จากที่ได้กล่าวไป ในประเทศสหรัฐอเมริกา และอังกฤษ จะมีเฉพาะการประกันความรับผิดในทางวิชาชีพ ส่วนประเทศฝรั่งเศสจะมีทั้งการประกันความผิดทางวิชาชีพและการประกันความรับผิดตามกฎหมายตามมาตรา 1792 ซึ่งการประกันประเภทที่ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะนำมาใช้กับผู้ประกอบวิชาชีพในประเทศไทย ก็คือ การประกันความรับผิดทางวิชาชีพ สำหรับการประกันความรับผิดตามกฎหมายเช่นในฝรั่งเศสอาจไม่สามารถนำมาใช้ในไทยได้ เนื่องจากไทยไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดเฉพาะของผู้ก่อสร้างเหมือนในประเทศฝรั่งเศส ดังนั้นการนำมาใช้ จึงอาจไม่เหมาะสมกับกฎหมายไทย

ด้วยเหตุที่งานก่อสร้างอาคารนั้นเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งปลูกสร้างซึ่งประชาชนใช้เป็นที่พักพิงหรือเป็นที่ประกอบกิจการ หากเกิดความผิดพลาดในการก่อสร้าง อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของบุคคลภายนอกจำนวนมาก นอกจากนี้ความเสี่ยงจากการปฏิบัติงาน ทำให้สถาปนิกและวิศวกรอาจต้องรับผิดตามกฎหมายต่อผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการโอนความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด และเพื่อเป็นการคุ้มครองบุคคลภายนอกที่อาจได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด สถาปนิกและวิศวกรที่ปฏิบัติงานในการก่อสร้างอาคารควรจะทำประกันความรับผิดทางวิชาชีพของตน

การทำประกันความรับผิดทางวิชาชีพ จะก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อผู้เสียหายและผู้ประกอบวิชาชีพ ดังนี้

1) ผู้เสียหายได้รับชดใช้ค่าเสียหายอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ เมื่อเกิดความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร ผู้เสียหายจะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายจากบริษัทประกันภัยทันที โดยไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุดก่อน

2) ช่วยลดภาระพิสูจน์ของผู้เสียหายในคดีละเมิด เพราะผู้เสียหายจะไม่มีหน้าที่พิสูจน์ความผิดของสถาปนิกและวิศวกร บริษัทประกันภัยจะเป็นผู้พิสูจน์แทน ซึ่งหน้าที่ในการพิสูจน์ดังกล่าว ก็ไม่เป็นปัญหาสำหรับบริษัทประกันภัยแต่อย่างใด เนื่องจากบริษัทประกันภัยใหญ่ๆจะมีทีมงานเฉพาะด้านที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานของสถาปนิกและวิศวกรเป็นผู้ดำเนินการพิสูจน์หาตัวผู้กระทำผิด ถือได้ว่าบริษัทประกันภัยมีความสามารถในการพิสูจน์มากกว่าผู้เสียหายซึ่งไม่มีความรู้เฉพาะด้านเลย

3) เป็นการให้หลักประกันแก่ผู้เสียหายว่าจะได้รับการชดใช้เยียวยาเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น กล่าวคือ ความเสียหายที่เกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร เป็นความเสียหายที่กระทบต่อคนจำนวนมาก เช่นกรณีอาคารถล่ม ส่งผลให้ค่าเสียหายที่สถาปนิกและวิศวกรต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายนั้นมีจำนวนมาก จนเขาอาจไม่มีความสามารถในการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายครบทุกคน เพราะเขามีทรัพย์สินจำกัด ทำให้ผู้เสียหายบางส่วนไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ถ้าหากสถาปนิกและวิศวกรทำประกันภัยไว้ บริษัทประกันภัยก็จะเป็นผู้จ่ายค่าเสียหายเมื่อเกิดความเสียหาย จะเห็นได้ว่า แม้สถาปนิกและวิศวกรมีทรัพย์สินที่จำกัด แต่ถ้าหากมีการทำประกันภัยไว้ ก็จะไม่เกิดอุปสรรคแก่ผู้เสียหายในการได้รับชดใช้เยียวยา

4) เป็นการสร้างความมั่นใจในการทำงานให้แก่สถาปนิกและวิศวกร กล่าวคือ สถาปนิกและวิศวกรไม่ต้องกังวลว่าจะเกิดความเสียหายหากตนรับงานก่อสร้างอาคาร เพราะหากเกิดความเสียหายขึ้นจริง บริษัทประกันภัยก็จะเป็นผู้จ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายอยู่แล้ว ทำให้สถาปนิกและวิศวกรไม่เดือดร้อนในการหาเงินมาชดใช้

จะเห็นแล้วว่า ระบบประกันภัยเป็นระบบที่สามารถช่วยแก้ปัญหาเรื่องการชดใช้เยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายได้ ในทางตรงกันข้าม หากไม่นำระบบประกันภัยมาใช้กับการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร ผู้เสียหายอาจไม่ได้รับชดใช้ค่าเสียหายอย่างเป็นธรรมเนื่องจาก

1) ใช้เวลานานกว่าจะได้รับการชดใช้เยียวยา กล่าวคือ เมื่อเกิดความเสียหาย ผู้เสียหายต้องไปฟ้องศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจากสถาปนิกหรือวิศวกรที่กระทำผิดกว่าศาลจะพิจารณาและตัดสินคดี ก็ใช้เวลานานมาก ทำให้ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายได้ทันทีที่เกิดความเสียหาย

2) ผลที่ไม่แน่นอนของการฟ้องร้องคดี กล่าวคือ ผู้เสียหายจะได้รับ การชดใช้เยียวยาหรือไม่ขึ้นอยู่กับการพิสูจน์ความผิดของสถาปนิกและวิศวกร หากผู้เสียหาย พิสูจน์ได้ว่าสถาปนิกและวิศวกรกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการประกอบวิชาชีพ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตน ผู้เสียหายก็จะได้รับค่าเสียหาย แต่ถ้าหากผู้เสียหายไม่สามารถ พิสูจน์ความผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ หรือผู้ประกอบวิชาชีพสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนทำตาม มาตรฐานแล้ว ผู้เสียหายย่อมไม่ได้รับการชดเชยใดๆ

3) ผู้เสียหายบางคนอาจไม่มีโอกาสได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายเลย เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการฟ้องร้องดำเนินคดีทางศาลนั้นค่อนข้างสูง ผู้เสียหายที่มี ปัญหาทางการเงิน อาจไม่มีเงินที่จะไปฟ้องร้องคดีต่อศาล

การประกันความรับผิดทางวิชาชีพของสถาปนิก วิศวกร มีลักษณะทั่วไปดังนี้⁴⁷

1) ขอบเขตการคุ้มครอง ประกันความรับผิดในวิชาชีพนั้น คุ้มครอง ความรับผิดตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ในทางวิชาชีพของสถาปนิกหรือวิศวกรผู้ เอาประกัน ในการเรียกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหายโดยบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นความเสียหายจากการ ละเมิดตามมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การคุ้มครองนี้จะครอบคลุมกรณีที่สถาปนิกหรือวิศวกรต้องรับผิดตาม กฎหมายในการจ่ายเงินทดแทนแก่บุคคลภายนอกใน 2 กรณี คือ ชดใช้ความสูญเสียทางการเงิน และชดใช้ค่าเสียหายจากการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยต่อร่างกาย หรือทรัพย์สินเสียหายอันเกิดจาก การประกอบวิชาชีพที่ผิดพลาด การจ่ายค่าเสียหายในประกันความรับผิดทางวิชาชีพจะเกิดขึ้นก็ ต่อเมื่อมีการเรียกร้องหรือฟ้องร้องจากผู้เสียหายเท่านั้น

⁴⁷ วิญญู วานิชศิริโรจน์, "การทำประกันภัยวิชาชีพ," วารสารอาษาของสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรม ราชูปถัมภ์ (กุมภาพันธ์ 2552): 110-111.

2) ข้อจำกัดของการประกันความรับผิดทางวิชาชีพ ได้แก่ การประกันความรับผิดทางวิชาชีพจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนเฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น และจะไม่รับผิดชอบหากสถาปนิกหรือวิศวกรทำงานนอกขอบเขตวิชาชีพที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ เช่นหากซื้อประกันภัยวิชาชีพสถาปนิก แต่ไปคำปรึกษาเจ้าของโครงการเกี่ยวกับเรื่องการทำบัญชีหรือเทคนิคทางวิศวกรรมจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย กรณีนี้กรมธรรม์จะไม่คุ้มครอง

3) ระยะเวลาคุ้มครอง กรมธรรม์จะคุ้มครองเฉพาะโครงการที่เราทำสัญญาจ้างออกแบบในช่วงที่เรามีกรมธรรม์คุ้มครอง เมื่อเลิกซื้อกรมธรรม์จากบริษัทนั้นๆ ความคุ้มครองจะหมดไปทันที

กล่าวโดยสรุป บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร จะได้รับการชดใช้เยียวยาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม หากนำระบบประกันภัยมาใช้ในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในประเทศไทย

ตารางสรุปประเด็นปัญหาที่เกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด

ประเด็น	ไทย	สหรัฐอเมริกา / อังกฤษ	ฝรั่งเศส
ภาระการพิสูจน์	- ละเมิดทั่วไป (มาตรา 420)	- ละเมิดเฉพาะสำหรับ ผู้ประกอบวิชาชีพ (Professional Negligence)	- ละเมิดทั่วไป - บทบัญญัติเฉพาะ (มาตรา 1792 ประมวล กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส)
มาตรการในเรื่อง การชดใช้เยียวยา	- ตามหลักกฎหมาย ละเมิดทั่วไป	- ตามหลักกฎหมาย ละเมิด - ประกันความรับผิด ทางวิชาชีพ	- ประกันความรับผิด ทางวิชาชีพ - ประกันความรับผิด ตามกฎหมายตาม มาตรา 1792

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นว่าประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ แม้จะมีหลัก
ละเมิดเฉพาะสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพที่ช่วยให้ผู้เสียหายพิสูจน์ความผิดของผู้ประกอบวิชาชีพได้
ง่ายขึ้น แต่เมื่อเกิดความเสียหายและมีการฟ้องร้อง ผู้เสียหายก็ยังคงฟ้องร้องและมีภาระการ
พิสูจน์ตามหลักละเมิดอยู่ ในบางกรณี ถึงแม้จะพิสูจน์ความผิดของสถาปนิกและวิศวกรได้
ผู้เสียหายก็อาจไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาตามความเป็นจริง จึงต้องมีระบบประกันภัยเข้ามาเสริม
เพื่อช่วยในเรื่องการชดใช้เยียวยา

สำหรับประเทศฝรั่งเศส แม้จะนำกฎหมายละเมิดทั่วไปมาปรับใช้กับกรณีความ
เสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์ ด้วยเหตุ
นี้ผู้ร่างกฎหมายจึงได้บัญญัติเรื่องความรับผิดชอบของผู้ก่อสร้างขึ้น (มาตรา 1792) โดยมาตรานี้
ช่วยลดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย นอกจากนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้เสียหายจะได้รับชดใช้
ค่าเสียหายอย่างแน่นอนหากเกิดความเสียหายขึ้น กฎหมายฝรั่งเศสได้กำหนดให้มีการทำ
ประกันภัยแบบบังคับด้วย โดยระบบประกันภัยดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้กับผู้ประกอบวิชาชีพและผู้
ก่อสร้างตามมาตรา 1792 ระบบประกันภัยนี้สามารถช่วยแก้ปัญหาเรื่องการชดใช้เยียวยาความ
เสียหาย เพราะเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ไม่ว่าจะมีความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพ
ผิดพลาดหรือความเสียหายจากสิ่งปลูกสร้าง ผู้เสียหายจะได้รับชดใช้ค่าเสียหายอย่างแน่นอนจาก
บริษัทประกันภัย และได้รับชดใช้ทันทีที่เกิดความเสียหาย โดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของผู้
ประกอบวิชาชีพก่อน นอกจากนี้ระบบประกันภัยยังช่วยแก้ปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์ของ
ผู้เสียหายด้วย โดยเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ผู้เสียหายจะไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของผู้ประกอบ
วิชาชีพ เพราะบริษัทประกันภัยที่จ่ายค่าเสียหายไป จะเป็นผู้ที่พิสูจน์ความผิดของผู้ประกอบ
วิชาชีพแทน

สำหรับประเทศไทย เมื่อเกิดความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด
กฎหมายที่นำมาปรับใช้คือ กฎหมายละเมิด ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์แก่ผู้เสียหาย
โดยหลายกรณีผู้เสียหายไม่อาจพิสูจน์ความผิดของผู้ประกอบวิชาชีพได้ ซึ่งเมื่อพิสูจน์ไม่ได้ก็จะ
ส่งผลให้ไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาตามกฎหมายละเมิด

ดังนั้น จากการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า ระบบประกันภัยเป็นมาตรการที่ดีที่สุด
และควรนำมาปรับใช้ เนื่องจากเพราะสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องการชดใช้เยียวยาและเรื่องภาระ
การพิสูจน์ของผู้เสียหายได้

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

โดยทั่วไป การประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรย่อมเกิดความผิดพลาดขึ้นได้เสมอ เมื่อเกิดความผิดพลาดและก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น เขาอาจต้องรับผิดชอบ ความรับผิดชอบของสถาปนิกและวิศวกร หากพิจารณาตามกฎหมายควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพ เช่น พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 และ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าว จะกำหนดเพียงบทลงโทษทางวินัยสำหรับผู้กระทำผิดจรรยาบรรณในทางวิชาชีพ และกำหนดบทลงโทษทางอาญาสำหรับบุคคลที่มีได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเท่านั้น ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความรับผิดทางแพ่งของสถาปนิกและวิศวกรไว้เลย และหากพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด ก็จะไม่พบบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพไว้โดยเฉพาะ ดังนั้นการพิจารณาความรับผิดทางแพ่งของผู้ประกอบวิชาชีพ จึงต้องพิจารณาตามหลักทั่วไปของความรับผิดทางละเมิด ซึ่งก็คือ มาตรา 420

บทบัญญัติมาตรา 420 ตั้งอยู่บนหลักเกณฑ์ความผิด (fault) กล่าวคือ ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดก็ต่อเมื่อมีความผิด คือ กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ในกรณีของผู้ประกอบวิชาชีพเช่นสถาปนิกและวิศวกร ความเสียหายอันเกิดจากความผิดโดยจงใจไม่ค่อยเกิดปัญหา สิ่งที่เป็นปัญหา คงเป็นกรณีความผิดโดยประมาทเลินเล่อ เนื่องจากการฟ้องคดีให้สถาปนิกและวิศวกรต้องรับผิดทางละเมิดนั้น ผู้เสียหายมีภาระในการพิสูจน์ความผิดของผู้ประกอบวิชาชีพตามมาตรา 84/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งมีหลักว่า “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอันเป็นมูลพิพาทขึ้นมา ฝ่ายนั้นมีหน้าที่นำสืบ”

การพิสูจน์การกระทำโดยประมาทเลินเล่อในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร ผู้เสียหายต้องแสดงให้ศาลเห็นว่า สถาปนิก วิศวกรไม่ได้ใช้ความระมัดระวังและความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเช่นเดียวกับวิญญูชนผู้ซึ่งประกอบวิชาชีพในวิชาชีพเดียวกันพึงจะใช้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือต้องพิสูจน์ว่าสถาปนิก วิศวกรไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของตน ดังนั้นในการฟ้องคดีความรับผิดทางละเมิดของสถาปนิกและวิศวกร หน้าที่ในการพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของผู้เสียหาย ก่อให้เกิดภาระและความลำบากแก่ผู้เสียหายอย่าง

มาก เพราะผู้เสียหายไม่ได้มีความรู้เกี่ยวกับงานในทางวิชาชีพของสถาปนิก วิศวกร บางกรณีผู้เสียหายอาจไม่มีทางพิสูจน์ได้เลยเพราะข้อเท็จจริงอันเป็นสาเหตุของความเสียหายนั้นอยู่ในความรู้เห็นของสถาปนิก วิศวกรเพียงฝ่ายเดียว

ประเทศในระบบ Common Law การพิสูจน์ความผิดของสถาปนิกและวิศวกรกรณีการประกอบวิชาชีพผิดพลาดนั้น ไม่น่าหวั่นวิตกโดยประมาทเลินเล่อทั่วไปมาปรับใช้ แต่จะใช้หลัก “Professional Negligence” ซึ่งเป็นหลักละเมิดโดยประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพโดยเฉพาะ หลักนี้ผู้เสียหายจะพิสูจน์เพียงว่าผู้ประกอบวิชาชีพมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังและผู้ประกอบวิชาชีพกระทำการฝ่าฝืนหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง จนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งในเรื่องหน้าที่ใช้ความระมัดระวังของสถาปนิกและวิศวกร ก็ค่อนข้างชัดเจน เพราะศาลก็ได้กำหนดไว้ในคำพิพากษาแล้ว ดังนั้นการพิสูจน์ตามหลัก Professional Negligence จะทำให้ผู้เสียหายพิสูจน์ได้ง่ายกว่าการพิสูจน์ตามหลักละเมิดทั่วไป แต่การจะนำหลัก Professional Negligence มาใช้ในประเทศไทย อาจจะไม่เหมาะสมและไม่ได้ช่วยให้ผู้เสียหายพิสูจน์ความผิดของสถาปนิกและวิศวกรได้ง่ายขึ้น เพราะศาลไทยไม่อาจกำหนดหน้าที่อันเป็นมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรดังเช่นศาลในระบบ Common Law

นอกจากนี้ เพื่อช่วยบรรเทาภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย ศาลได้สร้างหลัก “Res Ipsa Loquitur” ขึ้นเพื่อใช้ในเรื่องละเมิดอันเกิดความประมาทเลินเล่อ หลักนี้มีหลักเกณฑ์อยู่ว่า เมื่อมีการละเมิดเกิดขึ้นและมีข้อโต้แย้งกันว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายประมาทแล้ว บางกรณีพฤติการณ์ที่มีอยู่ในขณะเกิดความเสียหายนั้นทำให้สันนิษฐานได้ว่าเป็นเพราะความประมาทเลินเล่อของจำเลย ทั้งนี้เพราะเหตุการณ์หรืออุบัติเหตุจะไม่เกิดขึ้นหากจำเลยไม่ประมาท ผลของการใช้หลัก Res Ipsa Loquitur ทำให้เกิดการผลักภาระการพิสูจน์ไปยังจำเลย โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลย จำเลยเป็นฝ่ายที่ต้องนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานความประมาทเลินเล่อ เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย่อมแสดงตัวของมันเองอยู่ว่าจำเลยน่าจะมี ความประมาท หลัก Res Ipsa Loquitur มีการนำไปใช้ในคดีละเมิดโดยประมาทของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ อย่างไรก็ตาม ไม่สามารถนำมาใช้กับกรณีละเมิดโดยประมาทของสถาปนิกและวิศวกรในงานก่อสร้างอาคารได้ เนื่องจากการจะปรับใช้หลัก Res Ipsa Loquitur ได้ต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่า สิ่งซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายนั้นต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของสถาปนิกหรือวิศวกร ซึ่งในความเป็นจริง งานก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ ไม่ได้มีเพียงสถาปนิกและวิศวกรที่เป็นผู้ควบคุมดูแลงานเท่านั้น ยังมีบุคคลอีกหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน เช่น ผู้รับเหมา ผู้รับเหมาช่วง ผู้จัดการโครงการ เป็นต้น

ดังนั้นเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น จึงยากที่จะทราบได้ว่าความเสียหายเกิดจากความประมาทของบุคคลใด หรือใครเป็นผู้ที่รับผิดชอบอยู่ในขณะที่ความเสียหายเกิดขึ้น

บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิดของไทยที่สามารถนำมาใช้เพื่อช่วยลดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย ก็คือบทบัญญัติมาตรา 422 ซึ่งเป็นบทสันนิษฐานความผิดของผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย บทบัญญัติมาตรานี้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่นเป็นผู้ผิด ส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของผู้ฝ่าฝืน เกิดการผลัดภาระการพิสูจน์ไปยังผู้ฝ่าฝืนที่จะต้องพิสูจน์หักล้างว่าตนมิได้เป็นผู้ผิด กรณีของสถาปนิกและวิศวกร ผู้ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด อาจอาศัยมาตรานี้เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานความผิดได้ กล่าวคือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกร เช่น กฎกระทรวงบางฉบับที่ออกโดยอาศัยพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร¹ ถือได้ว่าเป็นกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น ตามมาตรา 422 เนื่องจากหากพิจารณาเนื้อหาของสาระของกฎหมายเหล่านั้นแล้วจะพบว่ามีลักษณะเป็นการกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงานซึ่งสถาปนิกและวิศวกรต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ประชาชนทั่วไปในสังคม ดังนั้นหากผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าสถาปนิกและวิศวกรกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายควบคุมอาคารอันเป็นกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น ผู้เสียหายก็จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย โดยกฎหมายจะสันนิษฐานไว้ก่อนว่าสถาปนิก วิศวกรกระทำโดยประมาทเลินเล่อ

อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติมาตรา 422 จะช่วยบรรเทาภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายในคดีละเมิดในการประกอบวิชาชีพ เฉพาะกรณีความประมาทเลินเล่ออันเกิดจากการฝ่าฝืนมาตรฐานการประกอบวิชาชีพที่ได้มีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายแล้วเท่านั้น เพราะฉะนั้นผู้เสียหายจะยังคงประสบปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์ความประมาทเลินเล่ออยู่ หากการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออันเกิดจากการฝ่าฝืนมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพที่ไม่มีการบัญญัติอย่างชัดเจนเป็นกฎหมาย ดังนั้นเพื่อให้มาตรฐานในการประกอบวิชาชีพมีความชัดเจนอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายนั้น จึงเห็นควรเสนอให้สภาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องออกข้อบังคับเพื่อกำหนดแนวทางทั่วไปในการปฏิบัติงานอันถือเป็นมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรให้มีความชัดเจนและมีสภาพบังคับต่อไป

¹ โปรดดูหน้า 150-154

นอกจากปัญหาในเรื่องของภาระการพิสูจน์แล้ว การประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกรนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาการเยียวยาความเสียหายด้วยเช่นกัน กล่าวคือ แม้ว่าผู้เสียหายจะสามารถพิสูจน์ความผิดของสถาปนิกและวิศวกร ตามมาตรา 420 จนศาลตัดสินให้ผู้เสียหายได้รับชดใช้ค่าเสียหายแล้ว บางกรณีผู้เสียหายก็อาจไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง หากความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายต่อบุคคลจำนวนมากและเกิดจากความผิดของสถาปนิกหรือวิศวกรเพียงคนเดียว เช่น เหตุการณ์อาคารถล่ม ส่งผลให้มีคนเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก กรณีนี้สถาปนิกหรือวิศวกรผู้กระทำผิดอาจไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้ทุกคน ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายละเมิด ดังนั้นควรนำระบบประกันภัยมาใช้เป็นมาตรการเสริมกฎหมายละเมิด เพื่อช่วยในเรื่องการชดใช้เยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายเพราะในที่สุดแล้ว เป้าหมายของผู้เสียหายในการพิสูจน์ความผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ ก็คือ การได้รับชดใช้ค่าเสียหายที่เหมาะสม

5.2 ข้อเสนอแนะ

ในคดีความรับผิดชอบละเมิดอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาดของสถาปนิกและวิศวกร ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกให้สถาปนิกและวิศวกรผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าเสียหายได้ตามมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยผู้เสียหายไม่เพียงแต่พิสูจน์ถึงความเสียหาย ยังมีหน้าที่พิสูจน์ว่าสถาปนิก วิศวกรกระทำโดยประมาทเลินเล่อด้วย โดยต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขาดความระมัดระวังในการประกอบวิชาชีพของสถาปนิก วิศวกร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือต้องพิสูจน์ว่าสถาปนิก วิศวกรไม่ได้ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติต่ำกว่ามาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ การพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อดังกล่าว ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้เสียหายอย่างมาก เพราะผู้เสียหายเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้มีความรู้เฉพาะทางเช่นผู้ประกอบวิชาชีพ ย่อมไม่รู้ถึงหลักวิชาการและมาตรฐานอันเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของสถาปนิกและวิศวกร ดังนั้นเพื่อบรรเทาปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางดังต่อไปนี้

1) ควรนำมาตรฐานต่างๆที่ใช้ปฏิบัติงานจริงและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในกลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น มาตรฐานของสมาคมสถาปนิกสยาม มาตรฐานของสมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย มาตรฐานของ American Concrete Institute (ACI) หรือมาตรฐานของ

American Institute of Steel Construction (AISC) มาบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อให้มีสภาพบังคับที่สถาปนิกและวิศวกรทุกคนต้องปฏิบัติตาม ซึ่งอาจให้องค์กรทางวิชาชีพที่มีอำนาจเป็นผู้ออกกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานการประกอบวิชาชีพดังกล่าว

การนำมาตรฐานการประกอบวิชาชีพมากำหนดให้เป็นกฎหมาย จะทำให้มีความชัดเจน ซึ่งจะสามารถใช้เป็นแนวทางให้ศาลนำไปประยุกต์ใช้ในการพิจารณาความผิดของสถาปนิกและวิศวกรได้ โดยหากสถาปนิกและวิศวกรไม่ปฏิบัติตามวิธีการปฏิบัติงานที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายดังกล่าว เท่ากับว่าสถาปนิกและวิศวกรกระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย ส่งผลให้เขาถูกสันนิษฐานว่าประมาทเลินเล่อตามมาตรา 422 โดยที่ศาลไม่จำเป็นต้องรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ

2) ให้บทบัญญัติของกฎหมายควบคุมอาคารที่มีลักษณะเป็นการกำหนดมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ เป็นกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลตามมาตรา 422 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานความผิดตามกฎหมาย หากพิสูจน์ได้ว่าสถาปนิกและวิศวกรปฏิบัติงานโดยฝ่าฝืนมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพที่มีการกำหนดไว้ในกฎหมาย

สำหรับบทบัญญัติของกฎหมายควบคุมอาคารที่ถือได้ว่าเป็นกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลตามมาตรา 422 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 8 และกฎกระทรวงบางฉบับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 8 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เช่น

- กฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) กำหนดมาตรฐานการก่อสร้างอาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่พิเศษให้มีความปลอดภัย
- กฎกระทรวงฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543) กำหนดมาตรฐานการก่อสร้างอาคารทั่วไป รวมถึงการเลือกใช้วัสดุในการก่อสร้างอาคาร
- กฎกระทรวงฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2527) กำหนดมาตรฐานในการคำนวณออกแบบอาคารในเชิงวิศวกรรม
- กฎกระทรวงฉบับที่ 49 (พ.ศ. 2540) กำหนดมาตรฐานการก่อสร้างอาคารในพื้นที่ที่อาจได้รับแรงสั่นสะเทือนจากแผ่นดินไหว โดยจะกำหนดเกี่ยวกับการรับน้ำหนัก

ความต้านทาน ความคงทนของอาคาร และพื้นดินที่รองรับอาคารในการต้านทานแรงสั่นสะเทือนของแผ่นดินไหว

สำหรับปัญหาการชดใช้เยียวยาความเสียหาย กล่าวคือในกรณีที่ผู้เสียหาย พิสูจน์ความผิดของสถาปนิกและวิศวกรได้แล้ว และศาลได้มีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบวิชาชีพชดใช้เยียวยาความเสียหาย หากว่าผู้ประกอบวิชาชีพที่ต้องรับผิดชอบนั้นไม่มีกองทรัพย์สินเพียงพอที่จะชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายได้ทั้งหมด ผู้เสียหายก็จะไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิด ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นควรเสนอให้นำระบบประกันภัยมาบังคับใช้เป็นมาตรการเสริมในเรื่องการชดใช้เยียวยาความเสียหายให้กับผู้เสียหายนอกเหนือจากกฎหมายละเมิด โดยเสนอให้มีการประกันความรับผิดทางวิชาชีพ กล่าวคือ ควรให้สถาปนิกและวิศวกรในประเทศไทยทำประกันความรับผิดทางวิชาชีพ เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้เสียหายว่าจะได้รับชดใช้ค่าเสียหายอย่างแน่นอนเมื่อเกิดความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพผิดพลาด

สาเหตุที่เสนอให้ทั้งสถาปนิกและวิศวกรควรทำประกันความรับผิดทางวิชาชีพ ก็เพราะในการก่อสร้างอาคาร งานของสถาปนิกและวิศวกรนั้นมีความเกี่ยวพันกันมาก เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น อาจแยกแยะได้ยากว่าความเสียหายนั้นเกิดจากงานสถาปัตยกรรมหรืองานวิศวกรรม และการปฏิบัติงานของทั้งสถาปนิกและวิศวกร อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอกได้ โดยความเสียหายที่เกิดจากงานสถาปัตยกรรม เช่นกรณีส่วนตกแต่งผิวของอาคาร (Cladding) หลุดหรือเสียหาย แล้วก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิต หรือกรณีประตู หน้าต่าง หลุดหรือหล่น แล้วก่อความเสียหาย เป็นต้น ส่วนความเสียหายที่เกิดจากงานวิศวกรรม เช่น คำนวณฐานรากของอาคารผิดพลาด ทำให้อาคารไม่มั่นคงแข็งแรง จนเกิดการถล่มได้ เป็นต้น

สำหรับรายละเอียดของการประกันความรับผิดทางวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรควรเป็นเช่นไรนั้น เห็นว่าควรจะได้มีการศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียดต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คัมภีร์ แก้วเจริญ. ค่าเสียหายในคดีละเมิด. วารสารกฎหมาย 7, 3 (กุมภาพันธ์ 2526): 28.
- คัมภีร์ แก้วเจริญ. ละเมิดของผู้ครอบครองอาคาร (ตอนจบ). วารสารอัยการ 6, 65 (พฤษภาคม 2526):13.
- จันทิมา ก้อนจันทร์เทศ. ความเสียหายอันเกิดจากโรงเรือน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- จี๊ด เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- จิตติ ดิงศภัทย์. หลักวิชาซีพนักกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- ชนาทร จิตติเดโช. ภาระการพิสูจน์ในกรณีมีข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง. ดุลพินิจ 55, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2551) : 95-96.
- ชัยภัทร นิสามณีนวงศ์. ความสัมพันธ์ระหว่างการทำกระทำและผลในกฎหมายละเมิด. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- ดรุพร ปิงสุทธีวงศ์. ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- ธนกศักดิ์ วิเศษจนา. ความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 420 ศึกษากรณีความรับผิดเพื่อละเมิดโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- นนท์ ชูอุปการ. ภาระภาษีของวิชาชีพสถาปนิก. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- นิพนธ์ ลักขณาอดิศร. วิศวกรกับสถาปนิกต่างกันอย่างไร. TPA News 147 (มีนาคม 2552): 37.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. ภาพรวมความรับผิดชอบในวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในกฎหมายฝรั่งเศสและไทย. ใน สัมมนาเรื่อง สถาปนิก-วิศวกรและความรับผิดชอบทางกฎหมาย จัดโดยคณะนิติศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสมาคมสถาปนิกสยาม, 8 พฤศจิกายน 2528 ณ ห้องประชุมใหญ่ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประสิทธิ์ จงวิจิต. ภาระการพิสูจน์ในคดีละเมิดโดยประมาทเล็กน้อย. บทบัญญัติ 62,1 (มีนาคม 2549) : 103-138.

พจน์ ปุชปาคม. คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2525.

พจน์ ปุชปาคม. ละเมิด. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530.

พนม ภัยหน่าย. การบริหารงานก่อสร้าง. กรุงเทพฯ : โครงการสนับสนุนเทคนิคอุตสาหกรรมสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), 2522.

พนารัตน์ เฉลิมวุฒิศักดิ์. ความรับผิดทางแพ่งเนื่องจากการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในโครงการก่อสร้าง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

เพลินตา ตันรังสรรค์. ภาระการพิสูจน์ความรับผิดทางละเมิดในการประกอบวิชาชีพแพทย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

เพ็ง เพ็งนิต. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จีระการพิมพ์, 2552.

ไพจิตร บุญญพันธุ์. คำสอนชั้นปริญญาโท : กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2546.

ไพจิตร บุญญพันธุ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553.

ไพศาล กุมาลวิสัย. ความรับผิดของแพทย์ในกรณีละเมิด : ประมาทเล็กน้อย. ดูเฉพาะ 8 (มกราคม 2504) : 20.

ภุมรินทร์ ศรีมูล. ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

มัน ศรีเรือนทอง, อาคารวิบัติในรอบทศวรรษที่ผ่านมา ในการประชุมใหญ่ทางวิชาการ ประจำปี
2539. กรุงเทพฯ : สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย, 2539.

มาลินี ศรีสุวรรณ. หลักปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม. กรุงเทพฯ: J-print, 2546.

รณภพ สุนทรโรหิต. กรณีศึกษาขานติกำดับ กับพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร. [ออนไลน์]. แหล่ง
ที่มา:<http://www.buildernews.in.th/page.php?a=10&n=268&cno=2363> [18 มีนาคม
2555]

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นาน
มีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์, 2546.

วิญญู วานิชศิริโรจน์. การทำประกันภัยวิชาชีพ. วารสารอาษา 3 (กุมภาพันธ์ 2552) : 110-111.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. เปรียบเทียบความรับผิดเพื่อละเมิดจากการประกอบวิชาชีพแพทย์ตาม
กฎหมายคอมมอนลอว์และกฎหมายไทย. บทบัญญัติ 49, 3 (กันยายน 2536) : 59.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, อนันต์ บุญเกิด และ รัชต์ชัย ชีวชิตกุล. สิทธิผลกภาระการพิสูจน์กับการฝ่าฝืน
บทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น. วารสารนิติศาสตร์ 20, 4
(ธันวาคม 2533) : 69.

วีรพล ปานะบุตร. บทความพิเศษกฎหมายควบคุมอาคาร : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. วารสาร
อัยการ 23, 254 (มกราคม – มีนาคม 2553) : 18-26.

ศักดิ์ สมองชาติ. คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิดและความรับ
ผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539. พิมพ์
ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551.

ศักดิ์ สมองชาติ. ละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551.

ศินีนาถ เกียรติกังวาลไกล. ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

สมโชค เจริญลาภ. ละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence). บทบัญญัติ 34, 4 (2520): 547-
550.

สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย คณะกรรมการวิชาการสาขาวิศวกรรมโยธา. รายงานการศึกษาอาคารโรงแรมรอยัลพลาซ่าวิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ เยนเนอร์ล เอนิเนียริง จำกัด, 2537.

สุขุม ศุภนิตย์. ความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปนิกและวิศวกร. ใน สัมมนาเรื่องสถาปนิก-วิศวกรและความรับผิดชอบทางกฎหมาย จัดโดยคณะนิติศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสมาคมสถาปนิกสยาม, 8 พฤศจิกายน 2528 ณ ห้องประชุมใหญ่ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุขุม ศุภนิตย์. คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2549.

สุขุม ศุภนิตย์. คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

สุขุม ศุภนิตย์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2548.

สุขุม ศุภนิตย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553.

เสถียร เจริญเหรียญ. กฎหมายควบคุมอาคารว่าด้วยการก่อสร้างอาคารด้านทานแรงสั่นสะเทือนจากแผ่นดินไหวฉบับใหม่. [ออนไลน์]. 2551. แหล่งที่มา : www.technologymedia.co.th [24 ธันวาคม 2554]

เสนีย์ ปราโมช. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้. เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2520.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. รวมคำบรรยายหลักวิชาขึ้นนักกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.

ภาษาอังกฤษ

Amos, Sir Maurice Sheldon. Amos & Walton's introduction to French law, Third Edition. Oxford University Press, 1974.

Bell, John, Boyron, Sophie and Whittaker, Simon. Principles of French law. New York : Oxford University Press, 1998.

Boughanmi, Rafia, Monin, Jean Guillaume, and Oddos, Stéphane. A civil law perspective protecting the weak: Construction and building contracts under French law. in Annual Conference 18th Building and construction contracts between traditional legal rules & developed legal systems. 2010.

Donaldson, James H.. Casualty Claim Practice, 4 d. ed. Illinois : Richard D. Irwin. Inc., 1973.

Enright, W.I.B.. Professional Indemnity Insurance Law. London: Sweet & Maxwell Limited, 1996.

European Federation of Engineering Consultancy Association. Comparative study about consulting engineer's liability and insurance requirements across Europe [Online]. 2010. Available from : <http://www.cace.cz/dokumenty/efca-booklet-comparison-study-about-consulting-engineers-liability-and-insurance-requirements-across-europe.pdf> [2012, Apr 5]

Fain, Constance Frisby. Architect and Engineer Liability. Washburn Law Journal (1995).

Fédération Francaise des Sociétés d' Assurances. How Decennial liability insurance works : A guide designed for European builders [Online]. 2010. Available from : http://www.ffsa.fr/sites/jcms/c_51299/how-decennial-liability-insurance-works?cc=fp_7202 [2012, Jun 19]

Goodin, Vernon L.. Architectural Malpractice Litigation. American Jurisprudence Trials (1972).

Guilian, W.E.. Liability of architects and engineers. Tennessee Law Review (1967-1968).

- Gulijk, Stéphanie Van. European Architect Law Towards a new design [Online]. 2008. Available from : <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=90318> [2012, May 23]
- High, Martin S. and Rossler, Paul. Engineering Malpractice : Avoiding Liability through Education [Online]. 2006. Available from : <http://mhigh.okstate.edu/Presentations/Engineering%20Malpractice.pdf> [2012, Feb 6]
- Jackson, Patricia N.. The role of contract in architectural and engineering malpractice. Insurance Counsel Journal (1984).
- Jackson, Rupert M. and Powell, John L.. Professional negligence. London : Sweet & Maxwell, 1987.
- James, Michael F.. Construction Law : liability for the construction of defective buildings. Great Britain : Creative Print & Design (Wales), 2002.
- Larsson, Eric M.. Cause of action against Architect or engineer for negligence in the preparation of plans or specifications. Causes of Action Second Series (2009).
- Mackie, Sam A.. Architect's Negligence. American Jurisprudence Proof of Facts 3d (1995).
- Mackie, Sam A.. Negligence of Design and Construction Engineer. American Jurisprudence Proof of Facts 3d (1992).
- Manson, Keith. Law for civil engineer. Malaysia : PA, 1993.
- Mémeteau, Gérard. International Encyclopedia of Laws, Medical Law, Vol. I. France.
- Planiol, Marcel and Ripert, George. Treatise on the Civil Law V1, Part 1, Eleventh Edition. Translated by the Louisiana state law institute, 1938.
- Russell, Victoria. Duties and liabilities of construction professionals [online]. 2006. Available from : <http://www.fenwickelliott.com> [2012, Jan 15]
- Ryan, Kevin William. An Introduction to the civil law. Syney : The Law book, 1962.

Sido, Kevin R.. Architect and Engineer Liability : Claims Against Design Professionals.
NY : Aspen Publishers, Inc., 2006.

Teboul, Patrick and Sauvageot, Karen. Construction and Engineering Legal Update
[Online]. 2008. Available from :
<http://www.mayerbrown.com/islamicfinance/article.asp?id=5957&nid=12368>
[2012, Apr 22]

The international Association of Legal Science. International Encyclopedia of Comparative Law, Vol 11 Torts Chapter1-2 chief ed. By Andre tunc, Tubigeen,
J.C.B. Mohr Paul Siebeck, 1987.

Youngs, Raymond. English, French and German Comparative Law, 2 ed. London :
Cavendish Publishing Limited, 2007.

Zepos, Panayotis J. and Christodoulou, Phoebus. International encyclopedia of comparative law Chapter 6 Professional liability.

ภาคผนวก

French Civil Code

Article 1382

Any act whatever of man, which causes damage to another, obliges the one by whose fault it occurred, to compensate it.

Article 1383

Everyone is liable for the damage he causes not only by his intentional act, but also by his negligent conduct or by his imprudence.

Article 1386

The owner of a building is liable for the damage caused by its collapse, where it happens as a result of lack of maintenance or of a defect in its construction.

Article 1792

Any builder of a work is liable as of right, towards the building owner or purchaser, for damages, even resulting from a defect of the ground, which imperil the strength of the building or which, affecting it in one of its constituent parts or one of its elements of equipment, render it unsuitable for its purposes.

Such liability does not take place where the builder proves that the damages were occasioned by an extraneous event.

Article 1792-1

Are deemed builders of the work:

1° Any architect, contractor, technician or other person bound to the building owner by a contract of hire of work;

2° Any person who sells, after completion, a work which he built or had built;

3° Any person who, although acting in the capacity of agent for the building owner, performs duties similar to those of a hirer out of work.

Article 1792-2

The presumption of liability established by Article 1792 also extends to damages affecting the strength of the elements of equipment of a work, but only where the latter are an indissociable and integral part of the works of development, foundation, ossature, close or cover.

An element of equipment is deemed to be an indissociable part of one of the works of development, foundation, ossature, close or cover where the demounting, disassembling or replacing thereof cannot be effected without deterioration or removal of material from that work.

Article 1792-3

Other elements of equipment of a work, are the subject of a warranty of good running for a minimum period of two years as from its approval.

French Insurance Code**Article L 241-1**

Any natural person or legal entity whose decennial responsibility may be incurred on the basis of the presumption provided for in Articles 1792 and following of the Civil Code must be covered by an insurance policy.

Article L 242-1

Any natural person or legal entity who, acting as owner of a work, seller or representative of the owner of the work, has building works carried out, must, before the opening of the building site, on his/its behalf or on behalf of successive owners, take out insurance policy that covers, on a no-fault basis, payment of the entire reparation work of the damage of the type that builders are liable for within the meaning of Article 1792-1, manufacturers and importers or a consulting engineer are liable for under Article 1792 of the Civil Code.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวพรทิวี หนูพรหม เกิดวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2531 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) จากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2552 ต่อมาเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเอกชนและธุรกิจ ที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2553 ในด้านการทำงาน เริ่มทำงานครั้งแรกในตำแหน่งที่ปรึกษากฎหมายประจำบริษัท เดชอุดม แอนด์ แอสโซซิเอทส์ จำกัด เมื่อปี พ.ศ. 2554-2555